

XXXIII.

Országos Tudományos Diákköri Konferencia
Humán Tudományi Szekció

A PÁLYAMUNKÁK TARTALMI ÖSSZEFOGLALÓI

Pécsi Tudományegyetem
Bölcsészettudományi Kar

Pécs, 2017. április 18–21.

PÉCSI TUDOMÁNYEGYETEM
♦ JUBILEUM 650 ♦
UNIVERSITY OF PECS JUBILEE

A konferencia fővédnöke

A konferencia fő támogatói

EMBERI ERŐFORRÁSOK
MINISZTERIUMA

EMBERI ERŐFORRÁS
TÁMOGATÁSKEZELŐ

Nemzeti
Tehetség Program

Magyar Hadtudományi Társaság Dél-dunántúli Tagozat

MÁTYÁS KIRÁLY MÚZEUM
VISEGRÁD

SEC-CAM

TükeBUSZ
Együtt célba érünk!

DIÁKHITEL

XXXIII. Országos Tudományos Diákköri Konferencia
Humán Tudományi Szekció

A PÁLYAMUNKÁK TARTALMI ÖSSZEFOGLALÓI

XXXIII. Országos Tudományos Diákköri Konferencia
Humán Tudományi Szekció

A PÁLYAMUNKÁK TARTALMI ÖSSZEFOGLALÓI

Pécsi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Pécs, 2017

Szerkesztők:
Czeferner Dóra–Fedeles Tamás

Kiadó:
Pécsi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar Kari Tudományos Diákköri Tanács

Felelős kiadó:
a Kari Tudományos Diákköri Tanács elnöke

ISBN 978-963-429-124-4

Nyomdai munkálatok:
Virágmandula Kft.

TARTALOM

Előszó	7
--------------	---

TARTALMI ÖSSZEFOGLALÓK

Színháztudomány	11
Régi magyar irodalom	22
Populáris irodalom és kultúra	32
Összehasonlító irodalom- és kultúratudomány	41
Olasz irodalom	50
Germanisztika	59
Irodalomelmélet	71
Klasszikus magyar irodalom	79
A 20. század első felének magyar irodalma	87
A 20. század második felének magyar irodalma	96
Kortárs magyar irodalom	106
Európai irodalom a kezdetektől a romantikáig	115
Angol nyelvű irodalom a századfordulótól napjainkig	123
Amerikai irodalom és kultúra	132
Irodalom és vizuális kultúra	143
Általános nyelvészet	151
Szociolingvisztika	159
Magyar nyelvészet	169
Nyelvészet a nyelvoktatásban	174
Pszicholingvisztika és kognitív nyelvészet	182
Fordítástudomány	189
Fonológia, nyelvtörténet és finnugrisztika	199
Diskurzuselemzés és a társadalmi nemek nyelvészete	206
Magyar kora középkor	211
Magyar késő középkor	217
Középkori és kora újkori egyetemes történelem	223
Kora újkori és újkori művelődés- és eszmetörténet	231

16–17. századi magyar történelem	238
18–19. századi magyar történelem	246
Újkori és legújabb kori egyetemes történelem	258
Egyetemes történelem 1945 után	267
Magyar gazdaság, társadalom és életmód a 20. században	276
Legújabb kori magyar történelem 1945 előtt I.	288
Legújabb kori magyar történelem 1945 előtt II.	295
Magyar történelem 1945 után	301
Régészet I. (Őskor, római és késő császárkori régészet)	312
Régészet II. (Korai és érett középkori régészet)	318
Művészettörténet	330
Néprajz I. (Társadalom- és tárgyi néprajz)	343
Néprajz II. (Folklór és vallási néprajz)	349
Klasszika-filológia I. (Irodalom és filológia)	357
Klasszika-filológia II. (Ókortörténet)	367
Orientalisztika I. (Történelem, társadalom)	373
Orientalisztika II. (Keleti nyelvek, irodalom- és eszmetörténet)	379

ELŐSZÓ

Kötetünkben a XXXIII. Országos Tudományos Diákköri Konferencia Humán Tudományi Szekciójának ülésein, a Pécsi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Karán 2017. április 19–20-án bemutatott pályamunkák rövid tartalmi összefoglalóit tárjuk az érdeklődő szakmai nyilvánosság elé.

A szekcióba összesen 448 nevezés érkezett, e kötetben azonban kizárólag azon pályamunkához tartozó összefoglalókat közöljük, amelyek az előzetes bírálatok alapján jogosultságot szereztek a szóbeli megmérettetésre.

A rezüméket tagozatonként csoportosítottuk. A kötet kizárólag az OTDK-ra nevezett hallgatók által az online jelentkezési felületre feltöltött összefoglalókat tartalmazza, ezeken tartalmi és stilisztikai változtatásokat csak a legszükségesebb esetekben és a nyilvánvaló hibáknál végeztünk, e mellett természetesen az elütéseket és a helyesírási hibákat is kijavítottuk. Az idegen nyelven beadott pályamunkák címét a célnyelv mellett magyarul is feltüntettük. A rezümét valamennyi ilyen esetben magyar nyelven közöltük.

Bízunk abban, hogy a kötet egyrésztől útmutatással szolgál a tudományos konferencián részt vevő hallgatóknak és oktatóknak, valamint a zsűritagoknak és kísérő tanároknak, továbbá felhívja a szakmai közönség figyelmét a pályájuk kezdetén álló tehetséges fiatal kutatók első tudományos eredményeire.

Pécs, 2017. március 31.

A szerkesztők

TARTALMI ÖSSZEFOGLALÓK

SZÍNHÁZTUDOMÁNY

VERES KRISZTINA

Magyar nyelvészeti és irodalomtudományi tanulmányok MA, 2. félév
Babeş-Bolyai Tudományegyetem

Témavezető:

Dr. T. Szabó Levente egyetemi docens
Babeş-Bolyai Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

A színházi történetől az eseményig az 1870-es évek Kolozsvári Magyar Színházában

A Kolozsvári Színház 1870-es évekbeli működése a modern hivatásos színház létrejöttének nyomait mutatja gazdasági és adminisztratív működtetésében, repertoárválasztásában, az opera és színház, illetve a zenés és nem zenés színház szétválásában, a színház és cirkusz, valamint a műkedvelő és profi színészet elhatárolásában. Dolgozatomban arra keresem a választ, hogy ezekben a megváltozott állapotokban mi számított eseménynek a Kolozsvári Színház életében, valamint ezek az események motivációi és belső indítékai hogyan álltak kapcsolatban a színház korabeli állapotával, belső működésével. A különböző eseményeket gyakran a korabeli sajtó generálta, befolyást gyakorolva a színház belső működésére és a közvélemény alakulására. Az események filológiai leírása mellett a dolgozat azt mutatja be, hogy az egyes rendezvények hogyan működnek és hogyan álltak kapcsolatban a színház intézményi kereteivel.

BAKONYVÁRI KRISZTINA

Színháztudomány MA, 4. félév
Károli Gáspár Református Egyetem Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:

Dr. Kiss Gabriella egyetemi docens
Károli Gáspár Református Egyetem Bölcsészettudományi Kar

Másság és Azonosság

Az értelmi fogyatékosággal élők iránti érzékenyítés egyik útja: Mászínház

Dolgozatom a Mászínházban folyó színházi nevelés és az általuk létrehozott integrált tantermi színházi előadás olyan aspektusaival foglalkozik, amelyek azzal hozhatók összefüggésbe, hogy a társulat enyhe és közepesen súlyos értelmi fogyatékosággal élő színészeket foglalkoztat hazai és nemzetközi viszonylatban is úttörőnek számító módon.

A munka középpontjában a 2016. évi PosztOff hivatalos programjába is meghívott *Ügyelő* című előadás áll, amelynek vizsgálata során egyaránt figyelembe veszem a próbafolyamatot, az előadást és az előadáshoz tartozó foglalkozást. Elsősorban arra a kérdésre keresem a választ, hogy miben és hogyan módosítja az értelmi fogyatékosággal élő színészeket integráló TIE előadások alkotását és befogadását az a tény, hogy ezekben a folyamatokban szellemileg sérült és ép színészek egyenrangú partnerként vesznek részt. A színházi nevelés, az előadás-lemzés és a gyógypedagógia metszetében található előadás elemzése során a fogyatékos színészek körképéből kiindulva foglalkozom a sérültség elméleti és gyakorlati jelentésével. Munkahipotézisem szerint néző és színész viszonya, helyzete, szerepe egyértelműen módosítja mind a Pavis-kérdőív, mind a TIE értelmezési kereteit, sajátos helyet talál a kortárs színházi életben. A foglalkozás leírása során pedig megválaszolom a dolgozat kezdetén felvetett legfontosabb kérdéseket: Mennyiben tekinthető ez a fajta produktum színháznak és azon belül is TIE-nak? Miben és hogyan mutat túl a Mászínház előadása a hagyományos színházi működés keretein és céljain, illetve a TIE működésmódján és célkitűzésein.

A dolgozat megírásával az a távlati célom, hogy a fogyatékosággal élő színészek közreműködésével készült előadások más, profi színházi előadásokhoz hasonló súllyal essenek latba a kritika számára, részletesen kidolgozott szempontrendszer alapján készülő elemzések révén kapjanak helyet a hazai színházi diskurzusban. Hiszen meggyőződésem, hogy a gyógypedagógia eredményeit is felhasználó, elméletileg reflektált vizsgálódásokra a színházi szféra is igényt tart.

KERTÉSZ LILLA

Vizuális kultúratudomány MA, 1. félév
Szegedi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:

Dr. Kürtösi Katalin egyetemi docens
Szegedi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

John Gay: *The Beggar's Opera* (Szempontok egy elhanyagolt darab újraértékeléséhez)

Választott témám John Gay angol költő, drámaíró 1728-as *The Beggar's Opera* című alkotása. Kutatásom célkitűzése lehetőleg átfogóan, újabb szempontok figyelembe vételével értekezni erről a darabról, amelynek mindezedig kevés figyelmet szentelt a magyar színháztudományos diskurzus és a színpadi gyakorlat egyaránt, értő befogadását elhomályosította Brecht utódadarabjának sikere. Ehhez dolgozatomban megvizsgálom a művet elsőként történeti szempontból, ismertetve a megírás körülményeit, a szerző életművét és a befogadás korabeli kulturális, politikai és színháztörténeti kontextusát. Ezt követően a szatíra, az ironia és a burleszk fogalmi mentén igyekszem megvilágítani a szöveg intertextuális vonatkozásait, morális vetületét, illetve viszonyrendszerét különböző műfaji és tematikus hagyományokkal. Majd dalkincse összefüggésrendszerének jellemzését követően kortárs elméleti keretek alkalmazásával igyekszem kiemelni a mű erőteljes metatextualitását, melynek kialakításában leginkább paratextusai vesznek részt. Végezetül reflektálok létmódjára a magyar recepcióban, kritikai javaslatokkal élve arra nézve, miként lehetne mód kiemelkedő értékeinek kihangsúlyozására. A szóbeli előadás központjában ezen értékek részletezése és szemléltetése áll majd.

SIPOS MÁRTON

Magyar MA, 1. félév
Szegedi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:

Dr. Tóth Ákos egyetemi adjunktus
Szegedi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Spiró György *Csirkefej* című drámája és *A tékozló fiú példázata*

Dolgozatomban Spiró György *Csirkefej* című 1985-ös drámáját *A tékozló fiú példázata* (Lk 15,11-32) felől értelmezem. Kiinduló tézisem, hogy Spiró műve a bibliai szöveg negatív parafrázisaként

is olvasható. Véleményem szerint a jézusi parabola olyan olvasási irányt adhat, amely a dráma értelmezésének szempontjából rendkívül fontos eredményekhez vezet. Annak ellenére, hogy a *Csirkefej* igazán a színpadon lett híressé, hírhedtté, én mégis mint szöveget, nem mint előadásra szánt vagy előadott alkotást interpretálok. Gondolatmenetemben érintem a két mű cselekmény- és szerkezetbeli hasonlóságait, motivikus összefüggésüket. Megvizsgálom a *Csirkefej* egykorú magyar drámairodalmi (Nádas, Bereményi, Kornis drámái) és Spiró drámai életművén belüli kapcsolatait is. Végezetül, a retorikai elemzés módszereit felhasználva, részletesen vizsgálom a két szöveg referenciális és allegorikus olvasatát, azok viszonyát egymáshoz.

BALÁZS ZSUZSANNA

Anglisztika MA, 3. félév

Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsész- és Társadalomtudományi Kar

Témavezetők:

Dr. Földváry Kinga egyetemi adjunktus

Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsész- és Társadalomtudományi Kar

Dr. Michael McAteer egyetemi docens

Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsész- és Társadalomtudományi Kar

Kétértelműségek dramaturgiája:

A tekintélyelvű politika kérdése

Luigi Pirandello és W. B. Yeats kései drámáiban

The Dramaturgy of Ambiguities:

The Question of Authoritarian Politics in Luigi Pirandello's

and W. B. Yeats's Late Plays

Ez a dolgozat arra vállalkozik, hogy rámutasson néhány, eddig kevés figyelmet kapott párhuzamra Luigi Pirandello és William Butler Yeats színháza között, valamint azokra a közös motivációkra és kontextusokra, amelyek kettejük munkásságát az olasz fasizmussal kapcsolatba hozhatták. Yeats számára Pirandello és Mussolini is nagy jelentőséggel bírtak: csodálta a pirandellói színház abszurdizmusát és azt, ahogyan Pirandello ábrázolni tudta az illúzió (mítosz) és a valóság közötti ingadozást a színpadon. Mussolinit pedig különleges képességű vezérként, a rend megteremtőjeként magasztalta. Ebben a dolgozatban azonban arra szeretnék rámutatni, hogy habár látszólag mindketten támogatták Mussolinit és a tekintélyelvű politikát, lelkesedésük és a tekintélyelvű rendszerek működésébe vetett hitük nem volt töretlen és sok esetben jelentős mértékű művészi kételkedést mutatott. Az olasz fasizmushoz, a tekintélyelvű politikához és az erős nemzeti vezérhez kötődő kételyeik leginkább azokban a kétértelműségekben mutatkoznak meg, amelyekkel Pirandello és Yeats a különleges, felsőbbrendű egyéniséget ábrázolják kései drámá-

ikban. Különbéféle experimentális színházi technikák és stílusok részletes elemzésén keresztül be szeretném mutatni azt, ahogyan a két drámaíró a kiválasztott színművekben egyszerre épít fel egy idealizált mítoszt a felsőbbrendű egyéniség köré és ugyanabban a darabban alá is ássa ezt a mítoszt. Érveim igazolásához Yeats *A feltámadás* (1931) és *A nagy óratorony királya* (1934), valamint Pirandello *Lázár* (1927) című színműveit fogom részletesen elemezni.

BIRÓ ÁRPÁD LEVENTE

Kommunikációs készségfejlesztés MA, 2. félév
Babeş-Bolyai Tudományegyetem

Témavezető:

Dr. Balázs Imre József egyetemi docens
Babeş-Bolyai Tudományegyetem

Felnőttelőadások az ötvenes–hatvanas évek nagyváradai bábszínházában

Míg a színház szakmiasodása a 18–19. századi polgárosodás kontextusában zajlik, addig a bábszínház esetében mindez a szocialista kultúrpropagandába ágyazva megy végbe. A bábjátékos képzettség, a kritikai nyelvezet, valamint az intézményes háttér kialakulását az állami állandó bábszínházak megalapítása tematizálja, a Romániában létrejövő intézményi hálózat kezdeteit pedig alapvetően meghatározza „az ifjúság szocialista szellemben való nevelésének” eszménye. A javarészt Szovjetunióból importált repertoár mellett viszonylag kevés egyéni hangú alkotó kap kezdetben megmutatkozási lehetőséget, az erdélyi magyar városokban (Kolozsvár, Marosvásárhely, Nagyvárad) működő állandó bábszínházaknak pedig számos adminisztratív akadállyal is szembe kell nézniük mindennapi tevékenységük során. Az 1950-es évek közepe fordulatot hoz e tekintetben.

A művészi bábjátékozás erdélyi magyar kialakulásának csomópontjai közül a nagyváradai műhely kiemelt helyét az ötvenes évek második felében itt tevékenykedő Kovács Ildikó–Fux Pál alkotópáros tevékenysége határozza meg. Kettejük munkássága nyomán egy progresszív, nemzetközi szinten is jegyzett bábszínház képe bontakozik ki, amely műsorpolitikájának gerincét az olyan fesztiváldarabok – felnőttelőadások alkotják, mint a *Szarvaskirály*, a *Don Quijote*, a *Moment* vagy a hagyományok folytatása nyomán színpadra kerülő első hazai bábopera, *Az úrhatnám szolgálo*. Az 1955–1960 között színre vitt előadások levéltári és sajtóanyagai egy „új rajzú” művészegyüttes törekvését körvonalazzák, amelynek képzőművészeti letisztultsága teremt meg az alapot az ország bábműhelyei által képviselt két különböző irányzat közötti vitához. A szakmaiság alakuló fórumai azok az országban megrendezett nemzeti és nemzetközi báb fesztiválok, amelyeken a nagyváradai társulat elismeréseket szerez, és amelyek ilyen módon legitimizálják a társulatvezetők stratégiáit.

Kutatásom célja, hogy feltárja és rendszerezze azokat az elveket, amelyek mentén a nagyváradai Állami Bábszínház ezen egyedi esztétikai programja vizsgálható.

KIS PETRONELLA

Magyar nyelv és irodalom MA, 3. félév
Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsész- és Társadalomtudományi Kar

Témavezető:

Dr. Tarjányi Eszter egyetemi docens
Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsész- és Társadalomtudományi Kar

Műfajok keresztmetszetében: A dráma árnyalatai Csáth Géza *Hamvazószerda* című művében

Csáth Géza drámaíróként nem igazán vált népszerűvé, holott még életében két drámája is bemutatásra került Budapesten: a *Janika* és a *Hamvazószerda*. Utóbbi az 1908-as *A varázsló kertje* című kötet egyik novellájának, *A varázsló halálának* színpadi parafrázisa, amely rendkívül megosztotta a közvéleményt a bemutatón. Míg a novella Csáth ópiumfüggősége előtt íródott, addig a *Hamvazószerda* már az író függősége idején látott napvilágot, s ekkorra – ahogyan azt Kosztolányi is megfigyelte – írásművésze érezhetően kezdett átalakulni. A két mű közötti eltéréseket főként ebből a perspektívából vizsgálom.

A dráma pontosított keletkezési idejének megállapításán kívül a dolgozat figyelmet szentel egy Weiner Leó-zeneműnek ebből az időszakból, amely erősen hathatott Csáthra, és amelynek ötletéből megszülethetett a *Hamvazószerda*. Dolgozatom középpontjában a Csáth-dráma szakirodalmában felbukkanó, illetve a szerző által hozzá társított műfajok állnak: a bábjáték, az álomjáték, a némajáték, a melodráma, az opera, a komédia és az abszurd dráma. Látszólag e műfajok többsége egymástól egészen távol áll, azonban kutatásomból kiderül, hogy a közöttük húzó-dó határok igen halványak, sőt szinte hálószerűen kapcsolódnak egymáshoz. A *Hamvazószerda* 1911-es bemutatóján tapasztalt megosztó hatása minden bizonnyal éppen műfajújító szellemének és sokszínűségének, az abszurd dráma századfordulós ismeretlenségének köszönhető.

A dolgozat továbbá feltárja és mellékletként közli a *Hamvazószerda* eddig ismeretlen kéziratos kottáit, amelyeket évtizedeken át elveszetteknek hittek. Elemzésem ezenkívül a dráma szövegéhez hozzáadott jelentéstöbblete szempontjából vizsgálja a kísérezőzenét, illetve kitér a két különböző kottaváltozat diszkrpanciáira is.

NAGY DÓRA

Magyar nyelv és irodalom MA, 4. félév

Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar

Témavezető:

Dr. Horváth Zsuzsa egyetemi adjunktus

Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar

Jelentések a lét partjáról. Én-definíciós kísérletek

A dolgozat Székely Csaba drámatrilógiájával, a *Bányavidék*kel foglalkozik, azonban az elemzés során szem előtt tartja a megelőző irodalmi hagyományt és igyekszik felfedni a kapcsolódási pontokat, illetve az eltéréseket egyaránt. A mítoszokhoz való kapcsolódás pedig átvezet a bányá-drámák saját magánmitológiájának feltérképezéséhez. A barlang-szimbolika értelmezésbe való beléptetése egyrészt új irányokba nyithatja meg az interpretáció kereteit, másrészt a szereplők életére tett hatásával azok identitásának vizsgálatát is felveti. A bányavilág hatása alatt szenvedő emberek is újra és újra szembesülnek azzal, hogy valamiképpen körül kell írniuk, meg kell határozniuk magukat. A dolgozat fő tárgykörét is ez az én-definíciós kényszer és annak megvalósulási lehetősége adja. Az értekezés tehát az irodalmi hagyomány, a megelőző mitológia és a saját mitologikus világ, illetve az egyének ebben elfoglalt helye és öndefiníciós kísérletei mentén oszlik nagyobb egységekre. Az identitást kérdésként középpontba állító tematika mellett tehát az is érdekes, hogy Székely Csaba miként újította meg az erdélyi dráma hagyományát. Művein tehát egyszerre vizsgálható, hogy lehetséges-e megújítani egy „elavult” életet, illetve lehetséges-e megújítani egy „elavult” formát?

LUKÁCS ANIKÓ

Színháztudomány MA, 3. félév

Károli Gáspár Református Egyetem Bölcsészettudományi Kar

Témavezetők:

Dr. Rákóczy Anita egyetemi adjunktus

Károli Gáspár Református Egyetem Bölcsészettudományi Kar

Dr. Sepsi Enikő egyetemi docens

Károli Gáspár Református Egyetem Bölcsészettudományi Kar

Teremtő kegyetlenség – az átmeneti rítusok vizsgálata Arnold van Gennep, Max Gluckman és Victor Turner elméleti megközelítése alapján Edward Albee *Nem félünk a farkastól* című drámájában Antonin Artaud esszéinek tükrében

Jelen munka célkitűzése, hogy rámutasson Antonin Artaud *Kegyetlen Színháza* és Edward Albee *Nem félünk a farkastól* című drámájának lehetséges kapcsolatára, elsősorban az artaud-i metafizikai színház víziójából kibontakozó ritualitás megragadásával. A vizsgálat ezzel egyidejűleg azonban figyelembe veszi, hogy Artaud nem alkotott körülhatárolt rítuskonceptiót, és éppen az ebben rejlő szabadsággal élve (de szem előtt tartva egy leginkább adekvát definíció szükségességét), olyan értelmezését adja a kérdésnek, mely Arnold van Gennep elméletéből kiindulva, Max Gluckman és Victor Turner ritualitás-fogalmait felhasználva szemlélteti a dráma rituális jellegét. Ennek során hangsúlyos szerepet kap a *Nem félünk a farkastól* szoros szövegolvasással történő dramaturgiai elemzése és a darab nyelvi aspektusainak bemutatása, aminek eredményeként a dolgozat – a ritualitás középpontba állításával – egyfajta hatásmechanizmusbeli rokonságban jelöli ki Albee és Artaud kapcsolatának, illetve együttolvasásának lehetőségét.

VARGA NÓRA

Színháztudomány MA, 3. félév
Károli Gáspár Református Egyetem Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:

Dr. Kékesi Kun Árpád egyetemi docens
Károli Gáspár Református Egyetem Bölcsészettudományi Kar

**„Nálunk az élet gyönyörű, a lányok is gyönyörűek,
sőt, még a zenekar is gyönyörű”
Gender-reprezentáció a kortárs magyar bábszínpadon,
társadalmi nemek megjelenése a *Sade márki 120 napja*,
a *Kádár Kata revü* s a *Csárdáskirálynő* című előadásokban**

Kutatásom során arra a kérdésre keresek választ, hogy pontosan milyen módon jelennek meg a 2000-es évek elején a gender-reprezentáció formái a kortárs magyar bábszínpadon. Jelen dolgozat fókuszában három olyan előadás áll, amely a társadalmi nemek szociális konstrukciójának folyamatára reflektál: a 2005 áprilisában bemutatott, Alföldi Róbert által rendezett *Sade márki 120 napja*; a 2006 februárjában Peter Pashov és Zheni Pashova által színpadra állított *Csárdáskirálynő*; illetve a 2007-es, Tengely Gábor nevéhez fűződő *Kádár Kata revü*. Kutatásom elméleti kiindulópontját Judith Butler gender-performativitás fogalma, illetve annak kortárs értelmezései képezik. A fogalom mindenekelőtt arra utal, hogy a nemek a társas interakciók során végrehajtott performatív aktusok által jönnek létre, előzetesen nem adóttak. A bábszínházban megjelenő báb a befogadói tudat szempontjából speciális, dialektikusan strukturált ontológiai státusszal rendelkezik. A báb egyszerre jelenik meg mint eleven és élettelen, e polaritások azonban nem kizárják, hanem éppen hogy felerősítik egymást. Kutatásom hipotézisei az alábbiak: 1) A bábszínház és a bábszínházi forma tárgyiságánál, stilizáltságánál és megalkotottságánál fogva kiemelten alkalmas a társadalmi nemek konstruáltságát alátámasztó szociális konvenciók elidegenített ábrázolására és kritikájára. 2) Az általam elemzett előadások, a *Kádár Kata revü*, a *Sade márki 120 napja* és a *Csárdáskirálynő* problematizálják a magyar társadalom gender-kérdéshez való viszonyát, rámutatnak a heteronormatív, patriarchális rend működési mechanizmusaira, ironizálják azokat és megkérdőjelezzik azok működőképességét. 3) Ezen előadások beleilleszkednek a 2000-es évek elején újraindult magyar bábszínházi trendbe, amelyet a bábjáték gyermekműfajként való besorolásával való szembeszállás, illetve a társadalmi nemek és a szexualitás bábszínpadi problematizálása jellemez.

SEMSÁK LIZA

Magyar–drámapedagógia tanár MA, 2. félév
Pannon Egyetem Modern Filológiai és Társadalomtudományi Kar

Témavezető:

Dr. Nagy András egyetemi docens
Pannon Egyetem Modern Filológiai és Társadalomtudományi Kar

A tradíció újraértelmezése Latinovits Zoltán elméleti munkássága két veszprémi rendezésének tükrében

„Köd telepedett a színházra. Ellepte a színpadot, gomolyog a nézőtérén. Jó lenne – köd-szurkálóként – fényt hasítani, de legalább agresszív kérdőjeleket vézni ebbe a szélcsendes káoszba. Jó lenne az alapfogalmakat tisztázni, valamilyen koordináta-rendszert rajzolni, mely meghatározza a pozitív és negatív értékeket.” Latinovits Zoltán vitaindító tanulmánykötetéből, a *Ködszurkálóból* vett idézet kiválóan érzékelteti azt a mérnöki-művészi attitűdöt, amellyel a színészóriás újra kívánja gondolni a hatvanas évek végét jellemző magyar színházi állapotokat. A gyakorlati életből levont színházelméleti következtetések minden időben értékes forrásként szolgálnak a színház-történet számára. Gyakorlat és elmélet kapcsolata azonban korántsem problémamentes. Dolgozatomban ezért a színész elméleti munkásságán keresztül két veszprémi rendezését vizsgálom, melynek során arra keresem a választ, hogy a fent említett könyvben megfogalmazott hipotézisek hogyan valósultak meg, vagy megvalósultak-e a gyakorlatban.

Latinovits színházi elvei főként a 20. századi színháztörténet két meghatározó rendezőegyéniségének, az orosz Konsztantyin Sztanyiszlavszkijnak és a magyar Hevesi Sándornak az elméleteire és rendszerére épültek. Abban az időben előbbi volt a követendő példa, utóbbi pedig a rehabilitálandó magyar hagyomány. Így amikor Latinovits rendezni kezdett, akarva-akaratlanul az általuk teremtett tradícióra is támaszkodott.

Mindezek alapján lényeges kérdés, hogy melyek azok az alapelvek, amelyeket megtart és alkalmaz színreviteleiben, és mennyiben hoz újat saját elképzelései alapján. Hipotézisem szerint mindkét rendezése jól példázza azt a fajta kettősséget, ami színészi és rendezői munkásságát mindvégig jellemezte: egyfelől megmaradni a hagyomány útján, másfelől rendet teremteni és megújítani a színházi kultúrát.

Első rendezése a *Győzelem* egy minden tekintetben formabontó, cseppet sem hagyomány-tisztelő színrevitel volt. Hatalmas sikert aratott a közönség körében és a kritika is jól fogadta. A *Kispolgárok* viszont már sokkal letisztultabb, a hagyományos keretek között maradó előadás volt, de kritikai visszhangja már nem lehetett akkora. Ennek legfőbb oka a politika színházművészetre gyakorolt hatása és Latinovits Zoltán nem kívánatos személye lehetett. Kutatásom során ezért a színész színházteremtő gondolatainak gyakorlati megvalósulása mellett a kádári kultúrpolitikához fűződő problematikus viszonyát is vizsgálom.

KREK NORBERT

Magyar nyelv és irodalom MA, 7. félév
Debreceni Egyetem Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:

Dr. Takács Miklós egyetemi adjunktus
Debreceni Egyetem Bölcsészettudományi Kar

Emlékezhely és irónia Pintér Béla *Kaisers TV, Ungarn* című drámájában és annak színpadi változatában

Dolgozatomban Pintér Béla *Kaisers TV, Ungarn* című drámaszövegében és az abból készült előadásban vizsgáltam a megidézett emlékezhely, az 1848/1849-es forradalom és szabadságharc ironikus ábrázolásmódjának kérdéseit. Ugyanis sem a szöveg, sem az előadás nem a megidézett emlékezhelyet teszi komikum tárgyává, hanem 1848 egy olyan emlékezetpolitikai diskurzusának érvényességét vonja kétségbe, amely a rendszerváltás óta meghatározó a magyar kollektív emlékezetben és a politikai közéletben is. A kutatás célja az volt, hogy az adott interpretációs keret, a „lieu de memoire” és a drámaszöveg, illetve a megtekintett „mise en scene” elemzésével bizonyítsam, hogy a Pintér Béla-recepcióban kialakult hierarchikus kép a dráma és az előadás viszonyában, az utóbbi javára, nem feltétlenül helytálló, Pintér szövegei működhetnek kortárs magyar drámaként.

RÉGI MAGYAR IRODALOM

BENE ILDIKÓ MÁRIA

Magyar nyelv és irodalom BA, 3. félév
Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:

Dr. Kiss Farkas Gábor egyetemi adjunktus
Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

A *Szabács viadala* latin és magyar műfaj történeti szempontból

A *Szabács viadala* az első magyar világi témájú vers a 15. századból. Hitelességével kapcsolatban a 19. század vége óta viták folytak, míg Imre Samu 1958-ban be nem bizonyította az alkotás eredetiségét. A legújabb kutatások szerint a mű szerzője magyarul tudó, de német nemzetiségű klerikus lehetett. Dolgozatomban a *Szabács viadalát* latin nyelvű, kortárs világi versekkel vetetem össze, azt vizsgálva, hogy lehetséges-e az alkotás keletkezési körülményeit latin szellemi környezetben keresni. A vizsgálat során a verselemzés szempontjait vettem alapul, mint például a keletkezési idő, szerzőség, a retorikai jegyek vagy a verselés. A költemények részletes elemzése során arra jutottam, hogy több szempontból is hasonlóak a latin művek a *Szabács viadalához*, így lehetséges az, hogy a latin alkotások előkészítették a magyarországi olvasóközönséget a népnyelvű irodalom befogadására, illetve az sem elvethető, hogy az ismeretlen szerző az irodalmi mintáit az akkori latin történeti témájú művekből merítette.

FARKAS FLÓRA

Magyartanár, latin nyelv és kultúra tanára osztatlan képzés, 3. félév
Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:

Dr. Kiss Farkas Gábor egyetemi adjunktus
Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Paul Wann *Tractatulus de chorea, cancionibus, instrumentis musicis* című prédikációja

Dolgozatom Paul Wann, egy 15. századi, Magyarországon is aktív német prédikátor latin nyelvű táncellenes traktátusát mutatja be, elhelyezve azt a késő középkori prédikációirodalom műfaji hagyományában, egyszersmind a táncról szóló mentalitástörténeti kontextusban (miért tilos a tánc, illetve milyen feltételek mellett engedhető meg). Az elemzés vezérfonala egyrészt a homiletikának és a skolasztikának az az érdekes dichotómiája, mely átjárja a szóbeli és az írásbeli megnyilatkozásformákat egyaránt felmutató, a koldulórendi prédikátorok stílusát a morálteológiai irodalom jellegzetességeivel ötvöző művet. Másrészt annak vizsgálata, hogy jóllehet Wann műve, ahogy ezt számtalan szövegszerű és tematikus egyezés bizonyítja, szervesen illeszkedik a hagyományba, a főbb szerkezeti elemek és toposzok számbavétele révén arra is fény derül, hogy a *Tractatulus* milyen egyéni sajátosságokkal bír ezekhez képest.

Az összehasonlítás főbb szempontjaiként a tematikus mintapredikáció-gyűjtemények toposzait alkalmaztam, amelyekről átfogó képet ad Bárczi Ildikó *Ars compilandi* című monográfiája, amely azonban nem említi Wann művét a „chorea”-témát körüljáró fejezetben.

A dolgozat melléklete a mindaddig csupán kéziratban hozzáférhető *Tractatulus de chorea* szövegének betűhív átiratát tartalmazza, amelyet a romlott szöveghelyek korrigálása mellett Wann forrásainak feltárása kísért. (A szövegközlés a következő kéziraton alapul: Linz, Oberösterreichische Landesbibliothek, cod. 366 (245), 313^r–320^v.)

ERDŐDI ALEXANDRA ANITA

Magyar nyelv és irodalom MA, 3. félév
Szegedi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:

Dr. Szilasi László egyetemi docens
Szegedi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Önreflexió és műfajt konnotáló elemek: fordított arányosság?

Dolgozatomban a fordított arányosság meglétét vizsgálom az önreflexió és a műfajt konnotáló elemek között. A vallásos versekben az előbbiből, világi tárgyú szövegekben az utóbbiból van több. A vizsgálatban az RMVA 17 szempontjait használom fel, így a készülő adatbázis két nagy kategóriáját (az önreflexiót és a műfajt konnotáló elemeket) is bemutatom. A fordított arányosságot két korpusz segítségével igazolom: gróf Balassa Bálint versei és az *Istenes énekek* 1633-as bécsi kiadásának szövegeivel. A tematikus felosztás és a ciklusokba rendezés alapján egyértelműen kiderül, hogy ha műfajok megnevezése még hiányzott is, a versekben használt retorikai eszközök már jelezték, hogy egyes szövegek milyen nagyobb csoportba sorolhatók be.

SALLAI REGINA

Magyar–német osztatlan képzés, 5. félév
Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsész- és Társadalomtudományi Kar

Témavezető:

Dr. Medgyesy-S. Norbert egyetemi docens
Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsész- és Társadalomtudományi Kar

„Dög ellen nekünk adatván / áldgyuk segítséget várván.” Pestisszentekről szóló népdalok a 17–18. században

Magyarországon a 17–18. században dúlt legerősebben a világméretű, rengeteg áldozatot követelő járvány, a fekete halálként is emlegetett pestis. A katolikus hitvilág ebben az időszakban választott szentekhez imádkozott a betegség átvészeléséért. Őket pestisszenteknek hívjuk. Számos szobor, festmény, ima és énekszöveg maradt az utókorra ebből az időszakból. Dolgozatomban az 1630–1800 között, Magyarországon megjelent énekeskönyvek közül 37-et vizsgálom a pestisszentek szempontjából, 20 nyomtatott és 17 kéziratos példányt, 36 magyar nyelvűt

és egy latint, a 17. századi Kájoni-féle *Hymnariumot*. A szentek közül Szent Sebestyénnel, Pádúai Szent Antallal, Szent Rókussal, Palermói Szent Rozáliával és Xavéri Szent Ferencsel foglalkozom. Irodalomtudományi szempontból elemzem a róluk szóló költeményeket, majd összehasonlítom a szentek életrajzi és ikonográfiai sajátosságaival. Meghatározom a kéziratok énekeskönyvek forrásdokumentumát, illetve amelyek ének nem fordul elő nyomtatott példányban, azt az adott szerző feltehetően saját bejegyzésének tekintem. A költeményeket típusok szerint csoportosítom (epikus, könyörgő, litániázó). Az énekszámok alapján meghatározom, melyik szent volt a korban a legnépszerűbb, és megpróbálok arra kérdésre is válaszolni, hogy miért; illetve az elemzésből következtetek arra, hogy melyik szent közbenjárását kérték konkrétan.

MANDL VIKTÓRIA

Összehasonlító irodalom-és művelődéstudomány MA, 3. félév
Pannon Egyetem Modern Filológiai és Társadalomtudományi Kar

Témavezetők:

Dr. Szávai Dorottya egyetemi docens
Pannon Egyetem Modern Filológiai és Társadalomtudományi Kar

Dr. Gécz János egyetemi docens
Pannon Egyetem Modern Filológiai és Társadalomtudományi Kar

Erköltsi oktatások. A tanköltészet egy elfelejtett alakja: Péteri és tėti Takáts József (1787–1821)

Dolgozatom tárgyát Péteri és tėti Takáts József munkássága képezi, aki tanköltőként, a nyelvújítási harc résztvevőjeként, irodalomszervezőként vált ismertté a 18. században. Takáts egy mástól elválaszthatatlan irodalmi és tanítói tevékenységének vizsgálatakor lehetőség nyílik a korszaknak egy teljesen más aspektusból történő vizsgálatára. A bécsi rokokó világába beilleszkedő magyar arisztokrácián, a leginkább francia, olasz, német vagy latin nyelven megnyilvánuló irodalmon és a Nyugat szellemének dominanciáján túl Takáts munkásságának köszönhetően egy másik irányvonal is megmutatkozhatott: egy nemzeti, keresztény értékeket tükröző, és a nyelvújítási kérdésekben mérsékelt irányvonal.

Kiindulási pontként tanítói tevékenységének tükrében ismertetem Takáts életrajzát, különös tekintettel a kortárs világgépet híven tükröző *Erköltsi oktatások* című munkájára. E fejezet kidolgozásának szempontjából Stohl Róbert *Fragmenta Takatsiana. Források és kiegészítések péteri és tėti Takáts József (1767–1821) életrajzához* című munkája, valamint Takáts Sándor *Péteri Takáts József* című műve minősül a legmeghatározóbb forrásmunkának.

Ezt követően kerül sor Takáts irodalmi életben vállalt szerepének értelmezésére, középpontba állítva közösségi szerepvállalását a nyelvújítási mozgalomban és a Magyar Minerva kiadvál-

lalat működtetésében elért teljesítményét. Szempontrendszerem kidolgozásához a következő művekre építettem: Varga László: *Tét helytörténete*, Z. Szabó László: *A Kísfaludyak és kortársaik Győr és Tét vonzáskörében*.

Végezetül a *Költeményes munkákat az Erkölti oktatások tükrében* vizsgálom a versek vallási jelképeinek tanulmányozásával, különösen Cesare Ripa Iconológiájára támaszkodva. A deákos költészet nyomait és főként az antik hagyomány jelenlétét fedezhetjük fel a versek komparatív elemzése során. A költemények mély, biztos erkölcsi alappal bírnak, hitelességüket pedig a logikus, tudatos struktúra adja, amit a szerző bámulatos érzékkel hangolt össze a keresztény szimbolikával és értékrenddel.

VRABÉLY MÁRK

Reneszánsz tanulmányok MA, 1. félév
Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:
Bartók Zsófia Ágnes tudományos segédmunkatárs
Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

A domonkos eredetű késő-középkori magyar nyelvű kódexek: Kutatásmódszertani összefoglaló

Az első magyar népnyelvű kéziratok a 15. század közepe és a 16. század közepe között keletkeztek, a legtermékenyebb időszak a 15. század vége és a 16. század első harmada közé esik. Ezek a kódexek már gyakran teljesen magyar nyelven íródtak és jellemzően latinból fordították őket. Az egyik legfontosabb vizsgálendő szempont annak meghatározása, hogy mely szerzetesrend számára készült az adott könyv. A szakirodalom e korai magyar nyelvű kódexek célközönségét és felhasználóit különféle módszerekkel igyekezett meghatározni.

Dolgozatomban azokkal a kódexekkel foglalkozom, amelyek vizsgálatakor a szakirodalomban felmerült, hogy domonkos apácák számára készültek, és ők is használták azokat. A domonkos proveniencia kérdésének megközelítése a dolgozatomban módszertani jellegű, amelynek során arra keresem a választ, hogy mely kódex milyen metódusok alapján köthető a domonkosokhoz. A szakirodalom alapján kilenc olyan jellemzőt állítottam fel, amelyek segítenek a kódexeink rendi hovatarozásának eldöntésében; ezek a következők: a kódex korábbi lelőhelye; a „birtokos személyjel”-fogódzó; a másoló rendi hovatarozása; a párhuzamos szöveghelyek más népnyelvű kódexeinkben; a helyesírás; a fizikai tulajdonságok (kötés, iniciálé, rubrika, papír); a kolligátum; a szöveg tartalma, forrásai és a megjegyzések. A Birk-kódex különleges esete, miszerint a szigeti apácák által ténylegesen használt kódex elveszett, és csak a fordító fogalmazványja maradt fenn, egy külön kategóriát alkot. A szakirodalom hiányzó adatait minden esetben megpróbálom a teljes kép érdekében saját magam kiegészíteni.

A végső cél annak a vizsgálata, hogy vajon ma a szakirodalomban melyek azok a módszerek, amelyeket érvként hoznak fel egy kódex domonkos provenienciájára. Azt szeretném kimutatni, hogy vannak olyan módszerek, amelyek minden esetben a többinél erősebb érvként jelennek meg, és ezzel szemben olyanok is, amelyek csak gyenge érvként szolgálhatnak.

HERNÁDY JUDIT

Magyar nyelv és irodalom MA, 3. félév

Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsész- és Társadalomtudományi Kar

Témavezető:

Dr. Nagy László egyetemi tanár

Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsész- és Társadalomtudományi Kar

Imitáció és jelentésalkotás Esterházy Pál költészetében: *A fülemile énekének magyarázatja*

Dolgozatomban Esterházy Pál imitációs technikájának gyakorlati megvalósulását és a létrejövő költemény jelentéskonstruálásában betöltött szerepét fogom vizsgálni *Az fülemile énekének magyarázatja* című verse alapján. A műfaji meghatározás nehézségeinek rövid ismertetése után térek át a vers szoros olvasatú elemzésére, amelynek során igyekszem bemutatni Esterházy Pál alkotásmódjának sajátosságait és cáfolni az eredetiség hiányára vonatkozó állításokat. Ezt a költeményt magában foglaló ciklus átfogó elemzése követi, rámutatva a keretversek és a köztes darabok motivikus kapcsolódási pontjaira. Röviden érintem az intertextualitás kérdéskörét is, amely a régi irodalom vonatkozásában nem elidegenítő, hanem integratív vonásokkal bírt. Végül a barokk költészet két kulcsfontosságú mitológiai alakjának, Fortunának és Venusnak megjelenési formáit alapul véve a versben is jelenlévő szerelem- és szerencseképzet fő világnézeti komponenseit tekintem át.

KOVÁCS PÉTER

Magyar–Történelem osztatlan képzés, 7. félév
Pécsi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Témavezetők:

Dr. Bagi Dániel egyetemi tanár
Pécsi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar
Dr. Jankovits László egyetemi docens
Pécsi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Cedrus ex Lybano – *A Szent Imre-legenda* egy hasonlatának nyomában

A *Szent Imre-legenda* öt elkülöníthető szövegváltozatban maradt fenn, három különböző próló-gussal. E kéziratok prólogusának szövegközi kapcsolataira – a *Hartvik-legenda*, az *Intelmek* és a *Szent László-legenda* ún. nagyobbik változatának párhuzamos helyeire – számos kutató felhívta már a figyelmet. Dolgozatomban a bécsi és müncheni kéziratokban olvasható bevezetők egyik hasonlatának („sicud [sic!] cedrus ex Lybano”) történeti kontextusát vizsgálom.

A dolgozat első felében a legenda kézirati hagyományozódását, valamint a legenda keletke-zési ideje körül kialakult polémiákat tekintem át, majd egy mikrofilológiai vizsgálat során a céd-rusfa-hasonlat forrásvidékét feltárva igyekszem magyarázatot adni arra, hogy honnan merítette ezt a hasonlatot a szerző. A dolgozat második részében egy lehetséges interpretációt adok arra, hogy miért ez a kép került a prólogusok e változataiba.

A hasonlat forrásvidékének az *István-officium* anyagát tartom, ahonnan szimbolikus jelentése miatt kerülhetett át az Imre-korpusz szövegeibe. A cédrus számtalan jelentéssel ruházódik fel a középkorra, a 12. századtól liturgikus szövegekben többnyire pozitív erények hordozója is. Felté-telezésem szerint az ekkorra kialakult kétféle Imre-kép szintetizálásra szolgál; a krónikai hagyomá-ny trónörökösi erénykatalógusának lehetséges közvetítőjeként, a nemesi származás mellett a *humilitas*, a *charitas*, a *patientia* és a *spes* erények szimbólumaként jelenik meg.

DÉKÁNY VANDA

Magyar nyelv és irodalom MA, 5. félév
Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar

Témavezető:

Dr. Bogár Judit egyetemi docens
Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar

A Varsányi énekeskönyv bemutatása

A Varsányi énekeskönyv a magyar nyelvű, kéziratos gyűjtemények egyik fontos és egyedi darabja a 18. század második feléből. A kántorkönyv átfogó ismertetésével a katolikus népének hagyomány teljesebb feltárásához igyekszem hozzátenni a munkámban. Célom az énekeskönyv külső jegyeinek és tartalmának ismertetése, a közvetlen vagy közvetett forrásainak feltérképezése. A vizsgált kéziratos gyűjtemény közel háromnegyede szentekről szóló énekeket ölel fel, de találhatóak még benne evangéliumi énekek is, és azt igyekszem bemutatni, hogy ezek milyen mértékben kapcsolódnak a korábbi tradíciókhoz. Dolgozatomban külön kitérek a Varsányi énekeskönyvben legtöbbször szereplő szentekre, Assisi Szent Ferencre és Nepomuki Szent Jánosra, mivel mindketten figyelemre méltóak bizonyos szempontból.

BRÉDA ILDIKÓ

Angol–Magyar nyelv és irodalom BA, 6. félév
Babeş-Bolyai Tudományegyetem

Témavezető:

Dr. Gábor Csilla egyetemi tanár
Babeş-Bolyai Tudományegyetem

Szövegekzi kapcsolatok egy apokrif iratot feldolgozó históriás énekek alapján

A históriás ének mint sajátosan magyar műfaj a 16. században élte virágkorát. Az egyik alfajaként számon tartott bibliai történetet feldolgozók nagy része a reformáció korában keletkezett, többek között a hívek térítésének célját tűzve ki maga elé. Kontrasztként áll előttem az, hogy több protestáns énekszerző megírta a műfaj keretei között az apokrif könyvnek minősített és a protestáns Bibliából kitiltott Tóbiás történetét. Székely Balázs és Dézsi András műveit vizsgálva szemügyre veszem a történet tanítói szándékának lényegét. A szövegváltozatok alapján végzett

komparatív elemzés mellett a felbukkanó szimbólumokat, fontosabb motívumokat, a használt narrációs technika nyomait kutatom a magyar- és világirodalomban.

MOLNÁR ZSÓFIA

Magyar nyelvészeti és irodalomtudományi tanulmányok MA, 4. félév
Babeş-Bolyai Tudományegyetem

Témavezető:

Dr. Gábor Csilla egyetemi tanár
Babeş-Bolyai Tudományegyetem

„Még nem tudván, nevezet szerént ki volna.”

Identitásváltozatok 17–18. századi erdélyi történeti feljegyzésekben

A dolgozat Vizaknai Bereczk Györgynek – aki kolozsvári főbíró, Rákóczi törzssorvosa és korában ismert költő volt – 1693 és 1696 között készített, akadémiajárására vonatkozó naplójegyzeteivel foglalkozik. Sajátos elemzési szempontját a sorokból és azok mögül kiolvasható identitás-, lojalitástípusok jelentik. Lévéen ezek legalábbis részben közösségi konstrukciók, a vizsgálat játékba hoz a szűken vett korpussszal térben–időben–tematikában érintkező egyéb kora újkori szövegeket, útleírásokat, diáriumokat is.

Ennek segítségével lehetséges a látszólag széttartó, eltérő „súlyú”, egymáshoz lazán kapcsolódó feljegyzések (orvosi megfigyelés, hexameteres latin költemény, kiadási lajstrom) csoportjának az emlékirás-irodalom perifériájára szorítása helyett az omniáriumnak a peregrinációs supra-genre-ban való lokalizálása: az egyes textusokat az úton levés tapasztalata szervezi, szervesíti.

Az elemzés tárgyal néhányat azon konvenciók közül, amelyek ennek a sajátos létállapotnak a szöveges reprezentációjára nézve a kor irodalmában éltek, s amelyek Vizaknai tollát vezethették, szófordulatait, motívumkészletét, mentális sémáit meghatározták. Így bontakozik ki a tanuló kísérő nehézség és gyönyör, veszély és hasznosság képzeete. Egy hajóút ábrázolását vizsgáló esettanulmány az exilium és patientia mint a korban közhelyes magatartástípusok jelenlétét mutatja ki az omniáriumban.

Homo transylvano-hungarusként, erdélyi magyarként mutatkozik (be) Vizaknai a vizsgálódás utolsó, az indító kérdéshez visszacsatoló részében. Az elemzés a (kora újkori) identitás próteuszi természetére, az egyénnel szemben versengő hűségigényeket bejelentő közösségekre is reflektál. A 17. század végi öltözködési kódot, a naplóíró szolidaritásvállalásának körét, illetve „édes hazáját” és a „sovány” idegen földet megnevező szóhasználatát is tekintetbe veszi, hogy irodalom- és mentalitástörténeti, stilisztikai szempontokat egyaránt felvillantva megfelelően kitűzött céljának.

SZMUTKU MELINDA

Magyar nyelv és irodalom, Német nyelv és irodalom BA, 2. félév
Babeş-Bolyai Tudományegyetem

Témavezető:

Dr. Gábor Csilla egyetemi tanár
Babeş-Bolyai Tudományegyetem

Mártírium, vértanúság Szent Ágnes, az antikvitás mártírja közép- és kora újkori megközelítésben

Szent Ágnes a 4. század vértanúságot szenvedett női szentjei közé tartozik. A vértanúhalál, a Krisztusért vállalt áldozat jellemző az antikvitás szenttípusának életére és cselekedeteire. A középkorban új funkciót kap a történet és a tanítás eszközüvé válik. Ehhez felhasználok a *Legenda Aurea* magyar nyelvű fordítását, három magyar kódexben megjelenő, *Ágnes-legenda* fordítást, valamint Illyés András Ágnes-életrajzát is, melyek segítséget nyújtanak a mártírium megközelítési kérdéseinek letisztázásában. Fontos kitérőt tenni a nyelvezetre, a stílusra, a történet átdolgozására, amely a különböző fordításváltozatoknak köszönhetően legendaként eltérő.

Dolgozatom összehasonlító jellegű, Ágnes életének a középkori, illetve kora újkori alkalmazásait vizsgálja meg a különböző legendaváltozatok segítségével.

POPULÁRIS IRODALOM ÉS KULTÚRA

GY. MOLNÁR KADOSA ISTVÁN

Magyar és történelemtanár MA, 1. félév
Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:

Dr. S. Sárdi Margit egyetemi docens
Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Kultúrapusztítás a tudományos fantasztikumban. Bradbury és a téma magyar változatai

Ez a dolgozat a tudományos-fantasztikus irodalom és a kultúrapusztítás motívumának viszonyáról szól. A sci-fi irodalomban ennek a gondolatnak alapvető, klasszikus darabja Ray Bradbury *Fahrenheit 451* című, 1953-ban megjelent regénye. Bradbury műve mellett dolgozatom olyan magyar sci-fi műveket érint, amelyeket a kultúra szerepe, a kultúra és a szabad gondolat korlátozása vagy elpusztítása kapcsán megvizsgálhatunk.

A *Fahrenheit 451* mellett Karácsony Benő tudományos-fantasztikus novellájával, Bálint Tibor egy sci-fi kisregényével, Mandics György és M. Veress Zsuzsanna novellafüzérével foglalkozom, valamint áttekintést adok a *Galaktika* és az *Új Galaxis* sfantológiák vonatkozó szövegeiről.

Dolgozatom fő megfigyelése az, hogy a kultúrapusztítás mint alapmotívum felől vizsgálható sci-fi elbeszélések nagyrészt egy, a romantika korához visszakövethető kultúra-felfogást bontanak ki: az ideálisan létező, a történelem elől menedéket kínáló, ellentmondás nélküli kultúráét.

BORBIRÓ ALETTA

Magyar BA, 5. félév

Szegedi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:

Dr. Hódosy Annamária egyetemi adjunktus

Szegedi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

**Másodlagos világok kapcsolata
A fantasy az adatbázis, algoritmus és hypertext tükrében**

Az informatika korával beköszöntő mediális váltás hatást gyakorolt a különböző tudományterületekre, így az irodalmat sem hagyva hidegen. Vivian Sobchack szerint a high-tech racionális világára érkezik válaszul a mágikus gondolkozás, amely a hétköznapi emberek szemszögéből mitizálja, „mágikusnak” mutatja a technikát. Véleménye szerint a mágikus gondolkozás a fantasyben ölt testet, amelynek archetipikus narratívája alakulása és alakítása szempontjából szoros kapcsolatot mutat a számítógépes játékok algoritmikus struktúrájával.

Tanulmányomban a fantasy divatossá és dominánssá válásának kérdésével foglalkozom, amelyre a számítástechnika hatására bekövetkezett mediális váltás segítségével keresek választ. Tézisem szerint a fantasy a mese és románc újmédia által mediált, és ezáltal sajátosan ezredvégi verziója. A digitális kultúra és fantasy közel egy időbeli robbanása közös történetiséget feltételez, amely a számítógépes játékok és a fantasy strukturális hasonlóságában nyilvánul meg. Funkcionális egyezésük bemutatására használok a „másodlagos világ”, illetve Manuel Castells (valóságos) virtualitás fogalmát. Szerkezeti hasonlóságuk érzékeltetésére a Lev Manovich által ismertetett informatikai terminusokat alkalmazom (adatbázis és algoritmus), a fantasy algoritmikus narratívájának bemutatásához pedig V. J. Propp híres meseelmézését hívom segítségül. A fantasy bővülő világai a világhálóval mutatnak egyezést, amit George Landow nyomán a hypertext fogalmával jellemezek. A hypertext szerkezetet Tolkien Középföldre világán vizsgálom, majd az algoritmus és adatbázis működését két novella segítségével prezentálom.

HORVÁTH EVELYN

Magyar nyelv és irodalom BA, 6. félév
Babeş-Bolyai Tudományegyetem

Témavezető:

Dr. Maczelka Csaba egyetemi tanársegéd
Pécsi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

A Kazohinia mint kritikai utópia Műfajelméleti megközelítések Szathmári Sándor regényéhez

Az irodalmi művek műfaji besorolásakor az esetek jelentős részében szinte lehetetlen konszenzusra jutni a szövegek heterogenitása és az ezt befolyásoló extratextuális tényezők miatt. Mindez fokozódhat az alműfajok esetében.

Tom Moylan amerikai utópiakutató műfajelméleti kategorizációja során tovább bontja az utópia (al)műfaját, és megalkotja a kritikai utópia (*critical utopia*) fogalmát. Meghatározása értelmében léteznek olyan, látszólag utópikus szövegek, amelyek dekonstruálják a műfajhagyományt, megkérdőjelezik az illető műfaj legitimitását. Mindezt különböző narrációs technikákkal és poétikai-retorikai eljárásokkal érik el.

Munkám során a 20. századi magyar utópiairodalom egyik képviselőjének, Szathmári Sándornak a disztópiájával foglalkozom. A szerző *Kazohinia* című regényében megjelenő műfajelméleti kérdéseket vizsgálom, dominánsan pedig azt, hogy milyen prózapoétikai eljárásokat alkalmaz a szöveg ahhoz, hogy kritikai utópiaként is definiálhatóvá váljék.

KISS ORSOLYA

Osztatlan tanítóképzés, 7. félév
Pécsi Tudományegyetem Kultúratudományi, Pedagógusképző és Vidékfejlesztési Kar

Témavezető:

Dr. Fekete Richárd egyetemi adjunktus
Pécsi Tudományegyetem Kultúratudományi, Pedagógusképző és Vidékfejlesztési Kar

Mit rejt a pelevári bazár? A meseregény-értelmezés lehetőségei

Kutatási témámat a magyar kortárs gyermekirodalom területéről választottam. A dolgozat célja egy komplex elemzés létrehozása. A komplex elemzés nemcsak poétikai, hanem pszichológiai vonatkozásban is vizsgálja Berg Judit *Rumini* című meseregényét. A pszichológia oldala felől leg-

inkább az identitás és az azzal szorosan összefüggő identitáskrízis vizsgálata került középpontba, vagyis a szövegben olyan fellelhető kódok kerültek feltárára, melyek segítséget nyújthatnak a gyermekeknek az identitáskrízis leküzdésében.

PURKARTHOFER KORNÉL LEONARD

Germanisztika (skandinavisztika) BA, 5. félév
Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:

Zsámbékiné Dr. Domsa Zsófia egyetemi adjunktus
Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Az óészaki kultúra nyomai a modern fantasy-irodalomban: Tolkien és a skandináv mitológia

A dolgozat elsősorban J. R. R. Tolkien életműve és a skandináv mitológia közötti párhuzamokat kutatja. Vitathatatlan, hogy napjainkban széleskörű népszerűségnek örvend a vikingkori északi pogány hiedelemvilág a fantasy különböző közegein belül, mely az utóbbi évtizedekben kinőtte eredetileg kizárólag irodalmi műfajként betöltött szerepét és egyfajta kulturális jelenséggé vált. Ahhoz azonban, hogy megérthessük, Tolkien maga hogyan vett részt ebben a folyamatban, és milyen kapcsolatot ápolt a nevezett mitológiával, szükséges magyarázattal szolgálni bizonyos fogalmakat illetően. A dolgozat első fejezetei a fantasztikus irodalommal és annak manapság legismertebb műfajával, a modern fantasy-vel foglalkoznak részletesebben, továbbá itt kerül sor Tolkien és forrásai, az óészaki kultúra, az Eddák, valamint az óízlandi sagák elhelyezésére is. A dolgozat második fele arra koncentrál, milyen tudományos-irodalmi tevékenység áll Tolkien 20. századi (mű)mitológiájának hátterében, és hogyan jeleníti meg a múlt század egyik legismertebb alkotója, a „high-fantasy atyja” az óészaki kultúra és skandináv mitológia elemeit saját, divatot teremtő történeteiben.

TASKOVICS VIKTÓRIA

Szlavisztika–Orosz BA, 5. félév
Szegedi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:

Dr. Orcsik Roland egyetemi tanársegéd
Szegedi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

A punk ambivalenciája Patti Smith és Janka Dyajileva szövegein keresztül

A részletes történeti háttér ismertetésének mellőzésével a célom a punk, mint az 1970-es évek második felében kibontakozó irányzat és mozgalom kettős természetének bemutatása női alkotók szövegeinek beemelésével, illetve Derek *Jarman Jubilee* (1978) című disztópiájának problémafelvetésein keresztül. Patti Smith és Janka Dyajileva szövegeinek motíviumain, és azok eredetén túl terítékre kerül az androgunitás, és Rimbaud-recepcióját a punk mozgalom tükrében.

BALOGH ALEXANDRA

Magyar nyelv és irodalom–Angol nyelv és irodalom tanári szak MA, 9. félév
Selye János Egyetem

Témavezető:

Dr. H. Nagy Péter egyetemi adjunktus
Selye János Egyetem

Irodalmi hagyományok kereszteződése Neil Gaiman *Coraline* című meseregényében

A dolgozat célja, hogy megvizsgálja, milyen hagyományrétegeket mozgat Neil Gaiman *Coraline* című műve, s hogyan kezeli ezeket. A szerző folyamatosan újraírja a klasszikus meséket, tündérmeséket, mítoszokat, és más megvilágításba helyezi azokat. A regény többek közt Lewis Carroll *Alice Csodaországban* és *Alice Tükkörországban* című köteteit idézi meg, ezzel is bizonyítva a történeteket elmesélő perspektíva fontosságát, és azok újrafelhasználhatóságát. A jelen dolgozat szemügyre veszi a *Coraline*-ban feltáruló mesei univerzum kétféle világképe közti különbségeket. A dolgozat arra a kérdésre keresi a választ, hogy valóban olyan értékek találhatók-e a párhuzar-

mos világban, mint amelyekre a főhős vágyik. A másik világ, ugyanis egy önmagába zárt világ, amelyet a vámpírszerű anyafigura önkényesen irányít. A gonosz birodalmat benépesítő, gépszerűnek ható szerkezetek mögött pedig embertelen teremtmények állnak.

VIDA BARBARA

Magyar nyelv és irodalom és szlovák nyelv és irodalom tanári szak MA, 9. félév
Selye János Egyetem

Témavezető:

Dr. H. Nagy Péter egyetemi adjunktus
Selye János Egyetem

A kortárs magyar fantasy női vonulata (Moskát Anita: *Bábel fiai*, *Horgonyhely*)

Jelen munka célja, hogy a kortárs magyar peremirodalom, azon belül is Moskát Anita opusainak innovatív tendenciáira reflektáljon. Első szakaszában a spekulatív fikció kulcszsánerét, a fantasy-t vizsgálja, mindenekelőtt műfajelméleti szempontból, részletesen kitérve annak szubzsánereire, ezáltal is érzékeltetve az irányzat hagyományos kereteit, illetve a téma iránt érdeklődő korábbi kutatások fő csapásvonalait. A fejezet egyaránt magába implicálja az eddigi legmeghatározóbb angolszász és magyar eredményeket. A dolgozat második, domináns szakasza a magyar fantasy megújításában oroszlanrészt vállaló Moskát Anita eddigi két regényét, a *Bábel fiai*t és a *Horgonyhely*et teszi boncasztalra, azok nyelvi, narratológiai és autoreferenciális eljárásaira éppúgy odafigyelve, mint világ- és karakterépítésükre is. A tanulmány végére kiderül, hogy a *Horgonyhely*ben a szerzői szándék ellenére is milyen meghatározóak a gender-szemponatok, s hogy az opus milyen poétikai eljárások révén újítja meg a zsáner összmagyar dimenzióját.

TÓTH EVELIN

Filozófia–Kommunikáció és médiatudomány BA, 3. félév
Miskolci Egyetem Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:

Dr. Bognár László egyetemi adjunktus
Miskolci Egyetem Bölcsészettudományi Kar

A *Gyűrűk Ura* mitológiai konstrukciója Tolkien úgynevezett fantasyja koncepciójának és felépítésének néhány sarkalatos kérdése

Dolgozatomban az újabb keletű mitológia-koncepciók felől közelítve vizsgálom *A Gyűrűk Ura* és kitekintésképp Tolkien más művei mitológiai koncepcióit és szerkezeteit. A Tolkien által létrehozott mitológiát gyakran nevezik konstruált szerkezetűnek, ezzel a jelzővel megkülönböztetve a nemzeti ősmítoszoktól. Ugyanakkor ezek az eredetmondák is konstrukció eredményeképp keletkeztek, csupán motivációikban és legitimációs módjaikban különböznek a Tolkien által létrehozotttól. Így dolgozatomban arra a kérdésre keresem a választ a konkrét műhöz kötődve, hogy műmítosz volta hiteltelenné teszi-e *A Gyűrűk Ura* irodalmi-művészi teljesítményét.

Ehhez kapcsolódva részletesen bemutatom J. R. R. Tolkien mitológiai kompozícióját. Ezzel töreksem alátámasztani azt az állítást, hogy *A Gyűrűk Ura* több pusztán fantasynál, meghaladja a fantasy műfajának kereteit, ahová *A Gyűrűk Urát* sorolni szokta a szakirodalom nem csekély része. Ennek összefüggésében vizsgálja a dolgozat a mű nyelvi konstrukcióit és azok forrásait, továbbá *A Gyűrűk Ura* kapcsolódását más, a mű születésekor már létezett nemzeti eredetmítoszokhoz, illetve kapcsolódását néhány teológiai és filozófiai elmélethez. Ennek eredményeképp feltárulhatnak Tolkien konstrukciójának lehetséges motivációi.

VARGA-CSIKÁSZ CSENGE

Magyar BA, 7. félév
Eszterházy Károly Főiskola Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:
Dr. Kusper Judit főiskolai docens
Eszterházy Károly Főiskola Bölcsészettudományi Kar

A mesék hatása a gyermek morális fejlődésére

„Miért mesélünk? Miért meséljük?!” – ezek a kérdések már dolgozatom megírása előtt foglalkoztattak. A válaszhoz két mese feldolgozásával, *Az égig érő fa* és a *Fehérlófia* jelentésbeli boncolgatásával próbáltam közelebb kerülni. Ebben olyan részterületek voltak segítségemre, mint az ősi samanisztikus hagyományok, a freudi pszichoanalízis és a Magyarországon egyre inkább népszerűbb meseterápia, melynek rejtelmeibe Boldizsár Ildikó munkái vezettek be. Főként a 14–18 éves korosztály „meseszokásai” iránt érdeklődtem és azokat az összefüggéseket kerestem, melyek a mesebeli hős és egy mai fiatal életével párhuzamba állíthatók. A kutatás közben pozitív felismerésként könyvelhettem el magamban azt a tény, miszerint a mese örök és kortalan: hétköznapi hősök számára is elérhető.

BABOS ORSOLYA

Történelem–Magyar tanári MA, 3. félév
Miskolci Egyetem Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:
Dr. Somogyi Gyula egyetemi adjunktus
Miskolci Egyetem Bölcsészettudományi Kar

Térpoétikai vizsgálódások a Zónában

Az először Arkagyij és Borisz Sztugackij *Piknik az árokparton* című regényében megjelenő Zóna egy olyan hely, ahol a fizika törvényei teljesen máshogy működnek, mint a külvilágban. Egy olyan mikrovilág, ahol egyetlen rossz lépés a halált jelentheti, de amelynek mélyén azt beszélük, található valami – egy gömb, egy szoba avagy egy eszköz – ami az ember legbelső kívánságát teljesíti. A Zóna maga különböző alkotók kezén az idők folyamán számos változáson ment keresztül, de az elgondolás nagyságát jelzi, hogy motívum kincse nem fakult, sőt egyre inkább kiegészült az évek során. Ez a terület szolgál Andrej Tarkovszkij kultikus filmjének fő színteréül, a GSC Game

World nevet viselő ukrán fejlesztőcsapat pedig az eredeti koncepciót jelentősen átalakítva, és a Zónát a csernobili atomerőmű-baleset körzetébe áthelyezve egy immár háromrészes számítógépes játéksorozatot épített rá. Dolgozatomban elsősorban azt vizsgálom, hogy milyen szimbolikán keresztül és hogyan lépnek párbeszédbe ezek a különböző médiaágazatokban létrehozott terek egymással és a befogadóval.

Céлом, hogy a hazai és idegennyelvű szakirodalom, valamint saját tapasztalataim alapján feltárjam az eltérő tér tapasztalatok egyedi jellegzetességeit, értékeit.

A mai generációk mindennapos alapélménye a világok közti átjárás, mely bár a technika révén profanizálódott és szinte mindenki számára elérhetővé vált, mégiscsak egy másik dimenzióba való váltást jelent, ami azt bizonyítja, hogy manapság az emberek ugyanúgy fogékonyak a szakralitás, az időn kívüliség szférájára, mint régen. A kutatás fő részét a fentebb sorolt művekben megjelenő különböző terek és a befogadó által átélt eltérő térélmények összehasonlító elemzése képezi, továbbá arra is keresem a választ, hogy mi is tulajdonképpen a Zóna? Mi a lényege, az eszenciája, amire persze végső soron mindenkinek magának kell felelnie, miután megmerítkezett benne.

ÖSSZEHASONLÍTÓ IRODALOM- ÉS KULTÚRATUDOMÁNY

KÁRPÁTI BERNADETT

Tanárképzés MA, 1. félév
Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Témavezetők:

Dr. Dánél Mónika egyetemi tanársegéd
Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar
Dr. Kozák Dániel egyetemi adjunktus
Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Magán(y)narratíva – Creusa emlékelbeszélése Szabó Magda *A pillanat* című regényében

Szabó Magda *A pillanat* című regényének intertextuális bázisa egy megkérdőjelezhetetlen presztízű klasszikus, Vergilius *Aeneise*, amelyet azzal a jelentős módosítással „ír újra”, hogy Aeneas helyett az eredetiben oly marginális szereplő, Creusa válik főszereplővé. Ezzel kapcsolatban azt a kérdést igyekszem körüljárni, hogy e változtatás alapján miként adható szerep, hang egy eredetileg néma szereplőnek, és ez milyen jelentős módosulásokhoz, hangsúlyeltolódásokhoz vezet. A két szöveg közötti intertextuális viszony vizsgálatában az eltávolodás és visszatérés dinamikájára koncentrálok, ugyanakkor miértjeire is igyekszem rákérdezni a vonatkozó Aeneis-szöveghelyekkel összeolvasva. A köztük lévő párbeszédet azért is fontos megvizsgálni, mert a legtöbb figyelmet a Szabó Magda-regényben tematizált női történetmondás lehetőségeinek, narratív megjelenítésének szentelem. E női történetmondás az önmagával kontrasztba állított, és ezért esszenciálisan valamilyen hagyományosként és maszkulinként felmutatott eposz ellenhangjaként tud igazán élesen megszólalni. Viszont ezt az elsőre egyértelműnek tűnő dichotómiát a szöveg primer és metaszinten egyaránt problematizálja: ahogyan az Aeneishez való viszony is dinamikus, úgy a férfi és női kódok, szerepek egymáshoz való viszonya is dialogikussá válik, melyek Creusa performatív módon megképződő identitásában egymástól el nem választható módon vannak jelen.

CZUMFT RÉKA ÁGNES

Szlavisztika–Orosz BA, 6. félév
Szegedi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:

Dr. Kristó Sándor egyetemi tanársegéd
Szegedi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

A gonosz két alakváltozata: Mihail Lermontov: *A démon* és Madách Imre: *Az ember tragédiája*

Dolgozatomban az irodalmi gonosz kétféle alakját hasonlítottam össze. Az összehasonlítás alap-
tétele az a gondolatom, amely szerint a „gonosz”, mint olyan, nem csak romboló, ártó erő lehet,
hanem képes a világban építő és előremutató jelleggel is működni. Az összehasonlító elemzés
alapját Mihail Jurjevics Lermontov *A démon* című poémájának démoni alakja, a romboló gonosz
adja, aki Tamarán keresztül igyekszik az egész isteni világot romba dönteni. Több szempontból
állítottam a Démonnal szembe Madách Imre *Az ember tragédiája* című drámai költemény Lucifer-
jét. Lucifer a köztudatban, mint a Paradicsom romba döntője jelenik meg, azonban dolgozatom-
ban igyekszem rámutatni arra, hogy hatása Ádám és Éva tevékenységére, rajtuk keresztül pedig
az egész világra a műben sokkal fontosabb és összetettebb ennél. A két irodalmi alak összeha-
sonlításának fő szempontjai az érzelmek szerepe és működése a két műben, a nők, Tamara és
Éva alakja a művek kontextusában, a gonosz alakjának felépítése és helye a világban, illetve a
világ felosztása a művekben. Ezekon kívül a dolgozat során röviden kitérek Lermontov korábbi, a
démoni alakhoz köthető műveire, illetve a poémabeli Démon szerelmének sajátos vonásaira is.

LAPOSA JULIANNA

Francia nyelv, irodalom és kultúra MA, 4. félév
Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar

Témavezető:

Dr. Ádám Anikó egyetemi docens
Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar

A zenei mediáció módszertana

Magyarországi és franciaországi tanulmányaim alatt szerzett tapasztalataim arra készítettek,
hogy egy összehasonlító elemzést írjak a két országban levő olyan kulturális intézményekről,
melyek fő profilja a népzene tovább éltetése.

Dolgozatom fő kérdése: A 21. században hogyan és milyen módszerek segítségével közvetítik, éltetik tovább a népzenei hagyományokat Párizsban és Budapesten?

Ahhoz, hogy kérdésemre választ kapjak, a kulturális mediátor, azon belül, zenei mediácó szakmát figyeltem meg.

Kulturális mediátor, mint szakma immár 20 éve nyomon követhető Franciaországban, színházakban, múzeumokban, zenekaroknál stb. Fontos megjegyezni, hogy ez a szó, „mediátor” kevésbé használatos Magyarországon, mint nyugaton. Itthon inkább más szavakkal illetik ezt a szakmát, pl. PR felelős, animátor, közönségszervező.

Így dolgozatomban egy magyar, egy francia intézmény és egy francia egyesület zenei mediációs munkáját mutatom be, elemzem. Ezek s következők: Fonó Budai Zeneház, Maisons des Cultures du Monde, EtnomusiKa-egyesület.

A legizgalmasabb részben, az összehasonlításban, összevetem a vizsgált kulturális helyszínek közötti mediációs különbségeket és átfedéseket. Hol találkozhatunk manapság népzeneoktatással nemcsak iskolai kereteken belül? Milyen eszközök segítségével tudjuk bővíteni a népzene kedvelők közönségét? Mi a különbség a kulturális menedzser és a kulturális mediátor között?

Dolgozatomban azt szeretném bemutatni, hogy a zenei mediációs tevékenységek hogy vannak jelen olyan intézményeknél, ahol a népzene játssza a főszerepet. A közösség, a társadalom folyamatos változásban van. A kulturális mediációnak követnie kell ezeket a mindennapos változásokat, ezért bátran kijelenthetjük, hogy a mediátoroknak különleges szerepük van, illetve lesz a jövőben a társadalom formálásában, és ha épp a népzene vizsgálgjuk, akkor a hagyományok megőrzésében, tovább éltetésében is.

MIKLÓS LAURA

Szlavisztika, orosz szakirány BA, 6. félév
Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Témavezetők:

Dr. Gyöngyösi Mária egyetemi adjunktus
Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar
Dr. Menczel Gabriella egyetemi docens
Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Városterék Andrej Belij *Pétervár* és Carlos Fuentes *Áttetsző tartomány* című regényében (A kultúra válságának megjelenítése)

A dolgozat témája a város ábrázolása Andrej Belij: *Pétervár* (1922), illetve Carlos Fuentes: *Áttetsző tartomány* (1958) című regényében, mely elvezet a városon belül megjelenített kulturális krízis kérdéséhez: összeegyeztethető-e a múlt és a jelen, a külső és a belső útkeresés? Hogyan

ábrázolják az elemzett regények a kultúra válságát? A dolgozat közös kiindulópontja a város szimbólumának hagyománya, majd külön fejezetben tárgyaljuk Szentpétervár és Mexikóváros mitológiáját, melyek a regények alapvető hátterét adják. A kultúra válsága a forradalomban és a társadalmi ellentétekben ölt testet: a dolgozat választ keres arra a kérdésre is, hogyan tudják a szereplők saját identitásukat megalkotni a város folyamatosan burjánzó terei között, a múlt századi, megújulásra váró Mexikóban és Oroszországban egyaránt.

KOROMPAY ESZTER

Magyar–Latin tanári MA, 1. félév
Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:
Dr. Krupp József egyetemi adjunktus
Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Átváltozás és „ellenőrizhető valóság” Christoph Ransmayr *Az utolsó világ* című regényében

Christoph Ransmayr *Az utolsó világ* című regénye a posztmodern irodalom egyik legérdekesebb műve, amely Ovidius *Metamorphoses* című művén alapszik, azt számos szempontból tovább írva, de folytonos párhuzamokat alkotva a két irodalmi mű között. Ransmayr történetében Cotta, Ovidius szolgája Tomiba utazik, hogy megkeresse száműzött gazdáját. A találkozás helyett azonban a *Metamorphoses* történeteinek alakjaiba botlik, akiknek sorsa nagyon hasonló az alapszövegben megismert élethez. Dolgozatom a regény egyik leghangsúlyosabb motívumával, az átváltozással foglalkozik, amely több szempontból járható körül: a kiindulási pont a regény második fejezete, egy filmjelenet, s az abból kiolvasható fikciós rétegek, a regénybeli valóság és a fikció közötti határok. A filmen keresztül az átváltozás további lehetséges előfordulásai, a medialitás és a metalepszis, vagyis a határátlépés megjelenési formáival foglalkoztam, amelyek közül az álom és ébrenlét, valamint az álom és emlékezés kérdése is előkerült, mindezt a valóság és fikció kettősére vonatkoztatva.

KOZÁK NÓRA

Germanisztika MA, 9. félév

Károli Gáspár Református Egyetem Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:

Albertné Dr. Balázi Júlia egyetemi docens

Károli Gáspár Református Egyetem Bölcsészettudományi Kar

Levelezés mindhalálig.

Egy holland nő portréja. Elly Hoekstra levelei Sebestyén Jenőhöz

Anna Elisabeth (Elly) Hoekstra (1897. február 15.–1950. december 12.) Hollandia északon fekvő városában, Groningenben született. Gyermekkoráról mindössze annyit lehet tudni, hogy vallásos, polgári környezetben nevelkedett. Húszas éveiben fordítói és tolmácsi képesítést szerzett olasz nyelvből, és ekkorra már magyarul is folyékonyan beszélt. A magyar teológussal, Sebestyén Jenővel való találkozásuk eredményeként, amelyre 1918. december 26-án került sor Hágában, Elly megismerkedett a magyar nyelvvel, amely azonnal nagyon megtetszett neki. „A magyar csodálatos nyelv: erős és tekintélyt parancsoló, de egyben bájos, kellemes hangzású és dallamos is; s egy különösen érdekes, izgalmas irodalom eszköze” – írja Elly 1938-ban megjelent hollandoknak írt magyar nyelvtankönyvében.

Elly Hoekstra rendszeresen utazott Magyarországra meglátogatni barátait és hónapokat töltött a fővárosban vagy kisebb településeken a magyar nyelv, kultúra és történelem megismerésének céljából.

Halála után tekintélyes életmű maradt hátra: a holland nyelvű *Összefoglaló Magyar Nyelvtan (Beknopte Hongarse Grammatica)*, egy novella, egy esszé, magyarról hollandra fordított versek, saját költeményei, Madách Imre *Ember tragédiájának* holland nyelvű elemzése és egy kiadatlan holland–magyar szótár kézirata mind irodalmi hagyatékának részét képezik. Mindaz, amit Elly Hoekstráról előzetesen tudni lehetett, felkeltette érdeklődésemet, és kíváncsi lettem, ki is volt ő valójában. Erre a kérdésemre azonban nem kaphattam választ, mert konstatálnom kellett, hogy sem a holland, sem a magyar irodalomban nem szenteltek még figyelmet ennek a különleges személynek.

Tanulmányom Elly Hoekstra és Sebestyén Jenő levelezésén alapszik, amely 30 eseménydús évet ölel fel. A levelezésből csak Elly levelei maradtak ránk, a professzor írásaira pusztán a lány reflexióiból következtethetünk. A kéziratok feldolgozása jelenleg is folyamatban van és a jövőbeli kutatás irányát jelöli.

Jelen kutatás annak jár utána, vajon a személyes történelem mennyire árnyalja a már ismert hivatalosat? Több mint 65 év távlatában mennyire lehetséges felvázolni egy alig ismert, de már így is érdekes holland asszony portréját? Milyen szerepet játszott Anna Elisabeth (Elly) Hoekstra a magyar nyelv és kultúra hollandiai megismertetésében? Milyen kapcsolat körvonalazódik a levelek alapján a levelek írója és címzettje között?

MIHÁLY MÁTÉ

Magyar MA, 3. félév

Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:

Zsámbékiné Dr. Domsa Zsófia egyetemi adjunktus

Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Az autofikció és tudatfolyam-technika Karl Ove *Knausgård Harcom 1* című regényében

Karl Ove *Knausgård Harcom* (eredeti címén: *Min Kamp*) című regényciklusa kiemelkedő a kortárs skandináv irodalom színterén a megjelenés, a terjedelem, a stílus és elsősorban a mű példátlan recepciója szempontjából.

Tanulmányomban az első kötetten keresztül mutatom be az autofikciót és a tudatfolyam technikát. Rövid életrajzi áttekintéssel kezdem, mely után rögtön kitérek a két fogalom meghatározására, melyhez a téma válogatott szakirodalmát használom.

Az autofikciós írásmód és a tudatfolyam-technika alkalmazása a *Harcomban* nem számít új keletű irodalmi eszköznek, a mű mégis a modern irodalomtudományos diszkurzus próbaköve lett, legalábbis Skandináviában, ahol befogadása és értelmezése a hagyományos filológiai eszköztár felülvizsgálatát tette szükségessé.

KIS PETRONELLA

Magyar nyelv és irodalom MA, 3. félév

Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsész- és Társadalomtudományi Kar

Témavezető:

Dr. Tarjányi Eszter egyetemi docens

Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsész- és Társadalomtudományi Kar

A medializált zenei elbeszélés érzékelési tapasztalata: A novellába ágyazott opera áthallásai

Csáth Géza zenekritikusi munkásságáról már számos tanulmány született, sőt néhány zenei ihletésű novellája kapcsán is bukkantak fel értelmezések a szakirodalomban, azonban nem teremtettek tematikus egységet az elbeszélések és a zeneművek között. Dolgozatomban az irodalmi szövegen, mint materiálisan rögzített közegen átszüremlő zeneiség lehetséges érzékelési mód-

jait és közvetítettségét vizsgálja Csáth Géza három, egységet képező elbeszélésén és Richard Wagner operáján, *A Nibelung gyűrűjén* keresztül.

Az 1908-as *A varázsló kertje* című kötetben megjelent Eroica a beethoveni zeneműbe oltott wagneri hőseszmény értelmezéseként a későbbi zenei közvetítettségű novellák érzékletes kísérlétének tekinthető. Az 1911-es *Délutáni álom* című kötetet már *A Nibelung gyűrűje* keretezi. Első elbeszélésének kezdetén, a *Délutáni álomban* a narrátor elalszik a pamlagon – épp úgy, mint Richard Wagner azon a délutánon, amikor álmából felriadva megszületett elméjében a *Rajna kincse* előjátékának Esz-dúr hármashangzata. A novella alaptörténete rekonstruálható Csáth Géza egyik, *A Nibelung gyűrűjéről* írt zenekritikája alapján. A kötet utolsó novellája, a *Hegyszoros* a Tannhäuser történetébe ágyazott Ringet parafrázeálja. A felismerhető szöveg-megegyezéseken kívül a három elbeszélést mind az álomszerűség különböző transzformációi, mind az Istenek alkonyát megidéző végzetes napszak és a zeneileg megkomponált szövegszerkezetek Wagner operájához kötik.

NÉMETH ANNA

Ókori nyelvek és kultúrák–Klasszika–filológia BA, 6. félév
Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:

Dr. Bolonyai Gábor egyetemi docens
Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Az ősmítosz megteremtése Pasolini *Medeája* alapján

A 20. század különleges korszak az emberiség történetében – nevezhetjük akár az új-mitológia megteremtése időszakának. Megbolydul a felvilágosodás óta oly szilárdnak hitt világ rendje, új és újabb ismeretek birtokába jut az ember, egyre tökéletesebb eszközei révén sosem látott és tudott dolgoknak bukkan a nyomára. A szilárd világrend helyén ismét felrémlik a káosz bizonytalansága és újra működésbe lép az ember ősi világmagyarázó mechanizmusa. Mintha megismétlődne az ősmítoszok születése – ám ezúttal sokkal magasabb technikai és tudásszint birtokában. Egyre inkább meggyőződés, hogy az új-mitológia születésének folyamatában éppen az újonnan születő „hetedik művészet”, a film lesz az az eszköz, amely alkalmas közegként szolgál az új világmagyarázatok és világrendteremtés idején.

Úgy gondolom, hogy ennek a különös mítoszeremtő folyamatnak egészen kivételes alakja Pier Paolo Pasolini, aki a maga író-költő-filmrendező-filozófus mivoltában letéteményese annak a szinkretikus látásmódnak, amely a mítoszeremtés velejárója.

Dolgozatomban Pasolini *Medea* című filmjének és Euripidész *Médeia* című tragédiájának párhuzamait és eltéréseit vizsgálva kísérletet teszünk arra, hogy felismerjük az archaikus kor és Pasolini századának mítoszeremtő törekvéseiben rejlő azonosságokat és különbségeket, valamint rámutassunk a Pasolini-film olyan sajátosságaira, amelyek az Euripidészt jóval megelőző ősmítosz irányába mutatnak.

ORSÓS JÁNOS RÓBERT

Szabad bölcsészet BA, 7. félév
Pécsi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:

Dr. Milbacher Róbert egyetemi docens
Pécsi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Irodalmi roma reprezentáció és önreprezentáció a 19. században

A dolgozat legfőbb célkitűzése a romák 19. századi irodalmi reprezentációjának és önreprezentációjának együttes szemléltetése, illetve annak kimutatása, hogy e kétféle narratíva egymástól teljesen különböző interpretációját hozza létre a cigányságnak. Az irodalmi roma reprezentációk sajátosságainak bemutatásához Liszt Ferenc *A cigányokról és a cigányzenéről Magyarországon* című írását hívom segítségül. A mű genezisének és korabeli recepciójának ismertetése után bizonyos szöveghelyek elemzésén keresztül kísérletet teszek Liszt, és ezzel együtt a romákról szóló szépirodalmak reprezentációs stratégiájának feltárására. Felfedem azokat a tényeket is, melyek lehetővé tették a cigányság romantikus eszményképének kialakulását és meghonosodását a 19. század romantikus irodalmában. Az utolsó, záró szakaszban olyan cigány származású magyar költőket, műfordítókat és szótárszerkesztőket mutatok be, akik tevékenységükkel jól szemléltetik, hogy a 19. században milyen módon ábrázolták, képviselték magukat az irodalmi életben. Fontosságuk abban rejlik, hogy irodalmi kezdeményezésükkel egy roma nemzetiségi identitás kialakítására törekedtek.

NÉMETH VIOLA

Germanisztika BA, 3. félév
Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:

Zsámbékiné Dr. Domsa Zsófia egyetemi adjunktus
Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Szülői szerepek a kortárs norvég regényben

Az elmúlt évtizedek norvég irodalmában kiemelkedő szerepet kapott a családtematika. Szépirodalmi szerzők sora reflektál írásaiban a változó társadalmi berendezkedés által befolyásolt

emberi kapcsolatokra, házasságra, családra, szülő-gyerek viszonyra. Számos olyan mű jelenik meg napjainkban, amelyekben az írók akár kitérülködve is vallanak saját családi élményeikről. Dolgozatomban azzal foglalkozom, hogy miként változott az apák szerepe a norvég társadalomban, kitérek arra is, hogy az irodalom tükrében miként jelenik meg a modern ember létbizonytalansága és az a társadalomtudományi tény, hogy olyan kockázati környezetben élünk, amelyben a több évszázados biztos alapok megintogni és eltűnni látszanak.

Bevezetve néhány szerző családi viszonyokról szóló művét, bővebben kifejtem két regényben – Hanne Ørstavik *Vágy* valamint Tore Renberg *Mégis van apám* című kötetében – megfigyelhető szülő-gyerek kapcsolatot és a szülők főbb jellemvonásait. Az elemzett két mű rávilágít, hogy az elhidegülés és kommunikációhiány általános problémák korunk nukleáris családjában.

CODÄU ANNAMÁRIA

Magyar nyelv- és irodalomtudományi mesterképzés MA, 2. félév
Babeş-Bolyai Tudományegyetem

Témavezető:

Dr. T. Szabó Levente egyetemi docens
Babeş-Bolyai Tudományegyetem

Hányféle világirodalom?

Az első nemzetközi komparatiztikai szaklap angolszász anyaga a magyar irodalom érdeke és az angliai perspektíva között

Nem ugyanúgy gondolták el az összehasonlító irodalomtudomány koncepcióját és művelésének módját az *Összehasonlító Irodalomtörténelmi Lapok/ Acta Comparationis Litterarum Universalium* (Kolozsvár, 1877–1888) szerkesztői és közreműködői, ezek a félreértések azonban sosem látszanak explicit módon a szaklap oldalain. Csak az egyes szövegcsoportok összevetéséből derülhet ki: hányféle világirodalom-koncepció tömörül a lapba, és hogyan férnek meg ezek látványosan problémamentesen egymás mellett? Kutatásomban egy jól körülhatárolható szövegcsoport: az ÖIL angolszász anyaga felől közelítem meg a kérdést, hisz a magyar és az angol perspektívák szembesítése következtében előtérbe kerülnek a törésvonalak, a koncepciók különbözősége, a magyar irodalom érdekei és a globális irodalmi folyamatok között megmaradni kívánó szaklap körüli érdekegyeztetések és kulturális mediálások. Mindez pedig közelebb vihet a lap külföldi elismertségének és a magyar irodalom történetébe való nehézkes integrálódásának a megértéséhez is.

OLASZ IRODALOM

BURKUS DÓRA

Olasz BA, 3. félév

Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:

Ludmann Ágnes műhelyvezető, nyelvtanár

Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Eötvös József Collegium

Sacro e Profano.

A szakrális-és népi hiedelmek megjelenése Márai Sándor *San Gennaro vére* című regényében

Dolgozatomban a nápolyi emberek sajátos és összetett hit-és hiedelemvilágát vizsgálom az 1949–1952-ig Nápolyban tartózkodó emigráns magyar író, Márai Sándor, *San Gennaro vére* című regénye alapján, s így a nápolyi tradíciók köréhez képest „kívülálló idegen” ábrázolásmódján keresztül megragadva kívánom bemutatni a „nápolyi csodavárás” vallásos és profán formáit. Ennek vizsgálatára a *San Gennaro vére* című mű mellett még a szerző ott tartózkodása során született, *Naplójában* lejegyzett, a második világháború utáni Nápolyt bemutató impressziói nyújtanak kiváló alapot. Dolgozatom első felében a címszereplőnek, a Nápoly védőszentjeként tisztelt San Gennaronak a vércsodájából kiindulva vizsgálom a nápolyiak csoda-értelmezéseit. Dolgozatom második felében elsőként a nápolyi szentkultusról, illetve a vallásoságnak a nápolyiak életében megjelenő formáiról, ott betöltött szerepéről és jelentőségéről készítek összefoglalót, majd a nápolyiak népi hiedelmeit, babonáit; illetve a nápolyi tájjal, az őket körülvevő természeti elemekkel való szimbiotikus kapcsolatukat mutatom be a regényen keresztül. Munkámmal összességében azt az állításmot szeretném bizonyítani Márai regénye alapján, miszerint a természetfölöttibe vetett hit szerves és természetes módon épül be a nápolyi emberek életébe és tudatvilágába, s ebben a szakrális és profán elemek nemcsak, hogy megférnek egymás mellett, de sokszor szinte egymásba is épülnek, és így sajátos módon együtt állva válnak a nápolyi kultúra meghatározó alkotóelemeivé.

FARKAS MÓNIKA

Romanisztika–Olasz BA, 1. félév
Szegedi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:

Dr. Dávid Kinga egyetemi adjunktus
Szegedi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Irodalmi háromszög: Szeged, Spilberg és a carboneria

Dolgozatomban egy összehasonlító elemzést végeztem el Tóth Béla *In prigione. Olaszok a szegedi várban* és Silvio Pellico *Le mie prigioni* című regényeinek alapján, nagy hangsúlyt fektetve arra, hogy alapvető különbségek ellenére is a két műnek van egy meghatározó közös pontja: a *carboneria* olasz szabadságmozgalom megjelenése. A kutatás célja a helytörténeti vonatkozás mélyebb feltárása; Olaszország, Ausztria, Csehország és Magyarország történetének 18–19. századi közös pontjainak, különösen az 1848–1849-es események irodalmi megjelenésének felvázolása, valamint két regény más aspektusban való elemzése volt.

A kutatási módszer része volt a már ismert és feldolgozott szakirodalom összegyűjtése és rendszerezése, azok összefüggésének megteremtése a két regénnyel; a levéltári kutatás, a regények értelmezése, végezetül az összehasonlító elemzés elkészítése. Nagy hangsúly került mind a magyar, mind az olasz nyelvű források tanulmányozására. A dolgozat első felében téma történeti hátterét mutatom be: mi volt maga a *carboneria*, mik voltak az előzményei, és hogyan jutott el a szervezet a 19. század első felében nemzeti forradalmak kirobbantásához. E forradalmak következményeként a Carbonari Társaság vezetői Szeged és Spilberg várbörtöneiben estek fogságba, ennek kapcsán került bemutatásra a várak fogvatartó rendszere, továbbá sor került a szerzők kapcsolatának felderítésére a *carboneria*val. A dolgozat második felében elvégeztem az összehasonlító elemzést a két regény hasonlóságainak (cím, tipikus fordulatok, a börtönkörülmények megjelenítése stb.) és különbségeinek (epikus jegyek, műfaj, azonos mozzanatok és cselekményalakítás eltérő szerepe, írói szándék stb.) feltárásával és értelmezésével.

Az elemzés után elmondható, hogy a regények hasonlóságai valóban megteremtik az összefüggést köztük. A különbségek viszont jelentősebbek, mint azt feltételeztem: az alapszituáció után Tóth regényében a konfliktus egy egész közösséget érint, míg Pellico regényében az egyént.

BODROGAI DÓRA

Olasz–Német tanári MA, 11. félév
Pécsi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:

Dr. Rónaky Eszter egyetemi adjunktus
Pécsi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Biblia és bomba Az „elkeseredett harmincas” történetei az ólomévekben

A dolgozat központjában Fabrizio De André olasz cantautore *Storia di un impiegato* (1973) című albuma áll, amely az ún. „ólomévek” korszakának jegyében és hangulatában íródott. A dolgozat azt vizsgálja, hogy ebben De André korábbi lemezeihez (*La buona novella*, 1970; *Non al denaro non all'amore né al cielo*, 1971) képest miért és hogyan változott meg a nyelvezet, hogyan vált nyíltabbá, provokatívabbá, illetve azt, hogy a későbbi lemezekben (*Rimini*, 1978; *Fabrizio De André*, 1981) hogyan tért vissza a zártabb, allegorikusabb nyelvezethez.

PATAI MERCÉDESZ

Olasz nyelv, irodalom és kultúra MA, 1. félév
Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:

Dr. Szegedi Eszter egyetemi adjunktus
Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Nekrofíl szimbólumok a *Dekameron* tragikus novelláiban Simboli necrofili nele novelle tragiche del *Decameron*

A *Dekameron*ban, annak ellenére, hogy nagyrészt komikus novellák gyűjteménye, a tragikus kiemelésű novellák is fontos szerepet kapnak. A negyedik nap teljes egészében a szerencsétlenül végződő szerelmi történetek körül forog. Dolgozatomban csupán három elbeszélést emelek ki, amelyek nagy hasonlóságokat mutatnak egymással. Ez a három novella Tancredi és Ghismunda (első), Rossiglione és felesége (kilencedik), illetve Lisbetta da Messina és testvérei (ötödik), halállal végződő szerelmi történeteit meséli el. Munkám során megvizsgálom, hogy Boccaccio milyen antik mítoszokat és középkori toposzokat, legendákat használt fel, melyeket bizonyos szinten a saját ízlésére formált, fontos szerepet adván a halálhoz kötődő babonáknak, az álmoknak, láto-

másoknak, valamint a nemesség és a lovagi erények köréből és a szentek életéből kölcsönvett motívumoknak.

Dolgozatom célja, hogy bemutassam a novellákhoz kapcsolódó szimbólumokat, igazolva az antik mítoszok, tradíciók és a középkori legendák fontosságát Boccaccionál.

SZEMERE DITA

Tanári mesterszak (olasz, történelem) MA, 3. félév
Eötvös Loránd Tudományegyetem Pedagógiai és Pszichológiai Kar

Témavezető:

Dr. Falvai Dávid egyetemi adjunktus
Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

A klarissza közösségek szerepe az írott kultúra terjesztésében a késő középkori Itáliában

Dolgozatomban a női vallásos közösségek kulturális tevékenységét, írásbeli műveltségét és kultúraközvetítő szerepét vizsgálom a 15–16. század fordulóján. A kutatás fő célkitűzése a késő középkori umbriai klarisszák kulturális életének bemutatása. A klarisszák kódexmásolói tevékenységét Gabriele da Perugia két kódexben fennmaradt népnyelvi vallásos műve alapján elemzem: mindkét szöveg még teljes egészében kiadatlan, ráadásul a két másolat közül csak az egyiket ismerte eddig a kutatás. A kutatás alapkérdése, hogy miként jelenik meg a *Libro di Vita* szerkezetében és szövegében a korszak két jelentős, latin nyelvű irodalmi alkotása – *Meditationes Vitae Christi* és *Arbor Vitae* –, illetve milyen szerepe volt a női másolóknak a végleges szöveg elkészülésében. A másolói tevékenység vizsgálatakor az szeretném bemutatni, hogy a késő középkori közép-itáliai női közösségek rendelkeztek elég kulturális tőkével másolói és aktív irodalmi alkotói tevékenységhez, és volt terük ennek kibontakoztatására. A kolostorok könyvtáraiban található könyvlisták és a kolostorok krónikái segítségével megállapítható, hogy milyen könyvek álltak az író és a másoló klarisszák rendelkezésére, így láthatjuk, hogy az átvett anyag mennyiben maradt meg, illetve hogyan módosult a népnyelvi szabadfordítás (*volgarizzamento*) és a szöveg átdolgozása során. Ismertetem a két kódex megírásának, illetve lemásolásának körülményeit, időpontját, a kódexek másolásának sorrendjét, a helyszínét, a másoló apácákat és korábbi másolási munkáikat, és a szerző, frate Gabriele da Perugia munkásságát. A kéziratok lemásolása kapcsán kitérek az umbriai klarissza kolostorok obszerváns mozgalmára a 15. században, és az ennek következtében kialakuló, a korszakban kiemelkedő másolói és kulturális tevékenységükre a 15–16. század fordulóján. Jelenlegi kutatásom illeszkedik egy nagyobb, a késő középkori népszerű ferences szövegek elemzésével foglalkozó munkába, és a két kódex szövegének összevetésével a kiadatlan szövegekre szeretném felhívni a figyelmet.

FÜRÉSZ BLANKA NATÁLIA

Romanisztika–Olasz BA, 3. félév
Szegedi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:
Dr. Alessandro Rosselli lektor
Szegedi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Irodalom és Risorgimento Camillo Boito *Senso* című művének és Giuseppe Tomasi di Lampedusa *Il Gattopardo* című regényének összehasonlító elemzése

Letteratura e Risorgimento. *Senso* (1883) di Camillo Boito e *Il Gattopardo* (1958) di Giuseppe Tomasi di Lampedusa: un tentativo di analisi

A 19. század szeretete miatt választottam ezt a témát, és mert szeretném különböző olasz nézőpontokból bemutatni: az egyik regény Veneto – és Trentóban játszódik, a másik a 19–20. század elejei Szicíliában. Míg az egyik a romantika alkonyán készült, a másik a 20. század második felében jelent meg: az egyetlen dolog, ami közös bennük, a központi téma, azaz a Risorgimento, mellyel kapcsolatban ugyan nem bocsátkoznak részletekbe, megmutatják a társadalomra és az egyszerű egyénekre gyakorolt hatását. Annak ellenére, hogy a történelmi környezet nagyjából megegyezik, kíváncsi voltam arra, hogy mennyire befolyásolják követett, vagy semmibe vett irodalmi irányzatok a két különböző regény megírását; és ezen felül a történelmi események és a társadalom mennyire tudják segíteni avagy akadályozni egy mű megérését; milyen látásmódbeli változások figyelhetők meg.

FLAISZ BENCE

Olasz nyelv, irodalom és kultúra MA, 3. félév
Szegedi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:

Dr. Pál József egyetemi tanár
Szegedi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

**„Minden érték átértékelése”. Nietzschei áthallások Umberto Eco
A rózsza neve című regény Antikrisztus alakjának tükrében**

E tanulmány a 19. századi német filozófus, Friedrich Nietzsche írásain keresztül a közelmúltban elhunyt világhírű olasz szemiotika-kutató, Umberto Eco *A rózsza neve* című regényének Antikrisztus alakjának filológiai vizsgálatáról és annak aspektusairól szól. A tanulmány célja annak bemutatása, hogy milyen változatokban ölt alakot az Antikrisztus az Eco-műben, és ennek milyen párhuzamos útjai vannak Nietzsche egyes műveiben. Nietzsche filozófiája, amely körülöleli egyrészt a keresztényellenességet, másrészt az ember világnézetének változását, hasonlóságot mutat Eco regényében. A kutatás a teljesség igénye nélkül támaszkodik Nietzsche *Imígyen szóla Zarathustra, Az Antikrisztus és Ecce homo – Hogyan lesz az ember azzá, ami* című munkáinak keresztényellenes irataira, ezzel párhuzamosan – Eco szemszögéből – a regényben szereplő Antikrisztus alakra is. A kutatás a keresztényellenesség aspektusáról közelítette meg ezt az alakot, lévén egy olyan regény, amely pontosan a kereszténységet állítja pellengérré mind üdvtörténeti, mind hermeneutikai, mind pedig erkölcsfilozófiai szemszögéből. A kutatás filológiai módszerekkel készült, felhasználva Gianni Vattimo hermeneutikai írásairól szóló részeit.

Az Antikrisztus alakja közvetetten vesz részt a narrációban, referenciapont, amely megmutatkozik az egész regényben: az apátság zord és gonosz falai között, a szereplői leírásokban és egyes szereplők – jelen esetben és különösen is Jorge – viselkedésén is. A kutatás rávilágít arra, hogy a regényben lépésenként előre haladhatunk azon nézőpont felé, hogy Jorge alakja megegyezhet az Antikrisztuséval, ugyanis Nietzsche szövegeiben a profetikus hangnem, az egyházzal és a társadalommal szembeni utálat, a demoralizált állapot és cselekvések (iratok hamisítása, tüzeset, önbíráskodás), tetten érhető szimbólumaiban (tűz, nevetés), és így az ezekkel összefüggő nietzschei iratok megmutatják e hipotézis helyességét. Lépcsőzetesen követhetjük figyelemmel Jorge átváltozását, a regénnyel való közvetett találkozások jegyében: hogyan lesz egy egyszerű szerzetes maga is Gonosz. Magyarországon és Olaszországban egyedülálló, hiánypótló anyag, amely eredetiségét követve egyúttal megpróbálja a kutatás alapjait lefektetni.

GYÖRFI KATALIN

Fordító–Tolmács MA, 11. félév
 Debreceni Egyetem Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:

Dr. Puskás István egyetemi adjunktus
 Debreceni Egyetem Bölcsészettudományi Kar

A szicíliai népmesék és a regionális identitás

Bár Szicília kapcsán nem feltétlenül a népmese jut először az eszünkbe, mégis egy fontos része a sziget népének életében, hiszen sok dolgot megtudhatunk ezekből a történetekből. Kutatásom fő célja a szicíliai identitás vizsgálata a népmesékben. Ez a dolgozat a diplomamunkám témájának folytatása, amely a szicíliai népmesék általános vizsgálatán alapult. Azért döntöttem a téma mellett, mert egyetemi tanulmányaim mellett népmeséket fordítok és publikálok. Kutatásom alapja és a munkafolyamat első fázisa, az identitás általános vizsgálata volt. A népmesék szempontjából az elsődleges felhasznált szakirodalom Giuseppe Pitrè szicíliai antropológus mesegyűjteménye volt.

Munkám során Pitrè szempontjait figyelembe véve dolgoztam, így az ő kiadványának bevezetőjében említett motívumokat kutattam én is a saját fordításaimban. Arra törekedtem, hogy az említett elemek segítségével megfelelően mutassam be a szicíliaiak 19. századi életmódját és történelmének egyes részleteit. Dolgozatomban kiemelt figyelmet szenteltem a mesék keveredésének, valamint összehasonlítást végeztem más közkezdelt népmesékkel is. Ebből az összevetésből kiderült, hogy minden nép más-más szereplőket helyez előtérbe, változhat a helyszín, amely általában hasonló az adott országhoz, amelyben mesélik a történetet. Ezen kívül kimaradhatnak egyes jelenetek más nemzet meséihez képest.

PÓSÁN LILIÁNA

Romanisztika BA, 3. félév
Debreceni Egyetem Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:

Dr. Puskás István egyetemi adjunktus
Debreceni Egyetem Bölcsészettudományi Kar

Az alávetett női test reprezentációi

Munkám alaptémája nem más, mint a Máság, a Másik fél kialakulásának oka, mely, míg világ a világ örökösen fellelhető diskurzus és vitákat szít. A Másikat a társadalom kelti életre, azáltal, hogy beszél róla vagy tárgyiasító tekintetével, melynek egyik elsődleges felülete a test támadhatósága. Tanulmányom konkrét témája az alávetett nő bemutatása a test problematikájának eszközével egy kortárs irodalmi textusban.

Írásomban Antonella Cilento *Lisario o il piacere infinito delle donne* című 2014-ben megjelent regényét elemzem, melyben a barokk Nápoly rekonstrukcióját láthatjuk. Ez egy igencsak sajátos helyzet, hiszen mint tudjuk, az olasz társadalomban a mai napig erős ellentéteket szít az elnyomott Dél kérdése Északhoz képest, mindig, mint a Másik helye jelenik meg. Az író tehát a főszereplő kislány Lisariót egy halmozottan hátrányos helyzetbe helyezi, azáltal hogy a spanyol uralom alatt élő Nápolyban zajlik a történet, egy tipikusan patriarchális világban, melyben a nő szava nem sokat ér, szinte semmit a férfiével szemben. Elemzésemben kiválasztottam a regény hat olyan jelenetét, a végtelen sok közül, amelyek véleményem szerint a nő alávetettsége, az őt tárgyiasító férfival szemben a lehető legszembetűnőbben megmutatkozik. Viszont ezekben a kis részletekben megpróbálom bebizonyítani, hogy a nő nem törődik bele sorsába, hanem folyamatosan keresi a kiutat másodlagos, objektív, elnyomott pozíciójából. Ezekben a részletekben Cilento úgy tünteti fel a nőt, ahogyan az akkori társadalom lefestette: tárgyként, szoborként, halottként, szörnyetegként. Lisario azonban a mű folyamán keresi az eszközöket érvényre jutásában az őt elnyomó férfiuralommal szemben.

A dolgozatban továbbá párhuzamba állítottam a barokk kort és napjainkat, hiszen egy történelmi regény feladata sokszor az is, hogy a régmúlt századok problémáit a jelenkorra kivetítse, összevesse a változásokat és aktualizálja, új diskurzusokat hozzon létre.

KÉRY ANNA LILLA

Olasz–Magyar osztatlan képzés, 5. félév
Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsész- és Társadalomtudományi Kar

Témavezető:

Dr. Lukácsi Margit egyetemi adjunktus
Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsész- és Társadalomtudományi Kar

Evilág és túlvilág: hit, hagyomány, kultúra a szárd néplegendák tükrében

Dolgozatomban a szárd népi hagyomány, kultúra, hitvilág különböző motívumait és jelenségeit vizsgálom két szinten; egyrészt szárd népi elbeszélések, néplegendák segítségével, rámutatva eredetükre, hatásaikra, másrészt egy kortárs szárd szerző, Michela Murgia *Accabadora* című, 2009-ben megjelent regényén keresztül. A vizsgálat során az olyan lényegesebb, a legendákban nagy számban előforduló motívumokon keresztül, mint a kő, a kincs, varázslények (*janas*, óriások, koboldok, boszorkák), az anyaság, termékenység, a szentek és csodatételek, a halál vagy a szellemjárás, vizsgálom a szárdok hagyományait, hitvilágát, szokásait és gondolkodásmódját. Ezek megjelenésében kétségkívül jelentős szerepe van Szardínia zártságának, földrajzi helyzetének, történelmének, de leginkább az ősi, monolitikus kultúrára épült keresztény hitnek, s ezek szintetizálódásának. A sziget konzerválta, s a mai napig élően megőrizte ezt a kevert-különös kultúrát, melynek egyik bizonyítékát a kortárs szárd szerzők munkái jelentik, köztük Michela Murgia *Accabadora* című regénye. A dolgozat második felében a felfedezett és elemzett motívumokat ebben a műben vizsgálom, különös hangsúlyt fektetve a halálkultuszra és az *accabadora* jelenségére.

A különböző műfajú irodalmi alkotások és motívumvizsgálatok végén kijelenthetjük, hogy az ősi hitvilág bizonyos részei a mély, keresztény vallásosság ellenére is tovább élnek mind a mai napig, nagyban befolyásolva a szárdok életét, hagyományait, hitvilágát. A sajátos kultúra érdekes és meghökkentő elemeinek pedig, úgy, mint az *accabadorák* működésének is, ebben a zárt világban megvolt és megvan a maga helye, szerepe és fontossága.

GERMANISZTIKA

MÜLLER DÓRA

Magyar nyelv és irodalom–Német nyelv és kultúra osztatlan tanári képzés, 5. félév
Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:

Dr. Kerekes Amália egyetemi adjunktus
Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Olvasó és szöveg viszonya az elbeszéléstechnika tükrében: Luise Rinser rövidtörténetei

Probleme der Leseradressierung: Die Prosapoetik von Luise Riners Kurzgeschichten

Jelen dolgozat ismert irodalmi jelenségeket tárgyal részben új szemszögből megvilágítva. A rövidtörténet műfaja, az olvasó és szöveg viszonya, valamint Luise Rinser német író három rövidtörténetének elemzése kerül így összefüggésbe.

Mivel a rövidtörténet a 20. században viszonylag újnak mondható, nehezen definiálható, ám annál érdekesebb műfaja, s számos vizsgálati lehetőséget nyújt az irodalomtudománynak. E dolgozat kiemelt figyelemmel fordul a rövidtörténet jellemző elbeszéléstechnikája felé, melyek mibenlétét Luise Rinser három rövidtörténetében vizsgálja (*Die kleine Frau Marbel, Die rote Katze, Ein alter Mann stirbt*). A téma kiindulópontjaként a rövidtörténet Paul-Otto Gutmann által megfogalmazott kritériumai szolgáltak, amelyek jelentése és relevanciája az említett három mű által kerül bizonyításra. E megállapításból kiindulva a dolgozat párhuzamosan veszi górcső alá mind az elbeszéléstechnikát, mind az olvasó–szöveg viszonyt, mivel az adott esetben ezek aligha szétválaszthatók.

Következtetésként megállapítható, hogy Luise Rinser kevésbé ismert és elemzett szerzőnő munkái a rövidtörténet műfajának mintaértékű példái, a művek elbeszélőtechnikája pedig a szövegnek egy igazán különös hangulatot is teremtve rendkívül nagymértékben követeli az aktív olvasói magatartást.

JÁKOB MÁRIA

Germanisztika BA, 5. félév

Károli Gáspár Református Egyetem Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:

Dr. Klemm László egyetemi docens

Károli Gáspár Református Egyetem Bölcsészettudományi Kar

Christine Lavant lírájáról – *Bibliával* a kézben

Zur Lyrik von Christine Lavant – mit der *Bibel* in der Hand

Christine Lavant (1915–1973) osztrák íróő életműve (aki a líra és a próza területén is jelentőset alkotott) sok tekintetben nem fér bele kortárs, második világháború utáni irodalom fő sodorvonalába. A háborúról feltűőően kevés szó esik műveiben. Gyerekkorától kezdve mindvégig betegségek (különösképpen a depresszió) kínozták. Ez az oka, hogy korán kilépett a közoktatás rendszeréből, és költészetében egy egészen sajátos képi (nem pedig elvont) nyelvet bontakoztattott ki. Ez a csak Lavantra jellemző nyelv szoros összhangban él a *Bibliával*, valamint a katolikus hagyománnyal. Jelen dolgozat megkísérli a *Die Bettlerschale* (1956) című verseskötet szövegei alapján igazolni, hogy Lavant lírájának értelmezése a *Biblia* nélkül nehézségekbe ütközik. A kiválasztott szövegekben a kompozíciót uraló képeket teszek vizsgálatom tárgyává (galamb és templom; kiválasztottság és elátkozottság; megszabadulás a gonosztól; a halál mint a mennyei otthon előfeltétele), azaz bibliai eredetüket és ezen túlmenően, hogy milyen irányt vesz e képek aktualizációja, milyen szimbolikus funkcióval gazdagodnak az új szövegkörnyezetben. A következő költeményeket elemzem: *Nie war ich in deinem Tempel, Die Gottesmagd darf alles tun, Bist du hungriger als der Sohn Gottes?, Unter verdorrenden Apfelbäumen, Verschriener Tod, für mich bist du so schön!*. Mivel Lavant életművéhez viszonylag kevés szakirodalom áll rendelkezésre, a kutatás számára mindig akad nála felfedezendő. Hermeneutikai jellegű megközelítésben, a keresztény ikonográfiát segítségül hívva keresek új támpontokat Lavant lírájához.

HORVÁTH ANNA

Germanisztika BA, 5. félév
Szegedi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:
Dr. Katona Tünde egyetemi docens
Szegedi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

História és fikció határán Wilhelm Meinhold *Maria Schweidler, die Bernsteinhexe* című regénye

An der Grenze zwischen Historie und Fiktion. Wilhelm Meinholds *Maria Schweidler, die Bernsteinhexe*

A dolgozat tárgyát Wilhelm Meinhold *Maria Schweidler, die Bernsteinhexe* című, 1843-ban megjelent regénye képezi. A regény egy, a harmincéves háború idején igaztalanul boszorkánysággal vádolt fiatal leány történetét meséli el. Meinhold művét úgy jelenti meg először, mint egy véletlenül felbukkant töredékes kéziratot. Az ebből adódó fikciós keret különlegessé teszi a művet, s ezt tovább differenciálják a későbbi kiadások idevágó változtatásai. Keletkezési és kiadástörténeti különlegességét tekintve merült fel a kérdés, hogy a mű egy valós történelmi eseményt vagy egy fikcionális történetet mond-e el. Munkámat erre a kérdésre alapozva építettem fel, amely az egyértelmű válasz ellenére is érdekesnek bizonyult, hiszen a regény a valóságot keltő stíluseszközök, a történelmi háttér és II. Gusztáv Adolf személye ellenére is egyértelműen az író szüleménye. A valódi boszorkánypercek és a műben megjelenő fiktív boszorkányper összehasonlítása képezi a munkám másik fontos részét, amely során arra kerestem választ, hogy milyen hasonlóságok és különbségek fedezhetők fel köztük, és hogy az írónak mennyiben sikerült az eredetiség látszatát keltenie.

ZAHORÁNNÉ BALASKO ADELKA

Német nyelv, irodalom és kultúra (nemzetközi) MA, 3. félév
Szegei Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:

Dr. Szabó Erzsébet egyetemi adjunktus
Szegei Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Az alkímiai menyegző E. T. A. Hoffmann *Scuderi kisasszony* művében

Die Chymische Hochzeit in dem Werk *Das Fräulein von Scuderi* von E. T. A. Hoffmann

E. T. A. Hoffmann *Scuderi Kisasszony* című elbeszélésének elemzésével nagyon sokan foglalkoztak mindezidáig. Dolgozatom egy új perspektívából mutatja be ezt a művet, amellyel eddig az irodalomtudomány még nem igazán foglalkozott. Célom megállapítani, hogy ebben a műben milyen szerepet tölt be az alkímia, főleg Scuderi kisasszony és Cardillac kapcsolatában. Fő kérdésfeltevés az volt, hogy alkímiai szempontból létrejöhetne-e a szereplők között egy alkímiai menyegző. Hipotézisemet is ebből kiindulva vezettem le: Scuderi kisasszony és Cardillac között létrejöhetne szimbolikus és allegorikus síkon egy alkímiai menyegző, hiszen az alkimista tulajdonságok, amelyekkel ők rendelkeznek, egyesítik őket.

CSESZTREGI BERNADETT

Fordító és Tolmács MA, 1. félév

Pannon Egyetem Modern Filológiai és Társadalomtudományi Kar

Témavezető:

Dr. Rácz Gabriella egyetemi docens

Pannon Egyetem Modern Filológiai és Társadalomtudományi Kar

Mozart irodalmi ábrázolásai.

**Eduard Mörike: *Mozart auf der Reise nach Prag*
és Otto Brusatti: *Mozart auf der Reise nach Berlin*
című művek összehasonlító elemzése**

Literarische Darstellungen Mozarts.

**Eine vergleichende Analyse der Novellen: Eduard Mörike:
Mozart auf der Reise nach Prag und
Otto Brusatti: *Mozart auf der Reise nach Berlin***

Wolfgang Amadeus Mozart a bécsi klasszicizmus egyik kiemelkedő alakja. Életét és munkásságát már számtalanszor feldolgozták. A biedermeier Eduard Mörike tollából származó *Mozart auf der Reise nach Prag* és a posztmodern Otto Brusatti által papírra vetett *Mozart auf der Reise nach Berlin* két, Mozart életének egy-egy részletét bemutató novella. Mindkét korszakot teljesen más szemlélet jellemzi, amely meg is jelenik ezen alkotásokban. Dolgozatom célja volt, hogy többek között az intertextuális utalások vizsgálatával alátámasszam az állítást, miszerint Mörike novellája a Brusatti-mű pretextusa. Szándékomban állt, hogy megmutassam, mennyire másképp tekinti két különböző korszakból származó író ugyanazt a zenetörténeti személyiséget.

Először a két Mozart-képet vizsgáltam. A legszembetűnőbb különbség a szerzők eltérő poétológiai felfogásából adódik, amely szorosan összefügg irodalomtörténeti pozíciójukkal. Így Mörike Mozart-képe a biedermeier, míg Brusattié a posztmodern írásmód jegyeit hordozza magán.

Második szempontom, hogy miként lehet a zenét belevinni egy irodalmi műbe. Bár Mörikénél is jelen van a zene, ugyanez Brusattinál sokkal sokszínűbben megfigyelhető, aki pl. gyakran olasz zenei szakszavak és kifejezések segítségével adja vissza Mozart pillanatnyi lelkiállapotát. Azt is tanulmányoztam, miért szerepel ugyanaz a cseh népdal Mörikénél epilógusként, Brusattinál pedig a mű elején.

Fontos aspektus volt az utazás motívumának, s ezzel összefüggésben az elbeszéltek szemantikájának vizsgálata. Ide tartozik a kocsi, amely Mörikénél szimbólumnak (Dingsymbol), Brusattinál pedig intertextuálisan módosult szemantikájú térnek tekinthető. Ennél a szempontnál elengedhetetlen a posztmodern műben megjelenő, Mozart számára különböző jelentéssel bíró Bécs, Lipcse és Drezda szemantikai jelentésének vizsgálata.

Dolgozatom utolsó szakaszában megvizsgáltam, hogy miként változik a fikció és a valóság viszonya a két szerzőnél: mennyire barangol el Mörike és Brusatti a fikció világában és milyen narratív következményei lehetnek ennek a szellemi kalandozásnak.

Dolgozatomból kiderül, hogy Brusatti műve intertextuális utalásokban bővelkedik, és csak a biedermeier novellával együtt értelmezhető. Megállapítottam, hogy ugyanazt az alakot két, egymástól teljesen különböző korszakban teljesen eltérő módon is lehet ábrázolni, és összefüggéseket mutattam fel úgy a narráció, mint az intertextuális (zenei) utalások terén az adott korszak szövegalkotó eljárásaival.

NYÓGÉR JÓZSEF

Magyartanár–Némettanár MA, 1. félév
Pannon Egyetem Modern Filológiai és Társadalomtudományi Kar

Témavezető:
Dr. Rácz Gabriella egyetemi docens
Pannon Egyetem Modern Filológiai és Társadalomtudományi Kar

Romantikus elemek E. T. A. Hoffmann kiválasztott elbeszéléseiben

Romantische Elemente in ausgewählten Erzählungen von E. T. A. Hoffmann

Dolgozomban Ernst Theodor Amadeus Hoffmann *A delejező* és *A homokember* című elbeszéléseiben jelen lévő romantikus témákat és motívumokat vizsgálom.

A romantikus természettudományok eredményei és a korszak irodalma között szoros összefüggések vannak, melyek említése a romantikus művek elemzésekor véleményem szerint elkerülhetetlen. A romantika korszakában felszínre kerül a test és a lélek problémája, melynek következtében a mentális állapotok fizikai állapotokhoz való viszonyulása kérdéssé vált, ezért beszélünk a korszak kapcsán a személyiség megosztottságáról.

A felmerült problémákat a szerzők beemelték az irodalomba, és érzelmi tapasztalatok sokaságát dolgozták fel. Így bontakoztak ki a megosztott személyiségből a romantika következő mérvadó témái és motívumai: hasonmások, énhasadás, téboly, a szem motívuma, a látás problematikája, magnetizmus, álom. Fontos még megemlíteni, hogy a magnetizmusra mint jelenségre kell tekintenünk, melynek fizikai és irodalmi referenciája is van. Az említett elemek különösen Hoffmann műveiben váltak az elbeszélés alapvető témáivá.

Dolgozatom első részében átfogóan írok a romantikusok pszichológiájáról és világszemléletéről, miközben Franz Mesmer és Gotthilf Heinrich Schubert téziseit is felsorakoztatom. Bemutatom, hogyan vette át és dolgozta fel Hoffmann a természettudományok ismereteit. A további fejezetek tárgya az említett témák és motívumok – jelentésük és az elbeszélés szerkezetében való funkciójuk szerinti – elemzése a két műben.

A részletes vizsgálat után megállapítottam, hogy Hoffmann pontosan ismerte a korszak kedvelt pszichológiai diskurzusait és témáit (pl. a tudatalatti szerepe, a magnetizmus praktikái stb.), elmélyülten foglalkozott velük, és elbeszéléseiben olyan módon ábrázolta őket, hogy híuen mutatta be a róluk kialakult általános véleményét. A vizsgált művekben a motívumok szoros összefüggésben jelennek meg, egy hálót képezve, mely az elbeszélés módjára is kihat.

BUJTÁR TÍMEA

Német nyelv, irodalom és kultúra MA, 1. félév
Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:

Dr. Kerekes Amália egyetemi adjunktus
Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Egyenjogúsági lehetőségek ábrázolása az NSZK-ban. Erika Runge riportjainak értelmezése

Darstellung der Emanzipationsmöglichkeiten in der BRD. Interpretation in den Reportagen von Erika Runge

A TDK dolgozatom témája a női egyenjogúság a Német Szövetségi Köztársaságban, melyet Erika Runge három riportjának elemzésével mutatok be. A dolgozat célja, hogy választ adjon a kérdésekre: Beszélhetünk-e egyenjogúságról a három női figura esetében, illetve nevezhetjük-e karriernek, amit elértek az életükben? Volt-e lehetőségük kitörni nehéz élethelyzetükből? A dolgozatomban először a műfajra jellemző sajátosságokat alkalmazom a kiválasztott szövegekre, majd azokat külön-külön elemezve mutatok rá az adott korban a nők helyzetére, családban, társadalomban betöltött szerepére. Mindezt irodalomtudományi megvilágításba helyezve.

A kor sajátosságai közé tartozott, hogy bár a nők és férfiak egyenjogúsága törvénybe volt foglalva, ez a mindennapi életben nem vagy csak nehézségek árán volt érvényesíthető. Az 1970-es évek női mozgalmának középpontjában ezért a nők egyenjogúságának elérése állt. A kiválasztott riportok szereplői egyaránt mutatnak pozitív és negatív példát az egyenjogúság elérésére. A kiválasztott riportok szociológiai és publicisztikai szövegek, melyeket az irodalomtudomány az adott kor társadalmi viszonyainak megjelenítésére és a szereplők érzelmeinek kifejezésére használ. Habár számos szakirodalom szól a feminizmusról, a szövegek a szereplők saját egyéniisége és élettörténete ábrázolása által helyezik egyedi megvilágításba a témát.

A nőkérdés napjainkban is aktuális téma, ezáltal lehetnek példaértékűek napjainkban is az elemzett szövegek elbeszélői.

CZOLLER VIKTÓRIA

Germanisztika–Magyar osztatlan, 5. félév
Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:

Dr. Kerekes Amália egyetemi adjunktus
Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

A flauberti Schnitzler:

Arthur Schnitzler *A halottak nem beszélnek* című novellájának
értelmezési lehetőségei párhuzamosan a *Bovaryné* című regénnyel

Der Flaubertsche Schnitzler:

Interpretationsmöglichkeiten der Novelle
Die Toten schweigen von Arthur Schnitzler parallel
mit dem Roman *Frau Bovary*

Mindmáig érezhető a hatása annak a tehetetlenségnek, amit Schnitzler és Flaubert hősnői éltek meg 120–160 évvel ezelőtt. A magára maradó emberiség jelképei ők, akik az egyre növekvő társadalmi nyomás miatt nem csak a külvilág, hanem saját maguk előtt is elzárják az identitásukat. Ez a tanulmány abból a hipotézisből indul ki, hogy *A halottak nem beszélnek* és a *Bovaryné* összeolvasásával modellálható a 19. század második felének pszichoszociális ok-okozatisága, ezáltal a novella és a regény nem pusztán intertextuális kapcsolatban állnak egymással, hanem egymást kiegészítve egy konkrét romlási folyamatot mutatnak be, amiért a szereplők a sorsot hibáztatják. Mindezek keretein belül még olyan kérdéseket vitat meg, mint az intertextualitás célja, a szereplők fejlődőképessége és az önkifejezés problematikussága a művekben, illetve a kaotikus világábrázolás az irodalomban az egyidejűleg uralkodó „izmusokon”, a műfajok keveredésén, a nem egyértelmű jellemábrázolásokon és az információk elhallgatásán, mint az elidegenítő eszközön keresztül.

BALLA RÓZSA

Német nyelv, irodalom és kultúra MA, 1. félév
Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar

Témavezető:

Dr. Lindner Henriett egyetemi adjunktus
Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar

A zseni Daniel Kehlmann: *A világ fölmérése* című regényében

Das Genie im Daniel Kehlmanns Roman: *Die Vermessung der Welt*

Dolgozatomban Daniel Kehlmann *A világ fölmérése* című regényének főszereplőit, Alexander von Humboldt és Carl Friedrich Gauß, fogom bemutatni a zsenialitás szempontjából.

A dolgozatot négy részre osztottam. Az első rész tartalmazza a dolgozat kiindulópontját, azaz, hogy Humboldt és Gauß a saját koruk (felvilágosodás, weimari klasszika) és a mai köztudat zsenifelfogásaival összeegyeztethetők. A második rész a zseni, mint esztétikai fogalom változásait mutatja be az ókortól napjainkig. Ezután a regény és a főszereplők bemutatása következik, amelyben nagy hangsúlyt fektetek az úgynevezett „zsenitulajdonságokra”, valamint a velük leginkább összeegyeztethető zsenifelfogásokra. A harmadik rész egy összefoglaló, kontrasztív karakterjellemezést tartalmaz.

A dolgozat végkövetkeztetése, amit az utolsó részben összegzek az, hogy Gauß és Humboldt a saját koruk zsenifelfogásaival (kanti, schilleri, humboldti) csak részben, míg a mai kor zsenifelfogásával szinte teljes mértékben összeegyeztethetők.

DAVIDESZ MÁRIA MAGDOLNA

Német nyelv, irodalom és kultúra MA, 1. félév
 Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:

Dr. Radek Tünde egyetemi adjunktus
 Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

A figurakoncepció és a figurakonstelláció vizsgálata Richard Wagner *A Nibelung gyűrűje* című operaciklusában

Untersuchung der Figurenkonzeption und der Figurenkonstellation im Opernzyklus *Der Ring des Nibelungen* von Richard Wagner

A munka alapvetését a szereplők folyamatközpontú szemlélete képezi, amely nyomán az alábbi kategóriákat alkottam meg az Étienne Souriau által felállított hat cselekményfunkció alapján: 1) A folyamatszereplő, aki a cselekményt saját fejlődésének segítségével viszi előre, legtöbbször ő a főszereplő. 2) A célszereplő, aki a folyamatszereplőt a saját magatartásával, viselkedésével befolyásolja, pozitív vagy negatív értelemben; lehet például példakép a folyamatszereplő számára. 3) Az eszközszerelők, akik a fentieknek mintegy eszközként rendelkezésükre állnak, hogy azok elérhessék céljaikat.

Tézisem szerint a folyamatszereplő hasonlítani akar valakihez (a pozitív célszereplőhöz), illetve különbözni valakitől (a negatív célszereplőtől), s ehhez az illető másvalaki (az eszközszerelők) erejét használja fel, miközben különböző erők (az absztrakt eszközszerelők) hatnak rá.

A dolgozatomban ebből a szempontból elemzem az operaciklus egyes szereplőit. Az alapos vizsgálódás alapján az állapítható meg, hogy Wotan tekinthető folyamatszereplőnek. Az eszközszerelők (pl. Hunding, Siegmund, Gunther, Guttrune) az istenek követeiként lépnek fel és az ő akaratukat képviselik, míg a nőnemű alakok pozitív célszereplőként, a Nibelungok pedig negatív célszereplőként, antagonistaként hatnak Wotarra. Valamennyien Wotan fejlődéstörténetének elbeszélésében segítők, mivel a Ring róla szól. Wotan élete ugyanis az ember életének álmásait jelképezi.

OLAJOS BALÁZS

Tanárképzés MA, 1. félév

Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:

Dr. Balogh F. András egyetemi docens

Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Történelem és irodalom Mindennapok a szocializmusban Béla Bayer és Eugen Ruge egy-egy műve alapján

Geschichte und Literatur Der sozialistische Alltag bei Béla Bayer und Eugen Ruge

TDK dolgozatom általános célkitűzése, hogy bemutassam a kortárs német és a magyarországi németek irodalmának azon szegmensét – Eugen Ruge és Béla Bayer egy-egy regényének elemzésével –, melynek témája az identitáskeresés, a család és a szocializmus mindennapjai. Munkám során arra kerestem a választ, hogy az említett irodalmakban miként jelenik meg a mindennapi élet, a család, illetve az egyén helye a világban.

Annak érdekében, hogy megértsük a kortárs német irodalom helyzetét, tematikáját, bemutatom a német irodalom 20. századi helyzetét és változását, továbbá kapcsolatot keresek a kortárs német és magyarországi német epika között. Mindkét kultúra irodalma nehéz történelmi időszakon ment keresztül az idők folyamán, ez különösen is igaz a 20. századra. A világháború és a megosztottság nem csak a politikára, mindennapi életre, egyéni sorsra volt döntő hatással, hanem az ezekből táplálkozó irodalomra. Az irodalom feladatává vált, hogy segítsen feldolgozni ezeket a nehéz időszakokat, segítse az embert az elvesztett identitásának megtalálásában, mely úgy sikerülhet, hogy szembenéz saját élete, saját országának, kultúrájának helyzetével, történelmével.

Az elemzett művek kortárs művek, így az írók életéről és munkásságáról kevés szakirodalom található. Az a tény azonban, hogy egy korban élünk, lehetővé tette, hogy felvegyem velük a kapcsolatot és ők maguk válaszolják meg kérdéseimet.

SZŐKE MÁTÉ TIBOR

Német–Latin tanári MA, 1. félév
Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:

Dr. Kerekes Amália egyetemi adjunktus
Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Az elbeszélő munkába megy. Az NDK irodalmi hagyományának továbbélése a kortárs német prózában Heike Geißler *Saisonarbeit* című regényének vizsgálata alapján

Die Erzähltechnikerin an der Arbeit. Eine kategorische Suche nach den Zügen der DDR-Literatur in der deutschen Gegenwartsprosa anhand von Heike Geißlers Roman *Saisonarbeit*

Meghatározhatja-e egy történelmi esemény egy irodalmi hagyomány továbbélését? Pályamunkám Heike Geißler *Saisonarbeit* című prózájának vizsgálatával az NDK irodalmi hagyományának kimutathatóságát vizsgálja a kétezres évek német prózájában. A tanulmány a kelet-német szövegiellegek kortárs és jelenlegi irodalomtudományos művek általi tipologizálásával és a vizsgált regény elbeszéléstechnikai és extratextuális sajátosságainak vizsgálatával mutat rá a munka és produkció egyedülálló szerepére azokban a Generation Mauer művekben, amik ily módon szoros kapcsolatban állnak a DDR irányított irodalmi koncepciójának szövegeivel.

IRODALOMELMÉLET

KÓTI REGINA ZSÓFIA

Szlavisztika (orosz) BA, 6. félév
Szegedi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:
Dr. Kristó Sándor egyetemi adjunktus
Szegedi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

**Az örület fenoménja Vszevolod Garsin: *A piros virág*
és Anton Csehov: *A 6-os számú kórterem* című művében**

Dolgozatomban Vszevolod Mihajlovics Garsin *A piros virág* és Anton Pavlovics Csehov *A 6-os számú kórterem* című elbeszélésein keresztül vizsgáltam az örület fenoménját. A tanulmányozás során három fő irány kapott hangsúlyt. Legfontosabbnak a két mű esetében a filozófiai alapok vizsgálatát tartottam, ami során kitűnt, hogy míg *A 6-os számú kórterem* egyértelműen sztoikus tanok határozzák meg, addig *A piros virág* esetében a háttértartalom jóval összetettebb, különböző filozófiai nézetek és vallási tanok keverednek a főhős életfelfogásában. Némileg a filozófiai alapokhoz kapcsolódóan, utánuk következik az örületnek és az örületről szóló irodalomnak tulajdonított társadalmi funkciók vizsgálata. Itt kitértem az „udvari bolond” és „falu bolondja” jelenségek orosz megfelelőinek áttekintésére is. Végül harmadik fő iránynak a pszichiátria megközelítés tűnt. Ennek köszönhetően megerősítést kaptam feltételezésem, miszerint az orosz irodalom egyes műveiben, így a dolgozatban vizsgált elbeszélésekben is, olyan sokszínűen és részletesen jelenik meg az örület, hogy akár segítséget nyújthatnak e rendellenes állapot mélyebb megismerésében, és kiváltó okainak feltárásában. Az eredményeknek hitelt ad az a tény, hogy Csehovnak, mint aki eredeti hivatását tekintve orvos, és Garsinnak, mint aki a másik oldalt képviselve, maga került elmeegógyintézetbe, lehetősége nyílt pszichiátriai osztályok és pszichiátriai esetek alapos megfigyelésére.

FEJES RICHÁRD

Média és Kommunikáció MA, 1. félév
Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:

Dr. Molnár Gábor Tamás egyetemi adjunktus
Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Mediális és narratív komplexitás Mark Z. Danielewski *House of Leaves* című regényében

A könyv mint médium a kortárs diskurzus szerint veszélybe került az utóbbi időben a rengeteg, párhuzamosan feltörekvő digitális médiumok világában. Félő, hogy ez a kultúrtechnikai termék eltűnik a nem túl távoli jövőben a szemünk elől. Azonban mindezzel ellentétben, a számos új mediális impulzus nem a könyvmédium halálát hozza közelebb, hanem sokkal inkább stimulálja annak önterápiáját. Az irodalom és a könyv felhasználja önnön rugalmasságát (mint ahogy azt Ludwig Pfeiffer állítja), és elkezd bekebelezni a rivális médiumokat.

A tanulmány ezekre az utakra próbál rámutatni, és érvel amellett, hogy a nyomtatott irodalom számára igenis egyre újabb és újabb lehetőségek nyílnak meg, melyek segítségével friss és versenyképes maradhat a kortárs medialitás versenyében. A kutatás Mark Z. Danielewski kultuszteremtő, *House of Leaves* című regényét vizsgálja meg közelebbről ezekből a szempontokból, mely alkotás kivételes módon dönti le az irodalmi és mediális konvenciókat: szabotálja az olvasás linearitását; megbénítja és megnehezíti az értelmezés folyamatait; illetve internalizálja a rivális (digitális) médiumokat úgy, hogy reprodukálja ezek hatásait. Azonban e, konvenciókat szándékosan megbontó eszköztár mellett a tanulmány arra is nagy hangsúlyt fektet, hogy mindemellett a létező irodalomtörténeti mátrixhoz kösse Danielewski művét, ezzel felfedve, hogy valójában egy mélyen a hagyományokban gyökerező alkotásként is értelmezhető a *House of Leaves*.

A dolgozat fő kérdései tehát, hogy Danielewski munkája hogyan képes újat mutatni a regény műfajában, hogyan hathat e nyomtatott mű innovációnak amellett, hogy igen mélyen csatlakozik a már meglévő diskurzushoz. A tanulmány Ludwig Pfeiffer monomedializáció terminológiájából indul ki, de emellett felhasználja Raymond Federman *critifiction*-fogalmát, Hans Ulrich Gumbrecht médiaelméleteit és más akadémikusok szövegeit is, hogy választ találjon a főbb kérdésekre, melyek után arra juthatunk, hogy épp ez a teoretikai (és persze narratív) instabilitás az, mely egy szinguláris és különleges műalkotást hoz létre.

HAJNAL ZSOLT

Orosz nyelv és irodalom MA, 3. félév
Szegedi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:

Dr. Bagi Ibolya egyetemi docens
Szegedi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

A vérszívó Diplodocus. Adalék El Kazovszkij szubjektum-kép(zet)éhez

Az *Állatsereglet* című versciklusból sajnos egyetlen darabot sem emeltek át a posztumusz megjelent *Homokszökökút* című El Kazovszkij-kötetbe, pedig az *oeuvre* egyik domináns kérdésének, a természet(es)hez való viszonyulás átfogóbb megértéséhez elengedhetetlen adalékul szolgál. Az *Állatok* és a *Herbárium* című versek az ökokritika diszciplínáján keresztül elemzése során az az elsődleges szempont, hogy komplexebb képet kaphatunk-e az „Én”-ről, ami mindig is hangsúlyozottan jelen volt Kazovszkij művészetében. A hazánkban az azt megillető recepcióval sajnos a mai napig nem rendelkező, interdiszciplináris módszertanú ökokritika kitüntetett figyelmet szentel a kérdésnek, hogy hol is húzódnak az állatok és emberek közötti határok, behatárolható-e a két faj természetbeli halmaza által kimetszett unió.

FANCSALI RÓBERT

Romanisztika–Román MA, 1. félév
Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:

Dr. Vincze Ferenc egyetemi adjunktus
Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

„Néha előfordul, hogy a 2-es jelenti a kezdetet” Filip Florian mágikus realizmusa

A mágikus realizmust vizsgáló szerzők munkáikat tendenciaszerűen mentegetőzéssel, de legalábbis a fogalom problematikusságának hangsúlyozásával, jogos használatának bizonygatásával kezdik. Igaz, úgy tűnik, a fogalomhasználat tekintetében máig nem alakult ki kritikai konszenzus, az ezt vizsgáló szakszövegek száma az elmúlt években azt jelzi, a téma a kortárs irodalomtudományi diskurzusnak ha nem is a középpontjában, mindenesetre reflektált pozíciójában helyezkedik el, további kutatásokra érdemesnek látszik. Számos magyar munka is született,

ezek nagyobb része magyar mágikus realista regényeket igyekszik kijelölni. A fogalom meghatározását illetően itthon sincs egységes álláspont, néhány olyan aspektus mégis megfigyelhető, amely kiindulási alapként szolgálhat. Az egyik alapvetés a nemzetközi posztkoloniális gondolkodáshoz kapcsolódóan a perifériára szorult és a kisebbségi irodalmak összekapcsolása a mágikus realizmussal. Jelen dolgozat is e keretek között igyekszik azt meghatározni, hogy e kategória mennyiben lehet érvényes a mi közép-európai környezetünkben, elsősorban azonban – a magyar irodalommal párhuzamosan vizsgálva –, a román kortárs irodalomra fókuszálva. Elsődleges cél egy olyan mágikus realizmus-fogalom kialakítása, amely a nemzetközileg elfogadott trenddel nem megy élesen szembe, a helyi sajátosságokat figyelembe véve azonban mégis lehetővé teszi magyar vagy román művek ide sorolását. A dolgozat második fele Filip Florian kortárs román író két regényén keresztül igyekszik az előre megfogalmazottakat a gyakorlatba is átültetni és a fogalom működőképességét ellenőrizni.

TÓTHOVÁ LAURA

Orosz nyelv és irodalom MA, 1. félév
Szegedi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:

Dr. Szabó Tünde egyetemi docens
Eötvös Loránd Tudományegyetem Savaria Egyetemi Központ

A játék megjelenési formái V. Nabokov *Kétségbeesés* című kisregényében

VI. Nabokov kijelentéséből kiindulva, mely szerint a művészet „isteni játék”, dolgozatomban azt vizsgáltam, miként jelenik meg, milyen szerepet tölt be a játék, a játékelv a *Kétségbeesés* főhőse által kialakított játéktérben.

Dolgozatom első részében az irodalomtudományhoz kapcsolódó/kapcsolható játékelméletek segítségével közelítettem meg Nabokov kisregényét. W. Iser szövegjáték-elméletéből kiindulva azt láthatjuk, hogy Nabokov művében két játéktípus dominál, a mimikri és az ilinx, mivel a hős célja elérésének érdekében mindvégig alakoskodik, de „játéka” a mű végén a „visszájára fordul”. A H.-G. Gadamer munkájában leírt játékos viselkedés egyértelműen tetten érhető a Nabokov-hős alakjában. Hermann a pasziánsz mintájára alakít ki egy játékot, saját szabályokat hoz létre, s a gyilkosság elkövetésének pillanatáig fennáll a kockázat a gadameri értelemben, hogy „kijön-e”, „sikerül-e” a játék. Ju. Lotman elméleti leírása alapján pedig azt állapíthatjuk meg, hogy Hermann egyfelől valós viselkedést mutat, mivel a korban többször is megtörtént, valós bűntény mintájára cselekszik, s célja is, a biztosítási csalás a referenciális világhoz köthető. Másfelől viszont a hős viselkedése egyértelműen feltételes, mivel – több szinten is – játszik.

Poétikailag Hermann alakját három szinten elemeztem: mint hőst, a cselekmény szintjén, mint elbeszélőt, a narráció szintjén, és mint (kvázi) szerzőt/írót, a műalkotás egészének szintjén. A cselekmény szintjén jól kimutatható, hogy Hermann a pasziánsz szabályai szerint építette fel büntettét. A narráció szintjén is az elbeszélő-hős tudatos játékáról beszélhetünk, melyet nyelvi játékokkal, előre- hátrautalásokkal, színek segítségével történő azonosításokkal valósít meg. A harmadik szinten, a műalkotás egészének szintjén a művész Hermant látjuk, aki kilép a cselekmény világából.

Dolgozatom utolsó részében a játék egy olyan megnyilvánulási formájával, az intertextuális játékkal foglalkoztam, amely túlmutat az elbeszélő-hős kompetenciáján. A *Kétségbeesés* és Puskin *A Pikk dómájának* kapcsolatát vizsgálva arra jutottam, hogy Nabokov kisregénye a Puskin-mű sajátosságait több szinten is aktivizálja, és ennek eredményeképpen az abban parodisztikusan megjelenített romantikus szemléletet a végsőkig dekonstruálja.

SZŐR MILLA

Német nyelv irodalom és kultúra MA, 1. félév
Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Témavezetők:

Dr. Balogh F. András egyetemi docens
Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar
Dr. Varga Péter egyetemi docens
Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Az írás segít legyőzni a nemzetiszocializmus kegyetlenségeit *Anne Frank naplója*

Bewältigung der nationalsozialistischen Grausamkeiten mit der Hilfe des Schreibens *Das Tagebuch der Anna Frank*

A tudományos munkám témája, hogy az írás segít legyőzni a nemzetiszocializmus kegyetlenségeit. Elsősorban az „írás” szó jelentéstartalmát vizsgáltam. Miért fontos nekünk, embereknek az írás és mi az, amit az írással ki tudunk fejezni?

Nagyon fontos a túlélők irodalom-fogalmának értelmezése. A megélt tapasztalatok lelki feldolgozása. Írásaikkal felidéznek a kor történéseit. A túlélők irodalma a dokumentum irodalom kategóriájába tartozik úgy, mint a napló. Anne Frank a nemzetiszocializmus múltjának és kegyetlenségeinek tanúja. Az összes tapasztalatát, élményét, valamint a háború eseményeit papírra vetette, így a múlt nem merül feledésbe. Ez a túlélési stratégia segítette a lányt abban, hogy a mindennapi terrort, üldöztetést és a borzalmakat legyőzze. Az írás segítségével lehetőséget

látott abban, hogy a brutális valóságtól és a háború eseményeitől elszakadjon. Ez a cselekvés a lány számára egy „új haza” ajtaját nyitotta meg, ahol szabadon, gondtalanul „élhetett”. A sors-társai hálásak az írónak ezért a munkájáért, mert a tudományos szakirodalom csak fájdalmasan tudja közvetíteni az „átélt tapasztalatokat”.

Ebben az összefüggésben röviden értelmeztem a Holokauszt fogalmát, amelyet napjainkban a zsidó népiertés kontextusában használunk. Dr. Virág Teréz kutatási eredményeinek felhasználásával, a túlélők által átélt traumára és annak gyógy módjaira összpontosítottam. Mindezek mellett az irodalmi műhelyek fontos szerepét és céljait emeltem ki. Az egyik ilyen segédeszköz a napló. A napló segítségével a napokat könnyebb átélnünk, átvészelnünk és megszabadulunk a stressztől. Segít, az életben nehéz és átélt válságok legyűrésében, átvészelésében.

Nagy szerepet játszott az irodalmi napló megjelenése, amelyben az írás, mint folyamat a napló részét képezi.

Az *Anne Frank naplója* segítségével bemutattam, hogy az írás hogyan segít legyőzni a nemzet-szocializmus kegyetlenségeit.

UGRON NÓRA

Magyar nyelv és irodalom–Finn nyelv és irodalom BA, 6. félév
Babeş-Bolyai Tudományegyetem

Témavezető:

Dr. Kovács Flóra egyetemi adjunktus
Babeş-Bolyai Tudományegyetem

Hogyan beszél Orlando lába?

Deleuze–Guattari *Mi a kisebbségi irodalom?* című szövegében a territorializációs folyamatot a kisebbségi irodalom jellemzőjeként határozza meg. Azt vizsgálom, ahogy az Orlandóban a territorializáció performatív aktusai, a de- és reterritorializáció, ismételten megjelennek valamilyen nyelvi intenzitás révén. Bár Woolf esetében nem beszélhetünk demográfiai kisebbségről, mégis megfigyelhető valamiféle kisebbségi helyzetből való megszólalás. Hogyan valósul meg a többség nyelvéből való kilépés és milyen lábakon is lépked?

TÓTHPÁL SAROLTA KRISZTINA

Orosz–Olasz tanári képzés MA, 1. félév
Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:

Dr. Kroó Katalin egyetemi tanár
Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

A „saját” és „idegen” gondolkörének poétikai kibontása Puskin *A kapitány lánya* című művében

A „saját” és „idegen” motívumrendszerét Puskin műve több szövegszerveződési síkon tölti meg jelentéssel. Ezen keresztül megragadható a főhős, Grinyov fejlődési útja, és „ellenségéhez”, egyszersmind „vendéglátójához”, Pugacsovhoz fűződő viszonyának érzékenyen kidolgozott stációi. A szereplőkhöz tartozó saját és idegen világok találkozásának, ütközésének és integrációjának poétikai megjelenítése műfaji kérdésekhez is elvezet. Az ilyen irányú szüzsé kidolgozása érinti a nevelődési regény, valamint a lovagregény problémakörét, és az interpretáció visszacsatolható az ábrázolt világoknak mint léttereknek kulturális struktúráként (Lotman) (eszmerendszerek, viselkedéskulturabeli sajátosságok, pszichológiai mozgások, térképzetek) megfejthető értelméhez. A pályamunka külön fejezetekben követi nyomon az eszmei értékelési, viselkedéskulturabeli, térbeli nézőpontokat Puskin művében. A leírás nagy hangsúlyt helyez a vizsgált motívumoknak az európai lovagregény felől meghatározható újraértékelésére. A vizsgált szövegrétegek és ábrázolási stratégiák közé tartoznak még a mitológiai és folklórelemek, a nyelvi (etimológiai) motívumok kialakítási formái, valamint a „vendég” alakja köré fonódó cselekménykomponenseknek műfaji intertextuális környezetben történő újragondolása.

JURACSEK KATA

Orosz nyelv és irodalom MA, 1. félév
Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:

Dr. Kroó Katalin egyetemi tanár
Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Ulickaja: *Életművésznők* – Műfajpoétikai kérdések

A dolgozat olyan szempontrendszer kidolgozására vállalkozik, amely alapján tisztázható Ljudmila Ulickaja *Életművésznők* című kötetének műfaji besorolása, a mű látszólag különálló elbeszélései

összekapcsolásának műfajpoétikai vetülete. A problémát két megközelítésből tárgyaljuk: egyrészt a szöveg narratológiai felépítésének, másrészt a hazugság problémakörének vizsgálatán keresztül. A módszert indokolja, hogy a szöveg különböző szintjein érvényesülve, mind a narratív nézőpont, mind az ismétlődése folytán motívummá váló hazugság egységesíti a művet, egyúttal ki is egészítve egymást. A narratológiai vizsgálat megmutatja, hogyan jön létre ez az egység szerkezeti szinten, míg a hazugság motívumának elemzése a mű tematikus egységét támasztja alá. Továbbá a dolgozatban külön kérdésként felmerül a hazugság fikcióra vonatkozatható meta-poétikai vetülete is. A megadott szempontok szerinti vizsgálaton, az egyes szövegegységek közötti kapcsolatok feltárásán keresztül kimutatjuk, hogy az *Életművésznők* nem csupán egymáshoz lazán kapcsolódó elbeszélések ciklusaként, hanem annál szorosabb szövegegységként: „összetett regényként” értelmezhető.

JÁNOSI VIVIEN ALIZ

Magyar BA, 4. félév
Babeş-Bolyai Tudományegyetem

Témavezető:
Dr. Kovács Flóra egyetemi adjunktus
Babeş-Bolyai Tudományegyetem

Múltteremtés Jónás Tamás *Apuapuapu* című művében

Dolgozatomban Jónás Tamás *Apuapuapu* című könyvének 54 emléktörredékét vizsgálom. Az emléktörredékekből töredékesen kirajzolódó történeteket a traumatikus emlékezés, a beszélő mondáskényszere, a meghallgatásra, és a dialógus vágya, a tanúságtétel igénye működteti. Jónás Tamás elbeszélője arról ír, amiről a legtöbben hallgatnak. A könyvben működő emlékezésfolyamatot, azt a sajátos közlésmódot vizsgálom, amelyet a töredezett szerkezet, a lazán megkonstruált emlékképek jellemeznek. Jónás Tamás műve a traumaszövegek sajátosságait mutatja, amelyek az emléktörredékek fragmentáltságában, a témák kontrollálhatatlanságában, a váratlan emléketörésekben nyilvánulnak meg. Ezeken túl igyekszem vizsgálni, hogy ezek a sajátosságok milyen műfajt eredményeznek, s rákérdezek az autobiografikus próza és az életírás jellemvonásaira.

KLASSZIKUS MAGYAR IRODALOM

HORVÁTH ANNA

Magyar–Hittan tanári MA, 1. félév

Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsész- és Társadalomtudományi Kar

Témavezető:

Dr. Tarjányi Eszteregyetemi docens

Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsész- és Társadalomtudományi Kar

Jókai-jelek

Bár a „romantikus Jókai” sémája és a kijelentés bizonyossága manapság kevésbé tűnik egyértelműnek, mint hajdanában, egy 1868-ban és egy 1871-ben készült Jókai-elbeszélés rendkívül jó alkalmat kínál a romantikus képzelőerő narratív működésének a vizsgálatához. A *Párbaj Istennel* című elbeszélést talán éppen túlzott vadromantikus volta miatt csak alig méltatták, míg *A fekete sereg* eddig visszhangtalan maradt. Mintha mostanság érkezett volna el az idő az ilyenféle elbeszélésekben megjelenő sablonok, az esetleges rájátszási lehetőségek újragondolására.

Dolgozatomban az elbeszélések narrációjának sejtelmességét, illetve a nyelv jelszerűségét kihasználó technikáját szeretném bemutatni. Azt, hogy miért lehet a novellákat újszerűnek nevezni: a háború utáni elidegenedés problémáját, a romantikára jellemző tragikumfelfogás látomását, illetve az egyénekebe kódolt végzet megjelenését vizsgálom. A különböző történelmi korszakokon átívelő átok, a végzetes hangulatiság ezekben a Jókai elbeszélésekben ugyanis első látásra disszonánsnak tűnik. De valójában ezek a romantikus toposzok (pl. romok, elvadult és kiismerhetetlen erdő, az érzelemmentesség és az Isten ellen lázadó érzelmek ellentéte), illetve az ábrázoló eszköztár (pl. meseszerűség) az elbeszélésmód reflektáló részeivé válnak. Felhívhatják a figyelmet arra a sajátosságra, hogy azok a regényes motívumok, amelyeket vadromantikusnak szoktunk tartani, nem hiányolják a szándékolt hatásosságra utaló önreflektáló jeleket. Az elbeszélések rációfóliának arra a kijelentésre, miszerint Jókainak nem a novella volt az erőssége, és számos értelmezési aspektust felvillantva így, érdekes portrét tud megrajzolni a befogadó.

FAZEKAS JÚLIA

Irodalom- és kultúratudomány MA, 1. félév
Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:

Vitékné Dr. Balogh Piroska egyetemi adjunktus
Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Reformkori divatlapok térpoétikai kérdései

Kutatásomban Gaston Bachelard *La poétique de l'espace* című művéből indultam ki. Megjelenése óta a térpoétika számos tudományterületre hatást gyakorolt, köztük az irodalom diskurzusára is. A reformkori divatlapok vizsgálatakor irodalom és tér összefüggéseire szeretnék rávilágítani, arra, hogyan és milyen terek jelennek meg ezekben a szövegekben, hogyan épül az elbeszélte tér és hogyan olvasható az a befogadó számára. A tér a szövegek jó részében (ezekre koncentrálok) nem pusztán háttér, hanem jelentéssel, funkcióval bíró tényező. Kutatásom során megállapítottam, hogy kirajzolhatók bizonyos tendenciák egyes térképzetekkel kapcsolatban. A dolgozatban a divatlapok szövegeiben leggyakrabban előforduló tereket vizsgálom, az általuk képviselt jelentést, hatást elemzem.

A divatlapok szövegeiben leggyakrabban szereplő tér a ház és a szoba. Ezek általában a bensőségesség tereként jelennek meg és összefüggésben állnak a hozzájuk kötődő szereplőkkel – a karakterek megmutatásának fontos eszköze a házuk leírása. Ezen túl a szoba a belső gondolatok feltárulásának színtere. Szintén jelentős szerepet töltenek be a divatlapokban a különböző társaséleti terek (színház, kávéház stb.), melyek társadalmi viszonyokhoz kötődnek, azok leképezései. Nemcsak zárt terek szerepelnek a szövegekben, hanem gyakran nyernek jelentést nyílt terek is. A természeti tájak sokszor a narrátor belső világával állnak összefüggésben, a kinti tér és annak belső feldolgozása gyakran összemosódik. Jelentős továbbá a város tereinek szerepeltetése, ezek szintén sokféle benyomás előidézői lehetnek. A vele való szembesülés a város olvasását és cselekvést ösztönöz, ennek formája lesz a sétáló pozícióba helyezkedés.

A dolgozat utolsó részében a tér fogalom még egy további összefüggésére térek ki, ez a szövegtér funkciója. A vizsgált szövegek nem függetleníthetők attól, hogy divatlapokban jelentek meg és ez meghatározza befogadásukat (érthető ezalatt a szövegek grafikus megjelenése; az, hogy más, illetve más típusú szövegekkel együtt jelentek meg, sokszor folytatásokban stb.). A dolgozat célja azon irányok és kérdéskörök felrajzolása, melyek a divatlapok szövegei és a tér összefüggésében felmerülhetnek.

KISS ANDREA KRISZTA

Magyar BA, 5. félév
Károli Gáspár Református Egyetem Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:
Dr. Hansági Ágnes egyetemi docens
Károli Gáspár Református Egyetem Bölcsészettudományi Kar

Milyenek a nők?

Dolgozatom témája Jókai Mór *Milyenek a nők?* című novellaciklusának vizsgálata, amelyben egyes 1863-ban és 1864-ben keletkezett elbeszélések kaptak helyet. Ezek a hosszabb-rövidebb novellák különböző periodikákban jelentek meg elsőként. A ciklusban tíz novella szerepel, melyeket leginkább csak a tematika azonossága köt össze, minden más szempontból nagyon különbözőek. A szövegek sokfélesége mutatja az író kísérletező kedvét, ahogyan az intertextuális szövegalkotási módok is. A ciklus bemutatásában az elbeszélések témáját, narrációját, nyelvi megszerkesztettségét, illetve elsősorban Jókai hősnőit vizsgáltam, amelyek ábrázolása eltért kortársaiétól. A szerző novellisztikájának háttérbe szorulását ellensúlyozva igyekszem bebizonyítani, hogy a ciklus elbeszélései ugyanolyan szépirodalmi alkotások, mint a szerző méltán megbecsült nagyregényei.

RÉTFALVI P. ZSÓFIA

Magyar BA, 7. félév
Pécsi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:
Dr. Milbacher Róbert egyetemi docens
Pécsi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

„Földi menny” és földi pokol Romantikus rémlom-konstrukció Vörösmarty Mihály novelláiban

A 19. századi magyar irodalmi álmok rendszeres feltérképezésére és értelmezésére még kevés kísérlet történt a szakirodalmunkban. Ezért úgy vélem, szükséges, hogy találjunk egy olyan vizsgálati nyelvet, mely által az irodalmi álmok kontextuálisan megközelíthetők. Jelenlegi és az ezt megelőző TDK-dolgozatomban is ebből az alapállásból indultam ki.

Ezúttal Vörösmarty Mihály két novellájának, *A holdvilágos éjnek* és a *Csiga Márton viszontagságainak*, rémlom elképzelésével foglalkoztam. Dolgozatom fő problémafelvetése a Vörösmarty

műveiben megjelenő álmok szerepére vonatkozott, amelyet eddig főként a „földi menny” teremtésének lehetőségeként értelmeztek (például: Martinkó András, Gere Zsolt). Ez az értelmezés azonban úgy vélem, kizárja Vörösmarty más műveiben, (a már említett novellákban), megjelenő pokolszerű rémálmokat a diskurzusból. Ehhez kapcsolódóan fő kérdéseim arra vonatkoztak, hogy mi által születnek a rémálmok Vörösmarty műveiben, valamint hogyan van hatással a kettős emberkép-konceptió a rémálmokra. Végezetül pedig arra a kérdésre kerestem a választ, hogy a rémálmok által miként értelmezhető újra az álom metafizikai jelentősége az életműben. Az irodalmi álmokutató módszereinek kidolgozása úgy vélem, azért lehet gyümölcsöző, mert egy fordított nézőpontból tekinthetünk rá a régi akár túl-, akár kevésbé értelmezett szövegekre.

HERMANN GYÖRGY

Magyar BA, 5. félév

Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:

Vitékné Dr. Balogh Piroska egyetemi adjunktus

Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Irigység és ressentiment:

Az ember tragédiája egy lehetséges társadalomfilozófiai megközelítése

Bár *Az ember tragédiája* a magyar irodalomtörténet legtöbbet elemzett műve, recepciójából mind-ezidáig kimaradt egy átfogó, összehasonlító társadalomfilozófiai vizsgálat. Dolgozatomban egy ilyen megközelítésmódra vállalkozom, érvelve annak létjogosultsága mellett a Madách-életrajz és filológia tükrében. Az új értelmezés kettős célt tűz ki maga elé: egyrésztől egyfajta eszmetörténeti háttérrel próbál biztosítani a mű dramaturgiájának alaposabb megértéséhez, másrésztől pedig igyekszik új felismerésekkel gazdagítani és helyenként új megvilágításba is helyezni a már meglévő recepciókat.

OWAIMER OLIVÉR

Magyar–Történelem osztatlan tanári képzés, 5. félév
Szegedi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:

Dr. Hász-Fehér Katalin egyetemi docens
Szegedi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Narratívák és interpretációk *A délibábok hőse*ben

Arany László életét sajátos zárkózottság jellemezte. Irodalmi érdeklődése ellenére nem futott be klasszikus értelemben vett költői/írói karriert. Fő műve, *A délibábok hőse* viszont az egyik legjobban sikerült verses regény a hazai irodalomban. A mű recepciója igen nehezen indult meg; sokáig leginkább Arany László egyéniségével, világnézetével és családi hátterével foglalkoztak a művet interpretáló szövegek. Csak napjainkra alakult ki egy irodalmi szempontok alapján folyó diskurzus róla. *A délibábok hőse* egy egyenesen haladó betéttörténet és egy azt körülvevő, illetve több helyen megszakító kerettörténet többféleképpen interpretálható lineáris-regresszív struktúrája, amely felett egy látens metatörténet fedezhető fel, – e három narratíva lehetséges viszonyából három lehetséges műértelmezés alkotható. Az általános nézet szerint a keret- és betéttörténet parabolikusan kapcsolódnak egymáshoz, és a verses regény a nemzetről, a főhős generációjáról és a fiatalságról szóló fabulaként értelmezhető. Egy másik olvasatban a keret lineárisan kapcsolódik a betéttörténethez, tehát egyetlen személy, az elbeszélő fejlődéstörténetét olvashatjuk műben. Az utolsó értelmezés szerint pedig a betét- és kerettörténet bizonyos elemei párhuzamba állíthatók a szerző életrajzi élményeivel. Ebben az esetben a verses regény egy biografikus olvasattal gazdagodik, amelynek egy központi eleme a szerző, az elbeszélő és a főhős édesapáikkal való kapcsolata. Úgy véljük, Arany László az Arany Jánossal való kapcsolatát is érinti *A délibábok hőse*ben.

FARKAS NIKOLETT

Magyar nyelv és irodalom MA, 1. félév

Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsész- és Társadalomtudományi Kar

Témavezető:

Dr. Ajkay Alinka egyetemi docens

Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsész- és Társadalomtudományi Kar

A fecsegés és járdakoptatás szövegstrukturáló ereje a *Magyar titkokban*

Jelen dolgozat Nagy Ignác 1844–1845-ös regényével, a *Magyar titkokkal* foglalkozik. Hipotézisem szerint a „fecsegés és a járdakoptatás” hozzájárul a szövegszerveződéshez, sőt, hangsúlyozottan kerülnek előtérbe ezek a regényben. A fecsegésről mint szöveget strukturáló elemről van szó a dolgozat első részében. Ebben az alpontban arra kívánok rámutatni, hogy a narrátor folyamatos kiszólásai hogyan teremtenek kapcsolatot az olvasóval, illetve hogy a kapcsolatteremtés közben – a metalepszisek útján – a fikciós térnek milyen további szintjei jönnek létre. A dolgozat második fele a modernizálódó városról, a benne folyamatos mozgásban lévő járdakoptatóról szól. Ez az alpont több részből tevődik össze, először a járdakoptatót mint identitást elemzem, ugyanis Bende – a főszereplő – a mű második fejezetében ekként aposztrofálja magát, a fővárosba való érkezését követően ezt a „hivatást” jelöli ki magának. Hogyan jelenik meg ez a műben? Sajátosan, az életképek ágas-bogas szövevényében átszeli szinte az egész korabeli Pest-Budát. Ebből indul ki a következő pontja a dolgozatnak, a járdakoptató sétálása során épül ki a regénytér, a korabeli város egyénített képe. A járdakoptatás térszervező elemként funkcionál a regényben, és ez úgy vélem, újabb szempontot ad a *Magyar titkok* vizsgálatához. A várostér megjelenítésének vizsgálatát főként a vizuális kommunikáció és a társadalomelmélet felől közelítem meg.

SZOLYKA HAJNALKA

Magyar nyelv és irodalom MA, 7. félév
 Debreceni Egyetem Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:

Dr. Bódi Katalin egyetemi adjunktus
 Debreceni Egyetem Bölcsészettudományi Kar

Az apa tekintete – a gyermek eszményítése Kazinczy Ferenc levelezésében és autobiografikus szövegeiben

Dolgozatomban azt vizsgálom, hogy Kazinczy Ferenc levelezésében és a *Pályám emlékezete* című autobiografikus munkájában hogyan figyelhető meg a gyermek eszményítése és az apaság megkonstruálása. A neoklasszicizmus hatása nem csak Kazinczy műalkotásaiban és elméleti írásaiban, hanem énalkotó szövegeiben is megjelenik. Az autobiografikus munkák olvasása során le kell mondanunk a tények ellenőrzéséről és igaz-hamis állítások megfogalmazásáról. Nem elsősorban az érdekel, hogy mit írt Kazinczy, hanem jóval inkább az, hogy miért és hogyan írta azt. A kijelentés módjára és a jelentés megkonstruálására koncentrálva a diskurzuselemzés módszerét használom a Kazinczy első lányáról, Iphigeniáról írtak olvasása során. Mivel a gyermek egyévesen elhunyt, lehetőségem nyílik arra, hogy a halálesztétikát és az emlékállítás folyamatát is vizsgáljam, melyek részei az eszményítő gesztusnak.

HORVÁTH KITTI

Magyar–Történelem osztatlan tanári képzés, 7. félév
 Szegedi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:

Dr. Gere Zsolt egyetemi adjunktus
 Szegedi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

„Pusztáról jövök én ízlést terjeszteni...” Kisfaludy Károly vígjátékainak kulturális rétegei

Dolgozatom a magyar vígjátékírás atyjának tekintett Kisfaludy Károly vígjátékírói tevékenységének kultúracentrikus jellegét vizsgálja. Kisfaludy vígjátékai az 1820-as évek kulturális életét meghatározó témák (a magyar nyelv ügye, erkölcsnemesítés, művelődésbeli fejlesztés, színházügy) köré szerveződnek. A kiválasztott négy vígjáték (*A kérők*, *A pártütők*, *Áltudósok*, *A fős-*

vény, vagy nem mehet ki a szobából) kulturális rétegeit tekintve az irodalom és a színház világára való utalásrendszer rajzolódik ki. A legegyszerűbb történetekre ráíródó kulturális rétegek egy közös háló létrehozásával újabb és újabb értelmezési lehetőségeket nyitnak meg. Ennek következtében a különböző aspektusokból megközelített vígjátékok mögött, egy tudatosan felépített koncepció feltételezhető, amely Kisfaludy vígjátékírói tevékenységét újszerű értelmezési keretbe helyezheti.

RADNAI DÁNIEL SZABOLCS

Magyar BA, 3. félév
Pécsi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:
Dr. Milbacher Róbert egyetemi docens
Pécsi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Realizmuson innen és túl A Mikszáth-próza elfedezett értelmezési hagyománya

Dolgozatomban a Mikszáth-próza azon értelmezési hagyományát kísérem meg áttekinteni, amely Mikszáth műveit különböző érvrendszerek mentén a realizmus irányzatához próbálta kötni, vagy éppen attól elhatárolni.

A realizmus elméleti és történeti fogalmainak tisztázása céljából elsőként megvizsgálom a realizmus teoretikus meghatározásait két szerző, Lukács György és Szegedy-Maszák Mihály írásai nyomán. Ezután rövid diskurzuselemzésben veszem sorra, hogy az egyes értelmezők – kezdve Mikszáth Kálmánnal saját magával – milyen realizmus-fogalmakat alkalmaztak e kérdésben, egészen az 1949 utáni marxista kritikáig. Végül pedig egy saját interpretációban azt próbálom bizonyítani, hogy miként fejleszti tovább Mikszáth a realizmus eszköztárát a riportszerű megfigyelés és a közösségábrázolás felértékelődésével, további irányokat is sejtetve a modernség törekvései felé.

Mindehhez egyszerre szolgálnak számomra szakirodalmi anyagul a 20. századi (marxista és nem marxista) Mikszáth-értelmezések, illetve a kortárs „Mikszáth-renaisszánsz” eredményei – ezek közül is főként Hajdu Péter és T. Szabó Levente munkái.

A 20. SZÁZAD ELSŐ FELÉNEK MAGYAR IRODALMA

PAP ZSOLT

Magyar nyelv és irodalom–Angol nyelv és irodalom BA, 6. félév
Babeş-Bolyai Tudományegyetem

Témavezető:

Borbély András egyetemi tanársegéd
Babeş-Bolyai Tudományegyetem

Szabadságvariációk Csáth Géza műveiben

Dolgozatom alapvető célja, hogy Csáth Géza életművét egy olyan irányból közelítsem meg, amely valamelyest – még hogyha épít is rá – eltér a legjellemzőbb, művészetéről szóló diskurzustól, a pszichoanalitikus értelmezéstől. Abból a tapasztalatból indulok ki, hogy Csáth novellisztikájának befogadási horizontja viszonylag egynemű, túlnyomó többségben idegorvosi, pszichoanalitikusi praxisával, morfindependenciájával és ezek összefüggéseivel kapcsolódnak valamilyen módon az értelmezések. Ezeknek az interpretációs tendenciáknak a legitimitását meg nem kérdőjelezve egy olyan szempontot kívánok felvetni, amelyben egyszerre benne rejlik egy újfajta Csáth-kép megrajzolása és a fent jelzett irány kiegészítése, megértése egyaránt. Dolgozatomban a Csáth novellisztikájára jellemző kiszolgáltatottság tapasztalatából indulok ki, ennek tükrében vetem fel a szabadságnak, mint hiánynak a problémáját. Arra vagyok kíváncsi, hogy amennyiben a szabadság fogalma felől kezdjük el olvasni az életművet, milyen mértékben kapunk eltérő képet a szerzőről, és hogyan alkotható újra a korábbi értelmezési keret. Ugyanakkor feltevésem szerint ez a kísérlet egyrészt többpólusúvá teheti Csáth művészetét, kiszélesítheti, árnyalhatja a róla kialakult kánont, másrészt felmerülhet a lehetősége annak, hogy az európai gondolkodásnak egy, a Freud nevével fémjellezhető irányvonalától eltérő pászsmájához közelítsük.

SEAGER-SMITH DANIEL MICHAEL

Irodalom- és kultúratudomány MA, 3. félév
Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:

Dr. Gintli Tibor egyetemi docens
Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Babits Mihály lírájának angol nyelvű recepciója

A dolgozat célja a Babits Mihály költészetével foglalkozó angol nyelvű szövegek lehető legteljesebb bemutatása és kritikai feldolgozása. A tematikus gócpontok köré rendezett kutatás a magyar recepcióban is gyakori kérdések nyomán bontakozik ki. Az általánosabb bevezetést a formai virtuozitás, a közösségért érzett erkölcsi felelősségvállalás, a vallásosság és a nemzetközi kulturális kapcsolatok vizsgálata követi.

Az angol nyelvű recepció, annak ellenére, hogy nem tekinthető bőségesnek – és jelentős részben magyar származású szerzők tollából származik – a felvázolt kérdéseket is több szempontból járja körül. Ugyanakkor a helyenként reflektálatlanul használt vagy fordított jelzők (pl. *pure poetry*, *poeta doctus*) vagy az általános nyelvi bizonytalanság sokszor a tartalmilag fontos ismeretek közlésének útjába áll.

A formai virtuozitás rendkívül hangsúlyos az angol recepcióban, ugyanakkor megjegyzendő, hogy a Babits által használt formakincs gyakran nem fordítható le angolra, ezt a tényt a recepció mintha nem venné figyelembe. A közösségért érzett erkölcsi felelősségvállalás kérdése az angolszász recepcióban gyakran politikai kérdésként merül fel, ami a *politics* szó tágabb jelentéséből fakad. Babits és a kereszténység vagy katolicizmus viszonyának vizsgálatát Anton Nyerges a magyar recepcióban mindeddig kifejtetlen szempontból kezdi meg, állításai azonban gyakran megkérdőjelezhetők.

A Babits-életmű angol nyelvű recepciójának legfőbb hiányosságát a dolgozat abban határozza meg, hogy a szerzők nem illesztik bele Babitsot az angolszász vagy világirodalom kontextusába, hanem az angol olvasónak keveset mondó, de a magyar recepcióban jól ismert párhuzamok és ellentétek nyomán fejtik ki Babits-képüket. Teszik ezt úgy, hogy a nemzetközi érdeklődésű Babits maga is kijelölt számos olyan támpontot, amelynek nyomán beemelhető lenne a világirodalmi kontextusba.

HORVÁTH NIKOLETT

Magyar–Angol tanári MA, 1. félév

Pannon Egyetem Modern Filológiai és Társadalomtudományi Kar

Témavezetők:

Dr. Szávai Dorottya egyetemi docens

Pannon Egyetem Modern Filológiai és Társadalomtudományi Kar

Dr. Szitár Katalin egyetemi docens

Pannon Egyetem Modern Filológiai és Társadalomtudományi Kar

**A csoda motívuma az *Utas és holdvilág*ban,
Szerb Antal regényelméletének megközelítésében**

Szerb Antal *Hétköznapi és csodák* című regényirodalmi áttekintésében adott hangot legerőteljesebben azon nézetének, miszerint a regény műfajának lényege a csoda. Mivel regényelméleti munkájában rendkívül nagy figyelmet szentelt e motívum fontosságának, felmerül a kérdés: vajon miként mutatkozik meg csodaelmélete a *Hétköznapi és csodák* megjelenését közvetlenül követő *Utas és holdvilág* című regényében.

A csoda lehetőségeit a műben öt szinten vizsgáltam. A cselekmény szintjén a véletlenek hangsúlyos szerepével foglalkoztam, továbbá a Szerb által is emlegetett látszólagosan motiválatlan tettek, ún. lélektani csodák (*acte gratuite*) regénybeli előfordulásait vizsgáltam. Az irodalmi alakban megnyilvánuló csodát a szabadság megvalósulásával hoztam összefüggésbe, ehhez Paul Ricoeur egyező-ütköző dinamikájának elméletét vettem alapul, kitérve a főhősben megvalósuló „ugyanazonosság” és „őmagaság” dialektikájára. A szabadság mint csoda Szerb szerint a hétköznapi elleni lázadással valósítható meg, mindez pedig összefügg a meghalás gondolatával, mely egyszeri és megismételhetetlen természete miatt szintén csodaként értelmezhető. A halált idéző történelmi helyszínek, a főszereplő elvágyódása a régi korokba szorosan összefügg Freud halálösztönökről szóló elméletével. A csoda negyedik vizsgált megnyilvánulási formája az író által a természet törvényeivel ellenkezőként definiált lelki csoda, melyre a szentek csodáit hozza példaként. A szakrális utalások a karakterek neveinek jelentésében is kimutathatóvá válnak. A regény alapszerkezetében Bahtyin kronotoposz-konceptiója alapján vizsgáltam a csoda lehetőségeit.

A csoda behatol a szöveg szimbolikus rendjébe is, így elengedhetetlennek tartottam a Hold és a csillagok szimbolikájával is foglalkozni. A Holdat a halál és a függőség kifejezőjeként értelmeztem a műben, kitérve az említett égitest és a csillagok különféle mitológiai előfordulásaira.

Arra a kérdésre, hogy miként tükrözi az *Utas és holdvilág* Szerb Antal csodáról alkotott elképzelését, a következő válasz adható: az elemzés rávilágított, hogy az író a mű központi magjaként, a halálmotívummal és a szakrális motívumokkal szoros összefüggésben alkalmazta a csoda regényalkotó elvét.

HAJDU ÁRPÁD

Magyartanár–Történelemtanár MA, 3. félév
Szegedi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:

Kovács Krisztina tanársegéd
Szegedi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Szabadkáról folytatásokban *A repülő Vuksidol* című folytatásos regény Szabadka képe

A dolgozat egy, a magyar szakirodalom által alig vizsgált irodalmi alkotással, *A repülő Vuksidol* foglalkozik, amely három szerző együttes munkája. A Csáth Géza, Havas Emil és Munk Artúr által írt regény először 1906-ban, a *Bácskai Hírlap*ban jelent meg folytatásokban, maga a mű pedig a század eleji Szabadkáról fest egy igen mulatságos képet. A dolgozat a szakirodalomban megjelent korábbi kutatási eredményeket is felhasználva két aspektusát vizsgálja a regénynek: egyrészt *A repülő Vuksidol* folytatásos regényre vonatkozó jellegzetességeit, másrészt pedig a benne megjelenő Szabadka-képet. A dolgozat a két elemzési pont közötti kapcsolatra is reflektál, továbbá új kutatási lehetőségeket is felvet.

KISZELY ZSÓFIA BORBÁLA

Magyar nyelv és irodalom MA, 7. félév
Debreceni Egyetem Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:

Dr. Takács Miklósegyetemi adjunktus
Debreceni Egyetem Bölcsészettudományi Kar

Mesterséges fény – Féja Géza *Viharsarok* című szociográfiájának vizuális antropológiai elemzése

Dolgozatomban Féja Géza *Viharsarok* című irodalmi szociográfiájának vizuális antropológiai elemzését végzem el szöveg és kép szintjén, figyelembe véve a *Viharsarok*-pert is, mint ellendis-kurzust. A műben az utazási irodalom jellemzői ugyanúgy megfigyelhetők, mint az adatokon és statisztikákon alapuló tényirodalomé, így a résztvevő megfigyelő narrációját e műfaji sokszínűség fényében mutatom be. Az antropológus szubjektumának megkonstruálása a vizsgált tere-

pen és a megfigyelt társadalmi csoportokhoz való hozzáállása, továbbá a népi mozgalmakhoz kötődő szociofotográfia társadalmi hatáskörének elemzése képezik vizsgálatom főbb irányait.

MELLÁR DÁVID

Kiadványszerkesztő MA, 7. félév
Comenius Egyetem

Témavezető:
Dr. Polgár Anikó egyetemi docens
Comenius Egyetem

Krisztina hiánya (Egy nőalak megteremtése, elrejtése és felfejtése Márai *A gyertyák csonkig égnék* című regényében)

Kutatásom célja, hogy megvizsgáljam, milyen nőalakot teremt Márai *A gyertyák csonkig égnék* című regényében, miképp rejti el ezt a nőalakot a regényben, és végezetül, hogy feltárható-e a megalkotott és elrejtett nő énje. A nőkép felfejtéséhez egyes pontokon a nézőpont-váltogatást mint megismerési technikát fogom alkalmazni annak kiderítésére, vajon tisztább képet kapunk-e valakiről, ha több szempontból vizsgáljuk. Valakiről, aki csak mások által, emlékezéssel, felidézéssel, egyszóval a nyelv által képes jelen lenni az elbeszélés idejében.

Márai nőképét illetően az elrejtettség és a nézőpontváltások egyaránt jellegzetes motívumok, amelyek jól ismertek a *Válás Budán*, a *Vendégjáték Bolzánóban* vagy a *Béke Ithakában* című regényekből. Ezeken túl, a *Gyertyák*ban a nő elrejtettségét többek közt a műben kimutatható homoerotikus jegyek felől értelmezem a dolgozatban. A *Gyertyák*ban fellelhető gyerekszerelem Konrád és Henrik közt az idők során a nőt kizáró és végül a nőt megsemmisítő barátsággá lesz. A homoerotika ebben az antik értelemben vett formáján keresztül jutok el Márai nőképeinek egyes aspektusaihoz, amelyeket a következő szempontok alapján vizsgálok: A nő mint összekötőkapocs; A tárgyiasult nő; A nő mint passzív figura; A nő mint áldozat; A nő némasága. Az utolsó kategória az, amely felől elindulva a kimondhatatlanság és a titok problémáján keresztül a mű egyik lehetséges megoldásához érkezhünk. Krisztina transzcendens mozgatórugóként irányít mindent, és egyben ő az, aki (bár nincs jelen a műben) válaszolni tud a felmerülő kérdésekre. Pontosabban nemcsak ő, hanem Nini, a dajka is. Tehát a műben a nők azok, akik szavak nélküli kommunikációval, különböző párbeszédok segítségével képesek megközelíteni az igazságot, amely a mű egyik alapproblémája.

Az elrejtett alak énjének feltárásával kapcsolatban a dolgozatom végkövetkeztetése az, hogy Márai olyan alakokat teremt egyes regényeiben, amelyeknek énjei, illetve személyiségük változatossága a különböző nézőpontok váltogatásával felfedhető. De Márai mindig rejtve hagyja azt az igazi Ént, amely minden emberben közös, állandó és egy.

HARMATINÉ KUNSZABÓ ANNA

Irodalom- és kultúratudomány MA, 1. félév
Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:

Dr. Zsadányi Edit egyetemi docens
Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Gesztenye és manna – Az étkezés narratív szerepe Kosztolányi Dezső *Édes Anna* című regényében

Kosztolányi Dezső *Édes Anna* című regénye hemzseg az ételek és étkezések, főzések és bevásárlások, étvágyak és vendégségek leírásától, amik apró jelzésekkel, sokszor szinte láthatatlan módon terelgetik a befogadót a regény világában. A jól ismert szöveg új megvilágításba kerül, ha az étkezést kommunikációs kódként vizsgáljuk. Az étkezésre vonatkozó jelzések azok címzettjeinek szempontjából, illetve reflektáltságuk szerint kategorizálhatók. A téma kapcsán e szemléletmódot alkalmazva, továbbfejlesztve kifejtem saját olvasatomat, amely a szakirodalomban eddig ismeretlen érvekkel is alátámasztva választ ad a fejezetcímme emelt kérdésre; „Miért...?”

MAYER LISA

Összehasonlító irodalom-és művelődéstudomány MA, 2. félév
Pannon Egyetem Modern Filológiai és Társadalomtudományi Kar

Témavezetők:

Dr. Szávai Dorottya egyetemi docens
Pannon Egyetem Modern Filológiai és Társadalomtudományi Kar
Dr. Szitár Katalin egyetemi docens
Pannon Egyetem Modern Filológiai és Társadalomtudományi Kar

A gyermek ideje (Kosztolányi Dezső: *A rossz orvos*)

Dolgozatomban Kosztolányi Dezső egy talán kevésbé ismert alkotásával, *A rossz orvos* című kisregényével foglalkozom. A mű értelmezését olyan jelenségek vizsgálatával igyekszem bemutatni, amelyek *A rossz orvos*-ban történetképző erővel bírnak: az idő funkciója a szereplők életében, a gyermek halálának, az emlékezésnek, a nyelv kibontakozásának egymásból építkező egysége, valamint a színek metaforikája. Dolgozatom első részében a szereplők (a szülők) időérzékeinek összeütközését, összeférhetetlenségét – a Bergson által használt külső idő, illetve személyes,

belső idő jelenségét – vizsgálom. Munkámban igyekszem kimutatni, hogy a szülők „idővilága” nem fér össze avval az időtlen, mechanikusan nem mérhető valósággal, amelyben gyermekük létezik. Ebből ered a meg nem értettség problémája. A dolgozat második részében a gyermek halálának jelentőségét értelmezem, egyfajta messiás-szerepet tulajdonítva a gyermeknek. A halál által a szülők közti dialógus életre kel, melynek segítségével próbálják elbeszélni a múltat; rekonstruálni, felidézni a gyermek idejét. A felidézés, emlékezés, elbeszélés által a szereplőknél elindul egy folyamat, melyben fokozatosan azonossá válnak önmagukkal. A folyamathoz hozzátartozik a szeretetlenség felismerése is. A befejező részben a színek szerepét vizsgálom, melyeknek Kosztolányi *A rossz orvosban* nem csupán esztétikai szerepet tulajdonít. A színek segítségével érzékelteti a szereplők egymáshoz fűződő viszonyát, kapcsolatrendszerét; a szereplők jellemváltozását, illetve az idő múlását.

BARÁTH TIBOR

Magyar BA, 3. félév

Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsész- és Társadalomtudományi Kar

Témavezető:

Dr. Osztrólczyk Sarolta egyetemi adjunktus

Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsész- és Társadalomtudományi Kar

„Az időből halunk ki mind” Modern filozófiai hagyományvonalak Szabó Lőrinc *Te meg a világ* című kötetében

Jelen dolgozatom – amint arra az alcím is rávilágít – Szabó Lőrinc 1932-ben megjelent *Te meg a világ* című verseskötetével foglalkozik, célja a modern filozófiai hagyományvonalak kötetbeli megjelenések felvázolása. Nem elhanyagolható szempont az sem, hogy a filozófusok gondolatai hogyan formálták a költő világról és emberről alkotott képét – ám, ha hatástörténetet vizsgálunk, az marad az elsődleges kérdés, hogy a szerző milyen módon interpretálta, építette be ezeket az eszméket költeményeibe. Tanulmányom struktúráját a főcímben szereplő idézet kulcsszavaira építettem: az idő, a halál és az individuum fogalmai egy-egy fejezetet foglalnak el a tanulmányban, emellett szükséges lesz kitérni a világ kérdésre is (ez a kulcsszó a kiegészített idézetben válik láthatóvá: „Az igazi haza az Időé, nem a Földé. / Az időből halunk ki mind”).

DOMÁN VIVIEN

Magyar BA, 2. félév

Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsész- és Társadalomtudományi Kar

Témavezető:

Dr. Ajkay Alinka egyetemi docens

Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsész- és Társadalomtudományi Kar

Gárdonyi Géza *Egri csillagok* című regényének szövegváltozatai

Dolgozatom témájául a 19–20. század fordulójának kiemelkedő alakját, egyik legismertebb íróját: Gárdonyi Gézát választottam. Az író munkái közül egyik legnépszerűbb regényének, az *Egri csillagok* című művének szöveg-összehasonlítását mutatom be. A regény népszerűsége töretlen. Az azonban nem ismert, hogy Gárdonyi élete során minden kiadást átdolgozott, és az sem, hogy miért is változtatott annyit ezen a könyvén. Miért volt vele elégedetlen?

Az író szóról szóra, mondatról mondatra alakította, formálta, többször átdolgozta, csiszolta szövegét haláláig. Dolgozatomban a delfinológia hatáskörébe tartozó témába kívánok betekintést nyújtani. Megfigyeléseimmel egy olyan területre kívánok lépni Gárdonyi hagyatékában, amely ma még kutatásra és felfedezésre vár, épp ezért hiánypótló és aktuális. Gárdonyi életében a regény először folyóiratban, azután négyszer könyv formájában jelent meg. Dolgozatom megírásához az *Egri csillagok* 1901-ben, 1905-ben, 1909-ben és 1913-ban megjelent szövegváltozatait tanulmányoztam. Ezen felül a mű első megjelenését, tehát az 1899 decembere és 1900 áprilisa között a *Pesti Hírlap* Regény-csarnokának hasábjain megjelent szöveget. Ezt az első könyv formátumú, 1901-es változattal hasonlítottam össze. A regény folyóirat-megjelenése, illetve az első négy könyvkiadása mellett nagy segítségemre voltak még Gárdonyinak az egr-i időkben írt levelezésének fennmaradt darabjai.

Dolgozatomban a regény forrásairól, keletkezési körülményeiről, illetve a cím változtatásairól is szót ejtek. A dolgozat fő részében pedig a regény szövegváltozatainak összevetését taglalom, táblázatok segítségével bemutatásával vázolom fel a változtatásokat, s azoknak lehetséges okait.

KÉSZ ORSOLYA

Magyar nyelvészeti és irodalomtudományi képzés BA, 6. félév
Babeş-Bolyai Tudományegyetem

Témavezető:

Dr. T. Szabó Levente egyetemi docens
Babeş-Bolyai Tudományegyetem

Bródy Sándor testábrázolásai és a modern irodalmi szociográfia létrejötte

A 19. század végi és 20. század eleji magyar sajtóban, orvosi és rendészeti szövegekben a testről – a testtel való (ön)rendelkezés, a test megfigyelése, kordában tartása stb. – szóló diskurzus egyre jobban felerősödik. Az ezt szabályozó intézményrendszerek ezzel együtt képezik azokat a nyelvi struktúrákat és diszkurzív tereket, amelyeken keresztül erről beszélni lehet. A testnek és a szexualitásnak egész megfigyelési mátrixa alakul ki, melynek összehangolt alakzatai a szexuális magatartásformák, meghatározottságok és következmények elemzése érdekében egyre hatékonyabban kezdenek el működni. Elemzéseimben elsősorban arra vagyok kíváncsi, hogy a konvencionizált, toposzokra épülő, társadalmilag és főleg hatalmilag előírt test (re)prezentációkkal szemben hogyan teremődik meg az irodalomban, jelen esetben a Bródy-novellisztikában, mégis egyfajta szubverzív tér, a marginalizált és kirekesztő diskurzusok övezte testekkel kapcsolatos normává szilárdult sémákkal szembeni ellenállás tere. Továbbá arra, hogy az ebből a törekvésből következő újszerű ábrázolástechnikák, a valósághoz, az alárendelthez, az esztétizmushoz való másfajta viszony hogyan hoz létre egy sajátos, szinkretikus naturalizmust, egyéni, illetve lokális jellemzőkkel, s mindez hogyan függ össze a naturalizmus nyugati mintáival, illetve tágabb értelemben a korban újonnan körvonalazódó diszciplínák legitimációs kísérleteivel vagy éppen elhatárolódási és professzionalizációs küzdelmeivel.

A 20. SZÁZAD MÁSODIK FELÉNEK MAGYAR IRODALMA

CSETE SOMA

Magyar BA, 3. félév

Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:

Dr. Kulcsár-Szabó Zoltán egyetemi tanár

Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Egy én hátrahagyása

**Poétikai hagyományozottság és horizontváltási lehetőségek
Tandori Dezső *Töredék Hamletnek* és *Egy talált tárgy megtisztítása* című
köteteiben**

Dolgozatomban Tandori Dezső 1968-as *Töredék Hamletnek* és 1973-as *Egy talált tárgy megtisztítása* című kötetének poétikai és szubjektumszemléleti (főként későmodern-újholdas) hagyományozottságát, valamint a szerző első két kötetének lehetséges irodalomtörténeti beágyazhatóságát, esetleges újrapozicionálhatóságát vizsgálom. Keretrendszerként ehhez Kulcsár Szabó Ernő (a hermeneutika elméletein nyugvó) modernség- és későmodernségértelmezését használom fel, kiegészítve ezt Schein Gábor Tandori kapcsán alkotott történeti perspektívájával. Tandorinak a későmodern és a posztmodern közé történő potenciális beillesztését Nemes Nagy Ágnes és Pilinszky János verseinek, valamint a *Töredék Hamletnek* egyes darabjainak összehasonlító elemzésével kívánom alátámasztani, ezzel jobban kibontva a dolgozat szubjektumszemléleti vizsgálódásának aspektusait. Emellett Tandori költészetének paradigma- és horizontváltó potenciálját kutatva a két kötet összeolvasási lehetőségeit elemzem. Külön-külön vizsgálom az egyes kötetek szubjektumszemléletét (a *Töredék Hamletnek*hez hozzáolvasva Ludwig Wittgenstein Logikai-filozófiai értekezését [Tractatus]), valamint az *Egy talált tárgy meg-*

tisztítása esetében annak lehetséges kapcsolódási pontjait a magyarországi neoavantgárdhoz. Dolgozatom fő célja, hogy a hagyományozottság kérdéseit és a szubjektumszemléleti szempontokat együttesen a vizsgálódás középpontjába helyezve Tandori korai munkásságának jelentőségét tovább árnyalja.

NAGY BALÁZS

Magyar BA, 5. félév

Károli Gáspár Református Egyetem Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:

Dr. Horváth Csaba egyetemi docens

Károli Gáspár Református Egyetem Bölcsészettudományi Kar

A parabola ideje

Mészöly Miklós életművében, ahogy a kádári konszolidáció irodalmi életében szintén, fontos szerepet játszott a politikai, közéleti állapotok felmérése, értelmezése, tehát a modern kori magyar történelem feldolgozása. Nem számít reduktívnek azon kijelentés, miszerint a magas irodalom, a szocializmus 40 éve alatt, különböző utakon járva, a történelem feldolgozásának igényével lépett fel. Mészöly szövegei a töredezettség, a fragmentáltság, a történetek, a cselekmények repedezett szövetébe takarták az akkori, nem csupán magyar, de egész kelet-európai állapotok pontos definícióját. Az egész életműre igaz megállapítás, hogy a lyotardi „ábrázolhatatlanságot” kísérel meg körülírni. Ennek megfelelően, mind az egykorú, mind a későbbi, erre ráakadó értelmezések e politikai értelmezői horizontból indultak ki, ezzel determinálva, hogy a recepció ne léphessen túl a rendszerváltás után sem azon, hogy a Mészöly írásokat politikai parabolaként, kizárólag metaforikusan kell interpretálni.

Ez az attitűd jellemezte az eddigi Saulus-recepciót is, amelyben az identitástudat történetével kapcsolatban kizárólag a fabulát emelték ki a recenzensek, míg a szüzsé értelmezési lehetőségeit nem vették figyelembe. A dolgozat lényegében azt tűzi ki célul, hogy egy új perspektívába helyezze az identitáskérdésnek a problémáját – a szüzsé szintjén értelmezve. A Saulus története és szerkesztése az idővel való szembesülés metaforája, ezt szeretnénk bizonyítani, felhasználva az orosz formalizmus, a modern narratológia és posztstrukturalizmus eredményeit.

MEGYERI GERGŐ

Történelem–Magyar tanári MA, 3. félév
Károli Gáspár Református Egyetem Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:

Dr. Papp Ágnes Klára egyetemi docens
Károli Gáspár Református Egyetem Bölcsészettudományi Kar

Ami kép, az szóban is elmondható – sőt, leírható

A címadó idézetből kiindulva tanulmányomban a *Saulus* című regénnyel foglalkozom. Szövegrészletek elemzésével amellet érvelek, hogy a regény narrációjában a Bahtyin által meghatározott számadó vallomás szerkezete érvényesül. A számadó vallomás a *Saulust* nyomasztó ismeretelméleti kételyen keresztül ragadható meg: a hős érzékelésének, és annak leírásán keresztül. Ennek tükrében azt próbálom meg alátámasztani, hogy a korábbi értelmezésekkel ellentétben az én-elbeszélő *Saulus* ismerettevékenységének válsága a látvány leírásában, és nem magában a látás folyamatában megy végbe. Továbbá ezt a koncepciót kiegészítve, azzal összefüggésben a regénybeli törvény, gyermek, és bűn fogalmait szövegrészletek segítségével értelmezem, amellet érvelve, hogy ezek kiegészítői a számadó vallomásban kifejeződő ismeretelméleti kétely szerkezetének. Dolgozatomban arra teszek kísérletet, hogy bemutassam, miként kíséri el Mésszoly Miklós hősét a kételkedés kényszerében fogant leírások révén a vakságig.

DEMECZKY ÁDÁM

Magyar BA, 1. félév
Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:

Dr. Bartal Mária egyetemi adjunktus
Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Édentől keletre. Székely Magda *Kőtábla* című kötetéről

Dolgozatomban Székely Magda *Kőtábla* című kötetét vizsgáltam. Módszerem egyes szövegek értelmezése, majd az értelmezések közti összefüggések megtalálása, és esetenként az egész ciklusra vagy kötetre vonatkozó tanúságok levonása volt.

A kötet kezdetén megfigyelhető a lírai én próféta és költői szerepének megképzése. A próféta szó hasznosságának, értelmének kérdése összefonódik a költői szóéval, és így a Holokauszt

utáni líra alapvető kérdéseivel, amivel kapcsolatban a törés fogalmát vettem alapul. Ezzel együtt, próféta szerepről van szó, az Istennel való kapcsolat és kommunikáció – és így a szövetség – problémája merül fel, és válik a kötet egyik központi kérdésévé. A versbeszélőnek a nép halottaihoz való viszonya szintén végigjárja az egész kötetet. A túlélő lírai ének súlyos büntudatot okoznak, de egyben erkölcsi mércéként szolgálnak, és a létezését legitimálja a róluk való szólás. A büntudat és a tettesek iránti gyűlölet lassan eltűnik, ugyanakkor ezzel az utóbbiak is.

Az Isten-ember kapcsolatot fókuszba helyezve, egyrészt Lévinas talány fogalmának segítségével, felvázoltam egy új istenkép létrejöttét, illetve kitértem a személyesség ezzel kapcsolatos visszaszorulására, másrészt írtam az angyalokról, akik elsősorban e változó kapcsolat metaforájaként jelennek meg. Ezt *A kárhozott* című vers részletes értelmezésével tettem meg, aminek részeként *A lovak és angyalok*, *Karácsony, fekete glória* és a *Téli angyal* című versekkel is összevetettem. A folyamat nem tökéletes egész, a kötetben nincsenek is ilyenek, mint erre a dolgozat során még többször rámutattam. Ráadásul nem egyértelmű, hiszen – a fentiekén túl – összefonódik a bűnösöknek való megbocsátással, illetve a szerelem és szexualitás változásaival, sőt a kötet prozódiai jellemzői is részesei a játéknak. Székely Magda értelmezett verseinek legtöbbje ószövetségi történetek átírása, ez a tény kulcsszerepet tölt be tanulmányomban.

BROSCAUTANU-KISS MÁTYÁS

Irodalom- és kultúratudomány MA, 1. félév
Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:

Dr. Bartal Mária egyetemi adjunktus
Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Betűvető Jupiterek. Az autoritás megnyilatkozásai Szilágyi Domokos *A fogalmazás kaptatóin* című versében

Dolgozatom témája Szilágyi Domokos *A fogalmazás kaptatóin* című verse. Elemzésem során az autoritás problémáját helyezem a középpontba: azt vizsgálom, hogy az autoritás milyen módokon képződik a szövegben – és jelenléte hogyan befolyásolja a megszólalói pozíciókat. Dolgozatom kiindulópontja szerint a versben háromféle hatalmi pozíció figyelhető meg: a szöveg egyszerre problematizálja – és írja egymásba – a politikai, a szerzői és a mitologikus autoritást. Elemzésem legfőbb célkitűzése, hogy ezt a szétszalazódó és sokrétű hatalmi viszonyrendszert tegyem vizsgálat tárgyává – ezzel a problémakörrel ugyanis a korábbi tanulmányok legfeljebb csak részben foglalkoztak.

A fogalmazás kaptatóint Szilágyi Domokos nagy, filozofikus költeményei között tartja számon az értelmezői hagyomány. Dolgozatomban arra teszek kísérletet, hogy egy ezektől eltérő elemzési útvonalon haladva a hatalom és a manipulatív költői nyelvhasználat összefüggéseit

vizsgáljam. Olvasatomban Jupiter többszörösen fikcionalizált alakja is központi szerepet kap, a háromféle hatalmi pozíciót ugyanis az ő isteni autoritása képes egyszerre birtokolni.

A szöveget a kortárs irodalompolitika összefüggéseibe helyezve értelmezem, utalva a hatvanas években lezajlott irodalmi, kritikai párbeszédre. A dolgozat további részeiben a vers által megteremtett transztextuális térbe belépő parafrázisokat elemzem, illetve a nyelv és hatalom különböző összefüggéseit vizsgálom. Olvasatomban nagy hangsúlyt kap a szerződés és az ajándék fogalma, amelyek önmagukban is implikálják a hatalmi viszonyok egyenlőtlenségét (értelmezésükkor főként Derrida különböző műveire támaszkodtam. Ezen a ponton óhatatlanul is felmerül a kérdés, hogy maga a vers adható-e ajándékként, lehet-e a vers maga is ajándék? Dolgozatom egyik fejezetében – részben Derrida nyomán – erre a kérdésre keresem a választ.

MÁTÉ GABRIELLA

Magyar BA, 3. félév

Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsész- és Társadalomtudományi Kar

Témavezetők:

Dr. Radvánszky Anikó egyetemi docens

Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsész- és Társadalomtudományi Kar

Dr. Pataki Erzsébet Elvira egyetemi docens

Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsész- és Társadalomtudományi Kar

„Nézd meg őket, akkor nem fogsz félni többé!” Mítosz- és motívumalakzat Szabó Magda *Freskó* című regényében

A dolgozat témája Szabó Magda *Freskó* című első regénye, célja pedig a motívumrendszer építkezésének feltárása. Ehhez elengedhetetlen volt az író forráskezelésének általános megfigyelése, azaz annak körvonalazása, mit és hogyan használ fel az antik és keresztény mitológiából s miként működnek forrásként az önéletrajz mitizált elemei. Mindkét kérdés megválaszolásához támpontokat adnak az önéletrajzi jellegű regények, s tisztázásukkal fény derül arra, hogy a Szabó Magda regényeiben tagadhatatlan személyesség mellett hogyan különül el mégis határozottan a szerző és a főhős. A szubjektív elemek mellett mintegy objektív korrelatívként működnek a mitikus utalások, így egyszerre valósul meg szerző és hős közelsége és határozott elkülönülése. A mítoszhoz való kapcsolódás alapján egyúttal kirajzolódik a regények egy lehetséges csoportosítása, s ebben a *Freskó* helye. A *Freskó* a sorsok összevetésének regénye, viszonyításuk egyrészt az író lírájában is használatos viszonyítási eljárás mintájára, másrészt egymáshoz képest történik meg. A cselekmény ismertetésénél így az adott hangsúlyt, hogy miként ismétli és hogyan ellenpontozza egymást a szereplők sorsa, de a motívumrendszer is ezt támasztja

alá. A motívumrendszer a képi ábrázolásokhoz kapcsolódik, s kiemeli az alakok statikus jellegét, egyrészt a regényben megjelenő konkrét képi ábrázolásokkal – mint a freskó vagy az üvegablak-motívumok –, másrészt az alakok alkotáshoz való általános viszonyulása révén. A statikus szereplők konfliktusai a példázatszerűség révén értékrendek konfliktusaivá alakulnak át. Ahogy a mítosz, úgy a mitizálás is kulcsszava Szabó Magda regényművészetének, s ezen elemzés zárása azt igyekszik megvilágítani a mítosz általános jellemzőinek összefoglalásával, hogy miént valósul meg e mitizálás a *Freskóban*.

CSÁNYI LEVENTE

Magyar–Pedagógia tanári MA, 1. félév

Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsész- és Társadalomtudományi Kar

Témavezetők:

Dr. Sipos Lajos professor emeritus

Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsész- és Társadalomtudományi Kar

Dr. Vajdai-Horváth Zsuzsa egyetemi adjunktus

Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsész- és Társadalomtudományi Kar

„Bűvészet vagy művészet?”

Megközelítések az élet és az irodalom kapcsolatához Ottlik Géza novellisztikájában

Ottlik Géza novellisztikájának megítélése a mai napig kérdéses az irodalomtudomány területén. Bár a szakirodalom általában vitatja a szerző korai elbeszéléseinek esztétikai minőségét, időről időre igény mutatkozik a kérdéses művek alaposabb vizsgálatára, ezzel is gazdagítva a recepciót. Jelen dolgozat nem azt tűzi ki célul, hogy a választott művek esztétikai minőségét megítélje, hanem azt, hogy a *Hamisjátékosok* és a *Hűség* című történetek közötti kapcsolatot elemezze, rámutatva az értelmezés izgalmas kérdéseire, bővítve ezzel az Ottlik-novellák recepcióját.

BORSODI HENRIETTA

Magyar BA, 5. félév

Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsész- és Társadalomtudományi Kar

Témavezető:

Dr. Osztrólczyk Sarolta egyetemi adjunktus

Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsész- és Társadalomtudományi Kar

„Isten csendjében és tartózkodásában” Az Eucharisztia poetizálódása Pilinszky János lírájában

Dolgozatomban Pilinszky János verseinek egy különleges csoportját vizsgálom. A verseket az „eucharisztikus” jelzővel illetem, mivel alapvető motívumként szerepel bennük a katolikus vallás titokzatos szentsége, az Eucharisztia.

A vizsgálat tárgyát képező versekhez a jelenlét problematikája felől közelítek, azt keresem, hogyan jelenik meg a szövegekben Istennek a földön való jelenléte, illetve ennek ellentétéként a negatív jelenlét, a hiány.

Az eucharisztikus versek a Pilinszky-életmű egy jól körülhatárolható periódusában, 1963 és 1972 között keletkeztek. E tény is mutatja, hogy a versekben megfogalmazódó kérdéskör intenzíven jelen volt a költői pálya e szakaszában.

Célom, hogy bemutassam az eucharisztia-motívum helyét és jelentését, jelentőségét, valamint kapcsolódási pontjait Pilinszky János lírájában.

MIZSUR DÁNIEL

Irodalom- és kultúratudomány MA, 4. félév

Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:

Dr. Gintli Tibor egyetemi docens

Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Műfajiság, elbeszélői karakter és szerzői jelenlét Mészöly Miklós *Az atléta halála* című művében

A dolgozat *Az atléta halála* olyan olvasatának kiépítésére vállalkozott, amely a regényben íródó fikatív életrajzot nem fikatív módon olvassa, így annak valóságosságára alapozva vizsgálja meg az elbeszélői tevékenység működését, kiemelt figyelmet fordítva az emlékszövegíró elbeszélői

illetékességére, nyelvi kompetenciájára, valamint a szövegszervezés kérdéskörére. Ez az olvasásmód, értelmezői módszertan természetesen nem szükségszerűen adódik, a dolgozat ezért Philippe Lejeune ismert önéletírói paktumának egyfajta adaptálásával alakítja ki azt. A realista normák felől az életrajz fókuszált személyiségének idézett monológia, a regény elbeszélője, Hildi által működtetett – Mészöly epikai művészetére jellemző – sűrített, bölcséleti-poétikus nyelv, valamint *Az atléta halála* központi metaforájának, a lepkének mint kompozíciós metaforaként való szerepeltetése válik problematikussá. A dolgozat mindezen realista szövegszervezéstől való elmozdulással, valamint a szerzői jelenléttel válaszol.

MOSA DIÁNA

Magyar–Francia tanári MA, 1. félév
Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:
Dr. Bengi László egyetemi adjunktus
Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Látások és láttatások

Vizuális narráció Ottlik Géza *Iskola a határon* című regényében

Vizsgálódásom középpontjában a 20. századi magyar irodalom egy kulcsműve, Ottlik Géza *Iskola a határon* című 1959-es nagyregénye áll. Kutatásomban három irányvonal rajzolódik ki: 1) a szövegben megjelenő mindennapi látás metaforák és képi-reflexív elemek megfigyelése, 2) a beemelt képzőművészeti alkotások és egyéb grafikus képek szerepének kimutatása és 3) az elbeszélők egyes ekphrasztikusan, képszerűvé összeálló szakaszainak kiemelése és elemzése.

A szereplők percepcióit, tehát a regénybe épült valóság elsődleges forrásait megfigyelve elemzem a látás és másként látás metaforáit, a látásnak a hallással szembeni primátusát, a térnek az idő feletti dominanciáját és az egyes észleletek szövegbe ágyazását. Elméleti alapul Merleau-Ponty az észleléssel és a látással kapcsolatos munkái szolgálnak.

A második részben a Las Meninas *mise en abyme* voltát árnyalom: túllépve Korda Eszter állításain, kiemelem a regény és a festmény tartalmi összecsengéseit és művészettörténeti megközelítésből elemzem a kép és a szöveg síkjainak viszonyrendszerét. Fontos kiemelni a kép a képben és a regény a regényben szerkezetekből adódó rejtett hozadékokat; a Las Meninas háttérben megbúvó besötétetett festménymásolatok Ovidiusz Metamorphosésének illusztrációi, ez a tény egy strukturális és egy jelentéstani dimenzióba is megnyitja a regényről való diskurzust. A másolás gesztusa a páli mottóról és a regény szerkezetéről való tudásunkat gazdagítja, míg a mitológiai átváltozás-történetek a növendékek fejlődésével mutatnak lélektani párhuzamokat.

Az ekphrasztikus passzusokat a kettős narráció összetett kérdésköre felől közelítem meg: a kiemelések tisztán köthetők Bébéhez vagy Medvéhez, így a regény ezen árnyalataihoz is köze-

lebb viszik az olvasót. Három különleges, állóképszerű szakaszt elemzek: a davosi látképet ábrázoló tollszár kettős ekphraszisztát, a triezsti öböl leírását, ahol a tekintet egyúttal a megfigyelőre is szegeződik, valamint a főallé lerajzolásának jelenetét, ahol a rajz születése nyomán az ábrázolt tér teljes kronotopikus valójában bomlik ki az olvasó szeme előtt.

A dolgozat érvein keresztül a regény intenzív vizuális voltát és egy lehetséges képi olvasat jelentőségét kívánom megvilágítani, amely nagyban gazdagíthatja a kultikus és kanonikus értelmezéshorizontot, hiszen az *Iskolát* többek között látványvilágának ritmikája, a beékelődő képi szférák esztétikai és tartalmi árnyalatai és az ezekre való gyakori reflexiók teszik „botrányosan modernné”.

SÁRKÖZI BALÁZS

Történelem–Magyar nyelv és irodalom tanári MA, 3. félév
Nyugat-magyarországi Egyetem Berzsenyi Dániel Pedagógusképző Kar

Témavezető:

Dr. Fúzfa Balázs egyetemi docens
Nyugat-magyarországi Egyetem Berzsenyi Dániel Pedagógusképző Kar

„... és szölok én, mint éj időn a fa...” Pilinszky múlt rekonstrukciós kísérlete

Pilinszky János *Apokrif* című verse a 20. századi magyar irodalom egyik legjelentősebb alkotása, a világháború utáni későmodern líra kiemelkedő fontossággal bíró darabja, az *Újhold* költészetét jellemző poétikai kísérlet megvalósult remekműve. Értelmezésével, recepciójával újszerűségének, valamint intertextuális és interkulturális kapcsolatainak vizsgálatával sok az irodalomtudomány igényességével megalkotott kiváló elemzés született, akár a katolikus líra közegébe helyezve a verset, akár hermeneutikai látásmódot alkalmazva, vagy a vers tárgyias beszédmódjából kiindulva, annak grammatikai, szemantikai, szemiotikai vizsgálatát elvégezve vagy a Pilinszky-féle líraépítést irodalomtörténeti kontextusba ágyazva. Mindazonáltal az egyszerre irodalomtörténeti, mentalitásértelmezési alapokon álló és a csoportidentitás problematikáját az emlékező közösség aspektusából megvilágítani képes, a kulturális emlékezet posztmodern látásmódját alkalmazó, tulajdonképpen a költői participációnak, a verslétezés társadalmi részvételének lételméleti fontosságát kiemelő teljes történeti emlékezeti vizsgálat még nem.

Pilinszky János *Apokrif* című versében az emlékezet helyeit kereső, a verset *lieux de mémoire*-ként bemutatni kívánó dolgozat a társadalmi tudatban manifesztálódó történeti emlékezet megjelenését és működését próbálja meg értelmezni, az *Apokrif*ben fellelhető tudatszférának tekintett idősíkok irodalomelméleti és emlékezetkutatási áttekintésével, a kultúratudomány

történeti emlékezeti eredményeinek és a Pilinszky-szakirodalomnak az összeegyeztetésével, a két terület interdiszciplinaritását felhasználva. A megközelítés fő szándéka az, hogy a posztmodernnek tekinthető memóriaszemponturnak történet- és társadalomfilozófiáját alkalmazza az *Apokrifre*, vagyis a verset a közösségi önazonosságot figyelő szubjektum perspektívájából értelmezze. A dolgozat ezért három nagy részből épül fel, végigkövetve az *Apokrif* három, a költője által elkülönített részét, amelyeket a társadalmi tudat és az irodalmi mező által kijelölt három emlékezetműködési és ontológiai síknak feleltet meg. Kiemelt szerephez jut a közbülső, sodródó szakadék – *floating gap* – elnevezésű idősíkirodalomelméleti analízise, és a kommunikatív emlékezet társadalmi zónája, mert a dolgozat alapfeltevése szerint a szubjektum pozíciója és mediációja ezekben a látószögekben figyelhető meg.

KORTÁRS MAGYAR IRODALOM

MÁRIÁSS ANNA

Magyartanár, pedagógia MA, 1. félév
Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsész- és Társadalomtudományi Kar

Témavezető:

Dr. Horváth Kornélia egyetemi docens
Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsész- és Társadalomtudományi Kar

„elromlani milyen szép” Az autopoetikusság és az önreflexivitás kódolt alakzatai Krusovszky Dénes *Elromlani milyen* című kötetében

Krusovszky Dénes *Elromlani milyen* című verseskötete a saját költői hang megtalálásának és küzdésének dokumentálásaként is interpretálható. A nyelvvel való állandó küzdelem és a lírai ego öndefiniálásának igénye nem egy lezáruló, összegezzhető folyamatként válik megragadhatóvá. A folyamatosan mozgásban, alakulásban lévő lírai beszélő önépítése a kötet zárlatában az áthaladás gesztusának sikertelensége révén egy örök körforgásba zárva képzelhető el. A szövegiség fokozott hangsúlyossága, az autopoetikus elemekben gazdag lírai nyelv működtetése révén a szövegek nem tekinthetők sem esztétikailag sem nyelvileg lezártnak. Folyamatosan olvassák egymást, szemantikai és motivikus szinten is újraértelmezhetők. Ebben a korrespondencia élményében létrejövő szövegvilágban épül ki az *Elromlani milyen* szövegeinek tapasztalata: a megismerés lezárhatatlanságának és megkerülhetetlenségének élménye.

VIGH LEVENTE

Magyar nyelv és irodalom MA, 11. félév
 Debreceni Egyetem Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:

Balajthy Ágnes egyetemi tanársegéd
 Debreceni Egyetem Bölcsészettudományi Kar

A végességtapasztalat színrevitele Oravecz Imre *Távozó fa* című kötetében

Oravecz Imre *Távozó fa* című kötetének antropológiai és poétikai tétjei a végességtapasztalat színrevitelében jelölhetők ki. A benne szereplő versekre általában az élőbeszéd hangsúlyait követő, látszólag díszítetlen, kis és gazdaságos szókészlettel dolgozó, alulstilizált és metaforákat nélkülöző nyelvhasználat jellemző. A versek leírástechnikája legtöbbször az érzékszervi észleletek precíz ábrázolását nominális stílusú mellérendelő szerkezetek használatával végzik el, amelyekben így nem a hierarchikus viszonyok tisztázása és megszilárdítása, sokkal inkább egy mechanikusnak tűnő sorba rendezés történik. A kötetben az emlékezőmunkát az archiválás váltja fel, a vallomástételt pedig a tanúságtézés – a domináns versnyelvi megszólalásmód kialakulásában ez a mozzanat kiemelt szerepet játszik. A korpuszban a halálfenomén a legradikálisabb idegenség jelölője, a versek e megkerülhetetlenek és leküzdhetetlenek bizonyuló másságot pontosan a megismerés és megértés elől elzárt voltában válik a kötet gondolati-logikai struktúrájának szervezőjévé.

VODA ZSÓFIA

Magyar nyelv és irodalom–Angol nyelv és irodalom MA, 1. félév
 Nyitrai Konstantin Filozófus Egyetem

Témavezető:

Dr. Zoltán Németh egyetemi docens
 Nyitrai Konstantin Filozófus Egyetem

A női identitás elhallgatott tapasztalatai Borbély Szilárd halálverseiben

A dolgozat a női identitás elhallgatott tapasztalataival foglalkozik Borbély Szilárd halálverseiben. Borbély Szilárd halálversei a *Halotti Pompa* megjelenésével kerültek az irodalmi köztudatba, majd a *Testhez* című kötet folytatta a megkezdett irányt. Ebben a könyvben kaptak helyet a női narrá-

torok által elmondott szövegek, amelyek a női identitás társadalom által tabuizált témáit vetik fel. A dolgozat első fejezete a halálvers műfajának értelmezéséhez ad fogózkodót és kulcsszavakat. Nem csupán a műfaji értelmezés lehetőségének kérdését járja körül, hanem a posztmodern halálversek nagyszámú megjelenésének okát is tárgyalja, azokat a szociokulturális változásokat, amelyek a posztmodern társadalom halál-felfogásához vezettek. A második fejezet a női identitás és az elhallgatott tapasztalatok körülírása. A női identitástól elválaszthatatlan a női irodalom kérdése, melyről a dolgozat röviden értekezik. A fejezet számottevő része a trauma fogalmát tisztázza, és a trauma létrejöttét, jegyeit, fajtáit, valamint feloldási lehetőségeit ismerteti, egyúttal a szó és az irodalom szerepének jelentőségét is megvizsgálja. Borbély Szilárd *A Testhez* című műve adja ki a harmadik, egyben utolsó fejezet anyagát. Ebben a könyv kézbevételeitől kezdve a paratextusokat vizsgálva, azokat a témára vonatkoztatva a kötet műfaji sajátosságaihoz jutunk, valamint a forma és tartalom kapcsolatához. Az „Asszonyors mindig ugyanaz” – című alfejezet a nők egyes szám első személyű traumaszövegeit veszi alapul, az „Álltak ott, mint a birka. Testükre libabőr volt írva” című alfejezet pedig a kollektív traumát – holokausztot értelmezi női beszélők narrációja alapján. Mindkét fejezet nyomon követi a hatalmi minták kirajzolódását a prózaversekben. Az utolsó alfejezet „A szövegtest” címet kapta, ugyanis a kötet roncsolt szövegteste párhuzamba állítható a nők roncsolt testi és lelki szöveveivel. A dolgozat végül rámutat a férfiszíró női megszólalásmódjának jelentőségére és kitér a traumaszövegek befogadónak olvasói magatartására is.

MAGYARY ANNA

Magyar BA, 5. félév

Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:

Dr. Tamás Ábel egyetemi adjunktus

Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Kinetikus tükörképek

Ekphrasis és mítosz Nádas Péter *Emlékiratok könyve* című művében

Dolgozatomban Nádas Péter *Emlékiratok könyve* című regényének „Egy antik faliképre” című fejezetét vizsgálom az antik kontextus és az ekphrasis tradíciója felől értelmezve, felhasználva és továbbgondolva az eddigi olvasatokat. Az ekphrasis elsősorban az antik jelentése felől értelmezem egy olyan szövegalkotási technikaként, amely a látványt kívánja a befogadó szeme elé varázsolni a nyelv médiumán keresztül. Hipotézisem szerint Nádas regénye az antik hagyományt idézi fel: az ekphrasztikus nyelvnek az emlékezetet konstituáló, multiszenzuális élményt elérni kívánó potenciálját érvényesíti, amely a vizuális reprezentációkkal versenyezve folyamatos intermediális játékot alakít ki.

Vizsgálódásomat három fő irányban végzem. Először a kép és a szöveg eltérő időszerkezetét vizsgálom meg. A képi időstruktúrát Gottfried Boehm nyomán a szimultaneitás fogalmával

jellemzem, és azt elemzem, hogyan kerül kapcsolatba a narrativitás és a mitikus időbeliség konstrukciójával. Ezt követően Jean-Luc Nancy képelméletét alapul véve nyelv és kép, illetve szubjektum és kép térbeli találkozását tárgyalom, amelyet a képiség korporális élményével hozok összefüggésbe. Végül pedig a médiumokra összpontosítva vizsgálom meg a falikép *mise en abyme*-jelenségét. Egyúttal azt is igyekszem problematizálni, miként nehezíti meg a fejezetnek a regény öntükörözéseként való olvasatát a tükör képként, illetve a kép tükörként való értelmezése és mediális komplexitásának figyelembe vétele.

HORVÁTH ANNA

Magyar–Hittan tanári MA, 1. félév

Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsész- és Társadalomtudományi Kar

Témavezető:

Dr. Osztrólczyk Sarolta egyetemi adjunktus

Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsész- és Társadalomtudományi Kar

„...a szónek nincs nehézkedése...” A teológiai hagyomány újraírása Borbély Szilárd *A Testhez* című kötetében

Dolgozatomban Borbély Szilárd *A Testhez. Ódák & Legendák* című kötetét vizsgálom. Korábban számos, a versek keletkezés-, illetve befogadástörténetét elemző tanulmány és kritika született, melyek megpróbálták elhelyezni a Borbély-kötetet a posztmodern kánonban. *A Testhez*t sokan elválaszthatatlannak tartják a *Halotti Pompától* és Borbély Szilárd tragikus sorsától. Bár kétségtelen, hogy a referencializáló olvasás lehetőségét maguk a kötetek, illetve azok paratextusai ajánlják fel az olvasónak, dolgozatomban mégis arra teszek kísérletet, hogy néhány kiválasztott vers elemzése révén teológiai kitekintést tegyek a hitehagyás motívumával (27. *A Vonaton*), a sírkő-problematikával (29. *A Sírkőhöz*), illetve Ábrahám történetének újragondolásával kapcsolatban (39. *A Követelés*).

A versek látszólag nem kapcsolódnak a kötet központi témáihoz: nem jelenik meg az abortusz, a halál, illetve a koncentrációs táborok képe, s emiatt a szakirodalom eddig csak említés szintjén foglalkozott velük. Felvetődhet a kérdés, hogyan illeszkednek a kötet kontextusába? A legendák közé sorolható *Követelés*ben Ábrahám helyzete hasonló az abortuszt elszenvető asszonyok helyzetéhez, míg az ódák sorába tartozó *A Sírkőhöz* című versben a kőbe vésett név, az inskripció a halottra való emlékezés jele, amely rokonítható a gyermeküket elvesztett, kötetbeli anyák szimbolikus tárgyaihoz, melyek révén képessé válnak elengedni meghalt gyerekeiket. *A Vonaton* című, nyolc részből álló ciklus központi alakja Teréz anyja. A kötet legendáihoz hasonlóan a ciklusban is vallomástevő, női hang szólal meg, jóllehet az életszentségben élő szerzetesnő „anyasága” különbözik a kötetbeli anyákétól.

Azok az előzetes elképzelések, hogy mit is jelent átélni egy ilyen traumát, hogyan lehet integrálódni a körülöttünk levő világba – ezek a kulcsmozzanatai Borbély-kötetének, és ezek jelennek meg a kiválasztott versekben is, teológiai színezetet kapva.

DOBI FRIDA

Magyar nyelv- és irodalom MA, 7. félév
 Debreceni Egyetem Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:

Dr. Takács Miklós egyetemi adjunktus
 Debreceni Egyetem Bölcsészettudományi Kar

A maskulinitás formái és erőszakdiskurzusok Dragomán György *A fehér király* című regényében

Dolgozatomban Dragomán György *A fehér király* című regényét vizsgálom a maskulin viselkedés, a férfivá avatódás, és az erőszak aspektusából. A regényben a maskulinitás különböző formái jelennek meg, amelyeknek fő terepei a sport, az apa- és férfikép, illetve az anyához és a nőkhöz való viszony, amikhez valamilyen formában, de mindig kapcsolódik az erőszak. A maskulinitás és az erőszak a regény világában szoros összefüggésben állnak egymással, mivel a férfiak nők és gyerekek fölötti hegemoniájának eszköze az erőszak, ami lehet verbális, fizikai, lelki terror, vagy akár nemi erőszak. Mindemellett kitérek az erőszak mellett a másik kötettszervező egységre, az apahiányra, az apakeresésre és a narrációhoz kötődően az apaszimbolikára is.

GREGOR LILLA

Irodalom- és kultúratudomány MA, 1. félév
 Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:

Vásári Melinda tudományos segédmunkatárs
 Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Bodor Ádám (szöveg)világának átjárhatósága

Bodor Ádám munkásságával kapcsolatban alapvető kérdés szövegei egységének felállíthatósága, erre a problémára mutat rá a főművének tekinthető *Sinistra körzet* alcíme – *Egy regény fejezetei* – is. Az elbeszéléseken átívelő, tematikusan és a szövegszegmentumok szintjén tapasztalható

iteráció, kontamináció és csere az elbeszélte történet logikus folyásának sokszor ellentmondó cselekményvezetést alakít ki. Az ellentmondásos cselekmény és a bodori szövegek mesei és mítikus kódolása olyan egységes hangulatot teremt meg, amely a teljes életművön végigvonul, és amelynek hatására a felrajzolt világok terei homogenizálódnak: ugyanazok a mechanizmusok hatnak többek között Dél-Amerikában és Kelet-Európában, az épített környezetben és a természetben. A szövegek és az azokban megjelenített terek átjárhatósága mellett a határok ilyen jellegű elmosódása jellemzi a szereplőket és a szereplők testét is: kérdésként merül fel, hogy hol húzódik az emberi és nem emberi közötti határvonal, továbbá az is, hogy meddig tart egy ember saját teste és hol kezdődik a másiké.

SZEMES BOTOND

Irodalom- és kultúratudomány MA, 3. félév
 Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:
 Vásári Melinda tudományos segédmunkatárs
 Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Kölcsönviszony. Szellemi, anyagi és történeti meghatározottságok: az *Emlékiratok könyvének* elbeszélője és olvasója

Az *Emlékiratok könyve* a személyiség különböző meghatározottságok általi kialakulásáról szól. Azaz nem egy szilárd és körülhatárolható Én-t tételez, amely maradéktalanul visszavezethető lenne az emlékezés folyamatára vagy a nem értelmezett a testre; sokkal inkább ezeknek az (anyagi, szellemi és történeti) tényezőknak az összekapcsolódásáról és a közöttük formálódó, stabilizálhatatlan elbeszélő(k)ről van szó. Olvasatom szerint sem a Másikkal való testi közösségben, sem a társadalmi normarendszerben nincs jelen az Én, ami viszont – paradox módon – ezek alapján, az ezek közötti kölcsönhatásban határozódik meg.

Ez a dinamika nem csupán komoly elméleti következményekhez vezet, amelyeknek köszönhetően a regény a kultúra/natura, a test/szerep és az egyén/közösség oppozíciókat felülírva képes beszélni az emberről, hanem a szöveg nyelviségét is befolyásolja. Az értelmezésen alapuló logikai és az inkább érzéki működéssel kapcsolatba hozható elemek ugyanis együttesen építik fel azt, és kondicionálják az olvasást. Ez a jelenség vezet át minket az olvasó szubjektumnak a vizsgálatához, aki (az *Emlékiratok* személyiségéhez hasonlóan) szintén a különböző anyagi és szellemi feltételek következtében jön létre. Ezt egy kiadástörténeti áttekintés segítségével szeretném bemutatni.

A fenti logikát követő elemzésem továbbá képes párbeszédet teremteni az egymásnak ellentmondó előfeltevésekből kiinduló szakirodalmi tételek között is.

KRIPPL GRÉTA

Magyar nyelv és irodalom MA, 4. félév
Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsész- és Társadalomtudományi Kar

Témavezető:

Dr. Osztrólczyk Sarolta egyetemi adjunktus
Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsész- és Társadalomtudományi Kar

„Nincs olyan mély kút, aminek az alja annál sötétebb.” Test- és térpoétika Centauri prózájában

Dolgozatomban a kortárs magyar író, Centauri prózáját felépítő test- és térkonceptiók szöveg-szervező és jelentéskonstruáló erejét kívántam bizonyítani, megvizsgálva a szerző három novelláját és első regényét, a *Jégvágót*. Elemzésem döntően Foucault terekről és testekről kialakított filozófiáján alapul. A szövegek hősei olyan szélsőséges szituációkban értelmezik aktuális helyzetüket, amelyekben két egymást feltételező szegmens, a tér és a test tartományaiból felépülő kapcsolatrendszer mutatkozik meg – ennek végterméke minden esetben egy új világ megteremtése. A vizsgált szövegekben a foucault-i tükör rendeltetésének megfelelő terek – ahol az utópia és a heterotópia találkozik – valamilyen módon mindig befogadják és egy fiktív térbe helyezik át a hősök testét. A tükörbe való belépés – a három novella és a regény közös motívuma – egyben átlépést jelent egy másik, imaginárius valóságba. A halálban otthonra találó testek új értelmezési lehetőségeket vetnek fel, hiszen a halál ezekben a szövegekben nem a megkérdőjelezhetetlen vég, hanem az újrakezdés vagy a folytatás lehetőségévé válik.

SZÁNTAI MÁRK

Magyar–Történelem tanári MA, 3. félév
Szegedi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:

Dr. Szilágyi Zsófia egyetemi tanár
Szegedi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

„hogy meglássák, mitől hullámzik” – a vidékiség mintázatai Greccsó Krisztián *Tánciskola* című regényében

Dolgozatomban Greccsó Krisztián sokat vitatott regényét, a 2008-ban megjelent *Tánciskolát* elemzem a kapcsolódó irodalomelméleti diskurzus és a szöveg által felkínált irodalomtörténeti

perspektívák felől. Elsősorban arra fókuszálok, hogy a recepcióban jelzett kifogások, a szöveg gyengébb poétikai megoldásai mellett melyek lehetnek azok az ennek ellenére is figyelemre érdemes szövegmozzanatok, amelyek mentén megoldva árnyaltabb képet alkothatunk a regényről. Munkám során a különböző terek identitásképző alakzatai, a sajátos időkezelés, valamint a megelőző irodalmisághoz fűződő viszony mellett elsősorban Radomir Konstantinovic sokat idézett elméleti alapműve, *A vidék filozófiája* jelentett kiindulópontot.

SZABÓ ENIKŐ

Magyar nyelvészeti és irodalomtudományi tanulmányok MA, 4. félév
Babeş-Bolyai Tudományegyetem

Témavezető:

Dr. Selyem Zsuzsa egyetemi docens
Babeş-Bolyai Tudományegyetem

Erőszak, ellenállás, ember és állat: Krasznahorkai–Neumann: *ÁllatVanBent*

Krasznahorkai László és Max Neumann közös könyve, az *ÁllatVanBent* ellenáll a hétköznapi – bizonyos értelemben erőszakos – interpretációknak. Miben más ez a mű, amennyiben valami újszerűt fogalmaz meg az állat és az ember viszonyáról? Mitől és miként erőszakos ez a viszony, és hogyan lehet ellenállni ennek az erőszaknak? Hogyan jelennek meg a Kafkától és Bacontól ismert állattá válás fokozatai a szöveg és a kép összefüggéseiben? Dolgozatomban ezekre a kérdésekre keresek válaszokat: az állat és az ember kapcsolatának módzatait vizsgálom a szöveg és a festmény vonatkozásában, illetve az erőszak és a rezisztencia filozófiai-politikai fogalmainak segítségével.

PINTÉR DÓRA

Irodalom- és kultúratudomány MA, 1. félév
Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:

Dr. Bartal Mária egyetemi adjunktus
Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Az intimitás térszerűsége Krasznahorkai László regényében (*Az ellenállás melankóliája*)

Dolgozatomban Krasznahorkai László egy olyan regényével foglalkozom, amely a hazai recepcióban kevésbé van jelen, annak ellenére, hogy az életműnek meghatározó darabja. *Az ellenállás melankóliájának* értelmezői leginkább a regény lehetséges politikai vonatkozásaihoz kapcsolódnak, és ennek tükrében elemzik a megjelenített világ sajátosságait. Ez a szempont számomra sem érdektelen, azonban elsősorban egy merőben más megközelítési módot javasolnék.

Dolgozatom alapvetően tér és intimitás összefüggéseit vizsgálja, azt, hogy a fizikai környezet hogyan zár magába olyan individuumra vonatkozó tapasztalatokat, melyek más módon hozzáférhetetlenek. A heideggeri állítás – miszerint az (itt)lét térszerű – értelmezésében azt jelenti, hogy a szubjektum létmódja, az, ahogyan számára adott a világ, és ahogyan leképezi azt, beleíródik abba a térbe, mely körülveszi, melyben létezik. Merleau-Ponty, *Az észlelés fenomenológiája* című munkája nyomán a szövegben tudat és tér között kölcsönhatást feltételezek, tehát a tudat alakítja a teret, és fordítva: a tér hatással van a tudatra, befolyásolja a szubjektum mentális beállítódásait.

Az intimitás dolgozatom kulcsfogalma, felfogásomban ez nem személyközi viszonyokat ír le, hanem az egyes szubjektum létmódjára vonatkozik, a szubjektum és a világ kapcsolatára.

EURÓPAI IRODALOM A KEZDETEKTŐL A ROMANTIKÁIG

FINTA MÁRIA ANNA

Magyar BA, 5. félév

Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:

Dr. Seláf Levente egyetemi adjunktus

Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Vallásos és világi irodalom keveredése a *Vernon Manuscript* és az *Auchinleck Manuscript* szerkezetében

Dolgozatomban két fontos, középanyol nyelvű szöveggyűjteményt vizsgálok a 14. század második feléből: ezek a *Vernon Manuscript* (Oxford Bod. Lib. MS Eng. Poet. a. 1.) és az *Auchinleck Manuscript* (NLS Adv MS 19.2.1). A tartalmazott szövegek alapján mindkét kódex rendeltetése a vallásos és erkölcsi nevelés, tanítás volt. Ennek ellenére mindkét kézirat tartalmaz világi szövegeket is, főként lovagregényeket – ezek állnak vizsgálatom középpontjában. Kutatásom célja, hogy bemutassa a lovagregények és más világi szövegek szerepét és jelentőségét a középkori angol vallásos szöveggyűjteményekben.

IZING MARCELL

Anglisztika Diszciplináris Mesterszak MA, 3. félév
Károli Gáspár Református Egyetem Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:

Dr. Péti Miklós egyetemi docens
Károli Gáspár Református Egyetem Bölcsészettudományi Kar

Az univerzum sorsa az irodalomban: Pope *Dunciad*ja

The Fate of the Universe in Literature: Pope's *Dunciad*

A dolgozat bemutatja, hogyan változott az emberek gondolkodásmódja és hite az évszázadok során az egyes korszakok irodalmi művei alapján, továbbá egy újfajta éretlmezést igyekeznek adni Alexander Pope híres satirikus eposzána, a *Dunciad*-nak. Régi hobbim volt az elméleti fizika, több szakirodalmat is olvastam a témában és továbbra is nyomon követem, amennyire tehetem, a tudomány e területét. Kifejezetten érdekesnek találtam a *Dunciad* befejező sorait, hiszen a költői képek, amiket Pope használ, nagyon hasonlóak azokhoz a modellekhez, amikről olvasni lehet asztrofizikai lapokban és könyvekben. Igyekeztem bemutatni azokat a hasonlóságokat a mű és a fizikai modellek között, és megpróbálni a mai tudományos élet eredményeit a *Dunciad*-on keresztül értelmezni és részletesen elmondani.

VAJDA RÉKA

Anglisztika MA, 3. félév
Károli Gáspár Református Egyetem Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:

Dr. Péti Miklósegyetemi docens
Károli Gáspár Református Egyetem Bölcsészettudományi Kar

A gyermek és a gyermekkor ábrázolásának változása a „hosszú” 18. század költészetében

Changing Representations of Childhood and Children in Long Eighteenth Century Literature

Gyermekábrázolásra minden irodalomtörténeti korszakban találunk példát, de az úgynevezett „hosszú” 18. században, amikor elkezdtek a gyermekkorra másként tekinteni, élenkül csak meg

az érdeklődés e téma iránt. A neoklasszikus költészetet leginkább a közömbösség jellemzi, azonban néhány vers már az új hozzáállás jeleit mutatja. A romantikus költők, kikre John Locke és Jean-Jacques Rousseau művei hatottak, a gyermekkort egy rendkívül tiszta, ártatlan, és egyben spirituális időszaknak tekintették. Ez az idealizált nézet a 19. században és a 20. század egy részében is igen befolyásos maradt. Ez az esszé olyan 18. századi költők versein keresztül követi végig a gyermek és a gyermekkor ábrázolásának változásait mint például John Dryden, Matthew Prior, Anne Finch, Thomas Gray, William Blake vagy William Wordsworth.

HORVÁTH JANKA JÚLIA

Ókori nyelvek és kultúrák BA, 5. félév
Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:

Dr. Egedi-Kovács Emese tudományos munkatárs
Byzantium Központ, Eötvös Loránd Tudományegyetem Eötvös József Collegium

Rendező elv a Cod. Palat. Lat. 1971 kéziratban és a *Floire et Blancheflor* című regény egy anglonormand töredékének vizsgálata

Un fragment anglo-normand du roman *Floire et Blancheflor* dans le Cod. Palat. Lat. 1971 et recherches sur la composition du manuscrit

A dolgozat témája a Vatikáni Apostoli Könyvtárban őrzött Cod. Pal. lat. 1971, egy, a 13. századra datálható antológia. A kézirat felépítésének részletes bemutatását, a *Floire et Blancheflor* című ófrancia regény e kódexben megőrzött, legkorábbi ismert verziójának alapos vizsgálata követi. Egy középkori szöveg tanulmányozása során követendő elvek felvázolása, valamint e regény kiadása körüli problémák feltárása után, a kézirat eredetét időben a lehető legrégebbre visszakövetve választ találhatunk a felmerülő legfontosabb kérdésre: melyek azok a közös jellemzők, amelyek összekapcsolják a kéziratban fennmaradt szövegeket és lehetővé teszik számukra, hogy egy tartalmilag összefüggő gyűjteményt, antológiát képezzenek?

A dolgozat függelékében közlöm a Cod. Pal. lat. 1971.-ben fennmaradt negyedik szövegtöredéket a fent említett regényből, a művet tartalmazó másik két fő kódex olvasataival egybevetve, kritikai apparátussal ellátva. A vizsgált szöveg érdekességét az adja, hogy a mű eddigi szövegkiadásai közül csak egyetlenegy közli, és még egyetlen szövegkiadó sem vetette össze részletekbe menően a regény más kéziratokban fennmaradt változataival, noha rendkívül korai mivolta és különbözősége a szöveghagyomány többi részétől indokolja az alaposabb vizsgálatot.

VIRÁG CSILLA

Reneszánsz tanulmányok MA, 1. félév
Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:

Dr. Seláf Levente egyetemi adjunktus
Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

***Percy Folio*: Oralitás és írásbeliség egy 17. századi kéziratban**

A *Percy Folio* elnevezésű kézirat a 17. század közepén lett összeállítva, angol nyelven. Egyetlen kéz másolta papírra, 520 oldalán 195 mű található. Ez a 195 mű rendkívül vegyes, mind tartalmukat, mind keletkezési idejüket tekintve; egyetlen közös tulajdonságuk, hogy mindannyian kapcsolódnak a populáris regiszterhez. A gyűjtemény széttartó voltából adódóan eddig nem került sor annak átfogó vizsgálatára, az egyes művek csak kontextusukból kiszakítva lettek értelmezve, elemezve. Ennek a hagyománynak a végére igyekszem pontot tenni munkámmal, melynek egy részét képezi ez a dolgozat.

Munkám során igyekszem a *Folioról* a lehető legteljesebb képet adni. Egyszerre próbálom a benne található műveket minél alaposabban adatolni, emellett pedig megtalálni a gyűjtemény összeállításának okát, célját. A vegyes tartalom, a számos csak itt felbukkanó egyedi példány, a rengeteg egyébként nyomtatásban (is) terjedő szöveg egyre sürgetőbbé teszi ennek a kérdésnek a megválaszolását. A *Folio*hoz kapcsolódó kutatói hagyomány részét képezi az a (véleményem szerint) téves feltételezés is, hogy egy régiséggyűjtő gyűjteménye lenne a kézirat. Dolgozatomban számos indokkal cáfolom ezt az állítást, és egy másik, remélhetőleg sokkal helytállóbb feltételezéssel szolgálok. Feltételezésem szerint a kézirat egy amatőr vagy professzionális énekmondó könyve volt, melyből a benne található műveket megtanulta és/vagy előadta. Ezt igyekszem számos érvel – többek között a *Folio* fizikai kinézetével, a benne található művek több jellemzőjével, az általam felállított tematikus csoportok bemutatásával – bizonyítani, miközben az adatolási munka jelenlegi állásáról is beszámolóval szolgálok.

SZALAI ZSÓFIA ANNA

Magyar BA, 5. félév

Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:

Dr. Seláf Levente egyetemi adjunktus

Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Az oroszlán és az egyszarvú Egy szimbólumpár megjelenése a *Le Romans de la Dame a la Lycorne et du Biau Chevalier* című lovagregényben

Munkám célja az oroszlán és az egyszarvú alakjának szimbólumpárként való működésének vizsgálata a középkori francia irodalomban. A kutatás alapját a *Le Romans de la Dame à la Lycorne et du Biau Chevalier* című, a 14. század közepén keletkezett ófrancia (fordítással nem rendelkező) lovagregény adta, ahol a férfi főhős szimbolikusan az oroszlán figurájának, a női pedig az egyszarvúénak feleltethető meg. A gyanúm, hogy e metaforikus egyeztetéseknek mélyebb értelmezési rétegei is vannak, a kutatás során beigazolódott. Mivel az állatalakoknak tulajdonított jellemvonások (legyenek azok valóságos vagy jelképesek) főként kora középkori bestiáriumokon keresztül tanulmányozhatók, így nagyrészt ezekre támaszkodtam. Mindezt a regényre vonatkoztatva a beszélő nevek szimbolikáját is részleteztem, illetve a kutatás egyik ágaként az oroszlán és az egyszarvú keresztény szimbolika szerinti (általános és a regényvilágban betöltött) szerepét. A beszélő nevekhez kapcsolódóan, a munka egy másik ágaként számos intertextuális utalásra is felhívtam a figyelmet. Egy rövid, irodalmon kívülre való kitekintést is tettem, a Cluny Múzeum „Dame à la Licorne” című faliszőnyeg–sorozatának vizsgálatával.

KOVÁCS DOMINIKA

Magyar nyelv és irodalom–Latin nyelv és kultúra osztatlan tanári képzés, 7. félév
Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:

Dr. Egedi-Kovács Emese tudományos munkatárs
Eötvös Loránd Tudományegyetem Eötvös Collegium, Byzantium Központ

Vie de Saint Alexis: antik regényelemek továbbélése egy szentéletben

Dolgozatomban Szent Elek legendájának legkorábbi, 11. századi ófrancia változatán keresztül szeretném bemutatni, hogy miképpen alakul át egy viszonylag szárazon megírt szentélet regényes fordulatokkal és érzelmes lírai betétekkel gazdagított elbeszéléssé. A bemutatást követően a Pal.lat. 828-as jelzetű vatikáni kódexben fennmaradt Deus pater indigne kezdetű, általam átírt kéziratot vetem össze a már említett ófrancia és a különféle regényelemekkel kiegészült, feltehetően a 10. században keletkezett ógörög Szent Elek-legendával.

UNGER ÁGOTA KAMILLA

Anglisztika BA, 5. félév

Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsész- és Társadalomtudományi Kar

Témavezető:

Dr. Karáth Tamás egyetemi adjunktus
Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsész- és Társadalomtudományi Kar

Chaucer olvasói és szkriptorai: A Cambridge University Library MS Dd.4.24 esettanulmánya

**Scribes and Readers of Chaucer:
The Case of Cambridge University Library, MS Dd.4.24**

A *Canterbury mesék* szövegelemzése okán Cambridge-ben megtekintettem a mű egyik középkori kéziratát (Cambridge University Library, Dd.4.24), amelyet a Dd jelzéssel rövidíttek. A kézirat leírásának Michael C. Seymour *A Catalogue of Chaucer Manuscripts* című katalógusában néztem utána, amelyben hiányos és néhol ellentmondásos megállapításokat találtam a Dd készítési helyéről és idejéről, valamint a másolója és a megrendelője személyéről. Kutatásom célja összefoglalni az

eddig eredményeket, illetve saját megfigyelésekkel bővíteni a kézirat kérdéses paramétereivel kapcsolatos ismereteinket. Ehhez forrás- és stíluskritikai módszereket alkalmaztam, és analógiákat kerestem más kéziratokban.

A fent említett kérdésekből, véleményem szerint a szkriptor (másoló) személye a legalapvetőbb, hiszen ő volt végső soron felelős az előzményként szolgáló szövegváltozatok összefésüléséért. Ez kulcsfontosságú a *Canterbury mesék* kéziratának esetében, mivel nem maradt fenn eredeti, Chaucer által írt példány.

Elemzésemben felállítottam egy profilt a másolóról, amely levéltári kutatásokban segít a lehetőségek leszűkítésében. A profilban meghatároztam azt az időintervallumot, amikor a másoló élhetett. Továbbá felvettem annak lehetőségét, hogy a név a szkriptor származási helyét jelöli, mint a középkori vezetéknevek jelentős százaléka. „Wytton” egy, ma Whitton néven ismert, Londonhoz közeli kisvárosra utalhat. Végül felvettem, hogy a 16. századi könyvkészítő céhek Wytton nevű alkalmazottait is görcső alá kell venni, mivel a mesterség a középkorban bizonyos esetekben a családon belül öröklődött.

A profil kidolgozásán kívül azt is vizsgáltam, hogy a kézirat fizikai jegyeiből hogyan lehetne a másoló jelenlétére és egyéni jellemzőire következtetni. Ennek során találtam egy ugyanolyan tintával írt jelet, mint a törzsszöveg, melynek azonosítására eddig nem került sor. Ezt összevettem a Hengwrt kézirat (a *Canterbury mesék* egyik legfontosabb korai kézirta: Aberystwyth, The National Library of Wales, Peniarth 392D) szkriptorának mesterjegyével, amely alapján valószínűnek tartom, hogy az általam talált jel a Dd készítőjének mesterjegye. Ez a hipotézis jó kiindulási pont lehetne Wytton kézjegyének azonosításához más kéziratokban. Összességében a másoló személyének azonosítása segíthet a többi felmerülő kérdés megválaszolásában is.

ZÁBORSZKY EDE

Klasszika-filológia BA, 7. félév

Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:

Dr. Földváry Miklós István egyetemi adjunktus

Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

A latin nyelvű egyházi kalendáriumok tartalma és felépítése

Structure and Contents of the Latin Liturgical Calendars

Dolgozatom azon tapasztalataim összegzése, amelyeket az ELTE-BTK Liturgiátörténeti kutatócsoportjában végzett munkám közben szereztem, ahol középkori misekönyvek újkori nyomatait digitalizálok és kutatom. Célom egy olyan közérthető munka létrehozása volt, amely segít eliga-

zodni egy kalendáriumban, megmagyarázza annak tartalmát, valamint kontextusba helyezi azt. A dolgozat erősen forráscentrikus módszertant alkalmaz, saját tapasztalataimra, felfedezéseimre hagyatkoztam, ahol csak tudtam. Bár a források egy bizonyos korból és kulturális közegeből valók – és a dolgozat ezekre koncentrál – maga a téma korban visszanyúlik az antikvitásba is. Ahogy a címben is kihangsúlyoztam, a dolgozatban összegzettek hasznosnak bizonyulhatnak bárkinek, aki érdeklődik a latin nyelvű kalendáriumok iránt.

ANGOL NYELVŰ IRODALOM A SZÁZADFORDULÓTÓL NAPJAINKIG

SZENES MARIANNA

Anglisztika MA, 3. félév
Debreceni Egyetem Bölcsészettudományi Kar

Témavezetők:

Dr. Gula Marianna egyetemi adjunktus
Debreceni Egyetem Bölcsészettudományi Kar
Dr. Séllei Nóra egyetemi tanár
Debreceni Egyetem Bölcsészettudományi Kar

„Árulások helye”:

Az ír Magdolna-mosodák emlékezete az írországi Galway-ban

„This is the Place of Betrayal”:

The Memory of the Magdalen Laundries in the City of Galway

Az utolsó ír Magdolna-mosoda 1996-ban zárta be kapuit. A több mint 200 évig fenntartott intézményrendszer a társadalom kivetettjeit célozta meg: olyan nőket, akik valamilyen módon szegényt hoztak családjukra. A bezártak sokszor egyedülálló anyák, erőszak vagy vérfertőzés áldozatai voltak, akiket ingyenmunkára kényszerítettek egy-egy katolikus irányítású dologházban. Mivel az archívumok korlátozott hozzáférhetősége ellehetetleníti az átfogó történelmi kutatómunkát, a mosodák traumatikus emlékezete különböző kulturális reprezentációkon keresztül elevenedik meg. Dolgozatom középpontjában –mintegy esettanulmányként – olyan különböző galway-i vonatkozású művészeti alkotások (emlékművek, filmek) elemzése állnak, amelyek igyekeznek a történelmi amnézia ellenére is az ír nacionalista múlt alternatívájává formálódni.

JACSÓ RITA

Anglisztika BA, 6. félév
Eszterházy Károly Főiskola Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:

Dr. Reichmann Angelika főiskolai tanár
Eszterházy Károly Főiskola Bölcsészettudományi Kar

Szubjektivitás, történetmondás és történelem Jeanette Winterson *A szenvedély* című regényében

Subjectivity, Storytelling and History in Jeanette Winterson's *The Passion*

Dolgozatomban Jeanette Winterson *A szenvedély* (1987) című művét elemzem, amely a mágikus realizmus műfajához tartozik, ugyanakkor a gótikus regény több jellegzetességét is mutatja. Wendy B. Faris a 19. századi gótikus regényt a mágikus realizmus elődjének tekinti („Scheherazade’s Children: Magical Realism and Postmodern Fiction” 174). Ennek megfelelően a két műfaj egymáshoz kötődő eszközei kölcsönösen fokozni tudják egymás hatását. Mivel a karakterek szubjektív nézőpontja és a történetmondás, mint a történelem egyedi szemléletmódja a műfajok metszéspontjában találhatóak, a narrátorok szubjektív nézőpontjára, a történetmondás szerepére, és a történelem ezek következtében létrejövő apokrif változatára helyezem a hangsúlyt.

Az első fejezetben Henrit és Villanelle-t elemzem, részben mint tipikus gótikus karaktereket, részben mint a mágikus realizmus történetmondó karaktereit, hogy bemutassam, a két műfaj elemei hogyan hangsúlyozzák a karakterek szubjektív nézőpontját. A gótikus regény és a mágikus realizmus karaktereinek jellegzetességei összekapcsolódnak és módosulnak a főszereplőkben, hogy ilyen módon mindkét műfaj hagyományait folytassák, ugyanakkor arra is lehetőséget adnak, hogy valami újat és egyedülállót hozzanak létre. A második fejezetben a főszereplők ott-honát vizsgálom meg. Rámutatok a két helyszín közötti bináris ellentétre, amennyiben a gótikus regényekben szereplő helyekként értelmezzük őket, továbbá azt is bemutatom, milyen hatást gyakorolnak lakóikra, főként Henrira és Villanelle-re. A harmadik fejezetben azt elemzem, hogy miként mutatja meg a történetmondás a karakterek percepciója közötti különbségeket és a narráció hogyan mutatja a történelmi eseményeket a különböző karakterek egymással szemben álló, szubjektív nézőpontjából. Végül arra is rámutatok, hogyan alkotnak a főszereplők által elmesélt személyes történetek egy új, személyes képet a napóleoni háborúkról, és ebből adódóan a regény mint mágikus realista mű, hogyan mutatja a történelem egy apokrif változatát az egyszerű emberek szemszögéből, akiknek a története hosszú időn keresztül nem kapott figyelmet.

„Mesélek neked. Hidd el, így történt” (Winterson, *A szenvedély* 12), ahogyan Henri és Villanelle mondja különböző alkalmakkor. Ez az idézet rámutat a történetek regényben betöltött fontos

szerepére, melyek ahelyett, hogy állítólag objektív tényeket nyújtanának az olvasóknak, megengedik nekik, hogy ők maguk döntsenek és maguk érzelmezzék az üzenetet.

BAJNAY FLÓRA

Anglisztika MA, 1. félév
 Debreceni Egyetem Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:
 Dr. Bényei Tamás egyetemi tanár
 Debreceni Egyetem Bölcsészettudományi Kar

„Nyílt Sebek” – Generációkon átívelő emlékezet megtestesülése Holokauszt áldozatok és elkövetők leszármazottjaiban

“An Open Wound”: The Effects of Transgenerational Inheritance on the Descendants of Holocaust Survivors and Perpetrators

Noha a Holokauszt elkövetőinek és áldozatainak gyermekei-utódai nem rendelkeznek személyes tapasztalatokkal, az utóbbi évtizedek szépirodalmi szövegeiből és visszaemlékezéseiből nyilvánvaló, hogy valamilyen mértékben magukban hordozzák az események okozta traumákat, amelyek személyiségükre, szociális kapcsolataikra is hatást gyakorolnak. A többek közt Marianne Hirsch „postmemory”-fogalmát, a traumaelméleteket és a kulturális emlékezet elméleteit felhasználó dolgozat két önéletrajzi szöveg és két regény segítségével (Rachel Seiffert: *The Dark Room*, Sacha Batthyany: *Und was hat das mit mir zu tun?*, Anne Karpf: *The War After*, Jane Yolen: *Briar Rose*) mutatja be, hogyan történik a fájdalmas vagy szégyenletes emlékek transzgenerációs átörökítése a család és a kultúra médiumain keresztül. Azokat a sokszor meglepően hasonló pszichés és elbeszélő stratégiákat, amelyeknek révén az elkövetők és az áldozatok gyermekei az átörökített trauma, bűntudat és szégyenérzet nehézségeivel igyekeznek megküzdeni.

JAKAB ZSÓFIA

Anglisztika BA, 6. félév

Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:

Dr. Ruttkay Veronika egyetemi adjunktus

Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Szépség és rettenet Oscar Wilde *Dorian Gray arcképe* című regényében

Beauty and Terror in Oscar Wilde's *The Picture of Dorian Gray*

„A szépség rettenet. Amit szépnek nevezünk, az előtt reszketünk.” Ez az idézet különösen jól foglalja magába Oscar Wilde regényének, a *Dorian Gray Arcképének* esszenciáját. Jó pár kritikus körüljárta a regény legeggyértelműbb problémáját, vagyis hogy miként tudja Dorian Gray elrejtetni „erkölcstelen” tetteit kivételes állapotának köszönhetően; az örök szépsége és fiatalsága által. Ugyanakkor, ha az ember megfogadja Wilde szavait miszerint „[n]incs olyan dolog, mint erkölcsi vagy erkölcstelen könyv”, különféle új interpretációk kerülnek felszínre.

Olyan filozófiai terminusok kerülnek előtérbe a regény elemzése során mint a „Szépség”, a „Rettenet” és a „Fenséges”— illetve hogy ezek miként jelennek meg a művészet kontextusában. Walter Pater értekezései Leonardo da Vinci *Mona Lisa* és *Medusa* festményeiről mind például szolgálnak a rettentő szépség ábrázolásának. Dorian Gray szépsége megbabonázó erővel hat, elvégre képes pusztá jelenlétével szinte transzba ejteni a festőt és barátját, akik ezt követően a maguk módján hajtanak végre különféle alkotói tevékenységet, ami által „a szépséges tárgy birtoklása” lehetséges, „megfoghatóvá” válik. Mindazonáltal a „szépséges létrehozását” beszennyezik önös érdekeikkel; ahogy a főszereplők kísérletet tesznek saját maguk reprodukálására a festészet, illetve manipuláció által, nem beszélve Dorian Gray vágyáról hogy az életét alakítsa át a művészet tárgyává.

A „Szépség” és a „Rettenet” fogalmak nem csak az alábbi értelemben vannak jelen. A szépség nem köthető össze a „jó” attribútumával ahogy Platón azonosította, és a rettenet sem mindössze az elkövetett gyilkosságokra utal. Hiába helyezi magát Dorian Gray „mint műtárgy” feljebb a pusztá emberi lényeknél, mégis az „önjelölt isteni-lény” léte nem különösebben fontos. Annál inkább érdekes miként Dorian képtelen elszakadni saját tükörképének rettenetes pillantásától. Ahogy Otto Rank és Sigmund Freud értekezik a hasonmás jelenségéről, a regényben Dorian Gray képmása először az öröklétét teszi lehetővé miképpen ő makulátlan marad és a festmény torzul helyette — ugyanakkor a „hasonmás” fokozatosan a halál tagadhatatlan eljövételének hírnökévé válik, habár valamelyest másképp mint az első látásra egyértelműnek tűnik.

Végezetül, ami leginkább összehozza a „Szépség” és a „Rettenet” fogalmát az hasonlatos a žičeki „két halál közötti lét” értelmében, ahogy Dorian Gray híres/hírhedt szépsége valójában nem más, mint a valóság horrorjának leplezése.

NÉMETH AMANDA DZSESSZIKA

Angol–Magyar osztatlan képzés, 5. félév
Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:

Dr. Farkas Ákos egyetemi docens
Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Karakterfejlődés és önmegtévesztő narráció Kazuo Ishiguro *Napok romjai* című regényében

Character Development and Self-Deceptive Narration in Kazuo Ishiguro's *The Remains of the Day*

Kazuo Ishiguro *Napok romjai* című regénye számos kritikát kapott az elmúlt évtizedek során. A szöveget az irodalomkutatók a kolonializmus és a pszichológia szemszögéből is megvizsgálták, valamint narrációjának stílusát is elemezték. Katherine Wall a *The Remains of the Day And Its Challenges to Theories of Unreliable Narration* című tanulmányában azt veti fel, hogy Stevens egy megbízhatatlan narrátor. Wall feltételezése lényeges ennek a tanulmánynak a szempontjából, mivel jelen dolgozat – a regény eddigi kutatását kiegészítendő – a bizonytalan narrációt vizsgálja egy, a Wall megközelítésétől kicsit eltérő szemszögből. A formalista és pszichológiai jellegű kritikát szintetizálva, dolgozatomban Stevens karakterbeli és narratori fejlődésének kérdését vizsgálom. A dolgozat alap gondolata az, hogy Stevens elbeszélésmódja inkább átmeneti érzelmi állapotának, mintsem megbízhatatlanságának kifejeződése, illetve az, hogy mint karakter és mint narrátor is fejlődésen megy keresztül. A tanulmány céljaul tűzi ki a megfelelő elméleti alapokon álló szövegelemzést, ezzel megteremtve a narráció és a karakterfejlődés kapcsolatának egy lehetséges bizonyítását. A dolgozat fő hipotézise szerint Stevens karakterbeli és narratori fejlődése egymással párhuzamosan jelenik meg a szövegben, és a komornyik megbízhatatlan elbeszélésmódja az éppen aktuális karakterbeli fejlettségi szintjének a mutatója. A tanulmány Stevens alakját a méltóság fogalmának és Sigmund Freud traumaelméletének szemszögéből elemelve a komornyik karakterfejlődésére egy alternatív magyarázattal is szolgál.

BODROGI DÓRA

Anglisztika BA, 5. félév
 Debreceni Egyetem Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:
 Ureczky Eszter egyetemi tanársegéd
 Debreceni Egyetem Bölcsészettudományi Kar

LMBTQIA ábrázolás a fikcióban – (Félre)ábrázolási minták a fikcióban brit szemszögből 1885 óta

LGBTQIA Representation in Fiction – Patterns of (Mis)representation in Fiction from a British Perspective since 1885

A dolgozat témája az LMBTQIA reprezentáció a brit fikciós irodalomban, filmen, televízión és színművekben 1885 óta, a Nagy Britanniában kiadott ír és amerikai hatások megemlékezésével, különösképpen a vissza-visszatérő problémák és minták a queer ábrázolásban, vagyis inkább félreábrázolásban. Az első fejezet összefoglalja a homoszexualitással kapcsolatos és az obszcenitás elleni törvényeket azért, hogy megalapozzam, hogyan és miért tudta a cenzúra radikálisan formálni a queer fikciót az illegalitás megszüntetése (1967) előtt. A második fejezet összefoglalja, hogy mely műveket lehet tanulmányozni az irodalomban, illetve a film, televízió és színház világában. A harmadik fejezet taglalja a problémákat az LMBT ábrázolással kapcsolatban, a ki-törlést, rejtett olvasatokat, a negatív megformálást és az elbeszélésben lévő büntetést, amelyen bevett sablonokat a legalizálás előtti cenzúra miatt kötelező volt használni, de ezek a törvények már nincsenek hatályban. Továbbá, mivel a történelmi pontosságot gyakran használják kortárs alkotók ürügyként arra, hogy az üldöztetésre, büntetésre és halálra koncentráljanak, eredeti, 1967 előtti nézeteket tárok fel az életről és alkotásról az illegalitás és a cenzúra korából, amelyek életigenlők voltak és a boldog végkifejleteket lehetségesnek látták, annak ellenére, amit a cenzúra utáni, retrospektíven írt történelmi fikció tévesen feltételez. Oscar Wilde, Siegfried Sassoon, E. M. Forster, Lytton Strachey és Christopher Isherwood írásai és levelezése bizonyítja, hogy a legalizálás előtti fikció kevésbé lett volna tragikus és elégikus, ha azt a cenzúra meg nem tiltotta volna, nehogy egy mű olyat ajánljon, ami bűncselekménynek számított akkoriban. Épp ezért ez a dolgozat megkérdőjelezi a cenzúrázás utáni LMBTQIA ábrázolás problematikus módjait a fikciós történetekben, a tragikus történetek túlnyomó többségét, és a (félre)ábrázolás változásának elmaradását, amelyeket ma már érvényüket veszített törvények miatt volt szükségszerű használni, és ezért érvelek amellett, hogy a tragikus végkifejletek túlságosan gyakoriak ahhoz képest, amelyet akár kortárs, akár múltbeli tapasztalatok indokolnak.

CSIBY ÉDUA

Angol–Magyar osztatlan tanári képzés, 7. félév
Pécsi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:

Dr. Orbáb Jolán egyetemi tanár
Pécsi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

A szubjektum- és térszerkezet Virginia Woolfnál

Virginia Woolf regényeivel kapcsolatban sokat vizsgált kérdés a szubjektum szövegbeli megteremtése. Úgy vélem, hogy ez a kérdéskör a térkonstrukció vizsgálatával egy komplexebb vizsgálódást teremthet meg. A dolgozatom fókuszába Virginia Woolf azon regényeit (*Jacob szobája*, *Hullámok*, *Felvonások között*) állítom, amelyekben igen hangsúlyos szerephez kerül a térkonstrukció és a szubjektum kialakíthatóságának problémája. Célom továbbá, hogy e két elem viszonyának vizsgálatával egy olyan modellt kíséreljek meg felállítani, amellyel felderíthető lehetne, hogy Virginia Woolfnál ez a jelenség fontos szövegszervező elv.

Alapvetően olyan téri megformáltságokat tartottam érdekesnek vizsgálódásom során, amelyekkel láthatóvá válhattak a szereplők reflexiói és térbeli pozícionáltságuk is. A korai regényekben ez úgy jelent meg, hogy a tér a lét egy lehetőségeként adódott, míg a kései regényekben egy társadalmi konstrukció részeként szereplő szubjektumkép alakult ki. Úgy gondolom, hogy a dolgozatomban vizsgált viszonyrendszer megegyeztethető a női szubjektum kibontakozásával a regénytől eltérő műfajú műveiben is. A dolgozat elméleti hátterét a fenomenológiából a sartré-i szubjektumkép és a különböző tételmeletek adták.

TÖRÖK ANNA

Anglisztika BA, 5. félév

Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:

Dr. Rempört Eglantina egyetemi adjunktus

Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Az egység dantei víziója T. S. Eliot *Hamvazószerdájában*

Ash Wednesday and T. S. Eliot's Dantean Vision of Unity

Ez a kutatás azt a kérdést vizsgálja, hogy hogyan jelenik meg az egység dantei víziója Thomas Stearns Eliot *Hamvazószerda* (1930) című művében. A vers elemzése során kiderül, hogyan emelte át Eliot Dante vízióját a 20. századba, és hogyan egységesítette saját költészetét a dantei séma segítségével. Az esszé rámutat arra, hogy Dante hatása volt a kapocs Eliot különböző céljai és érdeklődési területei között, és hogy ezek az érdeklődési körök a *Hamvazószerdában* is megjelennek. A kutatás végül rámutat arra is, hogy Eliot személyes törekvései és társadalommal kapcsolatos víziója összefonódik ebben a versben, ami által a *Hamvazószerda* egy egységes filozófia leképeződésévé válik.

SÁNTA LÚCIA

Anglisztika BA, 7. félév

Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsész- és Társadalomtudományi Kar

Témavezető:

Dr. Michael McAteer egyetemi docens

Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsész- és Társadalomtudományi Kar

Ki vagy te, Írország?

A női allegória újraértelmezése Eavan Boland költészetében

Dolgozatom Eavan Boland ír költőnő verseivel foglalkozik, ezeken belül azt igyekszem bizonyítani, hogy Boland újraformálja Írország női allegóriáját, olyan módon, amely megtart bizonyos elemeket, de valóságosabb lesz, és így párhuzamba állítható a női költők életével is. Boland újításának lényege, hogy a tárgyiasított, leírt nők megszólalnak, saját hangra tesznek szert a költészetben.

Első lépésként a patriarchális nő ideál kerül bemutatásra, Írország allegóriája mint passzív nő, hiszen ez az a kép, amelyet Boland megpróbál kijavítani. Ezt követi Boland módszerének általános jellemzése, azok a szempontok és motívumok, amelyek gyakran megjelennek műveiben. Ugyanakkor az újraformált kép kritikájával is foglalkozom – mivel Boland nem egy teljesen új allegóriát alakít ki, figyelembe kell venni a megtartott elemek negatív hatásait is.

A fent említett jellemzőkre Boland négy verséből hozok példákat. A versek, *Mise Eire*, *The Making of an Irish Goddess*, *Anna Liffey* és *Mother Ireland*, mind más-más aspektusaira világítanak rá a megújult allegóriának, különböző szempontokból közelítve a női létet, illetve eltérő hangsúlyt helyezve a nőiességre. Középpontjukban azonban mindig a személyiség és a saját hang megtalálása áll.

Összességében, a versek különböző megközelítésekkel, de mind ugyanarra fókuszálnak: tárgyból cselekvő alannyá válni, és saját hangot szerezní a költészetben. Ezáltal Boland egy olyan allegóriát hoz létre, amely nem megy szembe teljes mértékben a tradíciókkal, de az ír nők, és ír költőnők jobban tudnak azonosulni vele, hiszen többé nem egy férfiak által alkotott ideál.

AMERIKAI IRODALOM ÉS KULTÚRA

BODNÁR ÁGNES

Amerikanisztika MA, 3. félév
 Eszterházy Károly Főiskola Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:

Dr. Tarnóc András főiskolai tanár
 Eszterházy Károly Főiskola Bölcsészettudományi Kar

Az Indián fogságnapló, mint a korai amerikai regény prototípusa

The Indian Captivity Narrative as the Prototype of Early American Fiction

Az amerikai irodalom kezdete a 17. századra nyúlik vissza, amikor az első telepesek megkezdtek életüket az Újvilágban. A legtöbb pionír puritán volt, aki Angliából hajózott el, hogy elkerülje a valási üldöztetést, illetve hogy létrehozza otthonát Új Angliában. Isten akarata szerint azt remélték, megalapíthatják „városukat a hegyen” ahogy emlékezhetünk John Wintrop, az emigrált Puritánok vezetőjének híres prédikációjára, amelyet Southhampton kikötőjében mondott el 1630-ban. A puritánok első vadonban átélt élményeit többek között indián fogságnaplókban örökítették meg. Dolgozatomban arra vállalkozom, hogy megvizsgáljam azt a hipotézist, miszerint a fogságnaplók a korai amerikai regény előfutárának tekinthetők. Ehhez betekintést nyújtok a nevezett dokumentumok természetébe, mint az új-világi élmény spontán következményébe. Elemzésem három faktor vizsgálatán alapszik, amelyet lényegesnek tartok feltevésem alátámasztásában: először, hogy eredeti amerikai témát dolgoznak fel, másodsor, hogy a beszámolók a határvidéken játszódnak, és végül ezek a történetek az amerikai hős születéséről emlékeznek meg, miközben nemzeti mítoszt teremtenek. Az elemzésem időbeli és térbeli kötöttségek miatt a műfajt képviselő három fő műre épül: Mary Rowlandson (első kiadás Boston, 1682), Mary Kinnan (1795), és Rachel Plummer (Houston, 1838) beszámoló. Ezáltal három különböző évszázadot öleltem fel, a 17–19. század között, amelyek kiemelik a műfaj történelmi fejlődését, miközben kritikai tömeget képeznek vizsgálódásaim számára.

Kutatásom során megkísérlem meghatározni a korai amerikai regény fogalmát és áttekinteni annak fejlődését kezdve Susanna Rowsontól James Fenimore Cooperig, megvizsgálva a *frontier* megjelenését, mind szóserinti mind átvitt, figurális értelemben, az adott szövegekben. Ezen felül, azt is megvizsgálom, vajon a különböző hős minták és mítoszkritikai paradigmák alkalmazhatók-e a beszámolók főszereplőire, illetve magára az adott műfajra.

Vizsgálataimban többek között Frederick Jackson Turner és Richard Slotkin *frontier* elmélete és Virágos Zsolt három részes mítosz modelljére támaszkodom, miközben Daniel Hoffman amerikai hősről szóló megítélésai, Joseph Campbell „hős ciklusa”, és John S. Lawrence és Robert Jewett „monomítosz” elmélete további következtetések levonásához nyújtanak segítséget. A dolgozat a következő kulcsszavakat és fogalmakat használja: *frontier*, fogságnapló, mítosz, korai amerikai regény, és tipológia.

VISNYEI PETRA

Anglisztika MA, 1. félév

Debreceni Egyetem Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:

Dr. Bülgözdi Imola egyetemi adjunktus

Debreceni Egyetem Bölcsészettudományi Kar

Lányok a rendszerszintű erőszak ellen Joyce Carol Oates Foxfire: *Confessions of a Girl Gang* című regényében

Girls vs. Systemic Abuse in Joyce Carol Oates's Foxfire: *Confessions of a Girl Gang*

Kutatásom témája Joyce Carol Oates *Foxfire, Confessions of a Girl Gang* című, 1993-ban megjelent regénye. Annak ellenére, hogy számos kritikus negatívan fogadta, későbbi kritikákban már elismerik, hogy több van benne, mint egyszerű „férfigyűlölet”. A *Foxfire* bemutatja az 1950-es évek külvárosainak problémáit és lebontja az Amerikai Álom mítoszát. Fiatal, munkásosztálybeli lányok családi és társadalmi háttere a kriminalizálódás részbeni okozójaként jelenik meg. A patriarchátus mint uralkodó rendszer, erősíti, továbbá mint természetes norma állítja be a rendszerszintű erőszakot, a nemi erőszak kultúráját és az áldozathibáztatást. Egy csapat, családja által elhanyagolt tinédzser lány úgy dönt, küzdeni akar a patriarchális társadalom elnyomása ellen, és egy lánybandát alapítanak. Az ellenállásuk tükröt tart a nemi alapú erőszak elé: mind feminin, mind maskulin karakterjegyeket felhasználva képesek kilépni az alapvető sebezhető pozíciójukból. A *Foxfire* az 1950-es évekbeli Egyesült Államok releváns problémáinak bemutatása, mint: a széteső család, a hanyatló külváros, nőgyűlölet, nők elleni erőszak, nemi, etnikai és osztály problémák. A regény egy fiatal lánybanda története, akik elégedetlenek a körülményeik-

kel és megpróbálnak változást előidézni a feminizmus második hulláma előtt, azonban internalizált diszkriminatív magatartásformák, társadalmi nyomások és túlzottan erőszakos módszerek miatt nem képesek fennmaradni.

APOSTOL ANNA

Tanító BA, 7. félév
Debreceni Református Hittudományi Egyetem

Témavezető:
Dr. Gaál-Szabó Péter főiskolai docens
Debreceni Református Hittudományi Egyetem

Trauma, hibriditás és migráció Jane Kurtz *The Story teller's Beads* című regényében

A migráció, kultúrák találkozása két üldözött fiatal lány életében azt a központi kérdést feszegeti Jane Kurtz *The Story teller's Beads (A mesélő gyöngye)* című ifjúsági regényében, hogy a többszörös traumát átélő fiatalok miképpen képesek olyan kapcsolati identitást kiépíteni, amely segíti a traumájuk feldolgozását, illetve életük újraépítését. A lányok többszörösen hátrányosan megkülönböztettek: ugyanis lányként, vallási kisebbségek tagjaként (egyikük keresztyén, a másik zsidó az 1970-es évek alatt zajló vörös terror alatt), illetve egyikük vaksága révén halmozottan vannak kitéve üldöztetésnek. Miután a családjukat elvesztve szülőföldjüket elhagyni kényszerülnek, az utazásuk során lehetőségük nyílik arra, hogy kettejük viszonyában új közösség formálódjon. Ez a folyamat a lányok háttéréből fakadóan esszenciálisan kultúraközi, folyamatos határátlépést és határokon túlnyúló egyeztetést sejtet egy olyan hibrid térben, amely fluiditása, minden fajta fixitásnak ellenállva nem tárgya a kulturális emlékezetüknek, és így módon konstruktívan csatornázza az egymás irányába való nyitást. A saját kulturális terükből kiragadva egymás függvényében kénytelenek/képesek új kapcsolati identitást egyeztetni.

HUTVÁGNER ZSÓFIA JUDIT

Anglisztika BA, 5. félév

Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:

Dr. Szabó Éva Eszter egyetemi adjunktus

Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Korai boszorkánypercek és boszorkányhit Észak-Amerikában

Witch Trials and Sorcery in Early North America

A boszorkánypercek nem csak Európa országain, de az újonnan alapított észak-amerikai kolóniákon is végigsöpörtek a 17. században. A boszorkánypercek európai gyökereire hagyatkozva az Európából a tengerentúlra hajózó közösségek megtartották hitüket a természetfeletti erőkből. Ez a hit leginkább a brit kolóniákban erősödött fel.

A dolgozat azt vizsgálja, hogy milyen hagyományokkal és hitrendszerrel érkeztek a puritánok Amerikába, a közösségeikben milyen módon változott a boszorkányságról való gondolkodás és a boszorkányokat milyen módokon üldözték. A puritánokat egy zárt, szigorú közösség jellemezte, amely érinthetetlen volt a kívülállók számára. Ezért üldözőbe vették azokat, akik valamilyen módon veszélyeztették ezt az egységet.

A munka Samuel Wyllys hátramaradt iratai segítségével a Connecticut kolóniában 1647 és 1693 között zajló perceket elemzi és a Girard által felállított bűnbakképzés elméletét vetíti a kolóniában kibontakozó boszorkányüldözési hullámra. Következtetéseiben megjelennek a boszorkány képének megváltozása, a jogi környezet és a közösség vádjai közötti ellentmondások és a boszorkányüldözés mögötti társadalmi frusztráció lehetséges okai.

KERTÉSZ ENIKŐ

Tanító BA, 7. félév

Debreceni Református Hittudományi Egyetem

Témavezető:

Dr. Gaál-Szabó Péter főiskolai docens

Debreceni Református Hittudományi Egyetem

Ütközések és találkozások: A transzkulturalitás kérdése az *Ütközések* című filmben

Ha a hagyományos értelemben vett faji binaritás szempontjából közelítjük meg Paul Haggis 2005-ben öt Oszkár díjjal kitüntetett filmjét, egy rasszista témát szokásosan feldolgozó filmet látunk. Ha viszont új felfogással közelítjük meg az új Los Angeles társadalmát, akkor merőben más kulturális közösség rajzolódik ki előttünk, és az ütközések is más értelmet nyernek. Dolgozatomban erre az új kultúra felfogásra keresem a válaszokat: 1) Hogyan vezethető le a film alapján a kultúrafogalom; 1) Mit implikál ez a film történeteiben?

Jean Baudrillard *Amerika* című műve alapján a L.A. társadalom folyamatos gyorsulás, és a gyorsulásból eredeztetett identitás miatt a korábbi rasszista és sztereotip diskurzusok érvényüket veszítik, vagy legalábbis árnyaltabb megközelítést kapnak. Ily módon egy olyan közösségben, ahol a történelem véget ér, és új időszámítás kezdődik, egy új kulturális közösség születik meg. Ebben a korábbi társadalmi (raciális) diskurzusok bár megjelennek, de alapvetően kiegészítőjévé válnak a kulturális identitás faji/etnikai határokon átívelő építkezésében. Az ütközések így a megismerés útját jelölik. Bemutatják egy olyan közösség textúráját, amelyet leginkább a transzkulturalitás és a transzformatív munka fogalmával lehet jelölni. Ez nem írja felül a rasszizmus és etnocentrizmus káros jelenlétét, hanem különbségeken túli összefüggéseket mond. Az *Ütközések* tehát nem feltétlenül széttartanak, hanem összehoznak.

BOROS DALMA

Anglisztika BA, 6. félév
 Eszterházy Károly Főiskola Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:
 Dr. Antal Éva főiskolai tanár
 Eszterházy Károly Főiskola Bölcsészettudományi Kar

Feminista Kiáltvány
Meghatározó nőalakok a 20. századi divatban

Feminist Manifesto
Influential Female Images in Twentieth-Century Fashion

Ugyan nem a ruha teszi az embert, a nőt, a megjelenés nagy hatással van mindenkire, hiszen az öltözködés az egyik legalapvetőbb és leglátványosabb módja az önkifejezésnek, mivel visszatükrözi az egyén személyiségét és gondolkodásmódját. De elgondolkodtunk-e már azon, hogy miért változik a divat, és ki formálja, alakítja? Vagy azon, hogy a társadalmi változások, globális átalakulások, történelmi események és eszmék milyen hatást gyakorolnak a divatra? Habár az egész dolgozat a gender stúdiumok legalapvetőbb fogalmain alapszik – idézve Butler, Cixous, Alexander, Salih és Moi gondolatait, – mint például a nő, nőies, feminista, vagy a nemiség; én mégis elsősorban a feminizmus, a tervezők és a divat közötti kapcsolatot vizsgálom a 20. század során a nyugati divat változásainak tükrében. A divat világában időről időre változtatások figyelhetők meg: a feminizmus nagyfokú hatásának köszönhetően a női divat átalakult – nőiesből feminista lett –, hogy így felszabadulhasson a belső, néma Nő és végre saját, valós identitást kapjon. Az első fejezetek bemutatják a női egyenjogúsági mozgalmak látványos idővonalát egészen a kezdetektől, valamint leírják a meghatározó társadalmi, történelmi és eszmei változásokat a divaton belül. A következő részek a 20. század két legjelentősebb nőalakját mutatják be, társadalmi, kulturális, történelmi és politikai vonatkozásaikon keresztül. Először is a *Flapper* – az 1920-as évek lázadó nőalakjának – történetét, jelentőségét és hatását ismertetik, majd az 1960-as és 1980-as évek feminista idolját, a *Single Girl*-t ábrázolják. Végül, az egész munka kiegészítéseként, a divatfotózást tárgyalom, amit azzal a céllal választottam, hogy megismertessem a leghatékonyabb közvetítő eszközt a korábbiakban tárgyalt történelmi, társadalmi és kulturális változások támogatói és a követői között. Habár a feministák alkották meg a független *New Woman*-t, ami teljes önkifejezést jelentett a nőknek az egész világon, elgondolkodtunk-e már azon, hogy mi a valódi jelentősége ennek a küzdelmes történetnek?

NOVÁK ZSÓFIA

Fordító és tolmács MA, 1. félév
 Debreceni Egyetem Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:

Dr. Bényei Tamás egyetemi tanár
 Debreceni Egyetem Bölcsészettudományi Kar

A jelentés keresése – A nyelv és a narratíva identitásformáló szerepe az *American Gods* és a *The Dancers at The End of Time* című regényekben

A Quest for Meaning – The Role of Language and Narrative in Shaping Identity in *American Gods* and *The Dancers at the End of Time*

A dolgozatban azt vizsgálom, hogy a két regény főhősei miként próbálnak megbirkózni saját subjektumpozíciójuk és identitásuk bizonytalanságával, ami elsősorban a nyelvhez és a mind nyelvi, mind egzisztenciális értelemben vett jelentéshez való ambivalens viszonyukból ered. Mindkét regény világa bizonyos értelemben kiüresedett, így az alapvető metafizikai és egzisztenciális kérdések előtérbe helyeződnek bennük. Közös központi eleme a regényeknek az „emberfeletti” fogalma, amelyet Neil Gaiman *American Gods* című regényében a materiálisan, szereplőkként megjelenő, ám erejüket vesztett és elfeledett, nyelvből kifakult „rég-i istenek” testesítenek meg. Michael Moorcock *The Dancers at the End of Time* trilógiájában ez az emberfelettség az „idővégi” állapot következménye – az emberiség utolsó korszakában a szereplők emberfeletti képességekkel rendelkeznek, ugyanakkor a dekadens utópia, amiben élnek, jelentősen kihat nyelvhasználatukra és moralitásukra is. A két főszereplő egyaránt valamiféle köztes állapotban létezik, saját társadalmakban is kívülálló, amire jelentéskereső küldetésükben (*quest*) igyekeznek megoldást találni. A keresés kontextusát – emberi és isteni ellentéte mellett – mindkét regényben egy szimbolikus apa-fiú kapcsolat és a nyelvi megelőzöttség ettől elválaszthatatlan tapasztalata adja; dolgozatom elsősorban a két regénynek ezzel a dimenziójával foglalkozik.

KÁLMÁN CYNTIA

Angol nyelv és irodalom–Történelem MA, 7. félév
Selye János Egyetem

Témavezető:

Dr. Puskás Andrea egyetemi adjunktus
Selye János Egyetem

**Személyes és nyilvános identitás
Sylvia Plath *Az üvegbúra* című művében**

Personal and Public Identity in Sylvia Plath's *The Bell Jar*

A munka célja, hogy bemutassa a nők személyes vágyának és a nyilvánosság elvárásának ellentétét Sylvia Plath *Az üvegbúra* című művében, és annak bizonyítása, hogy ez az ellentét érzelmi összeomláshoz és a személyi csalódás eshetőségéhez vezet.

A hipotézis szerint ez az ellentét könnyen létrehozhat egy szakadást az egyén és a nyilvánosság között. Eredménye a kirekesztettség érzéséhez vezethet, depresszióhoz, extrém esetekben pedig öngyilkossági hajlamot válthat ki.

Az elméleti rész célja a nők mindennapjainak és a nők szerepének bemutatása volt az amerikai 1950-es években. A felhasznált források megmutatták, hogyan alakult és változott a nők szerepe az 1950-es évek során, valamint milyen mértékben kellett a nőknek beilleszkedniük a háztartási eszményképbe. A feleség–anya szerepben ragadva kellett feladniuk a személyes vágyaikat és gyakran karrierjüket is. A felhasznált irodalom félreérthetetlenül bemutatja, hogy ezek az elnyomott érzelmek gyakran a magányosság és elidegenedés érzéséhez vezettek, amit sok esetben depresszió és mentális betegségek kialakulása követett. Ez az elmélet nemcsak Esther története által igazolható, de maga az író, Sylvia Plath is megtapasztalta a korszak szigorú társadalmi elvárásait.

A gyakorlati rész a női identitás meghatározásával kezdődik. Megállapították, hogy a női identitás ténylegesen különbözik a férfi identitástól, és hogy a társadalom igazán hatalmas befolyással rendelkezik személyiségünk fejlesztése felett. Esther Greenwood története ebben a szekcióban van mélyrehatóan elemezve, összehasonlítva a belső érzelmeit és küldő megnyilvánulásait, figyelembe véve a munka céljait. Kétségtelen, hogy számára az öngyilkossági kísérletek a súlyos depresszió végtermékeként szolgáltak, mint egy másik kiút. Azonban soha nem lesz képes elbújni a társadalom tekintete elől, mindegy milyen keményen is próbálkozik.

Összefoglalva, a hipotézis valóban ábrázol egy világot, ahol az egyénnek követnie kell a kijelölt utat bármiféle hezitálás nélkül, hiszen az elvárások kikerülhetetlenek, az elérhetetlen mérvadók pedig könnyen mérgező gondolatokat és a személyi csalódás eshetőségéhez, valamint a kirekesztettség érzéséhez vezethet.

Az egyén küzdelme a társadalmi normákkal így identitásrombolóvá válik. Esther lehetőségei is csak jutalomfalatok voltak egy ketrecben. Ha azt tették, amit a társadalom elvárt, bábokká váltak, ha pedig ellenálltak, kívülállókká lettek.

BRANCZEIZ ANNA

Irodalom- és kultúratudomány MA, 3. félév
Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:

Dr. Molnár Gábor Tamás egyetemi adjunktus
Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Határsértések a(z amerikai) vallomások költészetben és John Berryman *Álomdalaiban*

Bókay Antal József Attila, míg Ferencz Győző Radnóti Miklós költészetét állítja párhuzamba amerikai vallomások költőik (John Berryman, Robert Lowell, Sylvia Plath, illetve Anne Sexton) életművével. Noha igaz, hogy Bókay és Ferencz egyaránt komolyan foglalkoznak amerikai költészetrel, számos tanulsággal szolgálhat, ha felvetéseik mögé nézünk. Céлом azonban nem az, hogy az analógiákat igazoljam, hanem az, hogy megértsem hátterüket, azt a poétikai irányzatot, amelyre építenek. A magyar irodalomtudomány számára ugyanis szinte ismeretlen az a terminus, amelyre Bókay és Ferencz hivatkoznak.

A fentiekből kiindulva dolgozatomban arra vállalkozom, hogy a vallomások költészet korántsem problémamentes fogalmát legalább megközelítőleg tisztázzam. Előfeltevésem szerint azontúl, hogy a versek mit árulnak el arról, hogy mi a vallomások költészet, interpretáció- és recepciótörténeti kontextusuk is közelebb vihet minket e poétikai irányzat megértéséhez. Dolgozatom második felében John Berryman *The Dream Songs (Álomdalok)* című ciklusát veszem górcső alá. Meglátásom szerint azokat a problémákat, amelyek a vallomások költészetével összefüggésben előkerülnek, Berryman ciklusa – azzal, hogy kiforgatja a vallomások költészet beszédmódját, így provokálva az olvasót – sokrétűen tárja elénk. A versek rendre megsértik a nyelvet, a szemantikai és a szintaktikai rendszer grammatikai, illetve logikai működését, a végletekig kiaknázva a lehetőségeket. Dolgozatomban a 14., a 29., a 130., és a 242. *Álomdal* veszem közelebbről szemügyre. Elemzéseimben azt szemléltetem, miként valósul meg a versekben a vallomások tétel, a legkevésbé sem az olvasói elvárásokhoz igazodva.

Dolgozatomban kitérek magyar párhuzamokra is. Radnóti Miklós és József Attila mellett röviden utalok olyan érdekes, továbbgondolható kapcsolódásokra is, mint Petri György *Vagyok, mit érdekelne* című ciklusa vagy Orbán Ottó költészete. Emellett nem hagyható figyelmen kívül, hogy míg az amerikai vallomások költők ellenpontjaként T. S. Eliot vagy Ezra Pound költészetfelfogását említhetjük, addig a feltételezett magyar vallomások költők lírája Babits Mihály, illetve az újhaldasok költészetével szemben alakulhatott.

Összességében amelltt érvelek, hogy a vallomások iskola nem az amerikai irodalom nemzedéki kérdése, s nem is annyira kontextushoz, életrajzi momentumokhoz kötött, mint inkább beszédmódhoz és olvasói attitűdhöz. Reményeim szerint így új utak nyílhatnak meg egy további, összehasonlító kutatáshoz is.

KOVÁCS TÍMEA

Angol–Drámapedagógia Tanári MA, 3. félév
Pannon Egyetem Modern Filológiai és Társadalomtudományi Kar

Témavezető:

Dr. Szabó F. Andrea egyetemi adjunktus
Pannon Egyetem Modern Filológiai és Társadalomtudományi Kar

Star Trek*, édeni gyökerek az amerikai tudatban**Star Trek*, the Edenic Tradition in the American Mind**

A *Star Trek, the Edenic Tradition in the American Mind* angol címet viselő kutatás tárgya a science-fiction műfajának egyik legnagyobb képi produktuma, az amerikai *Star Trek (Űrszekerek)* univerzumban rejlő tudományos és filozófiai vonatkozások feltárása. A film, mint médium által közvetített vizuális narratíván túl a *Star Trek* univerzum olyan implikált információira helyezi a hangsúlyt, amelyek párhuzamba állíthatók az amerikai természetfelfogás lényegi elemeivel.

A kutatás célja, hogy párhuzamokat keressen és tárjon fel a *Star Trek* univerzum képi és narratív elemei valamint Amerika történelme között a 17. századtól a 19. századig. Ennek során jellemző történelmi eseményeket ábrázoló Thomas Cole tájképzőművészeti alkotását és a jelenkor problematikus kérdéseit is össze kívánom vetni. A kutatás tézise a következő: A *Star Trek* képi médiuma, narratívái hűen tükrözik az amerikai természetszemlélet kettősségét. Az iménti feltételezésből kiindulva, a téma szempontjából releváns, hogy ún. ökokritikai szemszög vizsgálata is; belevonva Thomas Cole amerikai vonatkozású képzőművészeti alkotó munkásságát.

A *Star Trek* az amerikai kultúrával asszociálható ideológiai és természetszemléleti jellemzőket tükröz; ezek közül kettő szembetűnő: a természet romboló és a védő szerepének ábrázolása. Feltételezem, hogy az amerikai természetfelfogás kettősségének kérdését az egyes ökokritikai tanulmányok, illetve Thomas Cole amerikai képzőművész alkotásának elemzésén keresztül sikerülhet érdemi választ adni arra, hogy ugyanazok a felfogásbeli minták ismétlődnek századokon keresztül, vagy látható egy új irányba való elmozdulás is.

A kutatási eredmények aktualitását a globális kérdéssé nőtt környezettudatosság adhatja. Az ember környezettel való kapcsolata és annak alakítása, valamint visszafordíthatatlan folyamat megelőzése vagy azok megoldása problematizálódik több *Star Trek* epizódban. E megoldási formák hasznosítható információt tartalmazhatnak a műfajhoz rendelt tudományos-fantasztikus történetiség közvetítésén túl.

RÁBAI DALMA

Tanárképzés MA, 3. félév

Pannon Egyetem Modern Filológiai és Társadalomtudományi Kar

Témavezető:

Dr. Szabó F. Andrea egyetemi adjunktus

Pannon Egyetem Modern Filológiai és Társadalomtudományi Kar

A kertvárosi konyha ikonikus szerepe az amerikai irodalomban

The Suburban Kitchen as an Icon in American Literature

Dolgozatom a szuburbanizációs folyamat női szerepekre gyakorolt hatásait vizsgálja a második világháborút követően az Egyesült Államokban. A kutatás célja bizonyítani, hogy a világháború után kialakuló kertvárosi konyha arra sarkallja a nőket, hogy térjenek vissza „hagyományos szerepeikhez”.

A dolgozat első fele arra keresi a választ, hogy pontosan mit jelent a „hagyományos női szerepek” kifejezés. A fogalom definiálása érdekében a tanulmány számba veszi, hogy milyen szerepek jellemezték a nők életét a 17. századtól kezdve a 20. század elejéig az USA-ban. A hipotézis igazolásához számos, jól megválasztott, női írók tollából származó munka járult hozzá a dolgozat első részében.

A második szakasz Herbert Gans *The Levitowners* és Alice Kessler-Harris *Out to Work* című munkája alapján ábrázolja a „kertvárosiasodás” folyamatát, amely jelentősen befolyásolta a háborút követő társadalmi mintázat átalakulását az Egyesült Államokban. A dolgozat második része az amerikai konyha változásain keresztül mutatja be a női szerepek transzformációját.

A kutatás eredménye, hogy az 1950-es évek politikai, gazdasági döntéshozói nyílt és rejtett törekvéseket tettek annak érdekében, hogy visszaállítsák a háború előtti társadalmi struktúrát: a nőket arra készítették, hogy térjenek vissza a hagyományos szerepeikhez. Az állítást igazolja, hogy a nagyobb vállalatok nem hosszabbítottak munkaszerződést a nőkkel a háború után. Továbbá, a kertvárosi övezetek kialakításának egyik fő célja, hogy a társadalom tagjait egy zöld, családbarát környezetbe vonzza. A tanulmány bemutatja, hogy az amerikai típusú konyha milyen szerepet játszott a folyamatban, és milyen hatással volt a nők életére.

Mindemellett az amerikai konyha történetének bemutatásán keresztül világítom meg a kapcsolatot az amerikai női írók és a konyhatervetés között, felhívva a figyelmet a szociológia, irodalom és az építészet lehetséges interdiszciplináris együttműködésére.

IRODALOM ÉS VIZUÁLIS KULTÚRA

BICSÁK BOGLÁRKA

Mozgóképkultúra és médiaismeret BA, 3. félév
Eszterházy Károly Egyetem Pedagógiai Kar

NAGY SÁNDOR ZSOLT

Mozgóképkultúra és médiaismeret BA, 3. félév
Eszterházy Károly Egyetem Pedagógiai Kar

Témavezető:

Tóthné Dr. Parázsó Lenke főiskolai tanár
Eszterházy Károly Egyetem Pedagógiai Kar

Fotórestaurálás

Dolgozatunk témájaként a fotórestaurálást választottuk, amely a régi kor emlékeiből épít fel egy mai technológiai színvonalon is aktuális világot.

A nyersanyagok sokféleségének tanulmányozása során a különböző eljárások megismerése mellett szakemberek segítségével rájöttünk, hogy számos hordozó éli végnapjait. Ezek beavatkozás nélkül az enyészeté lesznek. Egyik ilyen fontos típus a dagerrotípiá. Ahhoz, hogy a nyersanyagok megfelelő biztonságban legyenek és bárki számára elérhetővé váljanak, digitalizálásra van szükség. Ez a fogalom az elmúlt évtizedekben kerül terítékre és a technológia fejlődésével határai egyre szélesebbek.

Jelenleg azonban mégis elmondható, hogy hazánk kulturális örökségére nem fordítanak kellő figyelmet. Ennek kiküszöbölésére külföldön már megvannak a megfelelő eljárások és képzések, ahol elméleti tudás mellett gyakorlatban is elvégzik a fotórestaurálást.

Dolgozatunk célja e problémakör bizonyos részeinek az értelmezése és a hiányosságokra való figyelemfelkeltés.

ZÁMBÓ BIANKA

Magyar–Etika tanári MA, 3. félév

Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsész- és Társadalomtudományi Kar

Témavezetők:

Dr. Osztrólczyk Sarolta egyetemi adjunktus

Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsész- és Társadalomtudományi Kar

Dr. Vajdai-Horváth Zsuzsa egyetemi adjunktus

Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsész- és Társadalomtudományi Kar

„S a szárny is voltam és az ég is, / arcomon túli arc a kékben...” Önarckép-versek a késő- és posztmodern magyar költészetben

Dolgozatomban az irodalom és a képzőművészet érintkezésének egy kiemelkedő területét, az önarckép verstípus késő- és posztmodern alkotásait vizsgálom. Nehéz pontosan rámutatni az önarckép-ers határvonalaira, hisz közeli rokonságban áll az ars poeticával, az arcképpel és az ént ábrázoló költeményekkel is, azonban mozdíthatatlan fundamentumként mindig ott áll a versek élén a címben szereplő önmeghatározás. Mivel e verstípus közismert, irodalomtudományi leírása még nincs, ezért ehhez a csoporthoz azokat a verseket sorolom, amelyek címében szerepel az önarckép megnevezés.

A magyar irodalomban a klasszikus modernségtől kezdve jelennek meg önarckép-versek, – itt még csak egy-egy költőnél találkozunk vele, Kassák Lajosnál, Juhász Gyulánál, József Attilánál és Füst Milánál. A későmodern költészetben terjed el, és a posztmodernben tovább él népszerűsége. Weöres Sándor, Pilinszky János, Nemes Nagy Ágnes, Vas István, Petri György, Orbán Ottó, Fodor Ákos, Csoóri Sándor, Tandori Dezső, Kovács András Ferenc valamennyien írtak önarckép-verseket, és mint a dolgozatból kiderül, még sokan mások is. Mivel a 20. század második felében vált igazán népszerűvé e verstípus, kutatásom fókuszát erre az időszakra helyezem.

Dolgozatomban arra keresem a választ, hogy hol jelölhetők ki ennek a verstípusnak a határai, milyen kapcsolatban áll a képzőművészetrel és a prózával, hogyan viszonyul benne egymáshoz kép és szöveg, miért pont a 20. század második felében terjedt el, milyen közös vonásokat mutatnak e versek, illetve hogy az én miképp jeleníthető meg bennük a nyelven keresztül.

JANCSOVICS KLAUDIA

Magyar nyelv és irodalom MA, 3. félév
Szegedi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:

Dr. Fogarasi György egyetemi docens
Szegedi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Történetjátás

A döntésalapú számítógépes játékok és az irodalomtudomány

Dolgozatom témája egy olyan terület vizsgálata, amely sokáig a periférián helyezkedett el, mivel triviálisnak bélyegezték meg. Habár a számítógépes játékok körülbelül negyven éves múltra tekintenek vissza, a kutatók csak az utóbbi 10–15 évben jutottak túl azon, hogy mindössze a tömeges szórakoztatás eszközének tekintsék. Vizsgálatom során felfedeztem, hogy miután több tudományág is próbált ezzel a témával foglalkozni, éles vita alakult ki az egyes szakterületek képviselői között. Némelyek az „új” terület önállóságát hangsúlyozzák még ma is, míg mások a saját terminológiai és tudományos eszköztárukkal közelítenek a számítógépes játékokhoz. Véleményem szerint a probléma összetett, így dolgozatomban több álláspontot is bemutatok, többek között a narratológia és ludológia relevanciáját is. Bizonyos terminológiai újítással egyetértek vagy alkalmazhatónak találom, így azokat beemeltem, fenntartásokkal kezelve őket. Egy dinamikus fejlődő területről van szó, így sok – pár évvel korábbi – kijelentés már nem állja meg a helyét. Erre is szeretnék rámutatni, amikor 2010-nél nem régebbi, egyjátékos, döntéshelyzetekre épülő játékokat elemzek.

Dolgozatom tétje, hogy egy megközelítőleg elfogadható terminológiai rendszert mutassak be, amely helyt tud állni ezen a területen. Emellett azt is vizsgálom, hogy lehet-e egyedi, önálló diszciplináról beszélni a számítógépes játékok kutatása kapcsán, illetve mennyiben járulhat hozzá az irodalomtudomány az elemzésükhöz. A másik célja a dolgozatnak, hogy valamelyest a hazai szakemberek figyelmét is ráirányítsa e terület fontosságára, hiszen kutatásaim során szembesültem a külföldi szakirodalom egyeduralmával.

DÁVID ATTILA

Filozófia BA, 4. félév
Babeş-Bolyai Tudományegyetem

Témavezető:

Dr. Gregus Zoltán egyetemi adjunktus
Babeş-Bolyai Tudományegyetem

Posztindusztrialitás a fotográfia tükrében

A tanulmányom affektív indíttatása a régmúltban, fényképekben, mások emlékeiben keresendő, melynek célja filozófiailag aktualizálni a mára már letűnt romániai nehézipar maradványait. Nem megoldani szeretném a problémát, hanem sokkal inkább egy más szemszögből láttatni. Előjáróban annyit, hogy három részre tagoltam a tanulmányt, aminek a végére csatoltam egy képi reprezentációt, amelyeket a Kolozsvári Nehézipari Gépgyár (C.U.G.) telepén készítettem.

GYARMATHY HEDVIG

Magyar nyelv és irodalom MA, 4. félév
Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsész- és Társadalomtudományi Kar

Témavezető:

Dr. Thímár Attila egyetemi docens
Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsész- és Társadalomtudományi Kar

Erdélyi látképek. A vizuális és filmszerű narráció poétikai hatásai Dragomán György *Mágia* című regényében

Hazánkban a hetvenes évek nyelvi fordulata után egyre meghatározóbbá vált az a kritikai gondolkodás, amely – egyebek mellett – a vizualitást állítja a kutatások középpontjába. Felhívva ezáltal a figyelmet arra, hogy egy szöveg esetében nem csupán a nyelvi eseményeket kell vizsgálni, hanem azt a teljes szemiotikai teret, amely a nyelviségen kívül magában foglalja a képeket és a mozgóképeket is.

Munkám célja, hogy a vizuális kultúratudomány, valamint az irodalomtudomány tudatos összevonásával, alapfogalmainak, elméleteinek kölcsönös és egymást kiegészítő alkalmazásával bemutassam, hogy hogyan válik a *Mágia* a filmes narratíva mentén is értelmezhetővé. Műelemző dolgozatom során a regényt nem filmként vizsgálom, hanem azzal a filmelméletre jellemző eszköztárral elemzem, mely által a regény olvasata újabb értelmezési lehetőségekkel bővül.

A filmes narratíva mentén történő újraolvasás során felhasználok a regényről szóló recenziókat, kritikákat, elemzéseket, melyek hozzájárulnak a regény lehetséges olvasati horizontjainak feltárásához. Az általam prezentált olvasásmód nem törekszik egy egységes értelmezési keret felállítására, csupán azt kívánja bemutatni, hogy a vizuális- és filmes narráció mennyiben befolyásolja a verbális narratívát, és hogy miképp határozza meg egy szépirodalmi mű befogadását.

SANTAVECZ ANITA

Magyar BA, 3. félév

Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:

Dr. Vitekné Balogh Piroska egyetemi adjunktus

Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

„Tolvaj tekintet”

A *Midas király*, mint képtér és képtár (Ambrus Zoltán: *Midas király*)

Dolgozatom célja Ambrus Zoltán *Midas király* című regényében megjelenő festményleírások narratológiai és medális megközelítésű interpretációja volt, illetve a regény térpoétikáját vizsgáltam. A Kismező utcai ház kikülönített tér, amely Foucault heterotópiáihoz hasonlít. A festmények megnézendőséget és megszemléltiséget konnotálnak, viszont a házban elhelyezett műalkotások a kikülönített jellegük miatt, elveszítik a mediális tulajdonságuknak megfelelő létmódot. Az alkotó-alkotás-befogadó kapcsolata nem lehet teljes, mert az alkotó egyúttal a befogadó is. Biró uralja a képek jelentését és nem ad lehetőséget más befogadók interpretációjára. A műalkotások nem íródhatnak a kommunikáció terébe. Masa pillantása által válnak a festmények megszemléltté, kanonizálttá, és ezáltal visszakapják a mediális tulajdonságuknak megfelelő létmódot. A nő „tolvaj tekintete” avatja a képeket festménnyé és művészetté, mert a képek a kommunikáció terébe íródhatnak a megpillantás által. A festményleírások kicsinyítő tükrös és metaleptikus ábrázolásmódokat generálnak.

A szereplők (pl. Bella, Jenő) gyakran élnek az önláttatás, önmutatás eszközével, szerepmaszkokat, álarcozat, eltérő identitásokat, festményhez hasonló vonásokat öltenek fel. A főbb szereplők gyakran látják és interpretálják a világot festményként, a gesztusokat, a teret és a viszonyrendszert képként olvassák.

Dolgozatomban vizsgálom a regény intertextuális kapcsolatait és a visszatérő motívumokat, amelyek komplex interpretációs lehetőségeket biztosítanak (pl. gyermek-motívum, arany és pénz, király és királynő, démoni kísértés).

SZABÓ BARBARA

Magyar nyelv és irodalom alkalmazott irodalomtudomány MA, 9. félév
Pécsi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:

Dr. Orbán Jolán egyetemi tanár
Pécsi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

A művészet metamorfózisa, avagy miként reprezentálódik Dafne különböző művészeti ágakban

Kutatásom tárgyául a metamorfózist választottam, a poszthumán társadalomban az ember olyan átváltozások kitalálójává és elszenvedőjévé vált, hogy relevánsnak érzem a téma kutatását eltérő művészeti ágakban. Nem csak a festészet és a szobrászat tartozik ide, hanem a divat is. Jelentőségteljes, hogy a divat, képes egy új látásmódot nyújtani, ahonnan a képzőművészet új szemszögből válik vizsgálhatóvá. Egyfajta kritikus tükröt mutat a divat.

Dolgozatom első részében Ovidius Apollo és Daphne történetét vizsgálom. Úgy gondolom, szükséges a mű ismerete, hogy a történet továbbélésében meg tudjam figyelni a hasonlóságokat és a változásokat. Azért választottam ki ezt az átváltozás történetet, hogy ugyanazon történetet tudjam figyelemmel kísérni a különböző korokban és művészeti ágakban, figyelve a felfejthető metamorfózis-koncepciókra.

A képzőművészetnél Gian Lorenzo Bernini szobra kerül a középpontba, párhuzamba állítva Kate MacDowell kortárs szobrásznő munkájával. Mindkét szobor és az eltérő korok is segítenek annak a tanulmányozásában, miként változott meg a befogadás esztétikája. Kate MacDowell szobra kapcsán már a performativitás és az újmédia fogalmaival is foglalkozni érdemes, így a performativitáson keresztül térnek ki a divatban megjelenő Daphne értelmezésre. Itt két tervező kollekcióját vizsgálom és állítom párhuzamba: Francesco Scognamiglioét és az Alexander McQueenét.

VENYERCSÁN DÁVID

Magyar nyelv és irodalom MA, 7. félév
Pécsi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:

Dr. Kisantal Tamás egyetemi adjunktus
Pécsi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

A holokauszt mint emberi arc Konvencióellenesség, immerzivitás és holokauszthatás a *Saul fiában*

Dolgozatomban Nemes Jeles László *Saul fia* (2015) című filmjét elemzem különböző szempontok alapján. Egyrészt el kívánom helyezni a hosszú évtizedek alatt kialakult holokausztfilmek kánonába, másrészt pedig rá kívánok világítani arra, hogy a film milyen módokon ment szembe a témával foglalkozó, sokszor hollywoodi filmes konvenciókon és hagyományokon alapuló filmekkel. Vizsgálódásaimat alapvetően a holokausztdiskurzus határozza meg. Az ezzel foglalkozó fejezetben Tim Blake Nelson *The Grey Zone* (2001) című filmjén keresztül kívánom bemutatni, hogy a fent vázolt hagyományok eddig tévesen nyúltak a holokauszt témájához, illetve elemezni kívánom azokat a megoldásokat, amelyekkel a *Saul fia* eltávolodott ettől a tendenciától.

A dolgozat második részében a film azon tulajdonságait vizsgálom, amelyek a populáris médiumok egyes jellemzőit használják fel, mely során egy újfajta „holokauszthatást” (*holocaust effect*) hoznak létre. Ebben a fejezetben főleg a videojátékok és egyéb populáris műfajok immerzív hatásmechanizmusait vizsgálom Nemes Jeles művében.

SMERCSEK ENIKŐ

Magyar–Német osztatlan tanári képzés, 5. félév
Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar

Témavezető:

Dr. Takács László egyetemi docens
Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar

Festői ábrázolásmód Kisfaludy Károly művészetében

Dolgozatomban az irodalom és festészet/képzőművészet kapcsolatát fejtegetem, mind általános, mind 19. századi kontextusban. Azt vizsgálom, hogy egy alkotó képes-e kimagaslóan több művészeti ágban is alkotni, milyen feltételek szükségesek hozzá, illetve hatással vannak-e egy-

másra vagy akár az alkotóra. Kisfaludy Károlyt kora irodalomszervezőként tartja számon, és képzőművészeti alkotásait csak másodlagosan taglalja. Ő az a művész, akinek elsődlegesen vizsgálom életművét: hogyan jelenik meg festészeti talentuma irodalmi alkotásaiban. A romantika korának későbbi alkotói közül kiragadva néhányat, párhuzamot állítok köztük és Kisfaludy között.

ÁLTALÁNOS NYELVÉSZET

MIZSER VIKTÓRIA

Germanisztika BA, 6. félév
Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:

Dr. Kukorelli Eszter egyetemi adjunktus
Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

A kettős Perfekt-alakok használata a mai német nyelvben

Die Verwendung der doppelten Perfektbildungen im Gegenwartsdeutschen

A nyelvészet egyik megválaszolatlan kérdése mind a mai napig az idő nyelvi megformálása. Ehhez kapcsolódik szorosan az aspektus és az igeidők kérdésköre. A német nyelv egyik speciális jelensége a kettős Perfekt-forma. E nyelvi képződmények vizsgálatához elengedhetetlen a fentebb említett kérdések tárgyalása. Jelen dolgozat a kettős Perfekt-formák különlegességét, egyediségét kutatja a mai német nyelvben, valamint annak használatát és jelentéstartalmát/tartalmait. Blogokról, illetve fórumokról gyűjtött nyelvi adatok segítségével kerülnek az elméleti részben megfogalmazott hipotézisek bizonyításra vagy éppen cáfolásra. A korpuszelemzés célja megválaszolni a kérdést, a kettős Perfekt-formák igeidőt vagy aspektust fejeznek-e ki. Emellett a kutatás részét képezi az is, hogy a tradicionális német múlt idejű igeidőkhöz sorolhatók-e ezek a nyelvi képződmények, valamint hogy miben térnek el ezektől.

NYÉKI BENCE

Szlavisztika (orosz) BA, 3. félév

Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Témavezetők:

Dr. Dési Edit egyetemi adjunktus

Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Dr. Brdar-Szabó Rita egyetemi docens

Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Denominális diminutívumképzés az orosz, német és magyar nyelvben

A diminutívum funkció több nyelven is lehetséges kifejezésének egyik módja egy sajátos toldalékolás, amelyet hagyományosan derivációnak szokás tekinteni. Jelen dolgozatban az orosz, német és magyar diminutívumképzést vizsgálom és hasonlítom össze a morfológiai produktivitás és a szemantika szempontjából. Hogy néhány morfológiára vonatkozó tény magyarázatot nyerjen, rövid diakrón leírás sem maradhatott ki. A három nyelv diminutívumképzése közötti hasonlóságok, valamint különbségek feltárása tekinthető a dolgozat fő céljának. A kutatás részben nonszensz szavakat tartalmazó kérdőíveken alapul. A kérdőíveket az interneten keresztül terjesztettem, és orosz, német, illetve magyar anyanyelvi beszélőket kértem meg, töltsék ki ezeket úgy, hogy a megadott nonszensz szavakból diminutívumokat képeznek. Láthatólag a válaszok nem mindig egyeznek a releváns szakirodalom alapján megfogalmazott hipotézisekkel. Internetes korpuszok tették lehetővé a produktivitás további vizsgálatát és a diminutívumjelentés aktualizációinak megfigyelését. Így bizonyos következtetések vonhatók le. A diminutívumképzés morfológiai szabályai egyes esetekben megjósolhatatlanok lehetnek, mivel e folyamatban jelentős szerepet játszik a kreativitás. A diakrón tények értelmezése sem mindig világos, például az újabb képzőt felépítő elemi morfémák nagy száma általában az azokat tartalmazó szuffixum magas produktivására utal, de a komplex szerkezet specializálódott jelentéshez is vezethet. Látszólag a legjobb definíció az általános „diminutívumjelentés” meghatározására a három nyelv tekintetében a következő: „a lehető legáltalánosabban vett kicsinyítés”. E jelentés realizációi – melyek általában a beszélő szubjektív-evaluatív attitűdjét juttatják érvényre – részletesen elemezhetők. Egyértelműen az orosz képes a legtöbbszöri realizációra. Ebből a szempontból a német és magyar diminutívumképzés majdnem azonos szinten áll.

GALAC ÁDÁM

Fordító és tolmács MA, 1. félév

Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:

Dr. Vargyas Anna egyetemi adjunktus

Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

A többes szám rendszere a németben

Das Pluralsystem im Deutschen

Jelen dolgozatban a német főnevek többes számának kérdéskörét vizsgálom. A legtöbb európai nyelvvel ellentétben, ahol a többes szám képzése egyszerű szabályokat követ, a német nyelvben a főnevek többes számú alakja igen önkényes, sokszor nem megjósolható. Munkám ezt a problémát igyekszik tisztázni.

A dolgozat első felében megvizsgálom a többes szám fogalmát és az azt kísérő nyelvi jelenségeket, különböző európai nyelvekből hozott példákkal alátámasztva. Többek között kitérek a nyelvtani nem és a többes szám, valamint a nyelvtani eset és a többes szám kapcsolatára. Ezután összevetem különböző német nyelvtanok rendszerezését a főnevek többes számát illetően, majd összegyűjtöm a ma érvényben lévő szabályokat és tendenciákat. Ezt követi a diakrón áttekintés, amelynek során röviden bemutatom a főnevek többes számú képzésének rendszerét a közgermán nyelvállapottól a mai németig. Egy táblázatban összefoglalom az ófelnémet főnévragozási paradigmákat, kiemelve az egyes ragozások többes szám alanyesetű alakjait. Kitérek a középfelnémet állapotra és a többes szám rendszerének átértékelődésére, valamint a korai újfelnémetben fellépő hatásokra. E rész célja, hogy fényt derítsen az újfelnémet rendszer összetettségét előidéző tényezőkre.

A következő fejezetben a nyelvtörténet megnyitotta dimenziókon keresztül vizsgálom meg a mai rendszert. Egy táblázat segítségével összefoglalom, hogy melyik ófelnémet paradigmából milyen mai többesszám-allomorf származik, kiemelve azt a problémát, hogy igen nagyszámú főnév többes számát nem lehet idáig visszavezetni. Ezután a szakirodalommal való párbeszéd folyamán körvonalazom az aktuális helyzetet és a jelenlegi tendenciákat. Megállapítom, hogy a mai németben négy produktív többesszám-jelről beszélhetünk (-e, -(e)n, -s, valamint a jelöletlen többes szám) – a többi már nem használatos új szavak többes számának képzésére, és lassan háttérbe szorul.

A dolgozat utolsó részében bemutatom egy anyanyelvűekkel végzett felmérés lépéseit és eredményeit. A kitöltőknek 40 „nehezebb” főnevet kellett kontextusban többes számba tenni – ezek elsősorban jövevényszavak voltak, de voltak köztük német tulajdonnevek és olyan szóösszetételek, amelyek többes száma nem egyértelmű. Ennek során sikerült alátámasztani, hogy valóban a fentebb megnevezett négy többesszám-jel a produktív. A válaszok sokszínűsége és néhány személyes visszajelzés azt is illusztrálta, hogy a német főnevek többes számú képzése az anyanyelvűeknek is problémákat okozhat.

TÓTH BÁLINT

Elméleti nyelvészet MA, 11. félév

Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsész- és Társadalomtudományi Kar

Témavezetők:

Dr. É. Kiss Katalin egyetemi tanár

Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsész- és Társadalomtudományi Kar

Dr. Surányi Balázs egyetemi tanár

Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsész- és Társadalomtudományi Kar

Kiemelés lexikális fejű vonatkozó mellékmondatokból

Extraction from Headed Relatives

A tanulmány elsődleges célja, hogy magyarázatát adja a magyar lexikális fejű vonatkozó mellékmondatokból való kiemelés jelenségének. Hasonlítsuk össze az alábbi példapárt:

1) Pétert nincs az az ember, aki szereti

2) * Pétert még nem találkoztam azzal a lánnyal, aki szereti

Ross (1967) szigetmegszorításokról szóló áttörő munkája óta ismeretes tény, hogy a vonatkozó mellékmondatokkal módosított főnévi csoportokból való kiemelés erősen agrammatikus. (2) Ennek ellenére ismeretesek a szakirodalomban olyan példák, amelyekben a kiemelés teljesen grammatikusnak látszik ezekből a szerkezetekből (1). Ebben a tanulmányban megkísérlem újszerű elemzését adni ezeknek a szerkezeteknek. Azt fogom állítani, hogy az ilyen vonatkozó mellékmondatok nem esnek a Komplex-NP Megszorítás (CNPC) hatálya alá, mivel nem valódi NP módosítók, ami adjunktumszigetté tenné őket, hanem appozitív-szerű predikátumot alkotnak a mellékmondat külső főnévi fejével. Elemzésem szerint ez az appozitív szerkezet (Heringa 2012) hasonlatos a mellérendelő szerkezetekhez abban, hogy ő maga nem rendelkezik egyeztetési és specifikussági/határozottsági jegyekkel, ezért közvetlen összetevőinek jegyei határozzák meg a tulajdonságait. (É. Kiss 2012) Ez a szerkezet az újraprojekció elméletével (Donati és Cecchetto 2011) kiegészítve képes lefedni a megfigyelt magyar nyelvű adatok teljes halmazát. Az empirikus adatokat és az elméleti modell predikcióit kísérletnek és statisztikai hipotézisvizsgálatoknak vetem alá, ami további erős bizonyítékokat szolgáltat majd az itt kidolgozott elemzés mellett.

RÓZSA KATINKA

Fordító és tolmács MA, 3. félév
Szegedi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:
Dr. Andreas Nolda DAAD-lektor
Szegedi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Sablonok és megkötések az un-prefixumos szóképzésben német melléknevek és főnevek esetében

Muster und Beschränkungen der un-Präfigierung bei deutschen Adjektiven und Substantiven

A dolgozat tárgyát a német „un-” prefixumos szóképzés két központi területe képezi: a melléknevek (mint pl. az „undicht”) és a főnevek (mint pl. az „Undank”) képzése. A kutatás célja, hogy az „un-” prefixumos melléknevek és főnevek képzésére vonatkozó sablonokat és megkötéseket szisztematikus és konzisztens módon határozza meg. Elméleti háttérként Andreas Nolda (2012) sablonokon és megkötéseken alapuló szóképzéelmélete (Muster-und-Beschränkungs-Theorie) szolgál. A vizsgálat keretében először két ideiglenes sablont állítottam össze megkötéseikkel együtt a szakirodalomban leírtak alapján. Ily módon láthatóvá váltak azok a problémás területek, amelyekkel a későbbiek folyamán részletesen foglalkoztam. A kutatás eredményeként többek között magyarázatot javaslok a szakirodalomban nem megoldott, ingadozó hangsúlyozású „un-” prefixumos melléknevek és főnevek problémájára.

KOVÁCS BALÁZS

Német–Orosz tanári MA, 3. félév
Szegedi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:
Dr. Scheibl György egyetemi docens
Szegedi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Európai múlt idők generációs konfliktusa Kísérlet európai múlt idők tipologizálására

Vergangenheitstempora – alles Schnee von gestern? Ein Generationskonflikt im europäischen Sprachraum Ein Versuch zur Typologisierung europäischer Vergangenheitstempora

Hogyan változnak az európai múlt idők? Lehetséges, hogy különböző nyelvcsaládból származó nyelveknek hasonló a múltidőrendszerük? A jelen előadás alapját képező kutatás arra a kérdésre keresett választ, hogy milyen szerepet játszanak a „perfectumok” (angol „present perfect”, német „Perfekt”, francia „passé composé”, macedón „ima-konstrukcija” stb.) 17 vizsgált európai nyelv rendszerében. A munka során olyan tipikus tulajdonságok álltak középpontban, mint a „narrativitás”, vagyis a perfectum képessége, elbeszélő igeidőként fellépni. Narratív szövegekben képes lehet-e egy perfectum egy másik narratív múlt időt helyettesíteni, pl. a német „Perfekt” a „Präteritumot”. Sikerült továbbá a perfectumokhoz univerzális tulajdonságokat gyűjteni, illetve néhány invariáns tulajdonságukat megtalálni, mint pl. a rezultativitás, amelyet minden vizsgált nyelv perfectuma kifejez: vö. német „Warum wackelst du? – Ich habe mir das Bein letztes Jahr gebrochen; seitdem tut es mir schrecklich weh.” „Miért sántikálsz? – Tavaly eltörtem a lábam és azóta nagyon fáj.”

ADOMÁNY ADRIENN

Német nyelv, irodalom és kultúra MA, 1. félév
Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar

Témavezető:

Dr. Modrián-Horváth Bernadett egyetemi adjunktus
Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar

Egy különleges szóképzési egység: a konfixum

Eine besondere Wortbildungseinheit: Das Konfix

Dolgozatom témája a német nyelv egy különleges szóképzési egysége, a konfixum. A dolgozat célja, a konfixumok különleges tulajdonságainak bemutatása a szakirodalom segítségével, majd e tulajdonságok korpuszvizsgálata két általam választott konfixumon Institut für deutsche Sprache (IDS) korpuszaiban. A konfixum egy olyan szóképzési egység, amely a szabad lexikai, és a kötött grammatikai morféma között helyezkedik el, ezáltal egy morfológiai kategóriába sem sorolható egyértelműen. A korpuszelemzésem erre a problémára fekteti a hangsúlyt, és olyan tulajdonságokat vizsgál, melyek segíthetnek a konfixumok hovatartozásának megítélésében. Ilyen tulajdonságok például a kombinálhatóság indigén és exogén tövekkel, az affixáció lehetőségei, vagy akár a kapcsolódó kötőhangok vizsgálata. A morfológiai tulajdonságok vizsgálata mellett a két választott konfixum szemantikai tulajdonságait is górcső alá vettem. A vizsgálatom megerősíti a konfixumok különleges státuszát, ezen kívül kimutatja, hogy a produktivitás a derivációnál alacsony, de derivátumokkal képzett összetételeknél igen magas. Újdonságok elsősorban a szemantikai vizsgálatok során, valamint a két kiválasztott konfixum használata között mutatkoztak.

JANKÓ KATALIN

Anglisztika MA, 1. félév

Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:

Dr. Szécsényi Krisztina egyetemi adjunktus

Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Átjárhatósági jelenségek különböző nyelvek infinitívuszi szerkezeteiben

Transparency Phenomena in Infinitives Cross-linguistically

Jelen tanulmány a mondatok átjárhatósági jelenségeit vizsgálja különböző nyelvek infinitívuszi szerkezeteiben. Három jelenség kerül tanulmányozásra, a klitikumok mozgása, a hosszú távú egyeztetés és a mondat szerkezet újrendezése. Ezek bemutatására több nyelvből kerültek ki példák, mint például az angol, német, orosz, izlandi stb. A fő hangsúly azonban a cseh nyelv jelenségeire, és azon belül a hosszú távú egyeztetés működésére helyeződik. A cseh nyelvben ez a jelenség rengeteg érdekességet, problémát és kihívást tartogat, főleg a Jakub Dotlačil által kezdeményezett elemzés. Dotlačil olyan alapelveket sért meg, mint hogy minden mondatnak kell, hogy legyen alanya vagy a tematikus szerepek kiosztásának szükségessége. A dolgozatban ezek a hibák és hiányosságok kerülnek elemzésre, valamint egy teljesen újfajta megközelítés a kérdéskörnek is vázolásra kerül. Amennyiben egy későbbi kutatás beigazolja az újfajta megközelítés helyességét, úgy akár kijelenthető lesz, hogy a cseh nyelvben nem létezik hosszútávú egyeztetés. A többi, tárgyalt átjárhatósági jelenség is ebből a szempontból van bemutatva, úgy, hogy az kerül tárgyalásra, ami a cseh jelenség megértéséhez szükséges. A végen pedig a befejezésben egy rövid összefoglaló és a konklúzió található.

SZOCIOLINGVISZTIKA

BODNÁR ALEXANDRA

Magyar nyelv és irodalom MA, 9. félév
Debreceni Egyetem Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:

Dr. Fehér Krisztina egyetemi tanársegéd
Debreceni Egyetem Bölcsészettudományi Kar

Káromkodások és szitokszavak helyzete a magyar nyelvben

A dolgozat egy önbevalláson alapuló kutatás eredményeit vizsgálja. A magyar nyelv híres arról, hogy színesen tudunk káromkodni. Ez nyelvünk egy olyan területe, mely többségében negatív előérzetet kelt az emberekben, mégis mindenki használja. Dolgozatom fő célja egy olyan szociolingvisztikai mérés bemutatása, mely azt vizsgálja, hogy az emberek adott szituációkban, adott kifejezések közül mit alkalmaznak. Ehhez szociolingvisztika által sokat alkalmazott kérdőíves adatgyűjtést választottam. Az adatok elemzésén kívül még igyekeztem a káromkodások történetére és a verbális agresszió pszichológiájára is kitérni.

TISLERICS LAURA

Szlavisztika (horvát) BA, 5. félév
Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:

Dr. Víg István egyetemi tanár
Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

A murakeresztúri kaj–horvát nyelvjárás mezőgazdasági, állattartási és szőlészeti szókincsének elemzése

Dolgozatomban a murakeresztúri kaj–horvát nyelvjárás mezőgazdasági, állattartási és szőlészeti szókincsének bemutatásával foglalkozom. A munkám célja, hogy az összegyűjtött szókincs szótári rendezésével bemutassam, és átfogó képet adjak a Murakeresztúron a kijelölt témakörökben használt kaj–horvát szavak eredetéről és jelentéséről. A pályamunka első felében nyelvészetileg és földrajzilag bemutatom és elhelyezem a Mura menti horvátokat és a kaj–horvát nyelvjárást, emellett röviden bemutatom történetüket is.

A második részben kitérek a szókincs összegyűjtésének módszerére, az adatközlőkre és a szótárrész felépítésére.

A szótárrészben a címszó magyar, ezt követi a kaj–horvát megfelelő, de megtalálható a jelentés horvátul, németül és szlovénul is. Továbbá minden szóhoz tartozik definíció, etimológia és példamondat a murakeresztúri kaj–horvát nyelvjáráson.

Végezetül pedig összegzem a szótárrész összeállítása során megfigyelt jelenségeket, mint például a kaj–horvát nyelvjárás szlovén nyelvhez való közelségének egyértelmű bizonyítékait, vagy az osztrák–német és magyar nyelvi befolyást.

MECSER SZILVIA

Magyar nyelv és irodalom MA, 3. félév
Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:

Dr. Bodó Csanád egyetemi docens
Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

**A moldvai magyar nyelvi oktatási program
helyi és magyarországi perspektívái**

A világ nyelvi diverzitása csökkenő tendenciát mutat. A nyelvi revitalizációs programok általános célja ennek megállítása. E nyelvi revitalizációs törekvések között említhető meg a Moldvai Csángómagyar Oktatási Program is, amelynek célja a moldvai magyar nyelvváltozat megőrzése Romániában, a Kárpátok keleti előterében.

A magyar nyelvi oktatási program működtetőinek és résztvevőinek nézőpontjait vetem össze, amelyek között feltételezéseim szerint számottevő eltérések tárhatók fel, és az identitás jellege miatt a szolidaritási paradigma, a revitalizációs törekvés gyenge pontjának tekinthető, mivel a segíteni akarók szándékai nem feltétlenül idomulnak a helyiek szempontjaihoz (Zakariás 2016).

Hangsúlyos a helybeliek értelmezésének ismertetése, ugyanis e nemzeti diskurzusba beágyazott elképzelések mögött meghúzódva a moldvai mindennapi jelentésstruktúrákban nem a nemzeti identitás, sokkal inkább az egyéni boldogulás és mobilitás szempontjai érvényesülnek, azaz az iskoláztatás, munkavállalás, nyugat-európai vendégmunka-hálózatokba való bekapcsolódás. Mindezek a modernizációs folyamatok és perspektívák a román nemzetállami térhez kapcsolják a helyi társadalmi csoportokat. (Zakariás 2011: 56). Éppen ezek azok, amelyekről keveset tudunk a magyarországi nézőponthoz képest.

A helybeliekkel készült interjúmban azonban számottevően megjelennek a román nyelvű mindennapokban való életfenntartás körülményei, valamint a mobilitás, a munkamigráció szerepe az adott családok életében, melyekhez képest a magyar nyelvtanulás vagy értéktelített a gyermek kitaníttatását illetően vagy értékvesztett a nyugatorientált gondolkodás vagy éppen a helyi megélhetés elsődlegessége miatt.

Kutatásom az interjúk tanulságaival az eltérő értelmezésekre, azoknak okaira mutat rá, hiszen a jótékonyosság minden területén szükséges, hogy a támogatók és támogatottak között konszenzus jöjjön létre a célokat illetően.

BODNÁR NOÉMI

Magyar nyelv és irodalom MA, 9. félév
 Debreceni Egyetem Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:

Mosoni Krisztina jelnyelvoktató
 Debreceni Egyetem Bölcsészettudományi Kar

Kollokvialis és szleng elemek a magyar jelnyelvben

Magyarországon a siket közösség a harmadik legnagyobb nyelvi-kulturális kisebbség, és ahol létezik siket közösség, ott szükségszerűen kialakul a jelnyelv is. Bár 2009 óta hazánkban hivatalos nyelv a jelnyelv, ezidáig viszonylag kevesen kutatták. Mivel a jelnyelv természetes nyelv, a szleng pedig nyelvi univerzálé, feltételezhető, hogy a jelnyelvben is létezik szleng, viszont Magyarországon ezzel kapcsolatos kutatások még nem születtek. Dolgozatom célja a jelnyelvi szleng és kollokvializmusok bemutatása, valamint egy online jelnyelvi szlengszótár terveinek ismertetése.

SZABÓ GERGELY

Magyar–Történelem tanári MA, 3. félév
 Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:

Dr. Bodó Csanád egyetemi docens
 Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

A migráció és a többnyelvűség narratívái amerikai magyarok körében

A dolgozat a migrációban tapasztalt nyelvi helyzetek és kihívások egy az eddigiektől eltérő, a labovi szociolingvisztikától eltávolodó elméleti kiindulópontú megközelítést alkalmaz. Habár a két-, illetve többnyelvűség kérdései sokat kutatott témák a magyar szociolingvisztikai vizsgálatok körében, a Kárpát-medencén kívül élő külhoni magyarság nyelvi körülményeiről alkotott narratívák mégis ritkán kerültek előtérbe eddig. A kifejezetten az egyesült államokbeli kutatások (így például Bartha Csilla, Fenyvesi Anna és Kontra Miklós vizsgálatai) több évtizeddel ezelőtt készültek, de mindegyik munka csupán egy kisebb, hagyományos diaszpórákötösség leírására vállalkozott.

Az adatgyűjtés során 30 interjú készíttettem elsőgenerációs magyar származású migránsokkal, akik az Amerikai Egyesült Államokban tartózkodtak. Adatközlőimet a lehető legszélesebb mintából válogattam; céloom nem egy adott közösség kvalitatív nyelvi vizsgálata volt, hanem

különböző szociokulturális háttérrel és életpaszttal rendelkező személyek (ki)vándorlásról és valamilyen többnyelvűségről vagy szuperdiverzitásról alkotott attitűdjeinek és narratíváinak összegyűjtése. Az interjúk öt modulból álltak össze, így az adatközlők egyéni háttérükkel, migrációjukkal és külföldi munkavállalásukkal, nyelvi helyzetükkel, magyarországi közegükkel és kapcsolattartásukkal, valamint a kinti magyarsággal kapcsolatos kérdésekre válaszoltak. Az ilyen kis mintán végzett kvalitatív elemzések előnye az, hogy a migráció körülményeinek mélyebb megértését és az ebben résztvevő egyének önértelmezésének olyan feldolgozását adhatják, amelyek a kvantitatív vizsgálatokban nem jelennek meg, és nem is tudnának megjelenni.

Kutatásom tágabb kontextusban arra is vállalkozik, hogy a két-, illetve többnyelvűség és a diaszpóra fogalmairól kialakított, a magyar hivatalos diskurzusokban és a tudományos munkákban egyaránt megjelenő képet árnyalja, valamint azokat egy sokkal szélesebb perspektívából mutassa be. Jelen dolgozat a kutatási eredmények bemutatásán túl ezeknek a terminusoknak a szociolingvisztika újabb hullámában is bevett módon való megközelítésére is kísérletet tesz, amely a nyelvek és nyelvváltozatok sokkal kiterjedtebb rétegződését, illetve azok teljes elkülöníthetlenségét hangsúlyozza az egyéni sajátosságokat kiemelve.

KOSECZKI DORINA

Anglisztika BA, 5. félév
Miskolci Egyetem Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:
Magnuczné Dr. Godó Ágnes egyetemi docens
Miskolci Egyetem Bölcsészettudományi Kar

Kódváltás az online játékosok nyelvhasználatában

Code-switching in the Case of Online Gamers

Napjainkban a többjátékos online játékok (MMO-k) egyre nagyobb népszerűségnek örvendnek, ahogy a játékosok száma növekszik. Ennek bizonyítéka a számtalan, kifejezetten játékosok részére szánt kiállítás, rendezvény, verseny és termék.

Mint megannyi más élethelyzetben, játék közben is elengedhetetlen a kommunikáció. Mivel a játékok és ahhoz kapcsolódó platformok, illetve termékek nyelve zömében angol, a más anyanyelvű játékosoknak alkalmazkodniuk kell, amennyiben lépést akarnak tartani. Így elsajátítják az angol kifejezéseket, amelyeket később a játékkal kapcsolatban akkor is használnak, ha egyébként anyanyelvükön kommunikálnak. A nyelvnek e használata kódváltást eredményez. Dolgozatomban magyar anyanyelvű játékosok játék közbeni kommunikációját vizsgáltam a magyar–angol kódváltás fényében.

HAVASI ZSUZSANNA

Magyartanár–Magyar mint idegen nyelv tanári MA, 1. félév
Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:

Dr. Vargha Fruzsina Sára tudományos munkatárs
Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Család és nyelvcseré — Esettanulmányok Péteriben

Dolgozatomban a szlovák alaplakosságú Péteri nyelvhasználatával foglalkozom. A településen ma a szlovák nyelv ismerete már csak a legidősebbeket jellemzi, a mindennapokban használt nyelv a magyar, tehát arra teszek kísérletet, hogy egy közösségben a nyelvcseré lezajlása után mutassam be annak hatását, nyomait. Kutatásomban egyrészt vizsgálom a lexikai maradványjelenséget – feltételeztem, hogy egyes szlovák kifejezések a szlovákul nem tudó generációk számára is ismertek –, másrészt pedig kitérek a kisebbséghez való attitűd változásaira és a falu szlovák kötődésének ismeretére különböző generációk körében. Vizsgálódásom eszköze szociolingvisztikai interjú, amelyet szóbeli szókincsteszttel és korábban rögzített interjúrészletek megítélésével egészítettem ki. Az interjúkat négy családban és a helyi általános iskola diákjai körében vettem fel, ennek megfelelően a dolgozat családi esettanulmányokat és az iskoláskorúak vizsgálatát tartalmazza.

Az eredmények azt mutatják, hogy a családokban különböző mintázatok alakulhatnak ki; a család múltja befolyásolja az identitást és a szlováksághoz való attitűdöt. Kérdéses azonban, hogy a család mennyire tekinthető az információk átadójának, az iskola és a kortárs csoport jelenléte egyes esetekben erőteljesebben mutatkozik. Különböző változatai láthatóak a maradványjelenség megjelenésének is, a legfiatalabbak azonban a családi attitűdtől függetlenül nem ismerik a kölcsönszavakat.

KOSZTA NIKOLETT ZSUZSANNA

Magyar BA, 5. félév
Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:
Bárth János tanársegéd
Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Tiszacsege nyelvjárásának összehasonlító vizsgálata

Dolgozatomban Tiszacsege nyelvjárását térképezem fel dialektológiai és szociolingvisztikai szempontok szerint egyaránt. A kutatás első részének alapját az 1950-es évek nyelvállapotát mutató *Magyar nyelvjárások atlasza* adja, amelynek adatait a 2008-as *Új magyar nyelvjárás atlasz* és saját kutatóutam eredményeivel hasonlítom össze, figyelembe véve a jelenségek korcsoportonkénti eloszlását. Kiinduló kérdésem, hogy melyek azok a nyelvjárási sajátosságok, amelyek megmaradtak és amelyek eltűntek a nagyjából 60 év távlatában. A tanulmány másik felében a nyelvjárási attitűdökkel foglalkozom, amely vizsgálatához szintén saját gyűjtéseket használok fel.

PUTTERER ELISABETH

Germanisztika BA, 7. félév
Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:
Komlósiné Dr. Knipf Erzsébet egyetemi tanár
Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

A menekültválság neologizmusai a német és magyar sajtóban

Die Neologismen der Flüchtlingskrise in der deutschen und ungarischen Presse

A dolgozat olyan, a menekültválsággal kapcsolatos neologizmusokat vizsgál, amelyek az elmúlt két év során keletkeztek a német és a magyar sajtónyelvben. A vizsgálat keretein belül elemezzük a német és a magyar nyelvben használt szóképzési modelleket, ezek eltéréseit, illetve hasonlóságait. A menekültválság Németországot és Magyarországot egyaránt érinti, így fon-

tos kérdés, hogy milyen új nyelvi jelenségeket okozott ez az esemény a két nyelv szókincsében, milyen új szavakkal kellett bővíteni a két nyelv szókincsét, hogy a menekültválság új jelenségeit megnevezhessük.

A sajtónyelv különösen hajlamos az új szavak képzésére, egyrészt, hogy feltűnő szóképzésekkel felkeltse az olvasó/hallgató figyelmét, másrészt hogy az élet minden területén újonnan megjelenő fogalmakat a lehető legpontosabban és leggazdaságosabban megnevezze. A magyar germanisták szempontjából a neologizmusok összehasonlítása az említett témakörben azért is érdekes, mert a német és a magyar nyelv nem áll egymással genetikai rokonságban. Mindkét nyelv más szóképzési stratégiákat vesz igénybe a saját struktúrájának megfelelően.

A neologizmusok vizsgálatánál figyelembe vettük a szemantikai szempontot is, azaz feltettük a kérdést, hogy vannak-e szemantikai különbségek a német és a magyar szavak között. Ez a kérdés elsősorban a két ország kormányainak alapvetően különböző hozzáállása miatt érdekes: a két ország menekültpolitikájának különbségei a sajtónyelvben is megmutatkozhatnak.

A dolgozat két részre osztható: az első rész a korpusz szociokulturális hátterének felvázolása után a neologizmus fogalmával, a neologizmustípusok lehetséges osztályozásával és a neologizmusok szókincsre gyakorolt hatásaival foglalkozik. A második rész először a migráns, menedékkérő és menekült fogalmak közötti különbséget, valamint a menekültkérdés megnevezésére használt szóösszetételeket vizsgálja. Ezt követi a korpuszadatok részletes elemzése. Végül összefoglalóan vázoljuk a kutatás legfontosabb kérdésfelvetéseit és eredményeit.

LAKATOS ALIZ

Magyar nyelvészeti és irodalmi tanulmányok MA, 4. félév
Babeş-Bolyai Tudományegyetem

Témavezető:

Dr. Kádár Edit egyetemi docens
Babeş-Bolyai Tudományegyetem

A kétnyelvűség témája a romániai magyar középiskolai anyanyelvi nevelésben

A romániai középiskolai magyar nyelv és irodalom tantárgy kereteiben csak elvétve találunk nyelvi témákat, amelynek egyik oka az, hogy hiányoznak a korszerű nyelvészeti segédanyagok, tankönyvek. A kétnyelvűség időszerű téma a romániai magyar beszélők vonatkozásában, de fontosságához képest alig kap helyet az oktatásban.

Dolgozatomban egy olyan feladatsor kidolgozására vállalkoztam, amely a nyelvészeti szakirodalomra alapoz, additív szemléletet érvényesít (ezáltal az iskolai nyelvi diszkrimináció csökkentéséhez is hozzájárul), kerüli a megszokott frontális oktatást, változatos módszerekkel dolgozza fel a témát úgy, hogy a diákok ne csak befogadóként vegyenek részt az órákon, hanem

lehetőségük nyíljon kritikusan viszonyulni a felvetett kérdésekhez. Így kutatásommal a romániai magyar anyanyelvoktatást szeretném elősegíteni egy konkrét feladatsort kínálva a tanároknak, amely a kétnyelvűség témáját, illetve az ezzel kapcsolatos kérdéseket dolgozza fel.

Míg a tantervben a kétnyelvűség pusztán mint egy nyelvészeti fogalom szerepel, kontextus nélkül az általam elkészített feladatsorban egy összetett viszonyrendszerben jelenik meg. A segédanyag nemcsak a kétnyelvűség értelmezésében nyit látószögben, hanem a velejárói és a (lehetséges) következményei is feldolgozásra kerülnek, mint például a kétkultúrájúság vagy a kódváltás és a kódváltás. A feladatsor megoldása során a diákok egy olyan szemléletet sajátíthatnak el, amely a nyelvet a környezete függvényében vizsgálja, illetve olyan tudáshoz juthatnak, amelynek iskolán kívül is haszna van.

A dolgozat az alkalmazott nyelvészet területéhez próbál hozzájárulni, és jellegéből adódóan egyaránt kapcsolódik a nyelvtudományhoz és a(z anyanyelv)-pedagógiához.

KATONA ÉVA

Alkalmazott nyelvészet MA, 3. félév

Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Témavezetők:

Dr. Bereczki András egyetemi adjunktus

Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Dr. Bodó Csanád egyetemi docens

Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Az észti nyelv hatása az észtiországi oroszok anyanyelvhasználatára

Dolgozatomban az Észtiországban élő orosz nyelvű kisebbség nyelvi helyzetét igyekeztem bemutatni. Észtiországban egyértelműen jelen van egy kialakuló új identitás és új nyelvhasználati minta is. Jelenleg nagyon dinamikusan működnek a kontaktusnyelvészeti mechanizmusok, a hatás pedig főleg az orosz anyanyelvűek körében érezhető. Kutatásomban ezt vizsgáltam, iskolai terepmunka és jegyzőkönyv készítése, internetes kérdőív és személyes mélyinterjú segítségével.

Mára kialakult egy olyan helyi speciális nyelvváltozat, amelyet bizonyos témákról folyó diskurzusban egy máshonnan érkező oroszajkú ember nehezen érthet. Ezt a nehézséget azonban szinte kivétel nélkül csak a szókincsbeli különbségek alkotják. A mindennapi élet szavai közül kicsi azoknak a kifejezéseknek a száma, amelyet egy orosz nyelvű észti használ, és ezek közül is szinte mindet körül tudja írni orosz szavakat használva. A két ország orosz nyelvének nyelvtana nem mutat nagyfokú eltéréseket, az interferencia elvétve van jelen, kivéve pár meghonosodott tükörkifejezést. Bár az észtiországi orosz nyelv egy rendkívül új változata a nyelvnek, ehhez a rövid fejlődési időhöz képest nagy változásokon ment keresztül, ritkán van arra példa, hogy ennyi idő alatt ilyen mértékben változzon egy nyelv. A változást erősen elősegítik a külső tényezők: az észti

feliratok a városokban, hirdetőtáblákon, üzletekben és a másodlagos orosz szövegek, amelyeket észtből fordítottak le (például újság, televízió) és ezért azok nagyobb valószínűséggel követik az észtt mintát.

Az új nemzedékekre nagy befolyással van az észtt iskoláztatás és az észtt kultúra befogadása. Az észtt iskolákban való tanulásnak, és az orosz iskolákban történő észtt tanterv elterjesztésének köszönhetően egyre több észtt szó és kifejezés minta kerül bele a nyelvbe. Sok gyerek csak otthon találkozik az orosz nyelvvel, észtt oktatásban részesül, ezáltal oroszul semmilyen szakszóincse nem fejlődik ki. Emiatt itt is, mint minden kétnyelvű beszélőnél, megjelenik az úgynevezett kiegészítési elv, amely szerint a beszélők az általuk beszélt nyelveket más módon, helyen, cél érdekében tanulják meg és használják.

MAGYAR NYELVÉSZET

KÁZMÉR ANIKÓ

Angol nyelv és irodalom–Magyar nyelv és irodalom tanári képzés BA, 3. félév
Comenius Egyetem

Témavezető:

Dr. Lanstyák István egyetemi tanár
Comenius Egyetem

A *bepróbálkozik* mint neologizmus

A nyelvek szókészletében folyamatosan jönnek létre új szavak. Dolgozatomban a *bepróbálkozik* igeekötős neologizmussal foglalkozom, amely körülbelül 15 éve van jelen a magyar nyelvben. A dolgozat egy empirikus kutatás alapján készült, amelynek célja a *bepróbálkozik* ige használatának megismerése volt. A kutatáshoz szükséges élőnyelvi példamondatokat a *Magyar nemzeti szövegtár* és különféle, az Interneten megtalálható szövegek szolgáltatták. A dolgozatban a *bepróbálkozik* igét a hagyományosnak számító *megpróbálkozik* igealak mellett mutatom be. Összehasonlítom a két ige jelentéseit, stílusértékét, és egy táblázatban azt is összefoglalom, hogy a két igealakhoz milyen esetű bővítmények járulhatnak. A *bepróbálkozik* jelentései közül azokat is leírom, amelyek a *be* igeekötő jelentéseihez kapcsolódnak és azokat is, amelyek az igeekötő jelentéseitől függetlenül alakultak ki. A bemutatott jelentéseket példamondatokkal szemléltetem.

A *bepróbálkozik* stílusértékét a szövegkörnyezetében előforduló szavak stílusértéke alapján határoztam meg. A kutatás során kiderült, hogy az új igealak stílusértéke nem bizalmas, mint az igeekötős neologizmusok többségének. Valószínűleg a gyakori használat eredményeképpen a *bepróbálkozik* már a közömbös és a bizalmas közti átmenetet alkotó kissé bizalmas stílusértékű szavak közé sorolható. A *bepróbálkozik* esete arra is rámutatott, hogy rövid idő alatt a jelentéstartalom kívül akár a szavak érzelmi színezete is megváltozhat. A *megpróbálkozik* kkal ellentétben az új forma érzelmileg telített, pejoratív jellegű szó, amellyel a beszélő negatív viszonyulást fejezhet ki. Egy külön fejezetben *abepróbálkozik* ige származékait és metaforikus jelentéseit is ismertetem. A szócsalád és az átvitt jelentések kialakulása azt bizonyítja, hogy a *bepróbálkozik* viszonylag gyorsan épül be a nyelvbe. Az összegyűjtött adatok alapján elkészítettem a *bepróbálkozik* ige lehetséges szócikkét.

KALLA VIKTÓRIA

Magyartanár MA, 5. félév
Szegedi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:

Dr. Schirm Anita egyetemi adjunktus
Szegedi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Középiskolai tankönyvek mondattani ismeretanyagának összehasonlítása

A dolgozat 9. osztályos nyelvtankönyvek mondattani fejezetének tartalmi szempontú összehasonlító elemzését adja. A vizsgálati kört a Mozaik Kiadó (Fráter 2016.), a Pedellus Tankönyvkiadó (Hajas 2015.), az OFI (Forró et. al. 2016.), az Antalné–Raátz-féle (2014) és a Maxim Kiadó két tankönyvére (2011; 2013) terjesztettem ki, ezek mindegyike szerepel az aktuális tankönyvjegyzékben, valamint két tankönyv esetében azok régebbi változatát is átnéztem (OFI – 2014; Antalné–Raátz – 2001). A kutatás során kiderült, hogy a tankönyvek tartalmilag igazodnak az érvényben lévő köznevelési alapdokumentumokban (NAT, kerettantervek) leírt irányelvekhez, követelményekhez. Annak ellenére, hogy nincs előírás a mondattan tanításának elméleti keretét tekintve, a jelenlegi tankönyvek még a hagyományosnak számító leíró nyelvészeti terminológiát követik. A magyar nyelvészeti kutatások eredményeit keresve a mondattani ismeretanyag következő részeit vizsgáltam meg: az alany-állítmány viszonyt, az állítmány, az alany és a bővítmények típusait, a határozók rendszerét, a szintagmák összekapcsolódását és a magyar nyelv szórendjének sajátosságait. A dolgozathoz kiderül, hogy ezek megjelennek ugyan az egyes tankönyvekben, de nem egyforma mértékben, a Mozaik Kiadóé pl. a mondattani ismeretanyag több szegmensében is beemel új kutatási eredményeket, a Pedellus Tankönyvkiadóé kevésbé. Az anyanyelvórán és az idegen nyelvi órán tanult összevetése ugyan megjelenik követelményként a köznevelési alapdokumentumokban, de a tankönyvek közül ez nem mindegyikben érhető tetten, ehhez kapcsolódóan szembeállítható egymással pl. a Maxim Kiadó 2011-es és 2013-as tankönyve is.

KIŠŠ GÁBOR

Magyar nyelv és irodalom-Képzőművészet BA, 3. félév
Nyitrai Konstantin Filozófus Egyetem

Témavezető:

Dr. Ján Bauko egyetemi adjunktus
Nyitrai Konstantin Filozófus Egyetem

Illésháza kutyaneevei

Munkámban Illésháza községének kutyaneeveit vizsgáltam, melynek első részében tisztáztam néhány alapfogalmat, illetve foglalkoztam a kenneleeevekekkel egyaránt. A második részben ismerttettem a falu történetét, valamint leírtam, hogy miként végeztem el az adatgyűjtést. A gyűjtést követően elkezdtem feldolgozni az adatokat, amelynek folyamán az általam összegzett és megállapított információkat összevetettem Török Tamás 2002-es dolgozatával. A vizsgálat során kitértem a kutyaneevek névadási indítékára. Természetesen a felderítetlen névadásból volt a legtöbb, összesen a nevek 73,35%-a. Török Tamás dolgozatában ez a nevek 70,24%-ának felelt meg. A többi adat nagyjából azonosságot mutatott. A neveket szintén megvizsgáltam a szótagszámuk alapján. Mindkét községben túlnyomórészt a kétszótagú kutyaneevek voltak többségben (Illésházán 91,12%, Karván 83,47%), viszont Karván (11,57%) csaknem kétszer annyi egyszótagú név fordult elő, mint Illésházán (5,27%). Hangtani szempontból a nevek csaknem fele vegyes hangrendű volt (45,72%). A nevek gyakoriságát vizsgálva kiderült, hogy két olyan név volt, ami ötször fordult elő, további kettő név négyszer, hét név háromszor, 35 kétszer, és 195 olyan névvel találkoztam mely csak egyszer szerepel a névanyagban. Török Tamás dolgozatában ez a kategória a következőképp néz ki: három kutyanév fordult elő ötször, egy háromszor, tíz kétszer és 83 egyszer. Az ő esetében nem volt olyan név, amelyet négy kutya viselt volna. Utolsóként pedig a kenneleeevekeket vizsgáltam meg. Ebben az esetben azonban nem végeztem semmilyen összehasonlítást, mivel mindössze négy kenneleeevből származó eb található a faluban.

KARÁCSONYI KRISZTINA

Magyar–Hon- és népismeret tanári MA, 7. félév
Pécsi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:

Dr. Farkas Judit egyetemi adjunktus
Pécsi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

A Pre-D nem birtokosi pozíció

Dolgozatomban a mindezidáig csak kevesek által vizsgált pre-D nem birtokosi pozíciót mutatom be. Megvizsgáltam, hogy a pre-D nem birtokosi konstrukciót is tartalmazó főnévi kifejezésekben is teljesül-e a hatókörláthatóság elve (lásd pl. É. Kiss 1992), mely szerint az operátorok felszíni szórendje egyúttal hatóköri sorrendjüknek is megfelel, és a magyar mondat esetén preverbálisan bizonyítottan teljesül. Végezetül négy elméleti pillérre támaszkodva (Farkas és Alberti 2016, Bartos 2000, Alexiadou 2004, Grohmann 2003) bemutatom, hogy milyen szerkezet rendelhető azon deverbális komplex esemény jelentésű főnevekhez, amelyeknél ki van töltve a pre-D nem birtokosi pozíció.

VIROVEC VIKTÓRIA

Angol nyelv és kultúra–Matematika osztatlan tanári képzés, 5. félév
Debreceni Egyetem Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:

Dr. Rákosi György egyetemi docens
Debreceni Egyetem Bölcsészettudományi Kar

A határozott névelő használatáról a birtokos elhagyása mellett a magyar nyelvben

On the Use of the Definite Article by Pro-dropped Possessors in Hungarian

Dolgozatomban a határozott névelő használatával foglalkozom a birtokos elhagyása mellett. Különös tekintettel az elidegeníthetetlen főnevek egy csoportja, a rokonsági viszonyokat kifejező főnevek és az elidegeníthető birtokok közötti különbségekkel. Érvelésem alapjául a személynevek esetén végbemenő, N-ből D pozícióba való emelkedés jelensége szolgál. Tekintsük az alábbi példát:

- (1) a) Szituáció: A nővéremet Juditnak hívják.
 b) Meglátogatom Juditot, mert beteg.
 c) Meglátogatom (a) nővéremet, mert beteg.

A rokonsági viszonyt kifejező főnevek, mint „anya”, „apa”, „nővér”, „báty” stb. jellemzői nagymértékben hasonlítanak a személynevekéhez. Például specifikusak, egyediek és azonosíthatók. Erre alapoztam azt a hipotézisemet, hogy a viselkedésük is hasonlíthat. Rokonsági viszonyt kifejező birtokokat teszteltem argumentum szerkezetben a határozott névelő elhagyása mellett, összehasonítottam az elfogadhatóságukat az elidegeníthető birtokokéval. Az eredmények egyértelműen azt bizonyították, hogy szignifikáns különbségek vannak a két birtoktípus elfogadhatósága között. A rokonsági viszonyt kifejező birtokok elfogadhatóbbak.

Ezekre az eredményekre alapoztam a további kutatásaimat, a különböző szemantikájú rokonsági viszonyt kifejező birtokok viselkedését vizsgáltam. Nevezetesen a horizontális viszonyokat kifejező és a vertikális viszonyokat kifejezőkét. A vertikális rokonsági viszonyokat kifejező főnevek egy speciális részalmazának, megvan az a tulajdonsága, hogy nincs többes számú alakja és csak egyedi olvasata lehet. Ebbe a részalmazba tartoznak az „anya”, „apa” főnevek.

Ebből egyrészt arra következtethetünk, hogy annál inkább elfogadható egy birtok argumentumszerkezetben a határozott névelő nélkül, minél több közös jegye van a személynevekkel. Nem csak [+specifikus], [+azonosítható], hanem [+ egyedi] is. Ha pedig a személyneveknek lehetséges az N-ből D-be emelkedés, amikor argumentum pozícióba lépnek, ez a rokonsági viszonyokat kifejező főnevek számára is megengedhető lehet. Dolgozatomban emellett érvelek, adatokkal és idegen nyelvekből vett példákkal.

POMÁZI BENCE

Magyar nyelv és irodalom MA, 3. félév
 Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:
 Dr. Kardosné Balogh Judit egyetemi docens
 Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

A datívuszrag állapothatározós esetekben

A dolgozat a datívuszrag poliszemiájával foglalkozik, főként az állapothatározós eseteken keresztül. Bemutatja, milyen képi sémán keresztül absztrahálódik a rag jelentése az eredeti, meghatározói funkció jelöléséből a különböző határozói és birtokos jelzői eseteken keresztül az állapothatározói jelöléséig. A dolgozat a funkcionális kognitív nyelvészet és a klasszikus grammatika elméleti kereteit alkalmazva élő nyelvi példákon keresztül vizsgálja a rag poliszém jelentésstruktúráját, amely adatok saját gyűjtés eredményét képezik.

NYELVÉSZET A NYELVOKTATÁSBAN

NAGY VIKTÓRIA

Angol nyelv és kultúra–Német és nemzetiségi német nyelv és kultúra
osztatlan tanári képzés, 7. félév
Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:

Dr. Müller Márta egyetemi adjunktus
Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

A nyelvi kompetencia fejlesztése a középiskolában

Entwicklung linguistischer Kompetenz auf Sekundarstufe 2

Az idegen nyelvek oktatása során a tanulók tudását több kompetenciaterület együttes fejlesztésével lehet bővíteni és fejleszteni. E kompetenciák közé tartozik a nyelvészeti kompetencia, amely a Magyarországi Németek Országos Önkormányzata (MNOÖ) által kiadott kerettanterv (Wurzeln und Flügel) szerint is további négy területre bontható. Használható idegennyelv-tudásra csak a komplex fejlesztés mellett tehetnek szert a nyelvtanulók.

Jelen kutatás a nyelvészeti kompetencia egyik részkompetenciáját, a morfológiai és szintaktikai kompetenciát vizsgálja a *Passiv*, vagyis szenvedő szerkezet segítségével oktatási környezetben. A vizsgálatban a győri Audi Hungaria Általános Művelődési Központ 11. évfolyamának nemzetiségi tagozatos hallgatói és a tagozaton tanító német nyelvtanárok vettek részt.

A szenvedő szerkezet oktatási vizsgálata mellett a kutatás középpontjában az úgy nevezett *Grammatikalitätstest* állt, amely során a tanulóknak 12 példamondatot kellett besorolniuk nyelvtanilag helyes vagy helytelen kategóriába. A feladat végrehajtásának eredményei tükrözték a kérdőívben megadott válaszaikat is.

A kutatás eredménye alátámasztja a hipotézist, mely szerint a nemzetiségi tagozaton tanulók a 6–8. évfolyamon találkoznak először a szenvedő szerkezettel, és a 10. évfolyam befejeztével annak minden formáját tanulták, felismerik. Tudásuk egyelőre még nem mondható biztosnak,

amit a helyes-helytelen mondatok felismerésének aránya is mutat. A hibás példamondatok nélkül zavaróan hatottak a vizsgált közösségre, illetve helyes mondatokat értékelték hibásan.

Ez a tudás az érettségi megszerzéséig, a középiskolai tudás mérésének időpontjáig még a gyakorlással és az aktív nyelvhasználattal pontosítható, hisz az elvárt elméleti tudással már rendelkeznek, felismernek minden szenvedő formát és fajtát. A szenvedő szerkezetnek a magyar nyelvtan rendszeréhez képest oly eltérő felépítéséből adódó hátrány a korai érintkezés és a grammatikai forma elsajátítása által beépül a tanulók nyelvi rendszerébe, és ezáltal írásban és szóban is nyelvíleg korrekt összefüggésben, gyakrabban fogják használni a szenvedő szerkezetet.

BERLINER ÉVA

Anglisztika MA, 4. félév

Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:

Dr. Tankó Gyula egyetemi adjunktus

Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

A tömörítés során használt olvasási készségek vizsgálata

Exploring the Reading Skills Elicited by Guided Summary Writing

A szövegértelmezés és a tömörítési készség elengedhetetlen mind a mindennapi és az egyetemi élet során. Ennek ellenére viszonylag kevés kutatás foglalkozik a tömörítés mögött meghúzódó kognitív folyamatokkal és még kevesebb azokkal az olvasási készségekkel, amelyek megkülönböztetik a jó és kevésbé jó készségű olvasókat. E dolgozat célja, hogy megvizsgálja, hogy az elsőéves anglisztika szakos hallgatók milyen olvasási készségeket használnak, amikor tömörített fogalmazáshoz olvasnak, illetve hogy a nyelvtudás milyen szerepet játszik e készségek használatában. A kutatási eredmények azt sugallják, hogy a megfelelő információ kiszűrését nem a nyelvtudás befolyásolja, hanem az, hogy a hallgatók milyen olvasási készségeket használnak ahhoz, hogy a szövegben megtalálják és kiszűrjék a releváns információkat. Ezen felül, az eredmények arra is engednek következtetni, hogy bár a szövegstruktúra ismerete hasznos lehet az információ kiszűrésében, az adott témában való általános jártasság viszont interferálhat a szituációban releváns információ megtalálásával.

VIDA BALÁZS

Angol–Matematika tanári képzés MA, 3. félév
Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:

Dr. Dóczi Brigitta egyetemi adjunktus
Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Korpuszok a tanárképzésben a *Pedagógiai nyelvtan* keretében – Esettanulmány két műhelyfoglalkozásról

Corpora in Teacher Training Through *Pedagogical Grammar* – A Case Study of Two Workshops

Az úgynevezett korpuszok (szövegtestek) forradalmasítása a nyelvtanításban számos európai és észak-amerikai egyetemen már megkezdődött és javában tart.

Felismerve a korpuszokban rejlő lehetőségeket a magyar tanárjelöltek számára is, mint a tanulmány szerzője, két gyakorlatorientált műhelyfoglalkozást tartottam 33 angoltanár-jelöltnek az egyik legnagyobb magyarországi egyetemen, Budapesten. A foglalkozások a *Pedagógiai nyelvtan* című kurzus keretén belül történtek. Legfőbb témájuk az volt, hogyan lehet felhasználni a korpuszokat az előíró és leíró nyelvtanbeli, a hétköznapi tanításhoz szorosan kapcsolódó és akár diákoktól érkező kérdések megválaszolására.

A kutatás a műhelyfoglalkozásokról készült esettanulmány. Céljai közt szerepel, hogy feltérképezze a tanárjelöltek előzetes tudását a korpuszokkal kapcsolatban, valamint felmérje, hogy a műhelyfoglalkozás mint oktatásszervezési mód milyen mértékben tudja kielégíteni a hallgatói igényeket a korpuszok felhasználását illetően. Hogy mindezen kérdésekre pontos és hiteles választ kapjak, a hallgatók véleményét két kérdőív segítségével mértem fel, továbbá kvalitatív módon elemeztem a foglalkozások alapján elkészült házi feladatokat.

A foglalkozásokat megelőző kérdőívből egyértelműen kiderült, hogy a tanárjelöltek közül senki sem használta még a korpuszokat nyelvtani témájú keresésekre. A foglalkozások ezt a hiányt próbálták valamelyest pótolni. Ezek eredményeképpen néhány jelölt példaértékű házi feladatot nyújtott be, míg többen jelezték, hogy számukra több gyakorlás és útmutatás szükséges ahhoz, hogy magabiztosabban tudják a szövegtestekből származó adatokat hasznosítani. A foglalkozások utáni kérdőív hasonló trendekre világított rá.

A tanulmány legfőbb eredménye, hogy habár a tanárjelöltek korpuszfelhasználási képessége így is jelentős fejlődést mutatott, az egyszeri foglalkozások nem elegendőek egy részletes és átfogó kép kialakításához. A megkezdett út első lépéseként a kutatás felvázolja, hogy a jövőben a fenti eredmények tekintetében milyen lehetőségek mutatkoznak a korpuszok tanárképzésbe való integrációjára.

BENCZE NORBERT

Tanári MA, 3. félév

Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:

Dr. Ladányi Mária egyetemi tanár

Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

A finn anyanyelvűek magyartanulásának kérdései

Dolgozatomban magyarul tanuló finn anyanyelvű diákok nyelvtudását vizsgálom, és a vizsgálaton keresztül igyekszem rámutatni azokra a magyar grammatikai jelenségekre, amelyek a finn anyanyelvűek magyartanulását egyrészt megkönnyíthetik, másrészt nehézséget okozhatnak.

Kutatásom elméleti háttere a kontrasztív nyelvészet. Online kérdőívem első felében irányított kérdéseket teszek fel, második felében feleletválasztós kérdések szerepelnek. Az utóbbi válaszait Corder hibaelemzési modelljét felhasználva dolgozom fel. A rendszerhibákat nyelvi szintek és hibatípusok szerint rendezem; részletes elemzésük során a finn és a magyar grammatikai jelenségeinek hasonlóságaira és különbségeire is kitérek. A hibák magyarázataiban a kontrasztív nyelvészet mellett a történeti összehasonlító nyelvészet, a nyelvtipológia és az areális nyelvészet eredményeire is támaszkodom.

Végül a magyar grammatikai jelenségeket a finn anyanyelvűeknek okozott nehézségek alapján öt csoportba sorolom, ezzel egy vázlatot adva arról, hogy a finnek magyartanítása során mely grammatikai jelenségekre építhetünk, illetve mely jelenségek szorulnak részletesebb magyarázatra. Az eredmények a tanórai munkán kívül a haladási menet felépítésében és a tananyagkészítés során is felhasználhatók.

TÓTH ADRIENN

Angol alkalmazott nyelvészet MA, 4. félév
 Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:

Dr. Illés Éva egyetemi adjunktus
 Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Nyelvfelejtés: Két nyelv közötti eltérések vizsgálata

Language Attrition: What Makes a Difference Between two Languages?

Ez a kutatás a második nyelv vagy idegennyelv felejtés koncepciójával foglalkozik. A kutatás célja, hogy körültekintően megvizsgálja az angol nyelv és nem angol nyelvek közötti különbséget nyelvfelejtés szemponjtából. Ezen kívül célja még, hogy összekapcsolja a nyelvfelejtést két másik koncepcióval, a motivációval, illetve az angol mint lingua franca fogalmával. A dolgozat első része a nyelvfelejtés elméleti és gyakorlati hátterével bővebben, valamint a motiváció és angol mint lingua franca hátterével rövidebben foglalkozik. A dolgozat következő részében a kutatás alatt kvalitatív módszerekkel szerzett adatok elemzése található. A kutatásban 11 alany vett részt, akik két nyelvet tanultak középiskolai tanulmányaik során, amelyek közül az egyik az angol volt, illetve emellett már legalább négy éve befejezték ezeknek a nyelveknek a tanulását. A kutatás eredménye azt mutatja, hogy legjobban a nyelvhasználat mennyisége befolyásolja a nyelv felejtésének mértékét mindkét nyelv esetében. Emellett, hogy a motiváció is fontos szerepet tölthet be a nyelv megőrzése érdekében, és hogy az angol mint lingua franca koncepciója pozitívan befolyásolja az angol nyelv megőrzését. A kutatás eredménye alapot nyújt a további nyelvfelejtéssel kapcsolatos kutatások számára.

SZIROCZÁK LAURA

Anglisztika MA, 1. félév

Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:

Dr. Károly Krisztina egyetemi docens

Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Fordítás az idegennyelv-tanulásban: Magyarországi középszinten álló angol nyelvtanulók esettanulmánya

Translation in the Language Learning Context: A Case Study of Hungarian Intermediate Level EFL learners

Jelen kutatás magyarországi angol idegen nyelv tanulók szövegfordításait vizsgálja, és igyekszik 1) az azokban előforduló lexikai/grammatikai/diskurzus szintű problémákat azonosítani; 2) a tanulók által használt fordítói stratégiákat felfedezni; 3) ezeket a talált problémákkal összekapcsolni. Céljaim elérése érdekében 24 darab angol–magyar és magyar–angol nyelvű fordítást vizsgáltam meg szövegelemzés segítségével, amelyeket 13 középiskolás, angol nyelvet középfokon beszélő diák állított elő. A fordítói stratégiák elemzése Klaudy (2003) átváltási műveleteinek vizsgálatával történt. Az eredmények elárulják, hogy a grammatikai elemek fordítása nagyobb kihívást jelentett a tanulók számára, mint a lexikai elemeké. A fordítási hibák nem köthetők egy-egy specifikus fordítói stratégia használatához, azonban a fordítások számos átváltási műveletet tartalmaznak. A diskurzus szintű elemek vizsgálata során felfedezhetjük, hogy a kohézió megőrzése sikeres volt a legtöbb esetben, mindkét irányban. A dolgozat eredményei hozzájárulnak a fordítás mint pedagógiai eszköz alkalmazhatóságáról folytatott vitához, hiszen annak hasznosságát és sikerességét mutatja a nyelvi osztályteremben.

SÁRKÁNY FRUZZSINA

Magyar mint idegen nyelv tanári MA, 6. félév
Károli Gáspár Református Egyetem Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:

Dr. H. Varga Márta egyetemi docens
Károli Gáspár Református Egyetem Bölcsészettudományi Kar

Kötőmód a magyar nyelvben és alkalmazása a magyar mint idegen nyelv oktatásában

Míg számos indoeurópai nyelvben a kötőmód a grammatikai rendszer jól elkülöníthető kategóriáját képezi, a magyar nyelvben a hagyományosan kijelentő, kérdő és felszólító mód mellett a kötőmód mint önálló igemód megítélése ellentmondásos. A probléma okát az összetett mondatokban a mellékmondatbeli kötő- és a felszólító mód morfológiai egybeesése adja. Szintaktikai és szemantikai tényezőket figyelembe véve azonban lényegi különbség rajzolódik ki a valódi felszólítást tartalmazó vagy idéző mondatok és a valódi felszólítást nem tartalmazó, de felszólító módú igealakokkal álló mellékmondatok között. Az igekötős igéket tartalmazó mellékmondatok esetében még nyilvánvalóbbá válik a funkciók elkülönülése. A magyar anyanyelvi beszélő számára nem jelent nehézséget a -j módjeles igemódot tartalmazó mellékmondatok helyes használata, ám a magyarnak idegen nyelvként való tanításában célszerű a kötőmód kategóriáját felvenni, és annak eseteiként tárgyalni a direkt felszólítást, valamint az összetett mondatok mellékmondatában megjelenő -j módjeles igemódot. A témában végzett kutatás eredményei megerősítették, hogy a magyarnak idegen nyelvként való tanításában eltérő szemléletre van szükség, és célszerű a kötőmódot önálló módként tanítani.

POLLER LILLA

Spanyol nyelv- és kultúra tanári MA, 3. félév
Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:

Baditzné Dr. Pálvölgyi Kata egyetemi adjunktus
Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Az anyanyelv hatása a magyarajkúak spanyol kiejtésére A magánhangzó-szekvenciák és a zöngétlen veláris réshangok megvalósítása

La influencia de la lengua nativa en la pronunciación española de los hablantes húngaros. La realización de las secuencias vocálicas y de las fricativas velares sordas

Ez a tanulmány olyan spanyol szakos hallgatók spanyol kiejtését vizsgálta, akik még nem folytattak fonetikai tanulmányokat, ami befolyásolná a kiejtésüket. Az [ja], [je] diftongusok és az [a], [e] magánhangzók megvalósítását helyezte a középpontba, de foglalkozott a zöngétlen veláris frikatívákkal ([x]) is.

A kutatás célja azoknak a hatásoknak a feltérképezése, amelyek ezeknek a hangoknak a nem megfelelő megvalósításához vezethetnek, hiszen fontos tudatosítani a nyelvtanulóknak, hogy az anyanyelv elkerülhetetlenül hat az idegennyelvi kiejtésükre.

A vizsgálat a 20 egyetemi hallgató által felolvasott korpuszt elemezte, majd a Praat program használatával, spektrogramok segítségével állapította meg a hangminták akusztikai paramétereit: az időtartamot, illetve a formánsok értékeit.

Az [ja], [je] diftongusok esetében a hangminták elemzése után arra az eredményre jutott, hogy a spanyol diftongusok hosszúságához közelítettek a köztes nyelv mért adatai.

Az [a], [e] spanyol magánhangzókat a magyar [a:], [] magánhangzókhoz vetette össze. A kérdéses hangokat a hallgatók a formánsok értékeinek mérési alapján a spanyol magánhangzók hangszínéhez ejtették közelebb, ez alól csak az [a] hang első formánsa volt a kivétel.

A tanulmány harmadik része azt elemezte, hogy a résztvevők hogyan ejtették a zöngétlen veláris frikatívát, a [x]-t. Az előzetes feltevással összhangban, a magyar nyelvben ennek megfelelő zöngétlen laringális frikatíva, a [h] hatással volt a megvalósításra, hiszen ennek a képzési helynek megfelelően valósították meg a zöngétlen frikatívát.

A vizsgálat tanulságos eredményekkel szolgált az idegennyelvi kiejtést illetően, hiszen a diftongusok és a magánhangzók esetében nem volt pontos magyar megfelelője a spanyol hangoknak, ezeket jobban el tudták sajátítani a tanulók, míg a zöngétlen veláris frikatíváknál, ahol előfordult a magyar nyelvben ugyanolyan és hasonló képzési helyű hang is, nagyobb nehézséget okozott a kiejtés megtanulása.

PSZICHOLOGVISZTIKA ÉS KOGNITÍV NYELVÉSZET

OLÁH BENCE ATTILA

Anglisztika BA, 7. félév

Károli Gáspár Református Egyetem Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:

Dr. Bölcskei Andrea egyetemi docens

Károli Gáspár Református Egyetem Bölcsészettudományi Kar

Hangstúdióban használt zenei terminusok

Music Tech Terms in Studios

Dolgozatomban a zenei hangstúdiókban használt zenei terminusokat elemezem, és nyelvi jellegzetességeik alapján csoportosítom őket. Az első részben a terminológiaelmélet fejlődését taglalom, és bemutatom a hat legfontosabb irányzatot. Ezután a különböző nyomtatott és online forrásokból összegyűjtött zenei terminusok egyedi nyelvi jegyeit vizsgálom meg, figyelembe véve, hogy ezek a szakkifejezések hogyan viselkednek stúdiótechnikával kapcsolatos szövegekben. Az elemzéshez egy olyan rendszer megalkotására volt szükség, amelyben a terminusok nyelvi, fogalmi és szocio-kommunikatív komponensei egyaránt jellemezhetők. A korpuszból kigyűjtött terminusokat először szinkrón szempontból vizsgálom a nyelvi alakjukra, a jelölt fogalmakra és pragmatikai jegyeikre koncentrálva. Ezután diakrón szempontú vizsgálat során jellemzem a terminusok nyelvi eredetét, a terminusfejlődést és terminusalkotást.

NAGY TAMÁS

Magyar–Filozófia tanári MA, 9. félév
Pécsi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Témavezetők:

Dr. Alberti Gábor egyetemi tanár
Pécsi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar
Dr. Wolosz Robert egyetemi docens
Pécsi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

**„A zene egyáltalán nem metal, leginkább valami vontatott rockos,
darkos egyveleg, néhol poszt-rockos beütéssel”
A zenei szubkultúrákhoz köthető szlengek megjelenési formái
magyar nyelvű, zenei témájú blogok posztjaiban**

Dolgozatomban a magyar rock/metal zenei szakmai beszélőközösség speciális nyelvhasználatát elemzem. Funkcionális-kognitív pragmatikai korpusznyelvészeti kutatásomban a *metal*, a *metál*, a *rock*, a *punk*, a *jazz*, a *blues* és a „-core” zenei műfajok és alműfajok (pl. *death metal*, *hardcore punk*, *metalcore*) előfordulásait, gyakoriságait vizsgálom. Ezek az elnevezések a konceptualizáció, a kategorizáció, a sematizáció és a szakmai diskurzus közösség terminológiájának konvencionáltsága által motiváltak, a dinamikus jelentésképzés által érintve a zenei szaknyelv rétegzettségét és annak szociokulturális meghatározottságát.

A Simple Concordance Program segítségével a két legaktívabb, kizárólag zenei témájú, magyar nyelvű blog (a Lángoló Gitárok és a Rockstation) posztjait vizsgálom, amelyek 2016. április 1. és 2016. április 30. között keletkeztek. Korpuszom 343 posztot, 100746 szövegszót tartalmaz. Ebből 111 poszt (33590 szövegszó) a Lángoló Gitárok, 232 poszt (67156 szövegszó) a Rockstation blogról származik. Dolgozatomban az angol és a magyar terminusok gyakoriságának különbségeit mutatom ki az alkorporuszok között, az általánosabb és a specifikusabb zenei műfajokra és alműfajokra fókuszálva. Ezenkívül elemzem ezeknek az elnevezéseknek a funkcióját a dinamikus jelentésképzésben (műfaji bizonytalanság nyelvi jelölése, „szlengszerűség”, irónia/önirónia). Kutatásom adatai alapján javaslatokat teszek a – nyelvészeti módszerekkel eddig nem vizsgált – magyar rock/metal szakmai beszélőközösség nyelvhasználatának standardizációjával kapcsolatban.

CZINKÓCZI KRISZTINA

Magyar BA, 6. félév

Károli Gáspár Református Egyetem Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:

Dr. Nádor Orsolya egyetemi docens

Károli Gáspár Református Egyetem Bölcsészettudományi Kar

Kategorizációs problémák a pszicholingvisztikában

Dolgozatom témája a megismeréstudomány (kognitív nyelvészet, pszicholingvisztika) területein mozog. Középpontjában a prototípus-elmélet áll, az elmélet problémáinak és kritikáinak vizsgálata.

A dolgozatban bemutatott kutatásom Armstrong és társainak 1983-as kutatását ismételi meg, hipotéziseim alapján megváltoztatott feltételekkel. Armstrong és társai végeztek először arra irányuló kutatást, hogy a prototipikus és jól definiálható kategóriák közti különbségeket megvizsgálják a kategorizáció során. A kísérlet arra kérdezett rá, mi történik, amikor arra kérik a kísérleti alanyokat, hogy rangsorolják, „mennyre jó példa” az adott kategóriára egy adott példa. Dolgozatomban kitérek az általános és konkrét módszertani hibákra is, és a kapott eredményeket összevetem. A két kutatás (Armstrong és az általam végzett) táblázatát összehasonlítva jelentős különbségek figyelhetők meg. Összességében az új kutatásban csökkenő tipikalitási fok állapítható meg, tehát kimutatható, hogy a tipikalitás mértéke változó tendenciát mutat. Az általam elvégzett kutatásban, ellenben Armstrong eredményeivel, a kísérleti alanyok nem értettek egyet a tipikusságban, és sokkal kevésbé találtak „párosabbnak” egy számot, mint amennyire „gyümölcssebb” egy gyümölcs. A valóban jól definiálható kategóriáknál (mint a számok, geometriai alakzatok) ez a kategorizálás tehát nem történik meg magától: csak igen kevesen rendelkezünk a tökéletes páros szám vagy a leginkább síkgeometriai alakzat fogalmával – holott kérésre meg tudjuk határozni. A kísérlet bebizonyította azt a hipotézisemet, hogy a kategorizációban még a jól definiálható fogalmakra is nagy hatással van az eltelt idő, a nyelv és a kultúra (a prototipikus kategóriákra pedig nagymértékben), és valószínűvé tette, hogy a jól definiálható fogalmaink ugyanúgy nehezen tipizálhatók, mint a nehezen definiálhatók (mint például az Isten, igazság, stb.), így a legvalószínűbb, hogy kategorizációjuk nem prototípusalapon működik. Kategorizációnk egy változó rendszer, amelyet komplex összetevők együtthatása alakít, és nem egyetlen szabályszerűség szervez (mint például a prototípus-elmélet), így egyetlen szabályszerűség nem is adhat választ a benne felmerülő kérdésekre. Dolgozatom további összehasonlító kutatások hasznát is felveti, hogy megfigyelhető legyen a változások mértéke és miéртje. Valamint alapot nyújthat további kultúra és kategorizáció összefüggéseit vizsgáló kutatáshoz.

SZLÁVICH ESZTER

Magyar nyelv és irodalom MA, 1. félév
Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:

Dr. Kugler Nóra egyetemi docens
Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Nincs mit mondjak — egy konstrukció elemzése

A dolgozatom célja egy konstrukció bemutatása korpusz alapján a funkcionális kognitív grammatika elméleti keretein belül. Elemzésem témája a létige – kérdő névmás – felszólító módú (kötőmódú) igealak által felépített szerkezet (pl. nincs mit mondjak, van hova menjek), amely a mondatátszövődés egy különleges típusának tekinthető. Ezt a szerkezetet, illetve megvalósulásait kívánom összevetni több szempont alapján a főnévi igeneves konstrukciós sémával (pl. nincs mit mondanom) és a klasszikus értelemben vett kettős állítmánnyal (pl. el kell mondjam). Az adatgyűjtéshez a *Magyar Nemzeti Szövegtár 2. (MNSZ2)* szövegtörzset választottam, a nincs mit és a van mit szókapcsolatokról lekérdezést készítettem, majd manuálisan szűrtem ki a megfelelő mondatokat. Így 116 mondat állt rendelkezésre az elemzéshez és a jellemzők kimutatásához. Hipotézisem, hogy a nincs mit mondjak szerkezeti felépítése sok szempontból megegyezik az el kell mondjam kettős állítmánnyal, annak analógiájára konstruáljuk meg, és hasonlóképpen valószínűsíthető meg a szintaktikai elemzése is.

ROSKÓ MIRA

Magyar nyelv és irodalom MA, 1. félév
Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:

Dr. Kugler Nóra egyetemi docens
Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

**Ottlik Géza nyelvi ingoványa
Egy sajátos szintaktikai szerkezet típus vizsgálata a Budakorpuszából**

Jelen dolgozat a célja a Budában található rendhagyó szerkezetek – a mondathasadás és az elemi mondat végén, eltagolva álló bővítmények jelenségének elemzése funkcionális kognitív keretben. A vizsgálat során a fő hangsúly az eltagolás szerkezetek értelmezésére helyeződik,

arra, hogy mennyiben kell más stratégiát alkalmazni az értelmezésük során a megszokott megoldásokhoz képest. A jelenséget ugyan a regényben található példák elemzésén keresztül mutatott be, de nem kívánom az eltagolás regénybeli poétikai funkcióját kibontani, sem a regény stíluselemzésének részeként tárgyalni. Az eltagolás élőbeszédben is gyakran előforduló jelenség, az eljárást azonban még alig vizsgálta a szakirodalom. A jelen kutatás egyik hozadéka az lehet, hogy az elemzési eredmények hozzájárulnak a jelenség másszövegtípusokban megfigyelhető megvalósulásainak a megközelítéséhez is, a további kutatásra tett javaslatok pedig empirikus vizsgálatokban hasznosulnak.

SOMOGYI LAURA

Magyar–Nyelv- és beszédfejlesztő tanári képzés MA, 2. félév
Pannon Egyetem Modern Filológiai és Társadalomtudományi Kar

Témavezetők:

Dr. Navracsics Judit egyetemi tanár
Pannon Egyetem Modern Filológiai és Társadalomtudományi Kar
Dr. Sály Gyula óraadó
Pannon Egyetem Modern Filológiai és Társadalomtudományi Kar

Homográfhatás egy kétnyelvű szemantikai tesztben

A kognitív pszichológia sokat vitatott problémaköre a lexikális tudattartalmak feldolgozása, amit több mint száz évvel ezelőtt kezdtek el kutatni. Jelen kutatás célja annak vizsgálata, hogy miként történik a kétnyelvűek körében a szemantikai feldolgozás, mekkora szerepe van a szemantikai tudatosságnak, mennyire érintett mindkét nyelv az információ feldolgozásában.

Az írott nyelv percepciós vizsgálata során adalékokat kapunk a nyelvek feldolgozására vonatkozóan. A két nyelv aktivációjának vizsgálatában az első és a második nyelvhez tartozó szavak elérésekor speciális szerepe van azoknak a lexémáknak, amelyeknek az írásmódja és/vagy a hangalakja közös a két nyelvben. Ehhez a csoporthoz tartoznak az interlexikális homográfok, amelyek ortográfiailag megegyező, de jelentésükben különböző szavak, mint a comb szó a magyarban és az angolban.

Kísérletünkben pszichofizikai módszerrel dolgoztunk. A résztvevőknek arról kellett dönteniük, hogy a számítógép képernyőjén megjelenő szó és az azt követő kép között van-e szemantikai kapcsolat. Ehhez számítógépes programot használtunk, amellyel a szemantikai döntés reakcióidejét és a döntések helyességét mértük. Összesen 88 szóból és képből álló kétnyelvű tesztet dolgoztunk ki. A teszt magyar és angol elemeket egyaránt tartalmazott, összesen 22–22 magyar és angol szót, valamint 22 interlexikális homográfot, amelyek között a magyar és az angol nyelvű jelentések is megjelentek, valamint kognátuszok is megtalálhatók voltak közöttük. A szavak és képek közötti kapcsolat mellérendelésen alapul, hiponim viszony van a szó-, valamint kép-

jelentések között. A szavak gyakoriságát az adott nyelvek gyakorisági korpuszain ellenőriztük, ismertségét a résztvevők között vizsgáltuk.

A döntés megmutatja, hogy valóban aktiválódik-e mindkét nyelvű mentális lexikon akkor is, ha nem nyelvi döntés tesztet alkalmazunk, tehát amikor nem arról kell dönteniük, hogy a szavak melyik nyelvekhez tartoznak.

Eredményeink szerint az első nyelv szavai gyorsabban aktiválódnak, és a felismerésükben a szemantikai tudatosság nagyobb, ám a homográfokról való nyelvi döntést az adott szó nyelvi gyakorisága befolyásolja.

SEBESTYÉN ESZTER

Magyar–Történelem tanári képzés MA, 3. félév
Károli Gáspár Református Egyetem Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:

Dr. Sólyom Réka egyetemi adjunktus
Károli Gáspár Református Egyetem Bölcsészettudományi Kar

Igekötős igék fogalmi integrációja. A kombinált bemeneti hipotézis alkalmazhatóságának lehetőségei

Az utóbbi évek funkcionális-kognitív nyelvészet szemantikai és stilisztikai kutatásai újabb és újabb utakat keresnek az igekötős igék, neologizmusként értékelhető kifejezések mélyebb jelentéstani elemzésére. A szakirodalomban egyfajta távolodás tapasztalható a kognitív nyelvészet standard metafora- és metonímiaelméleteitől, míg a fogalmi integrációs elmélet, más néven blendingelmélet egyre inkább előtérbe kerül a metaforák és metonímiák szemantikai alapú elemzéseiben. A dolgozat arra kérdésre keresi a választ, hogy a nemzetközi szakirodalomban megjelent két modell, a Fauconnier és Turner által alkotott blinding és Ruiz de Mendoza Ibáñez és nyelvész társai (Peña és Santibáñez Sáenz) által létrehozott kiterjesztett fogalmi integráció (vagy kombinált bemeneti hipotézis) hogyan használható az *el* igekötő és egy bázisige kapcsolatának szemantikai ábrázolására. A dolgozat célja, hogy kijelölje azon *el* előtagú igekötős igék csoportjait, amelyek nemcsak a Fauconnier–Turner-féle modellben működőképeseek, hanem a kombinált bemeneti hipotézis is alkalmazható rájuk. Vagyis milyen esetekben érdemes az egyik, illetve a másik modellt alkalmazni? A munka a leíró grammatika által meghatározott *el* igekötő jelentéseit rendeli a strukturális nyelvtan akcióminőségeihez, és a kognitív nyelvészet metaforáin, metonímiáin és képi sémáin keresztül mutatja be azok szemantikai működését. A dolgozat két hipotézist igazol. Az első szerint a rezultatív (eredményességet jelentő) akcióminőséggel rendelkező *el* előtagú igekötős igék szemantikai vizsgálatára alkalmas Ruiz de Mendoza kombinált bemeneti hipotézise, míg a delimitatív (behatároltság) akcióminőséggel rendelkezők csak a Fauconnier–Turner-féle rendszerben ábrázolhatók. A dolgozat további hipotézise, hogy csak azokat

az igekötős igéket érdemes a Ruiz de Mendoza-féle rendszerben ábrázolni, amelyek rejtett fogalmi metaforákat és metonímiákat tartalmaznak, vagyis metaforikus és metonimikus kiterjesztéssel értelmezendők. A dolgozat kutatási módszere a korpuszelemzés. A vizsgálandó példák az *Egy nap a városban* blog 2015 júniusától decemberig születetett bejegyzéseiből származnak. A szerző az elzöldül a FŐTÁV, az elkaszálja a projektet és az egyszer elment a [kolbász] példák elemzésével mutat rá a két blenditípus működésére.

VAS NOÉMI DIÁNA

Magyar nyelv és irodalom MA, 5. félév
Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:

Dr. Slíz Marianna Ilonaegyetemi adjunktus
Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Tulajdonnevek szóasszociációs vizsgálata

Dolgozatomban a tulajdonnevek előhívását vizsgáltam szóasszociációs módszer segítségével marketing területén dolgozók esetében. Megfigyelhető volt, hogy a tulajdonnevek előhívása mennyire egyénfüggő, nagyban befolyásolja az adatközlő foglalkozása, végzettsége, illetve érdeklődési köre is. Ezt jól szemlélteti, hogy bizonyos tulajdonnevek csak egy adatközlőnél jelentek meg, valamint a láncként előhívott nevek is: ilyenek voltak többek között a sportolók nevei, illetve a földrajz iránt érdeklődőknél több helynév megjelenése.

A névasszociációknál megfigyelhetővé vált, hogy vannak olyan elemek, amelyek könnyen előhívják egymást: legyen szó egyazon kategória elemeiről (Albert – Alberta), vagy különböző kategóriába tartozó elemekről (Gárdonyi Géza – Gárdonyi). Emellett jól látható volt az is, hogy adatközlőim egymást követően több elemet hívtak elő egy kategóriából. Van fogalmi alapú asszociáció: férfi-női keresztnévpárok, azonos fogalmi tartományba tartozók (pl. írók, sportolók, városok, kontinensek), eredet szerinti kapcsolatok (pl. Kolumbusz és Kolumbia), családi kapcsolatok (pl. Karinthy Frigyes – Karinthy Márton – Karinthy Ferenc). Emellett vannak alaki alapú asszociációk: például az első pár hang egyezése, előtag egyezése összetételben, a magánhangzók vagy mássalhangzók egyezése, egyszerű alaki hasonlóság. Ezek közül egyszerre több is megjelenhet, egymással összekapcsolódhat, együttesen működhet.

Kitekintésként elmondható, hogy mindenképpen érdemes lenne nagyobb adatmennyiséget is megvizsgálni a hálózat kutatás segítségével. A későbbiekre nézve mindenképpen tervezem egy olyan programkód megírását, amelynek segítségével lehetőségessé válna szemléletesebben, gráfok segítségével bemutatni a 46, gazdasági téren működő adatközlőim által aktivált tulajdonneveket is.

A hálózat kutatáson kívül érdemes megvizsgálni a későbbiekben azt is, hogy más adatközlők esetében mennyiben bír befolyásoló erővel a foglalkozás, valamint a végzettség.

FORDÍTÁSTUDOMÁNY

BARTÓK BOGLÁRKA

Anglisztika BA, 5. félév
Miskolci Egyetem Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:

Dr. Mokrainé Orosz Angéla egyetemi tanársegéd
Miskolci Egyetem Bölcsészettudományi Kar

Arany, Eörsi vagy Nádasdy? – Tulajdonnevek fordításának változatai Shakespeare *Szentivánéji álom* című drámájában

Shakespeare munkásságáról és drámáinak interpretációjáról már számos tanulmány született. Többen újra is fordították műveit, a kutatók elemezték és összevetették a fordítási változatokat. Úgy vélem azonban, hogy még mindig található a drámafordításokkal kapcsolatban olyan lefedetlen szegmenseket, melyeket érdemes részletesebben vizsgálni.

Kutatási területem létjogosultságát az is igazolja, hogy viszonylag kevesen foglalkoztak azon tulajdonnevek fordításának elemzésével, amelyek Shakespeare műveiben szerepelnek. Milyen fordítási változatok léteznek? Milyen változás figyelhető meg a tulajdonnevek fordításában? Mi okozhatta a változást? Angol nyelvű dolgozatom megírásakor arra törekedtem, hogy ezekre a kérdésekre keressek választ. Shakespeare *Szentivánéji álom* című drámáját választottam dolgozatom alapjául, mivel a mű tulajdonnevei között található több lefordított tulajdonnevet is.

A tulajdonnevekre vonatkozó kérdéseket Klaudy Kinga–Simigné Fenyő Sarolta *Angol–magyar fordítástechnika* (2000), Farkas Tamás *A tulajdonnevek fordíthatóságáról és napjaink fordítási hibáiról, közsók és tulajdonnevek példáján* (2007), valamint Vermes Albert Péter *Proper Names in Translation: A Relevance–Theoretic Analysis* (2001) című értekezései alapján tárgyalom. A dráma karaktereinek csoportosítása Vermes disszertációjának négy kategóriája (átvitel, behelyettesítés, szorosabb értelemben vett fordítás és modifikáció) alapján történik. A Szentivánéji álom fordításaival és fordítóival kapcsolatos kérdéseire pedig több tanulmány anyaga szolgál majd a dolgozat forrásaként.

Shakespeare e drámájának számos fordítási változata létezik: többek között Arany János, Eörsi István, Csányi János, valamint Nádasdy Ádám is lefordította a művet. A tulajdonnevek lefordítása – többek között – a többlettartalom átadásával indokolható. A fordítási változatok létrejöttét pedig a célnyelv folyamatos fejlődése és átalakulása okozza. A magyar nyelv gazdagsága számos lehetőséget biztosít a fordítók számára.

KURDI KRISZTINA

Német nyelv, irodalom és kultúra MA, 9. félév
 Debreceni Egyetem Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:

Dr. Csatár Péter egyetemi docens
 Debreceni Egyetem Bölcsészettudományi Kar

Ne is bolygassuk... Fiktív fordítói napló Günter Grass *Ein weites Feld* című regényéhez

Jelen munka témája a vendégzövegek fordíthatósága Günter Grass *Ein weites Feld* című regényében. A dolgozat két részből tevődik össze: Az elméleti keret bemutatásából, amely Gérard Genette transztextualitás fogalmán alapszik, valamint egy gyakorlati részből, amelyben a műfordítás során fellépő praktikus dilemmákat vizsgálom. A dolgozat központi kérdése a következő: Mennyiben tarthatók meg, illetve mennyiben lehet közvetíteni a transztextuális elemeket a műfordítás során. A kérdésre való válaszadás közben kitérek többek között az intertextualitás-fogalom fejlődéstörténetére is.

TÓTH NOÉMI

Magyar–Német nyelv és kultúra osztatlan tanári képzés, 5. félév
Miskolci Egyetem Bölcsészettudományi Kar

Témavezetők:

Paksy Tünde tanársegéd
Miskolci Egyetem Bölcsészettudományi Kar
Barna László külső konzulens
Földes Ferenc Gimnázium

Szabó Lőrinc lírafordításai németről magyarra – Bibliográfiai kutatások

Dolgozatom Szabó Lőrinc lírafordítói munkásságának egy részét mutatja be. Azon belül is a németről magyarra fordított lírai műveket gyűjti össze egy adatbázis formájában. A gyűjteményben szerepel az *Örök Barátaink* című kötetben megjelent, Szabó Lőrinc által németből magyarra fordított művek listája, továbbá a Horányi Károly, F. Csanak Dóra és Körmeny Kinga által megjelentetett anyagok.

A dolgozat célja minél jobban feltárni Szabó Lőrinc németről magyarra végzett műfordítói munkásságát, mindenekelőtt a lírai fordítások összegyűjtése, rendezése.

A műfordítás folyamatának bemutatásával láthatóvá válik előttünk, hogy mennyire fontos lenne egy teljes adatbázis elkészítése, amely tartalmazná a variánsokat, így megfigyelhető lenne a munka folyamata és regisztrálhatóvá válnának a szövegbeli változások.

A dolgozat bemutatja Szabó Lőrinc műfordítói munkásságának elméleti és gyakorlati oldalát is. Nagy részét mégis az adatbázis teszi ki, mely fontos eleme a költő életművének.

Az adatbázis több kérdés megválaszolásában is segítené a Szabó Lőrinc-kutatók munkáját. Ezek közül néhány: érdekes lenne az adatbázis segítségével kikeresni, hogy Szabó Lőrinc számára mely irodalomtörténeti korok voltak fontosak a fordítások szempontjából. Izgalmas kérdés, hogy kimutatható-e a műfordítások hatása Szabó Lőrinc költészetére? Azt tudjuk, hogy a *Föld, Erdő, Isten* verskötetben fellelhető George hatása, viszont kérdéses a többi költő hatása (pl. Goethe). A későbbi munka során választ kaphatunk arra a kérdésekre, hogy hány variáns létezik az újrafordított verseknél. Az adatbázis elkészítése után szintén érdemes lenne megvizsgálni, hogy a fordítások mennyiben tükrözik saját költői ízlését. A fordítások és saját költemények szókincse mennyiben hasonlít egymásra, ugyan azt a szókincset használja-e a költő, mint saját műveinek megírásakor, vagy inkább a forrásnyelvi szöveg szavait használja? Ilyen és ehhez hasonló kérdések vizsgálatához nyújthat majd segítséget a teljes adatbázis.

A dolgozat legfőbb eredménye az adatbázis elkészítése, amely nagyban hozzájárul Szabó Lőrinc műfordítói munkásságának bemutatásához, segítve a Szabó Lőrinc-kutatók munkáját.

SÁNTA LÚCIA

Anglisztika BA, 7. félév

Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsész- és Társadalomtudományi Kar

Témavezető:

Dr. Somló Ágnes egyetemi adjunktus

Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsész- és Társadalomtudományi Kar

Kultúrák dzsungele: Kipling *A dzsungel könyve* című regénye két magyar fordításának összehasonlítása

A Jungle of Cultures: A Comparison between Two Hungarian Translations of Kipling's *Jungle Book*

Dolgozatom témája Kipling *ADzungel könyve* című műve, annak két magyar fordítását hasonlítom össze és keresem az újabb verzió lehetséges funkcióját.

Az első fejezet a szerző rövid bemutatása, első sorban Kipling Indiához való viszonyát vizsgálja, amely nagy hatással van a történetekre. Ezt követi a könyv jellemzése, melyet két meghatározó kérdés felől közelítek meg. Az első a célközönség behatárolása az eredeti műben, azaz annak megállapítása, hogy milyen mértékben tekinthetjük gyermekirodalomnak *A Dzungel könyvét*. A második kulcskérdés az, hogy mennyire hitelesen, valósan kerül India ábrázolásra, mennyire befolyásolja Kipling saját tapasztalata, illetve az angol célközönség. Ezek a megközelítések ugyanis jelentősen meghatározzák a fordítás kihívásait és feladatait, a megfelelő módszer kiválasztását.

Magukra a fordításokra a harmadik fejezetben térek ki, általánosságban a magyar verziókra, az újrafordítással foglalkozó elméletekre, majd ezt követően a két vizsgált fordításra: Benedek Marcell 20. századot uraló munkája az egyik, a másik pedig a legújabb kiadás, mely Greskovits Endre alkotása. A dolgozat fő kérdése, hogy szükség volt-e erre a legújabb fordításra, és milyen feladatot tölthet be, mi a jelentősége a benne szereplő új megközelítéseknek.

Ezt követően a negyedik fejezetben a „Tigris! Tigris!” című fejezetből vett konkrét példákkal mutatom be a két verzió közötti különbségeket. Ezek közül az egyik legszembetűnőbb változás a tulajdonnevek írásmódja, amelyeket Benedek magyarosított – s így is terjedtek el a hazai kultúrában –, míg Greskovits megpróbál visszatérni egy hitelesebb indiai átíráshoz. Egyéb szempontok, mint a mesei vagy idegen kultúra elemeinek fordítása, a szóhasználat és általános stílus is mind azt mutatják, hogy míg Benedek megpróbálja magyarosítani a történetet, addig Greskovits szigorúbban követi az eredeti könyvet, sőt a valódi indai kultúrát.

Mindent összevetve, a két verzió különböző fordítási technikákat alkalmaz, melyeket az eltérő célközönség magyarázhat. Benedek egy szélesebb közönségnek ír, olyan verziót hoz létre, amely jobban megfelel a fiatal olvasóknak, míg Greskovits inkább a tények iránt is érdeklődő felnőtteket veszi célba. Ez az új megközelítés érdekes és fontos szerepet játszhat a magyar kultúrában,

ugyanakkor a teljes Kipling élményhez szükséges a korábbi fordítás ismerete is, és valószínűtlen, hogy az valaha elveszítené fontosságát.

OLÁH GRÉTA

Fordító és tolmács MA, 16. félév
 Debreceni Egyetem Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:

Dr. Puskás István egyetemi adjunktus
 Debreceni Egyetem Bölcsészettudományi Kar

A jogi szakfordítás nehézségei olasz–magyar, magyar–olasz kontextusban

Dolgozatom célja, hogy felhívjam a figyelmet az olasz–magyar, magyar–olasz kontextusú jogi szakfordítás nehézségeire, összetettségére és kutatásának fontosságára. Munkám három fejezetre tagolódik, az elsőben a jogi szakfordítás elméleti hátterét, sajátosságait, a jogi szakfordító kompetenciáit vizsgálom. A másodikban a fordítói segédeszközöket veszem górcső alá, míg a harmadik részben gyakorlati példákon keresztül mutatom be a jogi szakszövegek fordítása közben felmerülő leggyakoribb problémákat és ezeknek a megoldását, mindezt az olasz–magyar, magyar–olasz nyelvpárokra koncentrálni.

VASS SZILVIA

Fordító és Tolmács MA, 3. félév
 Pannon Egyetem Modern Filológiai és Társadalomtudományi Kar

Témavezető:

Dr. Mudriczki Judit egyetemi adjunktus
 Pannon Egyetem Modern Filológiai és Társadalomtudományi Kar

Interakciós mondatszók audiovizuális fordításának stratégiái az *Amerika kapitány* trilógiában

Jelen dolgozat egy esettanulmány keretében az interakciós mondatszók lehetséges magyar fordítását és fordítási stratégiáit vizsgálja audiovizuális szöveggörnyezetben.

Az interakciós mondatszó, mint önálló, tagolatlan, de pragmatikai jelentéssel bíró nyelvi egysége a közlésfolyamatnak, jelenléte az akciófilmek műfajára sajátosan jellemző.

Az audiovizuális fordítás során a szinkron dramaturgnak lehetősége van a forrásnyelvi szöveg mellett a különböző nonverbális jelek megismerésére is, amelyek alapvetően befolyásolják az interakciós mondatszók értelmezését. Az angolról magyarra történő fordításuk nagy kreativitást igényel, mert 1) átvételük a célnyelvben (például az okay/oké esetében) valamint a több alkalommal történő, szó szerinti ismétlődésük magyarul nyelvhelyességi illetve stiláris hibának számít; 2) ráadásul a célnyelvi változatnak minden esetben a szájmozgást is követnie kell.

Kutatásom célja megvizsgálok, mennyire befolyásolja a szinkron dramaturg munkáját az élő beszéd hallása és a nonverbális jelek észlelése az angol szerkezet magyarra történő fordítása során. Dolgozatomban a szerkezet különböző variációit és ezeknek magyar változatát az alábbi három filmből álló korpusz alapján elemzem: *Amerika kapitány: Az első bosszúálló* (*Captain America: The First Avenger*, 2011), *Amerika kapitány: A tél katonája* (*Captain America: The Winter Soldier*, 2014), és az *Amerika Kapitány: Polgárháború* (*Captain America: Civil War*, 2016). A filmek eredeti, angol verzióját összehasonlítom a magyar szinkronizált változattal és rámutatok, milyen átváltási műveletet alkalmaztak a szinkron dramaturgok a fordítás során, mennyire következetes a szóhasználat az egyes karakterek esetében, illetve stilisztikailag hogyan sikerült megoldani az interakciós mondatszók fordítását.

ÉRSEK CSENGE

Anglisztika BA, 3. félév

Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:

Dr. Károly Krisztina egyetemi docens

Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Értékek, célok, stratégiák és döntések egy nyelvtanuló fordítási folyamatában – esettanulmány

A dolgozat témája a fordítás folyamata, amelyben a fordító személye a vizsgálat fókuszja. A kutatás fő célja egy olyan egyetemi angol nyelvi képzésben résztvevő hallgató értékeinek, céljainak, stratégiáinak és döntéseinek vizsgálata a fordítás folyamatában, aki fordító-tolmács mesterképzést tervez végezni, hogy longitudinális kutatást tudjak vele folytatni. Kiraly (1995) szerint a fordítás folyamatának és a fordító szerepének valóságghú leírása és megértése elengedhetetlen mind a fordítástudomány, mind a fordításoktatás fejlesztésének szempontjából, ezért érdemes az adott tényezőket vizsgálni. A kutatás egy egyszemélyes esettanulmány egy olyan anglisztika szakos hallgatóval, akinek nincsen fordítási gyakorlata és fordítástudományi háttérismerete. Az adatokat egy kvalitatív interjú és egy kognitív térkép segítségével gyűjtöttem. Elemzésük so-

rán a következő, legfontosabb eredmények születtek: a hallgató a fordítást üzenetátadási folyamatként értékeli az író és a célközönség közt, a fordító feladataként pedig az értékekhez – a célközönség igényeihez és az író szándékaihoz – való alkalmazkodást nevezi meg, és véleménye szerint a fordító szerepének kielégítő teljesítése a fordítás célja, vagyis érték és cél közt alapvetően nem tesz különbséget. Az adatelemzésből az is kiderül, hogy a hallgató a fordításban felmerülő problémák megoldására, megelőzésére, az értékekhez való alkalmazkodásra használja a stratégiákat, melyek végső célja valószínűleg saját elégedettség-érzetének elérése. A hallgató stratégiái három csoportra oszthatók: keresési (pl.: belső keresés, szótárhasználat, szakértői segítség kérése), döntési (pl.: legáltalánosabb szó használata, vizualizálás, átmeneti megoldás) és módszertani (pl.: mondathatárok, átmeneti megoldások jelölése a szövegben). A legfontosabb következtetés, hogy a hallgató értékei és fordítási gyakorlata felfedezhető az összhang, azonban következetlenségek is azonosíthatók.

BARTÓK BOGLÁRKA

Fordító és tolmács MA, 1. félév
Miskolci Egyetem Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:
Dr. Dobos Csilla egyetemi docens
Miskolci Egyetem Bölcsészettudományi Kar

Hangyából hód? – Állatneveket tartalmazó frazeologizmusok összevetése angol, francia, német és magyar nyelven

Számos szólás-mondást, állandósult szókapcsolatot ismerhetünk az anyanyelvünkön. Ahhoz, hogy beszéljünk egy idegen nyelvet, nem szükségszerű frazeologizmusokat használnunk, ám sokkal többet lehet elmondani egy-egy szólás képességével, mint a hosszú mondatokkal való körbeírással. Léteznek már olyan gyűjtemények, amelyek feldolgozzák, megmagyarázzák az anyanyelvben használatos szólásokat és közmondásokat. E kötetek megtalálhatóak magyar nyelven is, de ezekben az esetekben nem ismerheti meg az olvasó az idegen nyelvi megfelelőket. Léteznek tematikus frazeológiai szótárak? Mennyire részletesen mutatják be a forrásnyelvben és a célnyelvben megjelenő kifejezéseket? Milyen változások figyelhetők meg a forrásnyelvi és a célnyelvi kifejezések között? Milyen műveletek mennek végbe a frazeologizmusok fordításakor? Dolgozatom célja az állatokat tartalmazó frazeologizmusok összegyűjtése és összevetése angol, francia, német, valamint magyar nyelven. Számos nyelvkombinációban elérhetőek már az ilyen általános kötetek, ellenben a magyar kevés kötetben jelenik meg ennyi nyelvpárral bemutatva. A fordítástechnikához és a frazeologizmusokhoz tartozó elméleti háttér (Klaudy Kinga, Forgács Tamás, Földes Csaba, Mona Baker) és néhány eddig megjelent kötet (O. Nagy Gábor, Forgács Tamás) bemutatása után a magyar nyelv állandósult szókapcsolatait fogom forrás-

nyelvi kifejezésként használni és az idegen nyelvben található célnyelvi megfelelőikkel állítom párhuzamba őket. Számos példában fordítástechnikai szempontból tükörfordítás történik egy-egy frazeologizmus esetében, ellenben léteznek olyan esetek is, amikor akár az adott kifejezést más állattal adja vissza a célnyelv. A 21 elemzett példát Forgács Tamás „Állati” szólások és közmondások című kötetéből származó, mint a négy vizsgált nyelven megtalálható teljes mondatot alkotó frazéma alkotja. Az elemzéseket bemutató fejezet tartalmazni fogja a négy nyelv megfelelőit, a szó szerinti jelentésüket, valamint rövidebb magyarázatot is. A mellékletben olvasható a 80 példára bővített gyűjtemény, amely illusztrációkkal segíti a tanulni vágyót a frazeologizmusok jobb megértéséhez.

BUDA LILLA

Fordító és tolmács MA, 1. félév
Miskolci Egyetem Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:
Dr. Dobos Csilla egyetemi docens
Miskolci Egyetem Bölcsészettudományi Kar

Az idő 3D-ben – Momo az átváltási műveletek tükrében

Dolgozatomban Michael Ende *Momo* című meseregényének angol és magyar fordításán keresztül vizsgálom a fordítók időre vonatkozó szemléletét, valamint azt, hogy ez milyen módon jelenik meg a fordításukban.

Az idő mindannyiunk számára relatív fogalom. A gyakorlatban mindenkinek ugyanannyi ideje van, azonban valamiért egyeseknek mégis több, másoknak pedig kevesebb jut belőle. Mindenkinek van, és még sincs sose. Az idő napjaink talán legdrágább fizetőeszköze: időbank, időtolvaj, ellopott idő, időspórolás, időhiány... idő... idő... idő...

Nemcsak a 21. század emberének életében élőködnek az időtolvajok, úgymond a „szürke urak”. Momo korában is lopták alattomosan az emberek idejét, manipulálva őket, hogy többet és gyorsabban dolgozzanak, hogy minél több időt spóroljanak ezzel az időbankszámlájukra. Így nem csoda, hogy Momo élete során gazdag, de kiégett, túlhajszolt, gondolkodásképtelen már-már „robotokkal” találja magát szemben.

Michael Ende korunk egyik legégetőbb kérdésére világít rá. Egy óra 50 évvel ezelőtt is ugyanúgy 60 percből, és egy nap 24 órából állt, azonban az időszemlélete mindannyiunknak különböző. Ugyanígy a meseregény fordítói is más és más időszemüvegen keresztül próbálták visszaadni Ende mondanivalóját. Dolgozatomban ezeket a különböző szemléletmódokat szeretném boncolgatni a fordításban használt átváltási műveletek segítségével (pl. teljes átalakítás, antonim fordítás stb.). Mennyiben hasonlítanak vagy éppen mennyire különböznek a célnyelvi szövegek az idő tükrében? Mennyire hat ki az időről alkotott egyéni látásmód a mű fordítására? Mennyire

tér el ennek függvényében a fordító az eredeti szövegtől? És vajon mai világunkban és korunkban is aktuálisak-e kifejezésmódjaik?

Megannyi megválaszolatlan kérdés, amelyekre keresem, és remélhetőleg meg is találok a választ, mire dolgozatom végére érek.

GYÖNGYÖSI ERIKA

Fordító és tolmács MA, 1. félév
Miskolci Egyetem Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:
Dr. Dobos Csilla egyetemi docens
Miskolci Egyetem Bölcsészettudományi Kar

Az interlingvális fordítás szerepe az orvos-beteg kommunikációban

Dolgozatomban az intralingvális fordítás szerepét vizsgálom az orvos-beteg kommunikációban. A kommunikáció sikerét vagy sikertelenségét több tényező befolyásolja: félreértés, figyelmetlenség vagy éppen az azonos nyelv hiánya. Ami ennél is fontosabb, hogy vannak olyan helyzetek, amikor még az egy anyanyelvet beszélő emberek sem értik meg egymást. Joggal merülhet fel bennünk a kérdés, vajon miért nem?

Az egyik ilyen ok, hogy az interakció résztvevői nem rendelkeznek közös ismeretekkel. Ennek a problémának a tipikus előfordulási színtere, az orvos-beteg kommunikáció. A közös háttértudás ebben az esetben az orvostudományi ismereteken, és az ezt megtestesítő orvosi szakmai nyelvhasználaton alapszik. A laikusok számára mindkét jelenség idegen, az orvosi szaknyelv pedig érthetetlen. Ezért ilyenkor anyanyelven belüli nyelvi átalakításra van szükség, amit intralingvális fordításnak nevezünk.

Az intralingvális fordítás során a közlendőnket egymástól eltérő nyelvi eszközökkel fogalmazzuk meg. Ha az orvos és páciense nem érti meg egymást, kölcsönös bizalmatlansághoz, majd az együttműködés hiányához és akár a gyógyulási folyamat lassulásához vezethet.

Dolgozatom elméleti részében bemutatom, hogy mi jellemző az intézményi kommunikációra, majd részletesebben ismertetem az orvosi szakmai nyelv használatának sajátosságait. Ezt követően az orvos-beteg kommunikáció jellemzőit fejtem ki.

Kutatásom kérdőíves felmérésre épül, amelyben egybek mellett a következő kérdésekre keresem a választ: Elégedetttek-e a betegek az orvos kommunikációs stílusával? Jut-e elegendő idő az orvos-beteg kommunikációra? Van-e összefüggés a média és a szakkifejezések ismerete között?

Az orvos-beteg interakció során több probléma merülhet fel. Dolgozatom célja, hogy pontosabb képet kapjunk arról, milyen mértékben vannak tisztában a laikusok az orvosi terminológiával, illetve mennyire ismerik a terminológiai különbségeket a betegségnevek tekintetében.

KÁROLY DÓRA

Fordító és tolmács MA, 3. félév
Miskolci Egyetem Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:

Dr. Dobos Csilla egyetemi docens
Miskolci Egyetem Bölcsészettudományi Kar

Audiovizuális szövegben előforduló szomatikus kifejezések fordításának vizsgálata

Dolgozatom a frazeológiai egységek, azon belül is a szomatikus kifejezések fordítását vizsgálja. A szomatikus kifejezések olyan állandósult szókapcsolatok, amelyeknek legalább az egyik eleme egy testrészt jelölő lexéma. Univerzális jelenségekről beszélhetünk, ami elsősorban abból adódik, hogy a nyelv jellegéhez tartozik az emberközpontúság.

Kutatásom korpuszának összeállításához a *Jóbarátok* című amerikai sorozatot vettem alapul. Választásom azért nem egy frazeológiai szótárra esett, mert dolgozatomban nem a szótári megfelelőt kutatom, hanem azt, hogy egy adott szituációban milyen fordítói stratégiákat választanak a fordítók, ha szomatikus kifejezésekről van szó.

Idiómákat érintő fordítói stratégiákról az elsők között írt Mona Baker. Dolgozatomban, az 1992-ben megjelent *In Other Words* című könyvében leírt kategorizálást követem, és az alapján elemzem a korpuszomat alkotó szomatikus kifejezéseket és azok fordításait. Hipotézisem az, hogy a könyvben megnevezett fordítói stratégiák közül legtöbbször a parafrázálást alkalmazzák a fordítók, míg a kihagyást a legkevésbé.

Dolgozatom elején általánosan ismertetem a frazeológia tudományát, illetve a frazémákat érintő fordítói stratégiákat. Majd korpuszom bemutatása után rátérek arra, hogy milyen megoldásokat választanak a fordítók a korpuszomat alkotó szomatikus kifejezések esetében. Ezt követően bemutatok olyan eseteket is, amikor az angolban elhangzó, állandósult szókapcsolatot nem tartalmazó részt a fordító szomatikus kifejezéssel fordítja.

FONOLÓGIA, NYELVTÖRTÉNET ÉS FINNUGRISZTIKA

KUBITSCH REBEKA

Finnugrisztika MA, 3. félév
Szegedi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:

Dr. Sipócz Katalin egyetemi docens
Szegedi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Evidencialitás a mai udmurt nyelvben

A dolgozat célja, hogy részletes leírást adjon a mai udmurt nyelv evidencialitásáról. Az evidencialitás az információ forrásának és típusának nyelvi jelölője. (Aikhenvald 2004: 3)

Az udmurt az uráli nyelvcsalád permi ágába tartozik, a beszélők száma 339 800 fő. Nagy részük az Udmurt Köztársaságban él, mely Oroszországban a Vjatka és a Káma folyó között helyezkedik el. (Ethnologue) A beszélők általában orosz–udmurt kétnyelvűek, esetenként harmadik nyelvük a tatár. A városokban, hivatalos életben az orosz nyelv dominanciája jellemző. (Winkler 2001: 5)

Az udmurtban grammatikai evidencialitás található, amely csak múlt időben különül el, és az első, valamint nem első kézből származó információt különbözteti meg. (Aikhenvald 2004: 28) Kutatásom elsősorban a nem első kézből származó információt kifejező evidenciálisra irányult, amely több, az információ forrásához köthető szemantikai paramétert fed le (reportatív, inferenciális), illetve az ismeret forrásához nem köthető funkciókkal is rendelkezik (műfaji jellemző, mirativitás, kontrollálatlanság kifejezése).

A mai udmurt nyelv evidencialitásának vizsgálati anyagát egy blogszövegekből összeállított, kb. 46000 szövegszavas korpusz adta, valamint egy udmurt anyanyelvi beszélők által kitöltött kérdőív. Kutatásom azért irányult a blogszövegekre, mert ezek nyelve közelebb áll a beszélt nyelvváltozathoz. Vizsgáltam, hogy az udmurt beszélők a blog kötetlen műfajában hogyan használják a nem első kézből származó információt kifejező evidenciálist, és milyen jellegű eltérések figyelhetők meg a tankönyvekben, grammatikákban megfogalmazott használattól. Ezekben a szövegekben vizsgáltam továbbá a használat következetességét is.

Az eredmények alapján az eddigieknél differenciáltabb leírás adható az udmurt nem első kézből származó információt kifejező evidenciálisról. Használata a különböző szemantikai paraméterek tekintetében nem egyforma mértékben következetes: az információ forrásához köthető funkciókban következetesebb, mint azokban, amelyek nem kapcsolódnak az ismeret forrásához. Továbbá a nyelvhasználók elfogadják a mondatot, ha közvetett információforrás esetén a közvetlen információforrást kifejező evidenciális szerepel.

BARTÓK MÁRTON

Beszédtudomány MA, 1. félév
Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:
Dr. Markó Alexandra egyetemi docens
Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

A zöngképzés variabilitása az érzelemkifejezés függvényében

Dolgozatomban a magyar [a:] beszédhang indulatszóként betöltött emotív funkciójában vizsgáltam. Kutatásomban adatközlőimet arra kértem, hogy ejtsenek kitarított [a:] beszédhangot hét különböző érzelem kifejezésével, illetve egy semleges kondícióban. A kísérlet során produkált egységeket indulatszónak tekintettem, hiszen formájuk és funkciójuk tekintetében is megfelelnek az emotív indulatszó prototipikus példányainak. Azt feltételezem, hogy összefüggés van a kifejezett érzelem jellemzői (aktiváció és valencia), és az érzelmet kifejező beszédhang zöngeminősége között. Az észlelt zöngeminőségeket elektroglottografikus artikulációs adatokkal vetem össze.

A mondatszók fonációjának elemzése alapján a semleges kondícióban álló mondatszók 52%-a tartalmazott zöngeminőség-váltást a mondatszó belsejében, a különböző érzelmekeket kifejező mondatszók esetén ez az arány 69% volt. A mondatszók fonációja tehát változatosabb lett az érzelemkifejezés hatására. Mind a férfiak, mind a nők esetében a pozitív valenciájú érzelmekek (megelégedettség, boldogság, nyugalom) kifejezése esetén volt nagy arányban jellemző a lehetséges fonáció. Az irreguláris zöngé a férfiak esetén a düh, a nők esetén a düh és a megelégedettség esetén jelent meg nagy arányban.

NAGY LAURA

Angol–Portugál tanári képzés MA, 1. félév
Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:

Dr. G. Kiss Zoltán egyetemi adjunktus
Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Angolul másképpen: Standard akcentusok és a Long Island-i akcentus

Speaking English Differently: Standard Accents and the Accent of Long Island

Az alábbi dolgozat három angol akcentusra összpontosít. Először is az Egyesült Királyság, majd az Amerikai Egyesült Államok sztenderd akcentusát írja le, vagyis a *Received Pronunciation* és a *General American* akcentusokat. Ezután a New York-i dialektusba is enged egy rövid bepillantást. Ezt egy kísérlet követi, melynek az a célja, hogy megvizsgálja, vannak-e különbségek négy hátsó vagy középső és nyílt magánhangzó artikulációjában, amelyeket három Long Island-i beszélő ejt ki, összehasonlítva őket az RP és a GA ugyanazon magánhangzóival. A PALM és STRUT lexikai halmazokhoz tartozó szavak esetében semmilyen változás nem fedezhető fel a magánhangzók kiejtésében, de diftongizáció figyelhető meg a THOUGHT és a LOT lexikai halmazok magánhangzóiban. Kismértékű diftongizáció fedezhető fel a férfi beszélő esetében a *dog* szó artikulációjában, azonban a női beszélők legtöbb esetben diftongusokat ejtenek, ami arra utalhat, hogy ez a jelenség a nemekkel kapcsolatos.

SÁRKÁNY EMŐKE

Anglisztika BA, 5. félév
Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:

Dr. Szentgyörgyi Rudolf egyetemi adjunktus
Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

A tihanyi apátság 1211-es birtokösszeírása mint személynévtörténeti forrás

Az egyik legfontosabb nyelvemlékünk a tihanyi apátság 1211-es birtokösszeírása, amely körülbelül 2000 magyar személynevet tartalmaz. Ez az oklevél azért egyedülálló, mert ennél korábbiól

nem maradt fenn olyan dokumentum, amelyben ilyen jelentős mennyiségű magyar személynévi adat szerepel. Dolgozatomban szeretném bemutatni egyrészt az ezek értelmezésével és kutatásokhoz történő felhasználásával kapcsolatos problémákat, valamint az említett szörványok egy általam felvázolt lehetséges újfajta csoportosításának segítségével annak a fontosságára is rávilágítok, hogy az ezekkel az adatokkal kapcsolatban felmerülő hatalmas bizonytalanság ellenére azokat mégis alapul vegyük hosszabb folyamatok és összefüggések feltáráshoz.

HARASZTI RAJMUND

Germanisztika BA, 5. félév
Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:
Dr. Vaskó Ildikó egyetemi adjunktus
Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Eltűnt szótagok nyomában Rövid(ülő) igék a norvég és a dán nyelvben

Dolgozatomban a Martinet-féle nyelvi gazdaságosság fogalmából kiindulva vizsgáltam szokatlanul nagymértékben lerövidült norvég és dán igéket. Céлом volt, hogy rámutassak: bár a nyelvi gazdaságosság által mozgatott rövidülési tendenciák minden nyelvben fellelhetők, a gazdaságosság kifejeződése mégis teljesen eltérő lehet két közeli rokonságban álló nyelv esetében is.

Feltételezésem szerint a gazdaságosságra való törekvés különféleképpen materializálódhat egy-egy nyelvben. Így nem elég hagyományos módon a fonetika felől közelíteni a nyelvekben lejátszódó asszimilációs és rövidülési folyamatokhoz, amely beszédszervi működésekből akar ok-okozati összefüggéseket levonni. Nem szabad persze leértékelni a fonetikai háttérrel, de számolnunk kell sajátosan egy-egy nyelvbe kódolt gazdaságossági törekvésekkel is, amelyek miatt a vizsgált igék gyakran kilépnek a fonológia által meghatározott mederből.

A dolgozatban azt vizsgáltam, mely tényezők befolyásolják, s a hagyományos felfogással szemben melyek nem befolyásolják egy-egy ige rövidülését. A norvég igék esetében 19. és kora 20. századi irodalmi műveket, valamint 20. századi Biblia-fordításokat elemeztem, a dán igék vizsgálatakor pedig a dán királynő 2017-es újévi beszédét vettem alapul – célom mindkét esetben az irodalmi, illetve az ünnepélyes nyelvhasználat elemzése volt. A vizsgálat során kiderült, hogy a magas stílus ma már nem akadályozza a rövidülést a két nyelvben. A továbbiakban diakrón eszközökkel dolgoztam: a vizsgált igék mai alakját összevettem egy korábbi (11–14. századi) nyelvallapot alakjaival, s az ott megfigyelhető szabályosságokból, sőt olykor a szabálytalanságokból vontam le következtetést.

Az eredmény szerint e két, igen szoros rokonságban álló nyelv esetében is eltérő rövidülési folyamatokkal kell számolni, amelyben a fonológiai háttér – különösen a norvég nyelvben –

hátterbe szorul olyan tényezőkkel szemben, mint a gyakori előfordulás vagy az analógia útján létrejött paradigma.

KAPOSI DIÁNA

Magyar nyelv és irodalom MA, 3. félév
Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:

Dr. Juhász Dezső egyetemi tanár
Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

A palatális illabiális magánhangzók jelölése Sylvester János *Újtestamentum*-fordításában

Sylvester János 1541-ben jelenteti meg *Újtestamentum*-fordítását, amelyet mai napig az első Magyarországon nyomtatott magyar nyelvű könyvként tart számon a nyelvtudomány. A középmagyar kori korpuszban Sylvester tudatosan és alaposan kidolgozott hangjelölési szisztémát alkalmaz, így alkalmasabb hangtörténeti vizsgálatokra, mint a korabeli kéziratok többsége. Kutatásom ennek a következetes hangjelölésnek egy részét, a palatális illabiális magánhangzók jelölését vizsgálja a korpuszban. A hangjelölés dokumentálása mellett a tanulmány fő célja, hogy választ találjon arra a kérdésre, miszerint Sylvester János zárt „í”-zű nyelvjárása mellett használhatta-e még a nyílt hosszú ē fonémát, s hogy ezt nyomtatványában tükrözi-e graféma-használata. A kérdés megválaszolásához a kutatás először korabeli kéziratok és nyomtatványok hangjelöléseit vizsgálja, képet adva ezzel a 16. századra kialakult hangjelölések gyakorlatáról. Ezt Sylvester János nyelvjárási sajátosságainak bemutatása, majd a hangjelöléséről szóló eddigi szakirodalom ismertetése követi. A tanulmány második fele a kutatást mutatja be. A kutatás alapja az egész korpuszból módszeresen kigyűjtött nyílt hosszú ē fonémát tartalmazható morfémák elemzése és statisztikai bemutatása. Amennyiben kutatásom sikeresen igazolja e fonémák konzekvens használatát, az egy olyan hangváltozási tendenciába engedne bepillantást nyerni, amelyet több korpuszon mintavételszerűen már kimutattak, de egyetlen korpuszon, egyetlen nyelvhasználótól még sohasem. Egy sikeres kutatás így nemcsak a magyar nyelvtörténet egy ő- és középmagyar kori hangváltozásának bizonyításához volna meghatározó (ē > ē és ē > í változás), hanem egyúttal lehetőség nyílna konkrét lexémákban és toldalékorfémákban is adatalni ezt a változást, így akár további etimológiai és grammatikai kutatásokhoz is adalékokat szolgáltatva. Az alkalmazott mennyiségi adatelemzés tehát lehetővé teszi a nyílt hosszú ē visszaszorulásának dokumentálását, ezzel párhuzamosan a zárt í-zés megerősödésének kimutatását egy 16. századi korpuszon belül.

TERNOVÁN BARBARA

Angol–Magyar osztatlan tanári képzés, 5. félév
 Debreceni Egyetem Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:

Dr. Tóth Valéria egyetemi tanár
 Debreceni Egyetem Bölcsészettudományi Kar

Agglutinációval keletkezett határozóragok a Jókai-kódexben

Munkámban az agglutinációval keletkezett határozóragok rendszerét vizsgálom meg, különös tekintettel a Jókai-kódexre. Elsőként bemutatom a határozóragok keletkezési típusait, ezután felvázolom az önálló szóból alakult todalékmorfémáink fejlődésének stádiumait, majd az ilyen módon alakult ragjaink rendszerét és történetét mutatom be. Ezt követően vizsgálom meg ezeket a todalékelemeket a Jókai-kódexben is, amelyhez kontrollanyagként a korai kis szövegemlékeket vontam be az elemzésbe. Azokat a határozóragokat, amelyeknél valamilyen szempontból probléma merült fel (a -balól ~ belől és -ból/-ből, illetve a -val/-vel esetében), külön fejezetekben vizsgálom meg.

SZTÁNYI PETRA

Magyar nyelv és irodalom MA, 1. félév
 Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:

Dr. Csepregi Márta egyetemi docens
 Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Reguly Antal északi manysi kéziratai

Reguly Antal északi manysi – *A Föld vízből való előbuktatásának regéje* – kézirat kiadási problémáinak gyűjtésére vállalkozom, mert csak az eredeti kézirat betűinek pontos hangértékeire vonatkozóan lehet felhasználni felső-szigvai adatait a nyelvészeti kutatásokban. A kutatás célja Reguly egyik kéziratának összehasonlítása az egyes változatok hangjelölésével, a különbségek csoportosítása, a szigvai manysi nyelvjárás hangtanának elvázolása és Reguly kéziratos szövegének digitalizálása. Dolgozatom a következőképpen épül fel. Az első fejezetben Reguly Antal észak-uráli expedíciójával, azon belül is az északi manysi szöveggyűjtésével foglalkozom. A második fejezetben ismertetem a kiadás problémáit. A harmadik fejezetben a kézirat betűinek a

hangértékét próbálom meghatározni. Ezt követően rátérek jelen dolgozat fő témájára, Reguly kéziratának és Hunfalvy nyomtatott kiadásának hangjelölési különbségeire. Az ötödik fejezetben javaslatot teszek a 19. századi szigvai manysi tájszólás hangrendszerének a rekonstrukciójára Reguly betűi alapján. A dolgozat végén pedig röviden összefoglalom kutatásaim eredményét.

KOVÁCS CSILLA

Tanár szak MA, 7. félév
 Debreceni Egyetem Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:
 Dr. Tóth Valéria egyetemi tanár
 Debreceni Egyetem Bölcsészettudományi Kar

A garamszentbenedeki alapítólevélben szereplő helynévi szórványok névrendszertani vizsgálata

A garamszentbenedeki apátság 1075/+1124/+1217-es datálású alapítólevele az interpolált oklevelek közé tartozik: a szövegét a 13. században betoldásokkal egészítették ki. Emiatt az oklevélnek két kronológiai síkja különíthető el. Dolgozatomban két szempontot igyekszem figyelembe venni. Foglalkozom egyrészt az oklevélben szereplő magyar nyelvű helynevek rendszertani jellemzésével (figyelmet fordítva a két kronológiai síkra), másrészt pedig a megállapításaimat összevetem két másik oklevél, a tihanyi alapítólevél (1055) és a tihanyi összeírás (1211) helynévrendszerének sajátosságaival.

DISKURZUSELEMZÉS ÉS A TÁRSADALMI NEMEK NYELVÉSZETE

BALLAGÓ JÚLIA

Magyar BA, 5. félév

Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:

Dr. Tátrai Szilárd egyetemi docens

Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Társas viszonyok egyetemi diskurzusokban Oktatói és hallgatói szerepek konstruálódása egyetemi órákon

Dolgozatomban egy esettanulmány bemutatásán keresztül arra keresem a választ, hogy az egyetemi diskurzusokban, ezen belül is az egyetemi gyakorlati órákon hogyan konstruálódnak meg az óra résztvevői, az oktató és hallgatók közötti társas-személyközi viszonyok. A funkcionális kognitív kiindulópont szerint ezek a diszkurzív konstruálási műveletek a közös figyelemirányítási jelenetekben (Tátrai 2011, l. még Sinha 2001, Tomasello 2002) valósulnak meg, céljuk pedig, hogy a diskurzus résztvevői megjelenítsék saját magukat, illetve beszédpartnerüket a beszédesemény, tágan értelmezve az egyetemi óra interszubjektív kontextusában (Verschueren 1999). E konstruálási műveletek által a résztvevők kifejezésre juttatják a diskurzus többi szereplője felé irányuló társas attitűdjüket, illetve alkalmazásba veszik azokat a sémákat és forgatókönyveket, amelyek az oktató és hallgató résztvevői szerepéhez kötődnek.

A kvalitatív vizsgálat megvalósításához alkalmazott módszer egy specifikus beszélt nyelvi korpusz elemzése. A korpuszt magam állítottam össze: négy egyetemi szeminárium teljes hanganyagából készítettem lejegyzést, majd ezeket a lejegyzéseket annotáltam, jelölési rendszerrel a prototipikus deiktikus kifejezéseket téve kereshetővé.

Kutatásom a társas deixis (Verschueren 1999) kifejezőeszközeire koncentrálok, arra, hogy e nyelvi műveletek segítségével az egyetemi órák résztvevői hogyan konstruálják meg a beszédesemény társas világát, ezáltal pedig miként alakítják társas-személyközi viszonyait és viszonyulásait. Ennek fényében előbb azt mutatom be, milyen deiktikus műveletek révén valósul meg az

egyetemi oktató és hallgató önreprezentációja, ezután a beszédpartner deiktikus megjelenítését tárom fel, végül pedig a diskurzus résztvevőinek közösség tagjaiként történő megjelenítését.

HEGEDŰS GABRIELLA

Germanisztika BA, 3. félév
Szegedi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:
Dr. Schirm Anita egyetemi adjunktus
Szegedi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

A *Saul fia* a német online sajtóban Jelentésképzési stratégiák vizsgálata német nyelvű cikkekben

A *Saul fia* című magyar film 2015-ben a Cannes-i Filmfesztivál zsűrijének nagydíját kapta meg, 2016-ban pedig a legjobb idegen nyelvű filmért járó Oscar-díjat. Az alkotásról és annak fogadtatásáról a nemzetközi sajtó is beszámolt, köztük német online médiumok is. A dolgozat témájául a *Saul fia* kapcsán a német online sajtóban megjelent cikkek szolgálnak. A korpusz a 2015. május 15. és 2016. március 24. közötti időszakból 12 cikket foglal magába. A vizsgálat elméleti keretét a jelentésemélet és a diskurzuselemzés nyújtja: az elemzés a szövegek jelentésképzési stratégiáit és a bennük található megnyilatkozások jelentésfajtaát mutatja be. Az eredmények alapján lehetővé válik, hogy megkíséreljük elhelyezni a német nyelvű cikkeket a filmről szóló diskurzusban.

CSÁNYI LEVENTE

Magyar–Pedagógia tanári képzés MA, 1. félév
Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsész- és Társadalomtudományi Kar

Témavezető:
Dr. Nemesi Attila egyetemi docens
Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsész- és Társadalomtudományi Kar

Lekopogom – de mit, hogyan és miért

Mindennapi életünkben gyakran találkozunk olyan jelenségekkel, helyzetekkel, cselekvésekkel, amelyekre meghatározott verbális válaszreakciót szokás adni. Ugyanakkor ismerünk olyan je-

lenségeket, amelyeket szintén valamilyen konvenciókon alapuló válaszreakciók követnek, de első ránézésre nem lehet megállapítani, hogy mit akarnak kifejezni válaszul. Közös jellemzője az ilyenkor előforduló visszacsatolásoknak, hogy racionálisan nem értelmezhetők, általában meg-alapozatlanok. Ebből kifolyólag leegyszerűsítve nevezhetnénk őket babonáknak.

A jelen dolgozat egy balszerencse elhárító babona beszédaktusban (lekopogom) történő megvalósulását igyekszik megvizsgálni. Külön figyelmet kap a babona és a beszédaktusok kap-csolatának vizsgálata során azon egyedi eset, amikor valaki egy babonához kötődő beszédaktust nem a hiedelem hatásának „aktiválására”, hanem más indíttatásból használ. Hordoz-e ehhez kapcsolódóan többletjelentést, ha valaki csak állítja, hogy lekopog valamit, de konkrét cselekedet nem követi a megnyilatkozást?

HAVASI ZSUZSANNA

Magyar–Magyar mint idegen nyelv tanári képzés MA, 1. félév
Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:

Dr. Sárosi Zsófia egyetemi docens
Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Házaspárok elleni boszorkányperek történeti szociopragmatikai vizsgálata

Dolgozatom házaspárok elleni boszorkányperek történeti szociopragmatikai szempontú elem-zését nyújtja, a megközelítés alapját a grice-i maximák adják. Vizsgálódásom során arra keres-tem választ, milyen okok, háttértényezők húzódnak a maximák perekbeli megsértése mögött. Hipotézisemben azt feltételeztem, hogy a társadalmi nemek közötti viszony, az abból fakadó problémák a maximák megsértésének oka; a történeti és néprajzi szakirodalom alapján a nők hátrányos megkülönböztetését vártam. Az elemzés során azonban bebizonyosodott, hogy egy-részt számolni kell a komplex világnézeti háttérrel, amely összefügg a maximák tartalmának vál-tozásával. Másrészt viszont a dolgozat leghangsúlyosabb eleme a társadalmi nemmel kapcsola-tos; a bemutatott nyelvi jelenségek többsége mögött a párok együttes reprezentációja áll, ennek következményeként látom a férfiboszorkányok perbe fogását az elemzések alapján.

SZETELI ANNA

Biológia–Kémia osztatlan tanári képzés, 2. félév
Pécsi Tudományegyetem Természettudományi Kar

Témavezető:

Dr. Alberti Gábor egyetemi tanár
Pécsi Tudományegyetem Természettudományi Kar

Szerint(em)

A dolgozat célja megragadni a *szertint* kifejezés hozzájárulásának mikéntjét a diskurzus szervezéséhez azáltal, hogy a korábbi eredmények figyelembe vétele mellett, azokat még nem tárgyalt jelenségekkel együtt jól formalizált, koherens rendszerbe helyezze.

A *szertint* kifejezés jelentésgazdagító szerepe mellett az elme hétköznapi értelemben vett következtetési folyamatai kerülnek górcső alá. Emellett a kognitív nyelvészeti kutatások (Kugler 2012) korpuszaiban gyakran előforduló névutó, illetve az evidencia bizonyosságát és annak forrását jelölő nyelvi rendszer formális irányból történő megközelítésére teszek kísérletet.

A grammatikai variációkban gazdag *szertint* kifejezést összevetem más episztemikus bizonytalanságot, vagy éppen bizonyosságot profiláló nyelvi eszközökkel, ezáltal a névutó a lehetséges-szükségszerű skála mentén osztályozó episztemikus modalitás tükrében jelenik meg.

SZOFRÁN FANNI ILDIKÓ

Germanisztika MA, 1. félév

Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsész- és Társadalomtudományi Kar

Témavezető:

Dr. Modrián-Horváth Bernadett egyetemi adjunktus
Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsész- és Társadalomtudományi Kar

A műsorvezető szerepe a témaváltásban különböző témafixáltságú német televíziós beszélgetésekben

Die Rolle der ModeratorInnen beim Themenwechsel in deutschsprachigen Fernsehdiskussionen mit verschiedenem Themenfixiertheitsgraden

E pályamunka keretei közt kettő különböző típusú német nyelvű televíziós beszélgetés került elemzésre, amelyek különböző fokú témafixáltsággal rendelkeznek. Mindkét műsorban interjúk-

ra került sor, az elemzés során pedig a műsorvezetők témaváltásban közrejátszott szerepe állt a középpontban. A pályamunkában összefoglalt szakirodalom alapján kettő kérdés vetődött fel:

- 1) kevésbé lesznek-e tolerálva a tematikailag erősebben fixált műsorban a vendégek által kezdeményezett témaváltások;
- 2) kevésbé van-e jelen a tematikailag kevésbé fixált műsorban a műsorvezető témairányítása, mint a tematikailag erősebben fixáltban.

Az elemzés eredményei alapján az első kérdésre igennel, míg a másodikra nemmel válaszolhatunk. Kiderült, hogy a tematikailag kevésbé fixáltak tartott műsorban a témairányítás ugyanolyan mértékben van jelen, mint az erősebben fixált műsorban.

BÁTORI GYOPÁR

Magyar nyelv és irodalom–Román nyelv és irodalom BA, 6. félév
Babeş-Bolyai Tudományegyetem

Témavezető:

Dr. Fazakas Emese egyetemi docens
Babeş-Bolyai Tudományegyetem

Férfi- és női nyelvhasználat a 17–18. századi erdélyi boszorkányperekben

A boszorkányperek jegyzőkönyveit olvasva betekintést nyerhetünk a mindennapi ember gondolkodásmódjába, életszemléletébe, és nem utolsósorban megelevenedik előttünk nyelvhasználata is. A jegyzőkönyvek műfaja sajátos, hiszen minden egyes tanúnak, vádlottnak megjelenik a neve, kora és általában a társadalmi hovatartozása is. Ebből kifolyólag lehetőség nyílik egyféle történeti és gendernyelvészeti szempontú elemzésre. Bár különbözik a jelen és az akkori életszemlélet, dolgozatomban arra keresek választ, hogy léteztek-e azok a sztereotípiák a férfi és női nyelvhasználattal kapcsolatban, amelyek ma is: nők kedveskedőbbek, a férfiak pedig azok, akik szívesebben káromkodnak.

MAGYAR KORA KÖZÉPKOR

KERÉNYI BÁLINT

Történelem MA, 3. félév

Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:

Dr. Klima László egyetemi docens

Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

A korai bolgárok története

A bolgárokról szóló vizsgálódásaimat eredetük meghatározásának kísérletével kezdem. E kérdés, valamint a bolgárok és ogurok közötti viszony tisztázása után tudjuk csak felvázolni a bolgárok későbbi történetét, mely szorosan összefügg más népek – szabírok, avarok, kazárok, magyarok –, egyezőval a kora középkorban a kelet-európai pusztán tanyázó népek történetével. A bolgárok kora középkori lakhelyének neve a Fekete-tengertől északra levő területen Magna Bulgaria. E területen szerveződött meg a 7. század elején Kovrat vezetésével az onogur–bolgár törzsszövetség. Dolgozatomban erősen próbálok érvelni a mellett, hogy a forrásokban az 5. század második felében bolgár név alatt szereplő hunok, valamint Kovrat onogur–bolgárjai egy nemzet voltak, így indokolt történetüket szoros összefüggésben tárgyalni. Amennyiben a később e birodalomból kivált törzseket, és az általuk alapított utódállamokat, úgy mint a dunai és volgai Bolgárországot e hun–bolgár és onogur népesség leszármazottainak tekintjük, akkor érdemes vizsgálnunk azon államokat is, amelyekről ki tudjuk mutatni, hogy részt vettek létrejöttükben ugyane néptörzsek, vagyis a kazár és az avar kaganátusokat.

RUDOLF VERONIKA

Történelem MA, 1. félév

Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:

Dr. Körmendi Tamás egyetemi docens

Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Cseh–magyar–osztrák kapcsolatok II. (Harcias) Frigyes herceg uralkodása alatt (1230–1246)

Jelen pályamunka a cseh–magyar–osztrák kapcsolatokat dolgozza fel II. (Harcias) Frigyes osztrák és stájer herceg uralkodása (1230–1246) alatt. A kutatás egyrészt e megközelítésből még nem foglalkozott a herceg uralkodásával, másrészt a rendelkezésre álló munkák nem forrásközpontú megközelítést alkalmaznak vagy tévedéseket tartalmaznak. A vizsgálat során ezért nagy hangsúlyt helyeztünk a kortárs vagy közel egykorú osztrák, bajor, cseh és magyar elbeszélő forrásokra, illetve oklevelekre. Ezek általunk készített fordításait a kritikai adataikkal együtt a függelékben közzétettük, akárcsak a hadműveletek egy részét szemléltető, szintén saját készítésű térképeket, valamint a regionális hatalmi konstellációt bemutató ábrát. Mivel a herceg és a cseh király is a Német–római Birodalom vazallusai voltak, a vizsgálat során mindig figyelmet fordítottunk a birodalom belső ügyeire, ahogyan az egész Európát érintő eseményekre (pl. a tatárjárásra) is. Kutatásunk egyik legfőbb eredménye egy az időszakra vonatkozó pontos időrend felállítása, amit szintén a függelékben tettünk közzé. A kronológiában a korábbi szakirodalomhoz képest tett változtatásaink közül két esemény érdemel itt figyelmet: az 1235. évi osztrák–magyar háborút lezáró béke, ami nem 1235-ben, hanem 1236 júniusának végén kötöttetett, valamint a cseh–morva hadsereg Harcias Frigyes elleni utolsó hadjárata, ami – annak ellenére, hogy a csatára csak 1246 januárjában került sor – már 1245 novemberében kezdetét vette. Emellett eddig tisztázatlan ok-okozati összefüggéseket is sikerült feltárnunk, többek között azt, hogy a herceg 1233-ban azért vezetett hadjáratot Morvaországba, hogy megbosszulja I. Vencel 1230–1231-es ausztriai betörését, illetve, hogy Geregye nembeli Pál ezzel párhuzamosan azért tört be Stájerországba, hogy lerombolja a magyar falvakat megkárosító murai gátat. Eredményeink harmadik csoportját olyan megállapítások alkotják, amelyek csírái ugyan már megjelentek a külföldi kutatásban, de a megérdemeltnél kisebb hangsúlyt kaptak, a magyar nyelvű szakirodalomba pedig még egyáltalán nem találtak utat. Ezek közül a legfontosabb, hogy I. Vencel és Přemysl morva őrgróf 1237-es vizsálja alkalmával az utóbbi Magyarországon talált menedéket, a testvérek pedig végül csak IV. Béla közvetítésének köszönhetően békültek ki. A forrásközpontú megközelítés és az új adatok összességében nézve tehát lehetővé tették a téma pontosabb és új megállapításokon is alapuló történeti rekonstrukcióját.

TÓTH ÁDÁM VIKTOR

Történelem MA, 7. félév

Pécsi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:

Dr. Bagi Dániel egyetemi tanár

Pécsi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

A 14. századi krónikakompozíció 118. fejezete keletkezésének kérdéséhez

A 14. századi krónikakompozíciót feltehetőleg többször átszerkesztették, mire elérte ma ismert formáját. A krónikakutatás feltételezi, hogy létezett egy ősgesztának vagy őskrónikának nevezett mű, ami első volt a magyar krónikairodalomban. Ezt később felhasználhatták a 14. századi krónikakompozíció összeállításakor. A történészek különböző véleményt képviselnek ősgesztá keletkezéséről. Napjainkban két egymással versengő álláspontot tartanak a legvalószínűbbnek: Egyrészt a Kálmán korabeli szerkesztést, másrészt a Salamon-kori szerkesztés elméletét. Előbbi olyan kutatók vallják, mint Kristó Gyula, Györffy György, Thoroczkay Gábor, Bagi Dániel és Vesprémy László. Gerics József fejtette ki a Salamon-kori szerkesztés teóriáját. Gerics főérve a krónika legitimista nézete, ami szerinte csak Salamon idejében kerülhetett papírra. Az érvelésének hosszabb leírása fentebb olvasható. A konkurens elmélet hívei a legitimizmus szereplését azzal magyarázzák, hogy Kálmán azért íratta be a krónikába, mert ő is harcban állt Álmos nevű fivérével. Így a legitimitást ideológiai fegyverként kívánta felhasználni Álmos ellen. Véleményem szerint azok a kutatók érvelnek meggyőzőbben, akik Kálmán-kori őskrónikával számolnak.

A Képes Krónika 118. fejezetében Bátor Opos összecsap Péterrel, és megöli őt. Párbajukat a lovagi irodalom eszközkészletével írták le. Ez arra enged következtetni, hogy lehetséges interpolációról van szó. Ezt megerősítené Kristó Gyula azon elméletét, ami szerint a gesztát a 13. század elején nemcsak átszerkesztették, hanem az ősgesztát gyakorlatilag teljesen átszövegezték. Egy ilyen gesztáíró tökéletesen fel lehetett ahhoz vértelve, hogy a 118. fejezetet a ma ismert formájában vesse papírra. Fontos ugyanakkor megjegyezni, hogy Kristó elmélete nem nyert olyan mértékű alátámasztást, ami lehetővé teszi aggályok nélküli elfogadását, így megcáfolhatatlanul nem mondható, hogy a 118. fejezetet egy 13. század eleji krónikás készítette. Ami kétségbevonhatatlanul állítható a 118. fejezetről az az, hogy világlátásban a keresztes hadjáratok után elterjedt lovagi kultúrát képviseli. Ez azonban igen tág lehetőséget ad a keletkezés idejére, mert csak annyi bizonyos: 1095 után keletkezhetett, ami azt jelenti, hogy Kálmán uralkodás alatt volt rá lehetőség, hogy elkészüljön, hiszen a tudós király 1095-től 1116-ig uralkodott.

HORVÁTH TERÉZIA

Történelem MA, 1. félév

Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsész- és Társadalomtudományi Kar

Témavezető:

Dr. Szovák Kornél egyetemi docens

Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsész- és Társadalomtudományi Kar

A győri székeskáptalan személyi összetétele

A győri székeskáptalan történetének modern kutatási elveknek megfelelő vizsgálata régi adósága a magyar medievisztikának. Jelen dolgozatommal e hiány egy meglehetősen kis részletének pótlására vállalkoztam. A fennmaradt hiteleshelyi okleveles anyag és a korábbi kanonoklisták segítségével a dolgozatom mellékleteként közölt prozopográfiai adattárba a vizsgálat alá vett – 1210 és 1312 közötti – időszakból összesen 76 kanonok adatait sikerült összegyűjtenem. Dolgozatomban pedig az általános kutatási szempontoknak megfelelően kísérletet tettem a testület felépítésének, összetételének és működésének komplex elemzésére.

A káptalan ismert származású tagjai között olyan birtokos családból származó személyeket találunk, akinek birtokai Győr környékén terültek el. A Kőszegi család rokonainak káptalanba juttatásával feltehetően valamiféle családi funkciót szánt a győri székeskáptalannak, Bánca nb. János pedig nagybátyjának köszönhette kanonokságát (nepotizmus). Külföldi javadalmast alig találunk a káptalan tagjai között. A győri prépostok szinte kivétel nélkül rövidebb-hosszabb ideig uralkodói szolgálatban álltak, a királyi kancellárián teljesítettek szolgálatot vagy külföldön diplomáciai küldetésben vettek részt. A káptalani írásbeli gyakorlatban a *magister* cím csak a 13. század utolsó évtizedében kezdett következetessé válni. A 14. század elejétől fogva általánosságban elmondható, hogy a méltóságnévsorban szereplő oszlopos kanonokok azok, akiket ezzel a címmel illetnek. A *magisteri* cím vizsgálata a győri székeskáptalan esetében a Solymosi László által felvázolt modell kialakulásába enged bepillantást.

A győri káptalani személyzet vizsgálatában további eredmények várhatók egyrészt az időkorlát kiterjesztésével, másrészt más hiteleshelyek okleveles anyagának, illetve a királyi család tagjai és udvari tisztviselők fennmaradt iratanyagának átvizsgálásával.

IGNÁCZ ÁGOSTON

Magyar–Történelem osztatlan tanári képzés, 5. félév
Pécsi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:

Dr. Bagi Dániel egyetemi tanár
Pécsi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

**Adalékok az *Altaichi Évkönyvek* és a *Képes Krónika*
97. és 98. fejezetének kapcsolatához**

A magyar középkorkutatás régóta vitatott kérdése a hazai krónikairódmunk – az ún. 14. századi krónikakompozíció – és a német *Altaichi Évkönyvek* kapcsolata, amelynek megítélését illetően mind a német, mind a magyar szakirodalomban a mai napig nincs konszenzus. A legfőbb vita akörül zajlik, hogy a mindenképpen kortárs hazai szóbeli értesülésből táplálkozó német évkönyv 1041–1063-as évek eseményeiről tudósító, feltűnően részletes információi miképpen áramolhattak a kompozíció szövegébe. Domanovszky Sándor és Hóman Bálint vizsgálatai óta vitatott, hogy a hazai krónikás felhasználta-e az évkönyv teljes (1063-ig terjedő) adatait, vagy csupán 1046. évig ismerte azt. Dolgozatomban e kérdéskörhöz szeretnék adalékokkal szolgálni, a kompozíció 97. és 98. fejezetének elemzésével – mind a történeti hitelességet és mind az utólagos betoldásokat (interpolációk) illetően –, valamint mindkét forrás eredeti latin nyelvű szövegének összehasonlító vizsgálatával. Mindez közelebb hozhat a korabeli ember – mind az uralkodók és mind a krónikások – gondolkodásmódjának, világképének és az utókor számára fennmaradt alakjának megértéséhez. Dolgozatomban a hazai krónikairódmunk kutatásának általános nehézségei és rövid historiográfiai áttekintése után a két fejezet szövegét történeti, eszmetörténeti, illetve régészeti adatokkal szembeállítva veszem górcső alá, amely vizsgálat során elkülöníthetővé válnak azok a passzusok, amelyek mindenképpen későbbi lejegyzést sejtetnek. Végül több kortárs forrással, főként az *Altaichi Évkönyvek* vonatkozó részeivel hasonlítom össze a szöveget, átvizsgálva a szakirodalomban korábban felmerült egyezések lehetőségét, valamint egy-egy újabb adalékot nyújtó passzus párhuzamaira hívom fel a figyelmet.

KIS IVÁN

Történelem MA, 3. félév

Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:

Dr. Thoroczky Gábor egyetemi docens

Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Johannes Aventinus magyar vonatkozású információi A bajor humanista történetíró szavahihetőségének problémája

A dolgozat középpontjában egy jelentős humanista történetíró, Johannes Aventinus (1477–1534) fő történelmi műve áll. A mű, melynek címe *Annalium Boiorum libri septem* (*A Bajor Évkönyvek hét könyve*) – a továbbiakban *Annales* –, a bajorok történetét foglalja össze a világ teremtésétől 1460-ig. Érdeklődésem oka, hogy ebben az írásában Aventinus a középkori magyar történelemmel kapcsolatos információkat is lejegyzett, amelyeket eddig nem elemeztek kellő részletességgel. Az *Annales* egy szakaszát választottam ki bővebb vizsgálatra: a mű I. István, Orseolo Péter és Aba Sámuel uralkodásaival kapcsolatos részleteit. Főként arra a kérdésre kerestem a választ, hogy hitelesnek bizonyulnak-e a bajor szerző híradásai.

Elsőként Aventinus történetírói tulajdonságait foglaltam össze a 20. századi szakirodalom segítségével. Bemutattam, hogy Aventinus szenvedélyesen gyűjtötte a forrásokat, és igyekezett minél jobban támaszkodni ezekre. Megállapítottam azonban azt is, hogy Aventinus egyes tulajdonságai, így bajor patriotizmusa, vallási nézetei, illetve a humanista történetírókat általában jellemző törekvései egyes esetekben elhomályosíthatták történetírói objektivitását.

Ezután részletes elemzés alá vettem az *Annales* I. István koráról szóló szakaszát, és a fentieknek megfelelő következtetéseket vontam le. Aventinus számos forrásra támaszkodott, és az információi többsége mögött felfedezhetők a 11. századi művek. Néhol azonban elferdítette az ezekben olvasható híradásokat, mégpedig azért, hogy a bajor történelmet minél jobb színben tüntesse fel.

Hasonló eredményre jutottam az Orseolo Péterhez és Aba Sámuelhez kapcsolódó aventinusi adatok vizsgálata után. A bajor szerző itt is több forrást használt, azonban művében felfedezhetők a bajor történetet idealizálni vagy az eseményeket retorikai elemekkel színezni törekvő híradások is.

Dolgozatom végén az *Annales* olyan az 1038–1046 közötti időszakra eső információit vizsgáltam meg, amelyeket nem támaszt alá semmilyen ismert forrás. A fenti periódusra eső ilyen jellegű adatok kiemelkedően nagy száma miatt felvettem, hogy ezek alapja egy 11. századi, mára elveszett forrás lehetett.

Összefoglalóan úgy vélem, hogy az *Annales* 11. század első felét lefedő híryanagának vizsgálata alapján fontos következtetések vonhatók le a bajor szerző történetírói módszereire, és adatainak használhatóságára vonatkozóan. Aventinus Orseolo Péterről és Aba Sámuelről szóló híryanaga mögött pedig egy ma már ismeretlen forrás is állhatott.

MAGYAR KÉSŐ KÖZÉPKOR

GALAMBOSI PÉTER

Történelem MA, 1. félév

Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:

Dr. Thoroczkay Gábor egyetemi docens

Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

A budai eretnekmozgalom (1304–1307)

A *Képes Krónika* beszámolója szerint az Árpád-ház kihalását követő időszakban érdekes jelenet játszódott le Budán. Boccassini Miklós pápai legátus egyházi tilalomban hagyta a várost, mire válaszul hamis papok a városvezetés együttműködésével kiátkozták a pápát. A magyar középkorkutatás sajnálatos módon nem fordított kellő figyelmet a jelenség vizsgálatára, s mivel a történészek a *Képes Krónika* információit kritika nélkül kezelték, úgy gondolták, hogy a híradás egyetlen konkrét eseményről számol be. Jelen dolgozat ezt a nézetet kívánja revízió alá venni. A források, a középkori eretnek- és városi mozgalmakra tipikusan jellemző tendenciák és a magyar medievisztikának a középkori Buda története kapcsán elért eredményeinek segítségével tesz kísérletet az események rekonstruálására. Ebből az új megközelítésből kiindulva elveti a budai polgárság vélt egységességét, rávilágít a városi tanács belső ellentéteire, melyek az egyházi intézmények ellen vívott gazdasági alapú harcoktól kezdődően végig tetten érhetők, s meghatározzák az eseményeket egészen 1307-ig, mikor I. Károly hívei beveszik a várost. A *Krónika* által az események középpontjába állított pápaátkozás aktusát a Közép-Európában jelenlévő valdens eretnekség egy meghatározó hittételével, az exkommunikáció visszaható érvényéről kialakított felfogással azonosítja, ezzel alátámasztja azt a Bod Péter által már a 18. században megfogalmazott álláspontot, mely szerint a Budán jelenlévő eretnekek valdensek voltak. A valdensek ideológiáját és a budai elit megosztottságát összhangba hozva vonja le a végső következtetést: a városi tanács egy frakciója felkarolta az eretnekek mozgalmát, majd hatalomra kerülve, az I. Károly támogatottságának növekedése következtében egyre kilátástalanabb ellenállást úgy kívánták fokozni, hogy a valdensek meghatározó hittételét politikai programmá formálták.

HUNYADI SÁNDOR

Történelem MA, 3. félév

Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:

Dr. Thoroczkay Gábor egyetemi docens

Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Az egyház Kán László oligarcha Erdélyében

A 13. század utolsó harmada a tartományuraságok kialakulásának időszaka a Magyar Királyság történetében. Kán László erdélyi vajda tartományurasága sem tért el az általános magyarországi helyzettől. Tartományuraságának kialakulása szempontjából a világi nagybirtok, az erdélyi vajdai cím, mint közjogi méltóság, valamint a magánfamília tekinthető meghatározónak.

A források tükrében elsősorban a tartományurak és a püspökök kapcsolata vizsgálható. Monoszló nb. Péter és Kán László kapcsolata alapvetően harmonikusnak tekinthető, mindemellett a püspök családi kapcsolata, személyes képességei és sikeres politikai tevékenysége lehetővé tették az erdélyi püspökség és káptalan birtokainak hatékony védelmét az erdélyi vajda hatalmával szemben.

Péter püspök tevékenységéből kifolyólag Kán László az erdélyi püspökség birtokaira, kiváltóságaira, valamint jövedelmeire minden bizonnyal Péter püspök halálát követően tette rá a kezét. Az erdélyi források híján Csák Máté és a nyitrai egyház példája szemlélteti számunkra, hogyan foszthatja ki egy oligarcha egy adott terület egyházát. 1308-tól kezdve a vajda akarata érvényesült az erdélyi püspökség és a káptalan felett, Kán László és Benedek erdélyi püspök korábbi kapcsolatából kifolyólag az erdélyi püspök (hallgatólagos) együttműködésével.

A források tükrében elsősorban a püspökök és tartományurak kapcsolata vizsgálható. A kisebb egyházi intézményeknek nem volt elég erejük az ellenálláshoz, ezért inkább meghódoltak az erdélyi vajda akarata előtt. Erre utal az is, hogy az erdélyi egyházaknál nincs adat a birtokfoglalásról, ellenben a Kán László tartományuraságán kívüli központtal rendelkező Kalocsa és Egres esetében van. A szebeni prépostsággal való konfliktusra alig, a kolozsmonostori apátsággal való konfliktusra pedig egyáltalán nincs forrásunk, de a szegedi egyezményben a király számára visszaadott javak, valamint a későbbi idők zavaros birtokviszonyai és birtokpereit, illetve az oklevelekben emlegetett, a 14. század első két évtizedét jellemző zavaros állapotok miatt feltételezhető, hogy Kán László érvényesíteni tudta akaratát az erdélyi egyházak felett.

BÖDŐ KRISZTIÁN

Történelem MA, 4. félév

Pécsi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:

Dr. Fedeles Tamás egyetemi docens

Pécsi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Szent László az Anjouk győztese

Dolgozatom legfontosabb kérdése, hogy miért vált és válhatott a Szent László-kultusz az Anjou királyok regnálása alatt a legelterjedtebbé? A választ részint a lovagi kultúra elterjedése adja, azonban fontosabb Anjou királyaink azon célja, hogy magukat –legitimáció és hatalmai reprezentáció jegyében – beilleszték az Árpád-ház genealógiai ciklusába. A 12–13. század fordulójában, III. Béla uralkodása alatt a kultusz már fennáll, majd 1269-ben, az Anjou-és Árpád-ház dinasztikus összeforrása után újabb lendületet kapott: Mária exportálta és akklimatizálta a magyar szent királyok kultuszát Nápolyban és egyéb itáliai városokban, különös tekintettel a lovagkirály kultuszát. I. Károly ezen ismeret birtokában annak a Szent Lászlónak a kultuszát erősítette a Magyar Királyságban – hatalma megszilárdítása végett – amely már önmagában népszerűségnek örvendett. A határvidéki Szent László-legendát ábrázoló freskók megsokasodtak, 1337-ben megszületett az Anjou Legendárium, amelyben szentünk kiemelt szerepet kapott. Nagy Lajos alatt további freskók keletkeztek, a *Képes Krónika* egyértelműen Szent Lászlót favorizálta, továbbá I. Lajos azzal, hogy e kultuszt Aachenbe és Kölnbe exportálta, internacionális szintre emelte. Az Anjou-kor vége nem jelentette e kultusz fejlődésének megtörését, Luxemburgi Zsigmond alatt kulminált.

KOVÁCS ISTVÁN

Történelem MA, 2. félév

Pécsi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:

Dr. Fedeles Tamás egyetemi docens

Pécsi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Az aradi prépostság története és személyi összetétele a Zsigmond-korban

Dolgozomban az aradi prépostság történetével és személyi összetételével foglalkoztam, a vizsgálat periódusa pedig a Zsigmond-kor volt. Jelen munkámban eredeti forrásokat használ-

tam, így mintegy 300 oklevelet néztem át. Először összefoglaltam az aradi prépostság kutatástörténetét, majd a második nagyobb részben igyekeztem körbejárni az intézmény történetét a tárgyalt időszak végéig, az egyházi helyzetének változásait, sajátosságait. Ezt követte sorrendben a harmadik rész, amelyben káptalani stallumokat vizsgáltam, illetve azt, hogy kik birtokolták a vizsgált periódusban ezeket, így a méltóságviselőket, a tisztségviselőket, az egyéb stallummal rendelkező kanonokokat, végül pedig a karpapokat vettem górcső alá. A szöveg utolsó részében pedig a javadalmasok származását vizsgáltam. A dolgozat nem titkolt célja, hogy az aradi kanonokokat a kutatás számára elérhetővé tegye, és beágyazza a hazai káptalan-kutatás eddigi eredményei közé. E szempont mentén tervezem a vizsgált periódus kibővítését a Hunyadi- és Jagelló-korra.

PORUBSZKY ÁDÁM

Történelem MA, 3. félév

Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsész- és Társadalomtudományi Kar

Témavezető:

Dr. Rác György egyetemi docens

Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsész- és Társadalomtudományi Kar

Az archiregnum fogalma és megjelenései

Pályamunkámban az *archiregnum* (főkirályság) fogalmának feltűnéseit vizsgáltam, először a szakirodalom, majd a források tükrében. A historiográfiai áttekintés során taglalt szerzők bár használták az *archiregnum*kifejezést, többnyire nem foglalkoztak annak magyar- és külföldi forrásokban való megjelenésével, így gyakran helytelen korszakokra vetítették vissza a Magyar Királyság főkirályságként való említését. A dolgozatban megkülönböztetem a *regnum regina* („királyságok királynője”) és az *archiregnum* fogalmakat egymástól, melyeket korábban egyként kezelt a szakirodalom. Árpád-kori forrás híján kijelenthető, hogy a Magyar Királyság ekkor nem rendelkezett ezekkel a titulusokkal, az Anjou-korban pedig egyedül Zách Felicián 1330-as ítéletlevele tanúskodik arról, hogy a Magyar Királyság a „királyságok királynője” lenne. Az *archiregnum* kifejezés megalkotójaként Enea Silvio Piccolomini, a későbbi II. Pius pápa azonosítható, akitől az *archirex* (főkirály) cím is eredeztethető. Humanista műveltsége, korábbi kancelláriai tapasztalatai és magyar kapcsolatai egyaránt magyarázatként szolgálnak hagyományteremtésére.

SZAKÁCS JÁNOS

Történelem–Magyar tanári képzés MA, 9. félév
 Debreceni Egyetem Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:

Dr. Bárány Attila egyetemi tanár
 Debreceni Egyetem Bölcsészettudományi Kar

Egy köznemesi család lehetőségei a 14–15. századi Szabolcs vármegyében

Kutatásaim eredményeként az Anjou- és Zsigmond-kori Szabolcs megye igazgatásainak sajátosságait próbálom szemléltetni, és ehhez használok tükörként a Kemecesei családot. A régiótörténeti áttekintést követően a Kemecesei családnak az egyfalvas nemességből kiemelkedő alakjait mutatom be, majd a térség, Kemece közvetlen szomszédságának birtokviszonyait ismertetem, s az ezekkel kapcsolatos birtokvitákat. A kisnemesi familiának a Szabolcs megyei nemességen belüli kiemelkedését, politikai karrierjét, birtokszerzéseit tekintem át. Töreksem átfogó képet adni a korszakról, s nem pusztán magának a Kemecesei familiának a történetét megrajzolni. A családnak a szűkebb régióban, a megye irányításában betöltött szerepét és az úri nemzetségekhez való viszonyát is elemzem.

A munka zárásaként felvázolom a család 15. század folyamán birtokolt területeit, ezzel bizonyítva, hogy bár országos viszonylatban csekély szerepük volt, a Nyírség és a Rétköz szempontjából regionálisan mégis jelentős szerepet tölthettek be. A Kemeceiek ezen időszakban élt generációi kiváló példát adnak arra, hogyan tudott tekintélyes pozíciókat betölteni az a köznemes, aki a megye szolgálatában megtalálta hivatását tisztességgel végezte az Anjou- és a Zsigmond-korban.

A 15. század végére a család férfi tagjainak említése jelentős mértékben csökken, eltűnedezni látszanak a forrásokból. A kutatás folytatásaként tervezem Szabolcs megye vonatkozó régiójának, illetve a Kemecei család történetének szélesebb spektrumú feltárását a Mátyás- és a Jagelló-korban.

KRISTON DOROTTYA

Olasz–Történelem osztatlan tanári képzés, 7. félév
Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsész- és Társadalomtudományi Kar

Témavezetők:

Dr. Mátyus Norbert egyetemi docens
Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsész- és Társadalomtudományi Kar
Dr. Domokos György egyetemi docens
Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsész- és Társadalomtudományi Kar

Borkereskedelem, gyógyászat és pénztelenség Augusto Bencio, Estei Hippolit orvosának levelei Bécsből és Esztergomból (1488–1496)

Dolgozatom témáját Augusto Bencio, Estei Hippolit esztergomi érsek udvari orvosának Magyarországról és Bécsből Ferrarába írott, a Modenai Állami Levéltárban őrzött levelei adják, melyek a Vestigia Adatbázisból (www.vestigia.hu) immár digitalizált formában is elérhetőek a kutatók számára. Ezeket munkám során először átírtam és lefordítottam, szövegüket a dolgozat végén található mellékletben közlöm.

A modenai magyar vonatkozású anyag és a kutatástörténeti hagyomány rövid ismertetését követi a hét levél formai majd tartalmi szempontú bemutatása.

A levelek fő témáit –amint a cím is mutatja – kisebb részben a gyógyászat és a borkereskedelem, mint Bencio mellékfoglalkozása, leginkább viszont az orvos kifizetlensége jelentik.

Bencio életéről nagyon keveset tudunk, a dolgozatban közlöm a levelei és a vele kapcsolatos forrásanyag alapján biztosra vehető adatokat, majd kiteérek társadalmi helyzetének elemzésére.

A témát azért tartom különösen érdekesnek, mert feldolgozott anyagból többé-kevésbé kirajzolódnak egy – a korban ritkának számító – világi honorácior mindennapjai, ami társadalomtörténeti szempontból jelenthet értékes adalékokat a késő Mátyás- és korai I. Ulászló-kor alaposabb megismeréséhez.

KÖZÉPKORI ÉS KORA ÚJKORI EGYETEMES TÖRTÉNELEM

LATOSINSZKY CSABA

Történelem MA, 3. félév
Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:

Dr. Tapolczai László egyetemi adjunktus
Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Mítoszok, modellek és ideológiák. A horvát etnogenezis kérdéskörei és historiográfiája

A dolgozat célja, hogy a legfrissebb kutatásokat figyelembe véve, a multidiszciplináris megközelítés igényével és a lehető legszélesebb forrásbázis bevonásával megkísérelje bemutatni azt a folyamatot, amelynek során az egykori Dalmatia provincia területén, a különböző heterogén közösségekből létrejött egy olyan kora középkori etnikai csoport, amely magát a „horvát” névvel illette. Mivel a horvát etnogenezis problematikája elválaszthatatlan a témával kapcsolatos 19–21. századi tudományos (és politikai) diskurzustól, az értekezés vázát a témakör historiográfiája adja, hipotéziseinket és konklúzióinkat viszont elsősorban a források (újra) vizsgálatára alapozzuk. A forrásokat és a szakirodalmat egybevetve végül igyekszünk egy plauzibilis etnogenezis-modellt ajánlani a kutatás figyelmébe.

ROMSICS ANNA

Történelem BA, 7. félév

Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:

Dr. Vadas András egyetemi tanársegéd

Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Konfliktuskezelési formák a 9–11. századi francia területeken

Jelen dolgozat célja, hogy a szakirodalom és egy primér forrás elemzése révén rámutasson, milyen mértékben különböztek a konfliktuskezelés 9. és 10–11. századi formái egymástól a későbbi Francia Királyság területén. A konfliktuskezelés kérdése régóta vitatott kérdés a történészek között. A probléma jelentős szakirodalma ellenére, e problémakör csak igen kevésbé jelent meg a magyar kutatásban, ezért a dolgozat első felében egy historiográfiai áttekintést nyújtunk. Ezen összefoglalóban kitérünk a grófi bíróságok működésére, az istenítéletekre, a fogott bírói intézményre és a magánháborúkra. Ezt követően egy, a 11. század elején keletkezett forrás alapján, amely aquitániai hűbéri konfliktusokat tárgyal, vizsgáljuk meg a konfliktuskezelés formáit. A forrás magyar fordítását a mellékletben közöljük. A dolgozat lezárásaként, eredményeinket összevetjük Janet Nelson 9. századra vonatkozó megállapításaival, hogy megválaszoljuk annak kérdését, valóban nagy eltérések tapasztalhatók-e a két korszak konfliktuskezelési formái között, mint azt a 20. század jelentős történészei vélték.

BORBÁS BENJÁMIN

Történelem MA, 3. félév

Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:

Dr. Nagy Balázs egyetemi docens

Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Angol szerepvállalás a Német Lovagrend litván hadjárataiban

Kevés olyan ország található a 13–15. századi Európában, amelynek fiai, de különösképpen annak nemessége ne képviseltette volna magát valamilyen formában a Német Lovagrend litvánok elleni hadjárataiban. Ezek közül is kiemelkedett azonban az Angol Királyság, amelyet nagyon szoros viszony fűzött a Lovagrendhez, annak megalapítása óta. Egészen a 15. század elejéig jól nyomon

követhető az a sokoldalú és hosszú távú támogatás, amelyet a szigetország a Német Lovagrend irányában tanúsított. Az angol–német kereskedelmi kapcsolatokról továbbfejlődött baráti viszony a késő középkori Európa történetéből jól ismert jelenségben, a *Preussenreisenekben* csúcsondott ki. Számos angol képviseltette magát a litvánok elleni hadjáratokban, kardot ragadva a keresztény hit és saját maguk dicsőségéért. A Hanza-szövetség is jelentős érdekeltségekkel rendelkezett a szigetországon belül is, azonban az angol kereskedők jelentős gazdasági terjeszkedése számos összeütközéshez vezetett és időnként hosszabb-rövidebb elhidegüléshez is vezetett a két terület között. A Német Lovagrend nagymestere mint a Hanza leghatalmasabb támogatója ebbéli szerepéből és az angol katonák szerepvállalásából fakadóan igyekezett kölcsönösen jó viszonyt fenntartani az angol uralkodóval. Az időnként jelentkező kereskedelmi feszültségeken felülemelkedve a diplomácia terén is bizton számíthattak a másik fél támogatására. Az angol katonai részvétel 15. század fordulójára tehető megszűnésének okai között említhető a litvánok (vitatott) keresztény hitre térése, a Német Lovagrend presztízsének megrendülése, továbbá más harcszínterek (Mediterrán, Ibéria) növekvő népszerűsége. A dolgozat elsődleges célja, hogy primer források útján bemutassa az angol katonai szerepvállalás kezdetét és folyamatát mindazokkal a változásokkal együtt, amelyeket a belső- és külső ráhatások együttesen idéztek elő.

EGYED REGINA

Angol nyelv és kultúra–Történelem és állampolgári ismeretek tanári képzés BA, 3. félév
Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:

Dr. Novák Veronika egyetemi adjunktus
Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

„Hold up our yong kyng” Gyermekkor és hatalmi reprezentáció a 14–16. századi angol királyi bevonulásokon

A 14–16. század folyamán öt gyermekkirály uralkodott Angliában, megítélésük a nép körében azonban meglehetősen különbözött. Tanulmányomban elsősorban VI. Henrik és VI. Edward hasonlító alapú, de részleteiben jelentősen különböző bevonulásain keresztül állítom szembe a 15. és 16. századi ceremóniákban megjelenő gyermekábrázolást, illetve azt vizsgálom, hogy a két bevonulás elemei milyen módon jelennek meg egyes felnőtt uralkodóknál. Ehhez elsősorban korabeli krónikákat, költeményeket és beszámolókat használok. Emellett a gyermekkor megjelenítését a királynék bevonulásán keresztül is megfigyelem. A 15. században ugyan megjelenik a gyermekkirály, de inkább egy általános királyi ideált hangsúlyoz a bevonulás szimbolikája. A 16. században azonban már nem csak általános eszményképek jelennek meg, hanem maga a gyermekség, a király fiatalsága válik ideállá.

BOGNÁR LÁSZLÓ

Tanári MA, 5. félév

Károli Gáspár Református Egyetem Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:

Dr. Gálffy László egyetemi docens

Károli Gáspár Református Egyetem Bölcsészettudományi Kar

Hírek és a képzelet egy sajátos térben. A tenger és tengeri konfliktusok ábrázolása a késő középkorban, Thomas Walsingham krónikájában

A késő középkor kutatásában a tengerről érkező információk értelmezése különböző megközelítést igényel, mint a szárazföldön történő események forrásaié azok speciális jellege miatt. Ez a tanulmány a tengeren és közvetlenül a szárazföld mellett történő cselekmények rekonstruálásának nehézségeit, illetve annak lehetőségeit igyekszik bemutatni Thomas Walsingham, St. Albans egyik szerzetesének narratívája, a *Chronica Maiora* tükrében. A partvonalon kívül történtek esetében kevesebb – sok esetben csupán egyetlen – forrás áll a történészek rendelkezésére egy esemény részleteinek a feltérképezéséhez. A tengeri konfliktusok kapcsán a szemben álló felek erőit – mind a hajók, mind pedig a légénység számának tekintetében – szinte lehetetlen pontosan meghatározni. Sok esetben egy forrás saját nézőpontból írott adatai alapján, összehasonlítás lehetősége nélkül kell értelmeznünk a narratívában szereplő számadatokat. A forrásként alapul szolgáló krónikában a tenger mint tér egészen más megvilágításban jelenik meg, mint a szárazföld, főként annak ismeretlensége okán. A Walsingham tengerképét befolyásoló tényezőknek a bemutatását nehezíti, hogy a krónikás életéről rendkívül keveset tudunk, annak ellenére, hogy a történetírás a reneszánszát élte a 14. századi St. Albans-ban.

KERESKES ENDRE LÁSZLÓ

Magyar–Történelem és állampolgári ismeretek osztatlan tanári képzés, 5. félév
Miskolci Egyetem Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:

Dr. Tózsza Rigó Attila egyetemi adjunktus
Miskolci Egyetem Bölcsészettudományi Kar

**Epidemiológiai krízisek társadalmi és orvostörténeti hatásai
a 17. századi Londonban**

A városi közösségek történetében mindig fontos szerepet játszottak olyan rendkívüli események, amelyek kihatottak a népesedésre, a városi társadalom összetételére, illetve a lakosság mindennapjaira. London 17. századi történetében ebből a szempontból kiemelhetők a tömeges halálozást és mentális károkat okozó pestisjárványok. Az 1600-as években három nagyobb epidémia pusztított Londonban, az első 1603-ban, majd 1625-ben és végül 1665-ben. Ezek közül a legnagyobb halálozás az 1665-ös járvány idején történt, amely után fontos változások következtek be mind társadalmi, mind orvostudományi viszonylatban. Az 1665-ös járvány Hollandiából érkezett a londoni kikötőkbe. A pestis első áldozatai már 1664 decemberében meghaltak. Ezután lépett közbe a városi vezetés, különböző közösségi és kereskedelmi korlátozásokat hirdettek ki, amelyekből valamennyi hatástalan volt, hiszen a lakosság folyamatosan megsértette ezeket a rendeleteket. Ezeknek a rendeleteknek a hatástalanságát a városi közösség is felfedezte, Samuel Pepys, a Navy Board titkára sorozatosan számolt be naplójában ezekről az engedetlenségekről. Pepys soraiból fontos mentalitástörténeti következtetéseket is levonhatunk. A pestis elleni védekezés hatástalanságához a több évszázados spekulatív orvosi hagyomány is hozzájárult, így szükség volt olyan gyógymódokra, megfigyelésekre, melyek segítségével könnyebben megszüntethető az epidemiológiai krízishelyzet. Erről William Boghurst számol be *Loimographia* című művében, amely az empirizmus szellemiségét követve igyekszik megközelíteni a pestist, mint társadalmi és orvoslási krízist. Különböző megfigyeléseket közöl írásában, amelyek során képet kaphatunk a pestis terjedésének lehetséges okairól, hatásmechanizmusáról, a korabeli hatásos és hatástalannak vélt gyógymódokról, illetve a lehetséges megelőzési módszerekről. A mű minden bizonyos része annak a hosszú folyamatnak, amely a tapasztalati orvostudomány kialakulásához vezetett.

JENEI MILÁN

Történelem MA, 4. félév

Szegedi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:

Dr. Varga Beáta egyetemi docens

Szegedi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Bogdan Hmelnyickij külpolitikája (1648–1657) – A „krími alternatíva”

Pályamunkám angol, magyar és orosz nyelven megjelent feldolgozások és források felhasználásával bemutatja, ahogy egy ukrán kisnemes, Bogdan Hmelnyickij igazságkeresése a világtörténelmet is befolyásoló események sorává nőtte ki magát. A dolgozat elsősorban az 1648–1657 közti időszakban a hetmani kormányzat szövevényes diplomáciai „útkeresésével” foglalkozik, előtérbe állítva a Krími Kánság szerepét a kozák mozgalom e fontos szakaszában. A „krími alternatíva” nélkül ugyanis az 1648-ban kezdődött kozák felkelés hamar elbukott volna. Elsőként a krími kán volt hajlandó egyenrangú félként szövetséget kötni a kozák vezetőkkel és valós katonai segítséget nyújtani a felkelőknek. Mivel azonban a tatároknak nem állt érdekében egyik keresztény szomszédjának megerősödése sem, így ez a kapcsolat eleve korlátozta az elérhető célkitűzéseket. Végigkövethető, hogy változott a kozák–tatár viszony ellenségesből barátvá, majd több fordulat után ismét ellenségessé, hogyan változott az Ukrajna területével határos országok hozzáállása a Hmelnyickij-mozgalomhoz és annak tatárokkal kötött szövetségéhez.

A kelet-európai diplomácia e korszakát a kozák hetman irányította multivektoriális külpolitika nagyban befolyásolta: a Hmelnyickij-felkelés történelmi távlatból meghatározónak bizonyult nem csak Ukrajna története, hanem a 17. századi kelet-európai hatalmi átrendeződés szempontjából is, de hosszú távon következményei egészen napjainkig hatással vannak.

TOMASOVSKY ANNA

Történelem BA, 5. félév

Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:

Dr. Szántó Iván egyetemi docens

Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

I. .Abbász és II. Rudolf katonai együttműködésének megghiúsulása a tizenöt éves háború során

A tizenöt éves háború alatt nemcsak a Habsburg és az Oszmán Birodalom között volt fegyveres konfliktus, a keleti török határon Perzsia uralkodója éppúgy hadba vonult a szultán ellen. II. Rudolf német–római császár és I. Abbász perzsa sah között felmerült a katonai együttműködés gondolata, támadásaik összehangolásával az Oszmán Birodalmat harapófogóba lehetett volna szorítani. Számos tényező (pl.: földrajzi távolság, az európai hatalmak határozatlansága, a követek utazását akadályozó geopolitikai tényezők) azonban megakadályozta a hatékony, együttes támadást, így a szultán lényegében nem kényszerült komoly kétfrontos háborúra. A vizsgált időszakban (1593–1606) tanúi lehetünk az I. Abbász és II. Rudolf közötti diplomácia kialakulásának, a két uralkodó közt közvetítő követek megpróbáltatásainak, és az ismert levelezések, visszaemlékezések lehetőségét adnak a két udvar működési mechanizmusának feltérképezésére. A magyar történetírás nagyon kevés figyelmet szentel a keleti hadszíntér kutatásának, pedig az itteni események igen nagy befolyással bírtak a magyarországi háború alakulására. A dolgozat a követségek vizsgálatán keresztül keres válaszlehetőségeket a katonai együttműködés megghiúsulásának okaira.

FURULYÁS LÚCIA

Történelem–Spanyol tanári képzés MA, 1. félév

Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar

Témavezető:

Dr. Martí Tibor tudományos munkatárs

MTA Bölcsészettudományi Kutatóközpont Történettudományi Intézet

A török kiűzésének képe a 17. század végi spanyol nyelvű nyomtatott sajtóban (1697–1699)

A török alóli felszabadító háborúk kora – amely a hagyományos történeti datálás szerint az 1683-tól (Bécs visszavívása) 1699-ig (karlócai béke megkötése) tartó periódust jelöli – az 1980-

as évektől kezdve, Buda felszabadításának 300. évfordulója kapcsán, nagyfokú érdeklődésre tart számot a magyar kutatók körében. Többen (Kalmár János, Barta László stb.) spanyol állami levéltárak (Simancas) és könyvtárak (Madrid, Toledo) forrásanyagait kutatták, főként Bécsre, Budára és a 1697-es zentai csatára fókuszálva.

A dolgozat újszerűsége egy hungarikagyűjtés, hiszen a 17. századi spanyol közvélemény egyik legjelentősebb spanyol nyelvű sajtótermékének, a 17. század közepétől rendszeresen megjelenő madridi *Gaceta/Gazeta* magyarországi vonatkozású híryanagának összegyűjtésére és bemutatására vállalkozik, a felszabadító háborúk utolsó éveire (1697–1699) koncentrálva.

A téma forrásanyagának jellegéből adódóan elkerülhetetlen a részletes spanyol sajtótörténeti áttekintés, valamint a hír és információ szerepének értékelése.

A dolgozat első része a magyar történészek korábbi kutatásainak ismertetése Bécs és Buda kapcsán a spanyol szerepvállalás fényében, amely a magyarországi beavatkozásban egy morális, etikai kérdést látott, a Cristiandad (kereszténység) védelmét és az „utolsó kereszties hadjárat” eszményét – ahogy Rubén González Cuerva spanyol történész írja „La última cruzada: España en el guerra de la Liga Santa (1683–1699)” tanulmányában.

A spanyol nyelvű hírlap mintegy 100 lapszámának szisztematikus, témakörök szerinti feldolgozása alapján értékelendő az 1697-ben lezajlott zentai ütközet, valamint az 1699. január 26-án megkötött karlócai béke is, amely jelzi a közel másfél évszázados török uralom megszűntét.

KORA ÚJKORI ÉS ÚJKORI MŰVELŐDÉS- ÉS ESZMETÖRTÉNET

BÓDAI DALMA

Történeti muzeológia MA, 3. félév
Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Témavezetők:

Dr. Ács Pál egyetemi tanár
Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar
Dr. G. Etényi Nóra egyetemi docens
Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

A Thurzó család gyűjteményezési koncepciója a 17. század elején

A polgári-nagyvállalkozói eredetű, kiterjedt közép-európai kapcsolatrendszerrel bíró Thurzó család a 17. század elején emelkedett a magyar nemesi rend vezető rétegébe. Thurzó György nádor Biccscén alakította ki udvarát, amely a család befolyása és a nádori rang révén (az önálló magyar királyi udvar hiányát jelentő hatalmi úrt kitöltendő) az ország egyik legjelentősebb politikai és kulturális központjává vált.

A 16. századtól az arisztokrata családok udvaraiban a tárházak, a gyűjtemények már nem csupán a teaurációt, az értékfelhalmozást, és az értékmentést szolgálták, hanem egyre inkább a családi és az egyéni múlt, a gazdagság, a tudás, rang és a hatalom megjelenítését. A Thurzó család biccsei tárházáról egy teljes és két töredékesen fennmaradt inventárium tudósít 1612-ből, több kiegészítő jegyzékkel együtt, melyek a trencsényi és a lietavai várak hasonló gyűjteményeinek kollektióira vonatkozóan is tartalmaznak információkat, s emellett az összeírások számos utólagos betoldást tartalmaznak. E kiegészítések az egyes darabok mozgatására vonatkoznak, megjelölik annak dátumát, célját és miértjét, ezáltal utalnak a kollektió egészének, illetve az egyes tárgyak funkcióira, s számos adatot tartalmaznak a család és az udvar életre vonatkozóan, utalásokat a kastély berendezésére, az udvari személyzet hierarchiájára, ajándékozási szokásokra, kapcsolati hálózatra, a család politikai és társadalmi rangjára vonatkozóan.

A gyűjtemény az udvar, mint intézmény szerves része volt, a család felhasználta tárházának darabjait politikai és társadalmi helyzetének előremozdításának céljából, ajándékozással vagy éppen fizetségként, elsősorban azonban, ahogy az a források jellegéből is megmutatkozik, a teaurációt, az értékmentést és felhalmozást szolgálták. A Thurzó család tárházaiban egyértelműen ez a teaurációs célt szolgáló felhalmozás dominált, azonban Thurzó Imre két diplomáciai ajándékként kapott fedeles serlegének leírása már egy más gyűjtési szemléletet vetít előre: a műértő gyűjtést. A kincstár átmeneti jellege is megmutatkozik ezáltal, ahogy a váltás Thurzó György és fia, Imre műveltségét, politikáját illetően is. A gyűjtemény így tehát személyhez kötődően is tükrözi a politikai karrier, a társadalmi-kapcsolati változások ívét, úgy is, hogy nem tudatos gyűjtés állt a Thurzó család tárházainak létrehozása mögött.

BIRÓ BENCE

Történelem MA, 1. félév

Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsész- és Társadalomtudományi Kar

Témavezető:

Dr. J. Újváry Zsuzsanna egyetemi docens

Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsész- és Társadalomtudományi Kar

Czoborszentmihályi Czobor Erzsébet levelei férjéhez, bethlenfalvi gróf Thurzó Györgyhöz

A dolgozat czoborszentmihályi Czobor Erzsébet és férje, bethlenfalvi gróf Thurzó V. György közötti missilis-anyagot tárgyalja, egy szerelmi házasság keretében. Ifj. Kubinyi Miklós még 1876-ban adta közre Thurzó leveleit nejéhez, de Czobor leveleit férjéhez a mai napig csak cikkekben és tanulmányokban érintették. Bár a nádortól 600, míg feleségétől csak 161 levél áll rendelkezésre, párbeszédük rekonstruálható. Czobor leveleinek a többsége egészségi állapotról, gyermekeiről, birtokigazgatásról (Biccse, Lietava, Rajec etc.) szól, miközben urát félti, aki katonaként harcol a tizenöt éves háborúban, vagy politikusként és főrendként Pozsonyban vagy Bécsben intéz országos ügyeket, esetleg béketárgyaláson vesz részt. A dolgozat mozgatórugója a *herstory* és a *genderfair*-elmélet, de mellette az arisztokrácia- és a mikrotörténet is fontos adatokkal gazdagodhat.

SZALAI ÁGNES

Történelem–Latintanári képzés MA, 10. félév
Pécsi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:

Dr. Oborni Teréz tudományos főmunkatárs
Magyar Tudományos Akadémia, Bölcsészettudományi Kutatóközpont, Történettudományi
Intézet

Adatok Teleki Mihály (1634–1690) nevelés- és művelődéspártoló tevékenységéhez

Teleki Mihály a 17. századi Erdélyi Fejedelemség kétségkívül egyik legbefolyásosabb politikus, azonban a korszak nevelés- és művelődési életében betöltött szerepe kevésbé ismert. Az erdélyi pályafutását *homo novus*ként kezdő Teleki hamar bekapcsolódott az elit körébe, udvarai több esetben szellemi centrumokká (is) váltak. Egyik fő célja volt, hogy gyermekei számára a korabeli viszonyoknak megfelelő műveltséget és ezzel együtt társadalmi státuszt biztosítson, így udvaraiban megfelelő személyi és tárgyi feltételekkel iskolákat tartott fenn. Emellett kultúrpolitikai szerepvállalása a korabeli kiváló református kollégiumokban (Nagyenyed, Kolozsvár, Gyulafehérvár) tanuló alumnusok pártolásában, valamint e kollégiumoknak jutított donációkban, illetve az erdélyi ifjak peregrinációs vállalkozásainak támogatásában is tetten érhető. Dolgozatom célja, hogy a fent felvetett kultúrpolitikai elemeket történeti kontextusba ágyazva részletesen körüljárjam, s ezáltal igazoljam Teleki Mihály figyelemre méltó kultúrpolitikai tevékenységét, s ennek révén árnyaljam az Erdélyi Fejedelemség alkonyának kiemelkedő politikusáról a historiográfiában kialakult rendkívül ambivalens képet.

ILLÉS KORNÉL

Történelem BA, 1. félév

Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Témavezetők:

Dr. G. Etényi Nóra egyetemi docens

Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Tisza László gimnáziumi tanár

Eötvös József Gimnázium

Tar Imre gimnáziumi tanár

Eötvös József Gimnázium

Peregrináció és kapcsolatépítés Négy külföldi egyetemet járt magyar diák összeköttetései a 17. század második feléből

A dolgozatomban négy peregrinus (Batthyány Kristóf, Pápai Páriz Ferenc, Bethlen Mihály és Széchenyi Zsigmond), az utazásaik során kiépített kapcsolati hálóját térképeztem fel. A tanulmányutak mindegyikére a 17. század második felében került sor. A klasszikus *peregrinatio academica*t ebben a korszakban a tanulmányutak egy új típusa, a *Kavelierstour* váltotta fel, ami tapasztalatszerzést helyezte előtérbe az egyetemi tanulmányokkal szemben. Ennek figyelembevételével igyekeztem négy különböző típusú utazást kiválasztani: Pápaié *peregrinatio academica*, Batthyányé *Kavelierstour*, Bethlen esetében keveredik a két típus, Széchenyinél pedig a *Kavelierstour*t a modern udvari műveltség alapelemeinek elsajátítása egészítette ki. A kutatásom során, ahol lehetett, a peregrinációkat rögzítő útinaplókat, ahol pedig nem állt rendelkezésemre napló, ott az utazáshoz kötődő levelezést és instrukciókat elemezve gyűjtöttem össze azokat a személyeket, akikkel a fent említett ifjak kapcsolatba kerültek. A feltárt adatok egyértelművé teszik, hogy a kapcsolatépítés fontos eleme, esetenként célja volt a peregrinációnak, érzékeltetik, hogy a felekezeti tagolódás a peregrinusok kapcsolatépítésében is érezte hatását, valamint rávilágítanak arra, hogy a korban igen elterjedt ritkasággyűjtemények fontos eszközei voltak a kapcsolatremtésnek. Mindezek mellett, az egyes peregrinusok kapcsolatainak tipizálása rámutatott, hogy a három statisztikai szempontból vizsgálható utazás (Batthyányé, Pápaié és Bethlené) mindegyikét eltérő kapcsolatépítési stratégia jellemezte, ami összefüggésben lehet a *peregrinatio academica-Kavelierstour* váltással. Ugyanakkor mindegyiknél közös pont az érintkezés keresése a külföldön élő magyarokkal, elsősorban a Magyarországról származó peregrinusokkal.

FEHÉR JENNIFER

Történelem BA, 5. félév
Pécsi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:
Dr. Gózszy Zoltán egyetemi docens
Pécsi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

■

„Az én lelkiismeretes tevékenységem nyomán”, avagy egy 18. századi kéthelyi plébános tetteinek értékelése a *Historia domus* tükrében

Dolgozatom célja, hogy a kéthelyi *Historia Domus* egy 18. századi forrásrészlete kapcsán bemutassam egy plébánia történetének rövid szakaszát, a plébános és a közösség kapcsolatrendszerét, a plébános célkitűzéseit és azoknak megvalósulását, tevékenységének központi elemeit.

A tárgyalandó *historia domus* a kéthelyi plébánián található. Ebben szerepel Binder József (1737 körül–1788) által bejegyzett 35 oldalas szöveg. Ennek a magyar fordítását kezdtem el kutatni. Ez a forrásrészlet a *historia domusok* sorából is kitűnik azzal, hogy Binder József nem egy élete során folyamatos, naplószerű bejegyzést hagyott hátra, hanem utolsó éveiben egy visszaemlékező, retrospektív, a tetteit értékelő összképet írt a Kéthelyen folytatott tevékenységéről.

E forrás vizsgálata során arra teszek kísérletet, hogy bemutassam Binder József Kéthelyen folytatott tevékenységét, és megkíséreljem értékelni azt. A fő célkitűzésem pedig az, hogy mindezeket összegezve megvizsgáljam, hogy Binder József mennyire felel meg a 18. századi papi ideálnak.

FÓRIZS ISTVÁN

Teológia osztatlan képzés, 7. félév
Sárospataki Református Teológiai Akadémia

Témavezető:
Dr. Kovács Áron óraadó
Sárospataki Református Teológiai Akadémia

■

Reformkori lelkészportré Vályi Pál naplója alapján

Dolgozatomban Vályi Pál, református lelképásztor személyes naplója alapján egy reformkori lelkészportrét szeretnék bemutatni. Esetében egy pályakezdő lelkésszel van dolgunk, aki még csak

ekkor kezdi el kitapasztalni, hogy hogyan is működik az őt körülvevő világ. Egészen fiatal, és friss benne a gyülekezetbe kerülés élménye, friss a pataki Kollégiumtól való elszakadás érzése. Sokak fejében él valamilyen kép korunk, és az azt megelőző évszázadok lelkipásztoráról. Egy ilyen napló ezeknek a képeknek a megerősítéséhez, vagy éppen megdöntéséhez lehet nagyon jó forrás. Az általam feldolgozott Vályi-napló írójának érzésvilágát hivatott megjeleníteni. A Sárospatakról elszakadt, fiatal lelkipásztor számára segítséget nyújtott, hogy a Kollégium elhagyásával jelentkező traumát képes legyen feldolgozni. Ennek a problémának a kezelésében szolgál terápiás eszközként számára a napló. A naplóírás másik célja a szerző számára, hogy a Patakhoz képest ingerszegény kulturális környezetben vidéki értelmiségiként élhessen. Ebben dokumentálja levelezését, fordításait, olvasmányélményeit, valamint ez a napló az egyetlen hű társa elmélkedéseiben. Ezen keresztül teljesebben ki reformkori vidéki értelmiségként úgy, ahogyan az őt körülvevő környezetben arra nem volt módja. Amitől más ez a napló, mint a korszakból fennmaradt, ismert személyek írásai, az az, hogy itt nem egy nagy és fontos személy elevenedik meg, illetve nem a nagypolitika mindennapjaiból láthatunk jeleneteket. Nagyszerűsége éppen abban rejlik, hogy esetünkben egy egyszerű, hétköznapi fiatalember problémáit, kérdéseit, útkeresését követhetjük nyomon. A napló számtalan perspektívából vizsgálható. Jelen dolgozatban a forrásanyag mérete miatt azokra a kérdésekre szűkítettem a kérdésvetést, hogy a napló narratívája mit jelenít meg Vályi lelkési szerepéből, és mit hallgat el abból, és miért teszi mindezt. Úgy gondolom, hogy a kérdések megválaszolása nem csak a vizsgált napló kapcsán, de a reformkori lelkészpályák felvázolásához is releváns információkkal szolgálhat.

DEMJÉN BALÁZS ÁDÁM

Történelem MA, 1. félév

Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsész- és Társadalomtudományi Kar

Témavezető:

Dr. Medgyesy-Schmikli Norbert egyetemi docens

Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsész- és Társadalomtudományi Kar

Az Erdélyi Katolikus Státus által fenntartott gimnáziumok története a fennmaradt dokumentumok tükrében, különös tekintettel a marosvásárhelyi és a brassói tagintézményekre (1860–1862)

Az 1610-es beszercei országgyűlés erdélyi római katolikusokat sújtó rendelkezései ellen tiltakozó nemesi családok (Apor, Jósika, Kornis, Kovacsóczy, Lázár, Mikes és Szentkereszty) által életre hívott autonóm szervezet fő célja a 19. század iskolai intézményhálózatának fejlesztése volt. Dolgozatunk az 1848–1849-es forradalom és szabadságharc, illetve az 1849-es oktatási törvény (*Organisationsentwurf*) hatályba lépése után a Státus által részben átvett, részben egysé-

gesített, a kiegyezést követően is működő nyolc középiskola (négynyolcosztályos főgimnázium; két-két négyosztályos algimnázium és „magán latin tanintézet”) történetét igyekeznek bemutatni a címben jelzett időszakban, a számukra otthont adó városok (sorrendben: Kolozsvár, Székelyudvarhely, Károly(Gyula-)Fehérvár, Csíksomlyó; Marosvásárhely, Brassó; Erzsébetváros és Szilágyosomlyó). Az oktatás előzményeinek rövid felelevenítése, illetve korabeli felekezeti(-etnikai) viszonyainak ismertetése a téma kibontásához elengedhetetlen.

A „különös tekintettel” vizsgált két intézmény felekezeti (a római katolikus mellett elsősorban református, illetve görög katolikus) és etnikai (a magyart leszámítva német, illetve román) sokszínűsége, székvárosuk 10 000 fölötti lakossága (Brassó e provizórikus időszakban az „Erdélyi Nagyhercegség” központja), nem utolsósorban pedig a többi intézményhez képest gazdag forrásanyaga okán tart igényt a kiemelésre. Marosvásárhely esetében elsősorban a tanév végi ösztöndíjazással való tételes elszámolást, illetve a tanterv kivételesen részletes (a tantárgyak – latin, ógörög, magyar, német, történelem és földrajz, mennyiségtan, természetrajz -tan, illetőleg rendkívüli tantárgyak: szépírást, rajz ének – és a tanárok beosztása mellett a tanmenetre és az 1850-es években központilag kiadott tankönyvekre is kiterjedő) példáját; míg Brassót illetően főként az oktatás tárgya után a mikéntjét (melyik tantárgyat milyen csoportokban és időbeosztással tanultak a diákok) vehetjük szemügyre. Utóbbi intézményben a román származású igazgató (Iacob Mureșanu – unokatestvére, a korábban szintén itt tanító Andrei szerezte Románia mai himnuszának szövegét) elszámolási problémái mellett a magyar és német (közülük Bürcher Henrik bécsi kapcsolatokkal is rendelkezett) gyökerekkel rendelkező tanárok anyagi gondjaiba, Simiginovics Adolf ügye révén pedig egy politikai indíttatású áthelyezés folyamatába nyерhetünk betekintést.

16–17. SZÁZADI MAGYAR TÖRTÉNELEM

CSAPÓ FANNI

Történelemtanár MA, 3. félév
Szegedi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:

Dr. Kasza Péter egyetemi docens
Szegedi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Képriport Buda 1541-es ostromáról? Erhard Schön metszete mint történelmi forrás

Wilhelm von Roggendorf 1541-ben immár másodízben próbálta meg bevenni Budát. A május 4. és augusztus 21. között zajló ostrom végül a Habsburg-sereg csúfos kudarcával végződött, ráadásul augusztus 29-én a vár és a város I. Szulejmán szultán (1520–1566) kezére került. Buda török kézre kerülése nagy visszhangot vert a hazai és külföldi kortársak között. Német (*Neue Zeitungok*, Hans Sachs elbeszélő költeménye), latin (Paolo Giovio, Szerémi György, Verancsics Antal, Wolfgang Lazius írása), olasz (Antonio Mazza jelentése) és magyar nyelven (*Memoria rerum*, Bornemisza Tamás vagy Tinódi Lantos Sebestyén műve) is keletkeztek „források”. A források közül Verancsics-gyűjteményben fennmaradt *Civitatis Budae longa obsidio* című, eddig kéziratban maradt szöveg tárgyalja a legrészletesebben az ostrom eseményeit.

A számos szöveg mellett az 1542-es évben megjelent Erhard Schön, nürnbergi művész az 1541-es budai ostromot ábrázoló metszete, mintegy illusztrációként Hans Sachsnak az ostromról szóló költeményéhez. A metszet tekinthető afféle képkrónikának, amely a hadi eseményekről számol be.

A történeti forrásként soha nem vizsgált kép fontos adalékokkal szolgálhat ahhoz, hogyan látták és láttatták a Buda elvesztésének okait és a személyes felelősség kérdését a korabeli Európában. A Schön-képet az írott források adataival egybevetve dolgozatomban az alábbi kérdésekre keresem a választ: történeti forrásként Schön alkotása milyen adalékokkal szolgálhat Buda 1541-es ostromát illetően? Helytálló-e a metszetet pusztán a vele együtt kinyomtatott

Sachs-vers illusztrációjaként kezelni? Milyen színben igyekszik feltüntetni a metszet a Wilhelm von Roggendorff által vezetett német hadat? Hogyan jeleníti meg a törököket? Megjelennek-e a képen, és ha igen, mennyire hangsúlyos helyen a forrásainkban oly kiemelt szerephez jutó epizódok, mint a budai polgárok árulása, a szultán csele stb.?

Egy eddig kevésbé ismert forrás (*Obsidio Budae* szövege) bevonásával végül arra a megállapításra jutottam, hogy a Schön-metszet igenis hitelesen ábrázolja az ostrom eseményeit, továbbá nem kezelhetjük a képet a Sachs-vers illusztrációjaként, mivel az ostromból jóval többet mutat meg, mint amit a vers elbeszél.

VÉGH EMESE

Magyar–Történelemtanár és állampolgári ismeretek osztatlan tanári képzés, 5. félév
Miskolci Egyetem Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:

Dr. Nagy Gábor egyetemi docens
Miskolci Egyetem Bölcsészettudományi Kar

„Méltók erre a szigeti vitéze” – Horvát Márk kapitány beszámolójának továbbélése Tőke Ferenc versében és Zsámboky János elbeszélésében

Dolgozatomban Szigetvár 1556. évi ostromáról szóló szövegeket vizsgáltam. E három szöveg a vár akkori kapitányának, Horváth Márknak a nagyjából egy hónappal később kelt jelentése, Tőke Ferenc históriás éneke, mely a következő fél évben íródott, végül pedig Johannes Sambocus két évvel későbbi elbeszélése. Ezek közül egyedül a históriás ének nem rendelkezik több ismert változattal, így mielőtt belefoghattam volna a dolgozat szorosán vett témájának vizsgálatához, a variánsok összevetését is el kellett végeznem.

Céлом először annak kiderítése volt, hogy miként élt tovább az ostrom emlékezete a kor történetíróiban. Ez a munka során igen sokat változott, míg végül elérte a dolgozatban felvetett fő kérdést: vettek-e át egymástól információkat az egyes szerzők, és ha igen, hogyan és milyen mértékben? Éppen ezért a későbbiekben is folytatható a munkám, hiszen többek között Forgách Ferenc és Ishtvánffy Miklós is írt az ostromról.

FARAGÓ DÁVID

Levéltár, középkori és kora újkori specializáció MA, 3. félév
Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:

Dr. Oborni Teréz egyetemi docens
Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Az Ormányi család felemelkedése a Dunántúlon (Genealógiai és birtoktörténeti bevezetés 14–16. század)

Ormányi Józsa sümegi várkapitány nem teljesen ismeretlen alakja a 16. századi dunántúli végvidéknek, de életútja és tevékenysége ezidáig feldolgozatlan maradt. Komáromy András múlt századi részleges forráspublikációjának köszönhetően az egyszerű végvári katona képe alakult ki róla, pedig sokrétű tevékenysége és Nádasdy Tamás nádorhoz fűződő viszonya révén sokkal jelentősebb személyiség volt.

1563-as halála egy atipikus életútnak vetett véget. Egy dél-dunántúli, elszegényedett kisnemesi családból származott. 1543 után sok sorstársához hasonlóan az oszmánoktól menekülve elhagyta otthonát, azonban többségüknél sokkal többre vitte. Köves András későbbi veszprémi püspök szolgálatába állt, akinek legfontosabb szervitorává vált, ugyanis 1553-ban megtette a veszprémi püspökség új központjának, Sümeg vára kapitányának. Kiváló gazdasági szakember és ügyes vállalkozó volt, aki családjának új egzisztenciát teremtett, élete végére pedig jelentős vagyonra tett szert.

Tehetségének, vagyonának és tiszttségéből fakadó tekintélyének köszönhetően sikerült a középbirtokok nemesség alsó rétegébe felemelkednie, ráadásul remek házassága révén Zala és Vas megye legtöbb *bene possessionatus* családjával is rokonságba került. Magyar és latin nyelvű levelezése alapján sorstársait meghaladó műveltséggel rendelkezett, amelynek meghatározó szerepe volt társadalmi felemelkedésében, ugyanis pályáját törvényszéki írnokként kezdte, az itt szerzett tudását és tapasztalatát pedig később ügyesen kamatoztatta. Az ekkor rohamosan terjedő protestantizmus ellenére élete végéig megőrizte katolikus vallását. Minden erőfeszítése ellenére halála után családja mégis lehanyaglott, ugyanis az Ormányiak „gyökértelen” családnak számítottak Zala megyében.

A várkapitány családja eredetének, birtokainak, valamint rokoni kapcsolatainak és kapcsolatrendszerének feltárásával az észak- és déldunántúli nemesi társadalom kapcsolatrendszerét is jobban megismerhetjük. Személyén keresztül bepillantást nyerhetünk Köves András szervitori körébe, illetve abba, hogy a püspök és Nádasdy Tamás nádor szervitori köre hogyan kapcsolódott össze rajta keresztül. Életútjának a korabeli végvidéki társadalom hasonló tisztséget viselt személyeinek életével történő összevetése, az azonosságok és különbségek megfigyelése révén pedig bővíthető lehet a végvidéki társadalom egészéről alkotott képünk.

KINTLI DÓRA

Történelem–Latin osztatlan tanári képzés, 5. félév
Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsész- és Társadalomtudományi Kar

Témavezető:

Dr. Takács László egyetemi docens
Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsész- és Társadalomtudományi Kar

*Nova ex Hungaria***Latin nyelvű tudósítás a magyar–török összecsapásokról**

Dolgozatom tárgya a *Nova ex Hungaria* címet viselő latin nyelvű 16. századi írás, amely tudomás szerint eddig ismeretlen a magyar történetírásban. Az ismeretlen szerzőjű, tíz oldal terjedelmű szöveget Wittenbergben nyomtatták ki, végvidéki harcokkal foglalkozik, a benne leírt események nagy valószínűséggel 1546-ban, illetve 1545-ben játszódnak. Mivel jó latinsággal megírt humanista szövegről van szó, nem elhanyagolható elemzésem során a történelmi mellett az irodalmi aspektus sem.

1546-ra a magyar hadviselés egy kudarcorozaton van túl, Buda után sorra estek el az ország belsejében más fontos várak is, a magyar történetíráson apokaliptikus szemlélet lett úrrá, ezzel szemben a *Nova ex Hungaria* három magyar viadáról számol be. A történelmi környezet szempontjából fontos, hogy ekkor kerül sor az első béke megkötésére a Habsburgok és a törökök között, miközben a magyarok folyamatosan a német rendek segítségével reménykednek, emiatt a történetírás is kap egy propagandisztikus szerepet. Közvetett módon a *Nova ex Hungaria* is ezt szolgálja, a benne leírtak egyértelműen indikálják a *propugnaculum Christianitatis* eszméjét.

Mindezek mellett a mű kap egy vallással foglalkozó zárlatot, ami felfogható üzenetként az ekkoriban folyó schmalkaldeni háborúban résztvevő katolikusoknak. Kiemeli, hogy a törökök fennhatósága alatt szabadon lehet hirdetni az igét, és adja magát a gondolat befejezése, hogy a német–római császár viszont betiltotta a protestantizmus terjesztését. A záró bibliai idézet újra a pogány törökök és keresztény magyarok közötti harccal foglalkozik, a szerző mintha ezúttal a magyarokhoz szólna, a végvárak vitézeit biztatná, és Magyarország sorsát állítaná párhuzamba a krisztusival.

Szereplői részben fontos személyiségek, mint Várdai Pál esztergomi érsek, Révay Ferenc nádori helytartó vagy Pálffy Pál báró, azonban a főszerepek mégsem nekik jutnak, hanem egy magyar történetírás számára eddig ismeretlen ifjúnak, Eszteleky Jánosnak, Pálffy Péter feleségének, Dersffy Zsófiának és egy pribéknek, nem egyszer lesz a köznép az események középpontjában.

A szöveg jelentőségét emeli szerzőjének műveltsége is, a latin mellett görögül is tud, valamint lépten-nyomon antik párhuzamokat von, amelyek azonban nem öncélúak, mindig üzenettel bírnak.

Dolgozatomban a fent leírtaknak megfelelően próbálok több szempontból megközelíteni a szöveget, és a korszak történelmi műveinek sorában elhelyezni.

MOLNÁR ATTILA

Történelem MA, 1. félév

Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:

Dr. Horn Ildikó egyetemi tanár

Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Dr. G. Etényi Nóra egyetemi docens

Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Érsekújvár stratégiai szerepe Bethlen Gábor első hadjáratában

Erdélyi fejedelem, diplomata, hadszervező, hadvezér, „réalpolitikus” és még számtalan más jellezővel lehetne illetni a 17. század elején regnáló Bethlen Gábort, aki a harmincéves háború cseh–palfzi szakaszában csatlakozva a cseh felkeléshez szerzett magának halhatatlanságot mind a magyar, mind az egyetemes történelemben.

1619. augusztus 26-án az erdélyi fejedelem megindította csapatait a Habsburg császári erőkkel szemben. Közel 20 000 fős seregével bámulatos gyorsasággal vonult előre Felső- és Alsó-Magyarországon, egészen a császárváros kapujáig. Majd onnan Homonnai Drugeth György támadása és egyéb problémák (élelmezés) miatt kénytelen volt visszavonulni. Majd következett a politikailag sokkal fontosabb 1620-as esztendő, amikor a beszercebányai országgyűlés megválasztotta Bethlent Magyarország királyának. E mellett fontos katonai mozgósítások történtek a Dunántúlon, mind erdélyi, mind császári szempontból.

Az 1621. év kapcsán beszélhetünk Érsekújvár fokozott stratégiai szerepéről. Hiszen előtte egy évvel, Dampierre csapatai élén megostromolta a politikailag fontos várost Pozsonyt. Életét veszítette, ugyanakkor 1621. május 8-án már császári kézre került. Ezáltal Érsekújvár még inkább kiemelt szerepkörbe került. 1621. május 29-én Bucquoy generális armadája élén megérkezett az erődvároshoz, ahol az erdélyi fejedelem a források szerint 3000–4000 fős védősereget hagyott hátra Thurzó Szaniszló vezetése alatt. A császáriak viszont nem tudtak rendes ostromzáratot alkotni Érsekújvár körül (ugyanaz volt a helyzet 1619-ben Bécs falai alatt). Pontosabban három oldalról vették körül, s a mocsaras területet igyekeztek elkerülni, amelyet azonban a magyarok (zömében a helyismeret miatt) sokkal jobban kihasználtak. Bethlen azonban már útnak indította csapatait az erődváros védelmére, és június 13-án és 15-én meg is érkeztek. A sikeres várbéli kirohanások közül a július 14-ei aztán végzetesnek bizonyult a császári generális számára, hiszen számos tiszttel egyetemben az erdélyi-magyar csapatok áldozatává vált. Ezután a császári sereg elveszítette vezérét és kénytelen volt visszavonulni a védettebb Csallóközre.

A hadszíntér az 1621. év végére már morva területekre helyeződött át, valamint az erdélyi tábor már türelmetlenül a békét skandálta, mely aztán a nikolsburgi béketárgyalásokba teljesedett ki. A békét 1622. január 12-én ratifikálták.

RÁCZ BALÁZS

Történelem BA, 3. félév

Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:

Dr. Oborni Teréz egyetemi docens

Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

**A birtokok fiscalis kezelésbe jutásának folyamata
Erdélyben I. Apafi Mihály korában**

Az Apafi-kor kincstári birtokkezelése egy olyan szegmense a fiscalis politikának, amely eddig jobbra elkerülte a kutatók figyelmét. Mivel a birtokpolitika teljes körű vizsgálatára e kutatás keretei között nem vállalkozhattam, ezért ennek egy részproblémáját, a birtokok fiscalis kezelésbe jutásának folyamatát vizsgáltam.

A kutatás során használtam forráskiadványokat (*Erdélyi országgyűlési emlékek, Teleki Mihály levelezése, Gyalu urbárium*), korabeli elbeszélő forrásokat (Bethlen János és Cserei Mihály művei), illetve levéltári forrásokat is (Erdélyi Fiscalis Levéltár). A felhasznált szakirodalom közül ki kell emelnem Trócsányi Zsolt műveit.

Az eljárás jogi szabályozásának vizsgálata lehetőséget nyújt nem csak a ténylegesen ezt szabályozó törvények összesítésére és elemzésére, hanem a jogalkotás folyamatának, a fejedelem és a rendek viszonyának, illetve a jogszokások változásának vizsgálatára is.

A kincstári birtokállomány bővülési módszerainak tipizálásával (*nota infidelitatis, defectus seminis*, zálogbirtokok visszaváltása, megszállás, törvénytelenül birtokolt földek visszavétele) és példákkal való illusztrálásával kívántam bemutatni az eljárás módjait. A felhasznált példák közül a Zólyomi-nota politikatörténeti háttérének vizsgálata is új eredményre vezetett, vagyis arra, hogy minden bizonnyal csak 1670-ben ítéltek Zólyomi Miklóst jószágvesztésre, és nem 1662–1664 közötti fogsága idején. Az érintett tisztviselők és kormányzervek eljárásban betöltött szerepének segítségével pedig képet kaphatunk a törvényhozás, az igazságszolgáltatás és a végrehajtás menetének lefolyásáról.

Az Apafi-kori fejedelmi fiscalis politika számos kihívással nézett szembe, amely gazdasági gondok egyrészt több uradalmi központ 1657–1660 közötti elvesztése következtében jelentkeztek. Az eddig elemzett nota-perek alapján azonban a kincstári birtokok visszavétele és a fejedelmi családi birtokállomány növekedése, inkább tűnnek a pillanatnyi politikai viszonyok optimális kihasználásából adódó nyereségeknek, mintsem tudatos politikai program részének.

VERES TÜNDE

Történelem MA, 9. félév
 Debreceni Egyetem Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:

Dr. Bárány Attila egyetemi tanár
 Debreceni Egyetem Bölcsészettudományi Kar

A regéci uradalom 1680-ban

Dolgozatomban az Abaúj megye területén elterülő, és 13 települést magába foglaló regéci uradalom 1680. évi urbáriumának elemzése alapján szeretnék egy olyan képet nyújtani a Rákóczi család e birtokairól, amely fontos, eddig nem vagy csak kevésbé vizsgált adalékokkal szolgál az uradalom gazdaságtörténeti kutatásához.

Az általam vizsgált – és teljes egészében átírásra került – urbárium elemzése azért különösen fontos, mert részletessége révén rámutat a gazdasági viszonyokra a készítése idején. Rávilágít arra, hogy milyen és mekkora adókkal tartoztak a különböző települések lakosai, milyen földterületeket voltak kötelesek művelni, illetőleg hogyan történt azok művelése. Ezekre a kérdésekre az urbárium első tagja, a *conscriptio* adja meg a választ, míg annak második részében olvasható jobbágyjegyzék leginkább a 17. századi lakosság életkörülményeire mutat rá. A táblázatos formában vezetett jobbágyjegyzék adatokat tartalmaz a teleknagyságra, az állatállomány, és a fiúgyermek számára vonatkozóan, ezen felül pedig még egy-egy helység lakosság számára is következtetni enged.

Dolgozatom első fele tartalmazza az 1680-as urbárium elemzését, településekre lebontva, azonban a dokumentum vizsgálatával nem csupán a regéci uradalom pillanatnyi gazdasági állapotára szeretnék rámutatni, hanem annak változására is. Ennek érdekében referenciaként felhasználtam a Rákóczi család első, Regécen készített urbáriumát, amely az 1646-os adatokat tükrözi, majd összehasonlítottam az általam vizsgált és kapott eredményekkel. Kutatásom során nem várt végeredményt kaptam. Az már korábban is feltételezhető volt, hogy a 17. század háborús viszonyai miatt az uradalom gazdasági tekintetben hanyatlásnak indult, de a vizsgálat rámutatott, hogy ez a hanyatlás milyen nagymértékű volt. Csökkent az uradalom lakosságszáma, egyes települések teljesen elnéptelenedtek, az uradalom korábbi nagy bevételforrását jelentő allodiális szőlőket elhanyagolták. Mégis az adóztatás terén enyhülés mutatható ki, ami a Rákóczi család azon törekvésével állhat kapcsolatban, hogy próbálták megóvni az uradalmat a további elnéptelenedéstől, s így magukat is a bevételkieséstől.

Kitérek még többek között a településenkénti deserta-szám változásra, a különböző falvakban és mezővárosokban összeírt teleknagyság megoszlására, és az adóösszeg változására, felvázolva ezzel, hogyan változott az uradalom gazdasága fél évszázad leforgása alatt.

SZÉKELY DOROTTYA PIROSKA

Művészettörténet MA, 1. félév

Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:

Dr. Fazekas István egyetemi docens

Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

**Szelepcsényi György esztergomi érsek kapcsolati hálója
a végrendeleti dokumentumok alapján**

Szelepcsényi György esztergomi érsek a 17. századi magyar politikai és egyházi élet egyik meghatározó személyisége volt, emellett művész, tehetséges rézmetsző is; így életének és munkásságának különböző aspektusai mindenképpen érdekes és fontos kutatási lehetőségeket rejtenek. Szelepcsényi 1644-től 1666-ig kancellárként, 1667-től 1681-ig mint királyi helytartó vett részt a politikában; 1666-tól 1685-ig pedig az esztergomi érsekség, és így a magyar katolikus egyház élén állt. Az érdekes és sokszínű életútja, illetve a magasra ívelő politikai és egyházi pályafutása ellenére személyével ez idáig nem foglalkoztak monografikus munkában. A nemesség alsó rétegéből származó és a legmagasabb egyházi méltóságig felemelkedő Szelepcsényi pályájának, végrendeletének, és azon keresztül a kapcsolatainak vizsgálata jelentős adalékokkal szolgálhat a 17. századi magyar főpapság származásának és társadalmi hátterének megismeréséhez.

A végrendelet több szempontból is érdekes és hasznos forrás; a benne olvasható rövid életrajzi összefoglalásnak köszönhetően a karrierrel összefüggő, a hagyományozások alapján a vagyoni helyzettel kapcsolatos, és így a gyűjtemény rekonstrukciójához is hasznos, a hagyományozottak körének vizsgálatával pedig az érsek kapcsolati hálójára vonatkozó információkat is tartalmaz.

Dolgozatomban, a végrendeleti dokumentumokban és a hagyatéki ügy során keletkezett iratokban felbukkanó személyek vizsgálatával igyekszem körvonalazni azt a közeget, amely az érseket élete utolsó éveiben körülvette. A kapcsolati háló vizsgálatakor a különböző személyek és intézmények alkotta csoportok mellett kiemelten kell foglalkoznunk a főpap rokonságával. A családi kapcsolatok ismertetése a nagyarányú hagyományozás okán megkerülhetetlen, és a rokonság számára hagyományozott vagyon felveti a kérdést, hogy Szelepcsényi oldalági leszármazottainak felemelkedését és érvényesülését mennyire segítette az érseki örökség.

18–19. SZÁZADI MAGYAR TÖRTÉNELEM

VIDA BENCE

Történelem MA, 3. félév

Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:

Dr. G. Etényi Nóra egyetemi docens

Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Információ és hatalom – az erdélyi elit és a bécsi katonai berendezkedés kapcsolatainak vizsgálata Rabutin de Bussy és Ferdinand Bonaventura Harrach levelezése alapján

Dolgozatom középpontjában az információ kontrolljának kérdése áll. Az információs rendszerek intézményesülésének kapcsán James R. Beniger vetette fel magyarul *Az irányítás forradalma – Az információs társadalom technológiai és gazdasági forrásai* címmel megjelent kötetében elsőként a problémát. Beniger gondolatmenetében történeti távlatban tárgyalja a ma információs társadalomként leírt jelenségcsoport gyökereit, a 19. századi USA gazdaságtörténeti sajátosságait veszi elemzése tárgyául.

Beniger alapvető állításaival egyetértve azt szeretném bizonyítani, hogy a hírek feletti kontroll megszerzésének problémája nem sajátosan a 19. század gazdaságtörténetének egyik eleme, a vizsgálódás kiterjeszhető a kora újkorra, valamint a hadtörténet területére. Forrásbázisom Rabutin és bécsi kapcsolattartója, Ferdinand Bonaventura Harrach (1636–1706) levelezése, az 1704-es esztendő t helyeztem fókuszba. Ekkor kezd fokozatosan, Rákóczi csapatainak nyomására egyre szorosabb irányítása alá vonni Rabutin a Szebenbe összegyűjtött erdélyi elitet. Kontrollforrásként azokat a feljegyzéseket használtam, amelyek a körülzárt Szeben eseményeire vonatkozó információkat tartalmaznak: Bethlen Miklós önéletírását, Wesselényi István naplóját, a feltehetően Apor István lejegyezte rövid naplót, valamint Rabutin emlékiratát.

A forrásokat tanulmányozva arra jutottam, Rabutin háromféle módon igyekezett irányítani az információ áramlását Szebenben. Az 1704-es esztendőben fokozatosan terjesztette ki elle-

nőrzését a szebeni posta jelentős részére, kontroll alá vonta a szebeni közbeszédet, valamint propaganda üzeneteket közvetített a belső közvélemény, a Gubernium, valamint Bécs felé. Itt tudtam leghatékonyabban felhasználni a vizsgált forrásbázist, hiszen Rabutin az erdélyi császárellenes erők zaklatásai mellett is – igaz, csökkenő gyakorisággal – küldte üzeneteit Bécsbe, végig tájékoztatva a szemszögéből egyre megbízhatatlanabbnak mutakozó erdélyi elit magatartásáról.

A módszerek a fenti sorrendben lettek meghatározó elemei Rabutin programjának, amelynek sikeressége középtávon kimutatható, hosszabb időintervallumot vizsgálva viszont nem bizonyult kellőképpen hatékonyak az információmonopólium eléréséhez. Rabutin kudarca az erdélyi elit nemzetközi beágyazottságának, európai kapcsolatrendszerének jelentőségére hívja fel a figyelmet.

TURJÁNYI SÁNDOR

Történelem MA, 10. félév
Eszterházy Károly Főiskola Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:

Dr. Miskei Antal egyetemi docens
Eszterházy Károly Egyetem Bölcsészettudományi Kar

Az egri püspökség jázsági plébániái 1766-ban

A dolgozat témája az Eszterházy Károly egri püspök által végzett 1766-os egyházlátogatás adatainak feldolgozása, amelyek a jázsági településekre vonatkoznak.

Az egyes települések javaik alapján kerültek csoportosításra, melyek a következők: módosabb anyaegyházak, közepes vagyonú anyaegyházak, szegényebb anyaegyházak, filiák vagy fiókegyházak. A csoportok egyes tagjai ugyanolyan vagy hasonló tulajdonságokkal rendelkeznek.

A dolgozatban az egyes egyházközségek külön bemutatásra kerültek a jegyzőkönyvek adatai alapján. Ezek a templom épületére és felszerelési tárgyaira, a plébánosra, kötelezettségeire és bevételeire, valamint az egyház szolgálatában állók juttatására vonatkoznak.

KÜRTI PÉTER

Történelem–Etika osztatla képzés, 5. félév
Eszterházy Károly Egyetem Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:

Dr. Pap József főiskolai tanár
Eszterházy Károly Egyetem Bölcsészettudományi Kar

A méneskar tevékenységének története 1795-től 1918-ig

A szakirodalom a három ménesbirtokot (Mezőhegyes, Bábolna, Kisbér) településtörténeti szinten bemutatja. A tiszti testületet azonban tudományos munkákban szinte egyáltalán nem említik vagy az információk hiányosak. Leginkább hipológia története pedig csak a lófajták történelmi ismertetésével foglalkozik. A kutatásom célkitűzései e tisztikar tevékenységének komplex feltárása, dokumentálása és ismertetése.

A méneskar irányítója az Udvari Hadi Tanács volt. A kiegészítést követően a katonai szervezet a Magyar Királyi Honvédelmi Minisztérium alá tartozott, a lóállomány és a szakmai munka a Magyar Kir. Földművelési Minisztérium hatáskörébe lett sorolva.

Csekonics József százados tenyésztési tapasztalatai alapján indítványt terjesztett be az uralkodónak, amiben egy katonai szervezetet kellett létrehozni és tudatos tenyésztői szempontokat kellett alkalmazni a ló ellátásra.

1784-ben az uralkodó állami ménes alapítását rendeli el. A tisztikar feladata, a megfelelő lótenyésztési és remonda ellátása mellett Bécs húsellátásának biztosítása is. Napóleon átvonulása után nyugodtabb tenyésztési időszak következik. A tisztikar számában és vezénylési helyeiben is bővül. Kialakulnak a korszakban a híres új magyar lófajták. Fontos történetek a tisztikar történetében az arab területekről való import ló beszerzések. A 19 században a három ménesgazdaság, a ménes és a méntelepek száma is kialakult. A tisztikar létszáma az időszakban 340–400 fő a beosztott legénység 2100 főre tehető, melyet továbbnövel a civil szolgáló állomány.

Dolgozatomban kitérek meghatározó személyek ismertetésére, ahogyan társadalomtörténeti és gazdaságtörténeti példákat is említek a tisztikar életéből.

A ló, vagy egy fogat ebben a korban olyan státuszszimbólum, mint manapság egy jó autó. Elmondhatjuk, hogy a korban a mezőhegyesi és bábolnai ló világszínvonalon állt. A nagy háború idejére a rendszer már automatikusan jól működött. A távolságok a frontvonalon nagyok, a harcok véresek és veszteségesek voltak emberben, lóban egyaránt. A háború alatt a ló szükséglet évenként eléri a 970 000 darabot, amit a tisztikar biztosít.

A háború után a ménesbirtokok áldozatul estek, a tisztikarnak újra kellett kezdeni mindent az 1920-ban szerveződött Magyar Királyi Méneskar létrehozásával.

PAPP VIKTOR

Történelem MA, 3. félév

Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:

Dr. Kövér György egyetemi tanár

Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

**A „fösvény” és a „tékozló” dzsentri.
Egy középbirtokos somogyi família vagyoni konfliktusai
a 19. század derekán**

A történészek a 19. század jellemző folyamatának tartják a középbirtokos nemesség lesüllyedését. Ebben szerepet játszott a birtokok elzálogosítása, a nemesek eladósodása, majd hivatalba áramlása. A társadalmi csoportot a gentry terminussal jelölték. Írásom egy családi vizsály, egy 1861-es örökösödési per kapcsán mutatja be, hogy a középbirtokos nemességnek milyen lehetőségei adódtak arra, hogy elkerülje a deklaszálódást. Ilyen lehetőség volt például a korszerű gazdálkodás és a birtokok egy kézben való tartása, sőt, azok folyamatos gyarapítása. De a racionálisan gazdálkodó nemes mellett megtalálható volt az ősi földeket maga mögött hagyó, szabadfoglalkozású pályán érvényesülő gentry is. Ez utóbbi már sokkal inkább az értelmiséghez, mint a földbirtokossághoz közelített.

A peres anyag segítségével egy nemzedékbeli és egy mentalitásbeli eltérésre hívom fel a figyelmet: az apa a maradi „fösvény”, míg a fiú a „tékozló”, pazarló attitűd jeleit vette fel konstrukciómban. A szembeállítást a per során benyújtott nyilatkozatok, és az azokban található érvelési technikák tették lehetővé. Fontos ugyanakkor megjegyezni, hogy az eltérő életvitelek egymás mellé állítva, párhuzamosan is tárgyalhatóak, hiszen az életmódok keveredése nem számított ritkának e korszakban.

TRIZNYA ARNOLD

Történelem MA, 3. félév
Szegedi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:
Dr. Zakar Péter főiskolai tanár
Szegedi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

A Kecskemét városi honvédegylet 1861-es megalakulásának és 1867-es újjáalakulásának története

A kecskeméti Honvéd-egylet története mind a mai napig feldolgozatlan téma. Ezért jelen dolgozatomban vállalkozom arra, hogy az egylet 1861-es megalakulásának és 1867-es újjáalakulásának körülményeit bemutassam. Úgy gondolom, a honvédegyletekkel kapcsolatos kutatások során megkerülhetetlen a honvédségélyezés törvényi hátterének és a szabadságharc viszonyai között való megvalósulásának ismertetése. Ennek alapján kaphatunk képet arról, hogy a honvédegyletek milyen előképpel rendelkeztek, milyen hivatkozási alapa támaszkodva kezdték meg segélyező tevékenységüket. Az 1861-ben létrejövő egyletek azonban nem csupán a honvédségélyezés ügyét, de egy új szabadságharc előkészítését is felvállalták. A kecskeméti honvédegylet az összeírásokon túl komoly lépéseket tett a fegyveres harc előkészítése érdekében. 1861 nyarára a császári kormányzat betiltotta a segélyező egyleteket, így azok illegalitásba szorultak. A tiltó rendeletek ellenére Kecskeméten is folytatódott az egyleti tevékenység, elsősorban a segélyezés terén. Az egyletek 1867-ben léphettek ki az illegalitásból, országszerte újból beindult a honvédegyleti mozgalom. Az egyletek elsődleges célja a rokkant és keresetképtelenné vált honvédek, az elesettek özvegyeinek és árváinak állami segélyezésének elérése, és a magyar hadsereg létrehozása volt. 1867-ben is a kecskeméti volt honvédek az elsők között kapcsolódtak be az országszerte meginduló honvédegyleti mozgalomba. Az egylet igyekezett teljesíteni az ideiglenes központi-választmány által kiadott feladatokat és célokat, ugyanakkor kezdeményezőkézsége, mind az összeírások lebonyolításában, a segélyezés saját hatáskörben történő megkezdésében, illetve az új tisztképzés lehetőségeinek megragadásában is megmutatkozott.

MATOLCSI RÉKA

Történelem MA, 5. félév

Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:

Dr. Cieger András megbízott előadó

Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

**Botrányhős vagy pártvezér?
Egy ellenzéki képviselő szerepei a dualizmus kori parlamentben**

A dualista korszakban a parlamentarizmus megszilárdulása és a politikai rendszer sajátosságai (merev közjogi struktúra, szűk választójog) indokoltá teszik az ellenzéki politizálás tanulmányozását. Dolgozatomban arra a kérdésre keresem a választ, hogy milyen szerepekben tűnhet fel egy ellenzéki képviselő a parlamentben. A szerepek felőli megközelítést egyéb szempontok miatt is hasznosnak vélem. Egyrészt a „modern politikus” megjelenésével, a politikának, mint hivatásnak kérdéskörével is összekapcsolható. Másrészt új nézőpontot adhat a politikai biográfiák számára, hiszen a szerepek egy politikus példáján keresztül válnak értelmezhetővé.

A vizsgálatom fókuszába Polónyi Géza, a dualizmus kori politikai élet egyik meghatározó alakja került, aki 1881-től 1918-ig, két kisebb megszakítással függetlenségi képviselőként működött. A kérdés megválaszolásához, Polónyi parlamenti tevékenységének feltérképezéséhez, először meghatároztam képviselői szerepeket, amelyek kijelöléséhez figyelembe vettem a korabeli sajtóban és politikai kiadványokban, röpiratokban megjelent, a képviselői magatartásmódokkal kapcsolatos leírásokat, illetve a korabeli elvárásokat az egyes szerepekre vonatkozóan. A különféle szereptípusok bemutatása során körvonalaztam azokat az elemzési lehetőségeket, amelyek mentén a képviselőket besorolhatjuk azokba. Ezek közül három szempont alapján (parlamentari aktivitás, retorikai képességek, felszólalások és az interpellációk) vizsgáltam Polónyi parlamenti szereplését, a képviselőházi naplók, a sajtó és levéltári források segítségével.

BEDŐK PÉTER

Történelem MA, 1. félév

Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsész- és Társadalomtudományi Kar

Témavezető:

Dr. Medgyesy-Schmikli Norbert egyetemi docens

Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsész- és Társadalomtudományi Kar

Magyar asszimilációs törekvések Muraközben 1861 és 1918 között

Muraköz, Međimurje közigazgatásilag 1861 és 1918 között a szűkebben értelmezett Magyar Királyság, azon belül pedig Zala vármegye része volt. Ettől függetlenül, egyházigazgatásilag a Zágrábi Érsekséghez tartozott. Ez a szituáció egyfajta kettős fennhatóságot eredményezett, emiatt a politikai hovatartozását tekintve a Muraköz az egész időszakban vitatott terület maradt. A dualizmus alatt Zala vármegye vezetői több kísérlet is tettek az egy tömbben élő muraközi horvátok elmagyarosítására.

A dolgozat új perspektívákban (együttélés pozitív hozadékainak bemutatása) szeretné vizsgálni a nemzetiségi kérdés eddig csak kis részben feldolgozott szempontjait. A nagy forrásanyagot egy elméleti modell szerint rendszerezve, három csoportra osztottuk. Az asszimilációs törekvésekre, annak módszereire és a helyi társadalom három csoportjának (parasztság, értelmiség, alsópapság) eltérő reakcióira. Forrásként a zágrábi egyházlátogatási-, közgyűlési jegyzőkönyveket, kortörténeti könyveket és több folyóiratot használtunk fel. A modell által felállított asszimilációs módszereket megvalósuló és nem megvalósuló alcsoportokra osztva vizsgáltuk. Ezek a módszerek a következők voltak: 1) Muraköz zágrábi egyházmegyétől való elcsatolása; 2) felekezeti és községi iskolák államosítása; 3) a magyar nyelvben jeleskedő tanítók és diákok megjutalmazása; 4) az értelmiség asszimilációs tevékenysége az egyesületek, társulatok által; 5) az uradalmi cselédség kicserélése; 6) a muraközi nyelvi dialektus eltávolítása a horvát irodalmi nyelvtől; 7) a helynevek magyarosítása; és 8) a kulturális emlékezet befolyásolása.

A kutatásokból kiderült, hogy a horvát alsópapság erélyesen tudott fellépni a magyarosító törekvésekkel szemben. A helyi értelmiség asszimilálódott leginkább, míg a helyi parasztság a legkevésbé. A kisszámú horvát értelmiségi és klerikus kórusok, népkönyvtárak és szövetkezetek létrehozásával próbálták a muraközi horvátok nemzeti öntudatát megerősíteni. A magyarosító törekvések miatt többször konfliktus keletkezett a hatóságok és a helyiek között, de a legtöbb vád az asszimilációs törekvések ellen Horvátországból érkezett. A kutatás során megállapítottuk, hogy az asszimilációs törekvések az idő rövidsége és az egyre erősödő horvát nemzeti öntudat miatt eredménytelennek bizonyultak a Muraközben.

DOMBI GÁBOR

Zsidó Kultúratörténet MA, 4. félév
Országos Rabbiképző – Zsidó Egyetem

Témavezető:

Dr Haraszti György egyetemi tanár
Országos Rabbiképző – Zsidó Egyetem

Fejezetek az Orczy-ház történetéből. Egy el (nem) felejtett ház titkai

Miért fontos az Orczy-ház és kutatása? A mai budapesti Belváros, Terézváros és Erzsébetváros határán állt épület valaha a pesti, később budapesti (tehát fővárosi) zsidóság meghatározó intézményeinek adott otthont. Itt jött létre a pesti zsidó hitközség, itt épült meg az első két zsinagóga, az első zsidó iskola, az első zsidó kórház. Itt vívták csatáikat a zsidó modernizáció és hagyományörzés hívei. De itt volt a zsidó „tanárpiac” és informális termény- és bőrbörze is.

A magyar zsidóság átfogó történetét többen, több szempontból megírták már, így a makro folyamatokat többé-kevésbé ismerjük. De egyelőre kevés tudásunk van a mélyben zajló történésekről, a magyar zsidóság mindennapi életéről, ugyanis a feltáráshoz szükséges dokumentumok elvesztek a Holokauszt idején, vagy ha azok meg is vannak, szétszórva, különböző levéltárak mélyén lappanganak, illetve a mai kutatók már nem rendelkeznek az időnként szükséges jiddis és egyébként igen fontos német nyelvtudással.

Az Orczy-ház a magyar zsidóság központi intézményeinek adott otthont, s nem egy történész úgy tekint rá, mint egy zsidó *stetl*-re, városkára. Bár lakóinak többsége valóban zsidó volt, ez sohasem jelentett kizárólagosságot. Laktak a házban nem zsidó építészek, kereskedők, sőt országgyűlési képviselő is, nemes Hodossy Imre, a 19. század fordulójáig legismertebb magyar jogász, ügyvéd, aki melleleg az Orczy-család ügyvédje is volt.

Az Orczy-ház szimbólum is: megtestesíti Budapest főváros és a magyar zsidóság fejlődéstörténetét. Falai között ment végbe a magyar zsidóság modernizációja és átalakulása. Izgalmas építészettörténeti szempontból is, sőt gazdaságtörténeti jelentősége sem hanyagolható el, hiszen kávéháza sok szempontból a nemzeti tőzsde szerepét is betöltötte. Példaként állhat a magyar zsidóság és a magyar nemesség viszonyát vizsgálók elé is, de elmúlásának története bemutatja a magyar arisztokrácia hanyatlását is.

GÁL EDINA-TÜNDE

Kulturális örökségvédelem MA, 2. félév
Babeş-Bolyai Tudományegyetem

Témavezető:

Dr. Pál Judit egyetemi tanár
Babeş-Bolyai Tudományegyetem

Kalotaszentkirályi gyermekek a 19. század második felében

A kalotaszentkirályi gyermek köré épülő kutatás a családtörténeteken keresztül betekintést nyújt Kalotaszeg dél-nyugati térségének népesedési folyamataiba a 19. század második felében, amelyek néha néprajzi adatokkal is magyarázhatók. A kutatás során a falu református közösségének 1850–1900 közötti anyakönyveit dolgozom fel. Az elemzéséből egy demográfiai átmenet előtti társadalom képe körvonalazódik, gyakori születésekkel és magas csecsemőhalandósággal. A kalotaszentkirályi családban ebben az időszakban nem beszélhetünk egykékről, mint a 20. század eleji Nadas menti falvakban. A törvénytelen gyerekek és családjaik bizonyos társadalmi rétegekkel és gazdasági helyzettel állnak összefüggésben, de a jelenség ritkának számít a vistai tömeges vadházasságokkal szemben. Az első gyerek születése több esetben is házasság előtti fogantatásról tanúskodik, a nép körében viszont voltak elfogadott házasságon kívüli kapcsolati formák.

MOLNÁR ÁLMOS

Történeti Muzeológia MA, 3. félév
Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:

Dr. Dobszay Tamás egyetemi docens
Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

A főváros útburkolatai a dualizmus korában

A magyar főváros dualizmus kori dinamikus fejlődésének technikatörténeti szegmense az útviszonyok modernizációja. Az országos útügyek szempontjából is fontos, a gazdasági teljesítőképességre is ható fővárosi útviszonyok témaköre jól megismerhető a gazdag mérnöki, városfejlesztési diskurzus egykorú publikált anyagából, statisztikai közleményekből és sajtótermékekből. A főváros útviszonyainak fejlesztése az 1870-es évektől szervezett, a Fővárosi Közmunkák Ta-

nácsa által nagy erőbefektetéssel, átfogó munkálatokkal kezdődött a korábbiakhoz képest, ami máig ható szerkezeti rendszert adott a városi közlekedésnek. A korszak során többféle burkolat versengett egymással, az egyes alkalmazott anyagok úthierarchiát tükröztek, az útépités és anyagvizsgálat magas színvonalon zajlott, ám mindez nem volt mentes bizonyos nyereszkesektől és sajtóvisszhangtól. Az útviszonyok fejlődését ösztönözte a városi közlekedés tömegessé válása, a közlekedési eszközök fajtáinak kibővülése, esztétikai igény, valamint a vasút város-hoz csatlakoztatása. A városvezetés törekvései költséghatékony burkolóanyagok beszerzésére, tesztelésére és alkalmazására irányultak. Az útépitési, burkolási munkálatokat nagyvállalkozók végezték sok évre vállalt garanciával, s csak abban az esetben kaptak fizetséget munkájukért, ha tartós, bevált útszakaszt nyújtottak. Mindez hatékony úthálózatot eredményezett a nagy egész, az úthálózat fejlesztésével együtt, és a bécsi, párizsi, londoni városfejlesztési mintákhoz közelítette a világvárossá váló Budapest infrastruktúráját és teljesítőképességét.

PAP LÁZÁR

Történelem BA, 3. félév

Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:

Dr. Manhercz Orsolya egyetemi adjunktus

Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Az Amerikai Egyesült Államokba bevándorló magyarok megítélése a századfordulón a *The Sun* című napilap tükrében

Dolgozatom témája az Egyesült Államokba bevándorló magyarok megítélése a századfordulón. A téma vizsgálatára a kor egyik legnagyobb New York-i napilapjának, a *The Sun* nak a számaint használtam fel 1890-től 1913-ig. Az időszak meghatározása mellett fontos tisztázni, hogy csak a magyarországi magyar bevándorlókról fogok írni. Célom, hogy a *The Sun* című napilap írásainak tartalmi és mennyiségi elemzése során az újság által a magyarokról lefestett, az olvasóközönségben kialakult képet bemutassam. A magyarokról az olvasóközönségben valószínűleg kialakult képpel kapcsolatban fontos szempont, hogy a magyarok megítélését nem választhatjuk el a velük együtt érkező, más magyarországi, illetve kelet- és dél-európai bevándorlókétól, hiszen a legtöbb esetben az újság is velük együtt írt a magyarokról. Kiemelt figyelmet a lap leginkább kulturális különbségek bemutatásakor szentelt a magyaroknak.

PATAKI SZABOLCS

Történelem BA, 6. félév
Babeş-Bolyai Tudományegyetem

Témavezető:

Dr. Pál Judit egyetemi tanár
Babeş-Bolyai Tudományegyetem Magyar Történelmi Intézet

A menekültek állatállománya Kolozs vármegyében, 1916-ban

Az erdélyi menekültekről, menekültkérdésről nagyon keveset tudunk, pedig ez az első világháború hasonló eseményei közül az egyik legnagyobbnak számított. A téma nagyrészt feldolgozatlan. Magyarországon Csóti Csaba neve kiemelendő, ő a Somogy vármegyébe érkező erdélyi menekültek helyzetét vizsgálta. Egy tavalyi dolgozatomban a korabeli kolozsvári sajtóanyag segítségével próbáltam rekonstruálni az eseményeket a vármegyében, a mostaniban pedig már levéltári források alapján is próbálom ugyanezt megtenni, de jelen munkámban csak a menekültek állatállományára koncentrálok.

Dolgozatom célja a 100 évvel ezelőtti katasztrófa egy szeletének rekonstruálása, ismertetése. Forrásként a kolozsvári sajtóanyag egy részét, valamint a Kolozs Megyei Levéltárban feltárt levéltári forrásokat hasznosítottam. Segítségemre voltak különböző visszaemlékezések is. Remélem, hogy megismerve az akkori kor eseményeit, szélesedni, színesedni fog a menekültválságokról, menekültekről alkotott nézetünk, azokról a dolgokról, amik napjainkban annyira aktuálisak.

SZABÓ RÓBERT

Történelem–Földrajz tanári MA, 9. félév
Pécsi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:

Dr. Csibi Norbert egyetemi adjunktus
Pécsi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Az 1918-as év reprezentációja négy első világháborús katona memoárján keresztül

Dolgozatom fő célja, hogy négy különböző memoár vizsgálatán keresztül, melyek az első világháború utolsó éveinek eseményeit taglalják, választ kapjak a következő kérdésekre: „Mit gondolnak a memoáráírók az Osztrák–Magyar Monarchia katonai összeomlásának okairól?” S mire

alapozzák véleményüket? Továbbá, a memoárokban említésre kerülő személyek, események, melyek a szerzők szerint közrejátszottak a vereség bekövetkeztében, valóban okolhatók-e az 1918-as összeomlásért? Az első világháború utolsó évének eseményeit taglaló memoárok többsége az 1930-as évek szemléletében, az 1918/1919-es forradalmak és Trianon traumáját követően íródtak. Ezekből az élményszerűen megírt és magyarázó erejű memoárokból kiválóan kirajzolódik Magyarország két világháború közti időszakának karképe, emellett ezek a Horthy-korszakban készült első világháborús emlékiratok alapvető fontossággal bírtak a korszak arculatának meghatározásában.

ÚJKORI ÉS LEGÚJABB KORI EGYETEMES TÖRTÉNELEM

ENDRŐDI EDINA

Történelem MA, 9. félév

Pécsi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:

Dr. Hahner Péter egyetemi docens

Pécsi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

A bélyegtörvény reprezentáltsága a korabeli bostoni lapok tükrében

A dolgozatom témájának a bélyegtörvény bevezetését, illetve az annak nyomán kialakuló események vizsgálatát választottam. E törvényt 1765 márciusában fogadta el a brit parlament, bevezetését ugyanezen év novemberére tervezték, amelynek értelmében egy belső adót róttak az amerikai gyarmatokon élőkre. Ez mindenkit érintett, ugyanis mindenkinek fizetnie kellett, aki hivatalos ügyet intézett vagy újságot vásárolt. Ez a lépés azonban felkavarta az amerikai gyarmatokon élőket. A dolgozatban tanulmányoztam a korabeli lapokat, hogy ez évben mennyi cikk foglalkozott ezzel a témával, valamint, hogy milyen a gyarmatokon élők attitűdje a bevezetendő törvény és a parlament lépései felé.

KOVÁCS KRISTÓF

Történelem tanári MA, 4. félév
Szegedi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:

Dr. Kökény Andrea egyetemi adjunktus
Szegedi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Kémnők az amerikai polgárháborúban

Az amerikai polgárháború sok szemszögből vizsgálható, ezért a mai napig is az egyik legkedveltebb témának számít az Egyesült Államok történelmének kutatásakor. Dolgozatomban hadtörténeti oldalról közelítettem meg az eseményt, a háborúban kémként szolgáló nőket vizsgálva.

A 19. századi, férfiak irányította Amerikai Egyesült Államokban a nőknek minden tekintetben alárendelt szerepkör jutott. A nők a róluk kialakult sztereotípiák ellenére bizonyítani kívánták, hogy érnek annyit, mint férfi honfitársaik, s a kirobbanó polgárháború megadta az esélyt számukra társadalmi helyzetük javítására, képességeik és rátermettségük bizonyítására. Ezt jól alátámasztja a kémnők sikeres tevékenysége is, akik jelentősen hozzájárultak az események alakításához. Kutatásom során az amerikai szakirodalomra támaszkodva vizsgáltam meg a négy leghíresebb Konföderációs és Uniós kémnőt, vagyis a déliekhez végsőkéig lojális Rose O'Neal Greenhaw-t, a lobbanékony természetű, hatékonyan kémkedő Belle Boyd-ot, az álcázást mesterien elsajátító Sarah Emma Edmonds-öt és a tökéletes hírszerzőhálózatot kiépítő Elizabeth Van Lew-t. Történeteiken keresztül bepillantathatunk a kémkedés világába, s megismerhetjük a nők jelenlétének súlyát az amerikai történelem egyik legfontosabb időszakában.

BERCZELI-NEMCSÉNYI ALEX

Történelem BA, 6. félév
Szegedi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:

Dr. Kökény Andrea egyetemi adjunktus
Szegedi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Munkásmozgalom Nyugaton? Az amerikai munkásmozgalom kialakulásának története

A munkásmozgalom a köztudatban úgy él, mint a szovjet–orosz érához kötődő fogalom, hiszen a rendszer propagandája magáévá tette. Pedig a munkásmozgalom és a hozzátartozó eszmék

sokkal inkább kötődnek Európa nyugati területeihez, s az Amerikai Egyesült Államok történelmében is, kicsit másként, de fontos szerepet játszottak.

Az amerikai iparosodás valamikor 1812 és 1816 között vette kezdetét, hiszen az 1812–1815-ig tartó brit–amerikai háború után kezdett el a tőke és a munkaerő az ipar felé áramlani, majd 1816-ban született meg az első, kifejezetten védővám jellegű törvény. A gazdasági fejlődés fontos jellemzőjévé vált a ciklikusság, s a 19. század elején, 1819-ben, 1837-ben és 1857-ben is gazdasági válság bontakozott ki. A válságok ellenére is folyamatos volt a fejlődés, és lassú, de folyamatos eltolódás vette kezdetét a mezőgazdaság felől a gépesített ipar felé. Ezzel együtt megjelent egy új társadalmi réteg, a városi munkásosztály, amely már megszületésétől fogva kereste a lehetőségeket arra, hogy érdekeiért közös erővel lépjen fel. A nagyszámú, főként Európa német területeiről érkező bevándorló révén nemcsak olcsó munkaerő jutott el az Egyesült Államokba, hanem az ott kialakult eszmék is, így Karl Marx és követőinek nézetei. Az Egyesült Államok első munkásszervezetei az európai emigránsok és az amerikai polgárok kooperációjával születtek meg és kezdték meg működésüket.

Kutatásom során az amerikai gazdasági változások társadalomra gyakorolt hatásait, s a korai munkásmozgalom történetét vizsgálom. Az általános tendenciák mellett elemzem az első szakszervezetek létrejöttét és igyekszem azokra a kapcsolatokra rávilágítani, amelyek az amerikai és az európai munkásmozgalmat összekötötték.

BENCZE ANDRÁS

Történelem és állampolgári ismeretek–Orosz nyelv és kultúra osztatlan tanári képzés, 7. félév
Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:

Dr. Majoros István professor emeritus
Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Kücsük-Kajnardzsától Berlinig, avagy az orosz felosztási tervezetek megjelenése a békeszerződésekben a keleti kérdés idején

A dolgozat célja az 1774-es és 1878-as évek közötti időszak alatt regnáló orosz uralkodók felosztási tervzetét bemutatni, illetve azoknak a megjelenését egyes (béke)szerződésekben. Ezt az egészet pedig beágyazni az orosz diplomáciatörténet ezen időszakán belül.

A dolgozat elsősorban azt a kérdést vizsgálja, hogy az oroszok mely területeket szerettek volna megszerezni és miért. Ennek érdekében a tanulmány felvázolja az Oszmán Birodalommal kapcsolatos orosz politikát. Fontos azt is megnézni, hogy e tervezetek közül mennyit sikerült végrehajtania? Ezáltal választ kaphatunk arra, hogy végül is sikeres volt-e ebben a száz évben az Orosz Birodalom külpolitikai törekvése a keleti kérdés keretén belül. Ahhoz, hogy ezeket a kérdéseket meg tudjuk válaszolni mindenekelőtt a különböző tervezeteket kell megvizsgálnunk, majd

megnézni, hogy a békeszerződések mit tartalmaznak. A dolgozat megírásához felhasználtam diplomáciai levelezéseket, a békeszerződések szövegét, egyes visszaemlékezéseket és szépirodalmat is (például Miljutyin visszaemlékezését, a *Háború és békét*).

A dolgozatom legvégén pedig különböző szempontok alapján értékelem, hogy mennyire tudta Pétervár valóra váltani az elképzeléseit. Ezeket összevetve egy szép képet kaphatunk az eredményről, miszerint 1774 és 1878 között az orosz külpolitika többé-kevésbé sikeresen vette az akadályokat és – ha nem is teljes mértékben – sikerült elérnie a célját, az Oszmán Birodalom meggyengítését.

A magyar történetírásban már mások is foglalkoztak a keleti kérdéssel, illetve felosztási tervekkel, de utóbbi tekintetében csak az 1878-as évek utániakat vették eddig górcső alá. Azon elképzeléseknél pedig nem csak Oroszországra fókuszálva, hanem számba véve a többi nemzet igényeit is. Úgy vélem, kutatásaim hozzájárultak a 19. századi orosz külpolitika jobb megértéséhez.

VÁCZ ISTVÁN DÁVID

Földrajz–Történelem osztatlan képzés, 5. félév
Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:

Dr. Ramachandra Byrappa egyetemi adjunktus
Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Orosz–brit versenyfutás Perzsiáért 1889–1914 között

A Brit és az Orosz Birodalmak a „hosszú 19. század” folyamán összecsaptak Ázsiában, ami a történettudományban a „Nagy Játssza” néven vált ismerté. Dolgozatomban ennek a stratégiai ütközetnek a Perzsiára vonatkozó részét 1889 és 1914 között emeltem ki. Dolgozatomban főleg korabeli forrásokat használtam fel. A vizsgált időszakban az orosz súlypont már elmozdult Közép-Ázsiáról és áthelyeződött Perzsiára, emiatt a britek számára is felértékelődött az ország. Perzsia egy ütközőállammá vált, amit mindkét hatalom igyekezett minél jobban a befolyása alá vonni területi, diplomáciai, gazdasági és katonai szinten. A vetélkedésnek az 1907-es szerződés vetett véget, mivel a felek a német gyarmatosítástól és fegyverkezéstől félve kiegyeztek, azonban Perzsia helyzete mit sem változott. A két hatalom politikájának és intézkedéseinek a következtében az ország 1914-re anarchiába süllyedt, lényegében teljesen kiszolgáltatottá vált, illetve mozgástere az említett szinteken megszűnt. A nagyhatalmak által használt eszközökkel napjainkban is találkozhatunk, illetve Perzsia ma is egy fontos középhatalom és geopolitikai pillér.

PÁLFI LÁSZLÓ

Történelem MA, 3. félév

Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:

Dr. Búr Gábor egyetemi docens

Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Barbárság és humanizmus. Német Délnyugat-Afrika története

Az azonos című tanulmány aktualitás nyert, mert a herero és nama vezetők bekerelték Németországot New Yorkban: A német gyarmati erők népirtást vezettek ellenük 1907-ben. A Bundestag 2015-ben kibocsájtott egy rendeletet, ami elítéli a néhai gyarmati sereg tevékenységét.

A gyarmati történelem elemei azonban nagyon különböző képet mutatnak Német Délnyugat-Afrikában is. A népirtást elítélték a korszakban Németországban is, ezért a gyarmatosítás vett egy új, humanista irányvonalat, amely egy nagyon tiszteletreméltó, új irányvonal volt az európai hatalmak gyarmatpolitikájában. Bernhard Dernburg ötletei nagyon újak és haladó szelleműek voltak, ám mindez sajnos kezd feledésbe merülni.

A dolgozat tézise a német gyarmatosítás-történet cezúrája: 1907 előtt a német gyarmatosítás tisztán birodalomépítés volt, míg 1907 utánra beállt egy humanista fordulat, hiszen Németország fejlesztette gyarmatait és oktatta az ott élő bennszülötteket. Erre a részre J.D. Fage fektet nagy hangsúlyt könyvében, míg a német történészek a történetírásuk súlypontját a namák és hererók elleni népirtásra fókuszálják.

A dolgozat igazolja tézisémet: A német gyarmatosítás a mai Namíbiában a mai napig élő struktúrákat hozott létre. Ez az, amiért a német gyarmatosítás történetét nem szabad egy „fekete-fehér narratívába” helyezni, ezt a részét ugyanis nem szabad elfelejteni.

DIÓSY ANNA

Teológia osztatlan képzés, 5. félév
Szent Pál Akadémia

Témavezető:

Dr. Grüll Tibor főiskolai tanár
Szent Pál Akadémia

A Császári Németország és a Fenséges Porta viszonya A német részvétel kérdése az Örmény Genocídiumban

A 19. század végén egyre közelebb került egymáshoz a Császári Németország és az Oszmán Birodalom. Míg II. Vilmos német császárt az iszlám, mint nem konvencionális fegyver aktivizálásának a célja inspirálta, addig II. Abdul Hamid szultánnak is jól jött egy szorosabb német szövetség abban a politikai helyzetben, amikor a Nyugat eldöntötte birodalmának feldarabolását.

A német jelenlét az Oszmán Birodalomban abban az időben is megmaradt, amikor a véreskező II. Abdul Hamid szultán hatalmát puccsal az ifjútörökök Egység és Haladás Bizottsága megdöntötte, az a politikai mozgalom, amit még a 19. század végén értelmiségi emigránsok a birodalom modernizálásának a céljával alapítottak Párizsban.

Ám, hamar kiderült, a szekularizáció csak a látszat, 1913-ra az ifjútörök triumvirátus tagjai (Talaat, Enver és Dzsemal pasa) egypárti diktatúrát vezetett be, ezen a ponton a keresztény örmények sorsa megpecsételődött. A „hűséges örmény millet” tagjai a török vezetés szemében egyre inkább a birodalom legveszélyesebbnek tartott árulóivá váltak. Már csak a megfelelő alkalmat kellett megvárni annak érdekében, hogy az „örmény kérdést” egyszer és mindenkorra megoldják.

Dr. Nazim bej, az ifjútörök ideológus egy ízben így nyilatkozott: „Az örmény nemzetet teljesen ki kell irtani, úgy hogy egyetlen örmény se maradjon hazánkban, nevük is teljesen feledésbe merüljön. [...] Meg kell semmisíteni őket az utolsó szál emberig. [...] Most háborúban vagyunk, és nem fog más ehhez hasonló alkalom adódni.”

A háború valóban „alkalmas” időpontnak ígérkezett arra, hogy a lehető legkevesebb feltűnéssel meg lehessen szervezni az Oszmán Birodalom legnagyobb nemzetiségének a kiirtását, deportálásoknak és szükségességgé áttelepítéseknek álcázva a népirtást.

Az 1915-ös évben néhány hónap leforgása alatt szisztematikusan, és rendkívül szervezett módon az örménység legnagyobb részét kiirtották az ifjútörök vezetésű Birodalomban. Az áldozatok száma vitatott, de körülbelül egy és fél millió ember vesztette életét a két millió oszmán-örményből.

De mi is volt a Császári Németország szerepe mindebben? Erre a kérdésre keresem dolgozatomban a választ.

LÓDI CSILLA

Történelem MA, 1. félév

Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:

Dr. Szilágyi Ágnes Judit egyetemi docens

Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Egy országos kiállítás a nemzet tudat szolgálatában. Az 1939-es zürichi országos kiállítás hátterének elemzése

1939. május 6-án megnyílt a Zürichi Országos Kiállítás, amelynek célja az egységes svájci nemzet tudat megteremtése és annak megerősítése volt. Tudományos munkám központi kérdését a kiállítás megnyitásának az időpontja és jellege képezte. Svájc miatt 1939-ben, a nemzetközi politika egy válságos pillanatában, egy világválság idején hozott létre egy ilyen jellegű kiállítást? Tanulmányomban erre a kérdésre keresem a választ.

Tudományos dolgozatom megírása során különböző forrásokat használtam fel. Kezdetben svájci lapokat vizsgáltam meg, hogy azok milyen hangnemben írtak a kiállításról. Továbbá támaszkodtam Armin Meilinek, a kiállítás igazgatójának visszaemlékezésére, Giuseppe Motta külügyminiszter visszaemlékezésére, valamint a belügyminiszter Philipp Etter által írt országos szellemi védelem programjának, későbbi szövetségi határozatként elfogadott, IV. fejezetére.

Kutatásom során megvizsgáltam a kiállítás létrejöttének folyamatát, az 1920-as és 1930-as évek svájci eseményeit, valamint külpolitikai kapcsolatait nagyobb szomszédjaival: Franciaországgal, Németországgal és Olaszországgal. A két világháború közötti időszakban Svájc teljes egészében elutasította a nemzetiszocialista és fasiszta ideológiát, hogy elhatárolódjon ezektől, a svájci nemzet tudat erőteljes propagálását hívta segítségül. Véleményem szerint a vizsgált események közvetve vagy közvetlenül, hatással voltak a kiállítás időpontjára és jellegére.

A kiállítás időpontja véletlenszerűen esett 1939. május 6-ra, az időpontok folyamatos kiteljesedésének oka a kor gazdasági helyzetében keresendő. Véleményem szerint, a kiállítás célját elsődlegesen a korszak külpolitikai eseményei határozták meg, másodlagosan pedig az ország belügyi és külpolitikai kapcsolatai. A Zürichi Országos Kiállításnak és az országos szellemi védelem propagandájának köszönhetően a svájci nép ellenállt a totalitárius ideológiáknak, és leküzdötte a második világháború által eredményezett problémákat. Ebből adódóan az országos kiállítás sikeressége csak a második világháború után volt érezhető, mikor annak mindennemű veszélye megszűnt.

HOLKA ARANKA

Történelem BA, 9. félév

Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:

Dr. Juhász József egyetemi docens

Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

A csetnik mozgalom kezdetei a második világháború idején

A csetnik mozgalom a második világháború idején a németek előtti fegyverletételt megtagadó vezérkari ezredes, Draža Mihailović kezdeményezésére jött létre. A csetnikek a két világháború közötti alapokon, szerb dominanciájú országként képelték el Jugoszláviát a háború után, ezért a Jugoszlávia megszállása után Nagy-Britanniában berendezkedő jugoszláv emigráns kormány és kezdetben a britek is támogatták. A mozgalom hangsúlyos szerb jellege, a mozgalom keretében megjelenő nem hivatalos politikai programok, és az emigráns kormánnyal való kapcsolatai miatt csak kevés nem szerb támogatót tudott szerezni. A szerb nemzeti célok mellett fontos szerepet játszott a csetnikek tevékenységében a szerbek védelme, ami a stratégiájukat és a megszállókkal való viszonyukat is meghatározta, akikkel eltérő okokból, de mindegyik területen később kívántak leszámolni. A Független Horvát Államban az olaszok a saját területeiken toleránsabban viselkedtek a szerbekkel, és Montenegróban is megértőbben viszonyultak a szerb nemzeti célokhoz, így bár kezdetben az ellenfeleiknek tekintették őket, az ottani csetnikek később együttműködtek velük. Szerbiában a szerbekkel szemben egyébként is bizalmatlan németek a szerbek elpusztítását képviselték, ezért a csetnikek az ellenfeleiknek tekintették őket. Kezdetben együttműködtek az ellenállás másik irányzatát képviselő kommunistákkal, a közöttük lévő stratégiai és politikai ellentétek azonban mindegyik területen hamar polgárháborúba torkolltak. Az általános jellemzők mellett fontos hangsúlyozni, hogy a nagy helyi autonómia, az eltérő helyi körülmények és a politikai nézetek heterogenitása miatt a mozgalom nem volt egységes, és bár ez a csetnikek demokrácia melletti elköteleződését is mutathatja, sok esetben megosztottsághoz vezetett, és a későbbi megítélésükre is kihatással volt.

RÁTKAI LUCA

Japanológia MA, 3. félév

Károli Gáspár Református Egyetem Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:

Dr. Vihar Judit egyetemi docens

Károli Gáspár Református Egyetem Bölcsészettudományi Kar

A liliumok tornya – A himejuri diákok történetének média feldolgozása

A szakdolgozatomban a Himejuri diáklányok történetét kutatom történelmi, irodalmi és film-művészeti szempontból. A dolgozatban azonban nem jut hely arra, hogy bemutassam a bibliográfiámban feldolgozott műveket, illetve azt, hogy milyen forráskutatás szükséges az esemény tanulmányozásához. OTDK dolgozatomban szeretném bemutatni a japán, illetve amerikai tömegmédiában és szakirodalomban fellelhető különbségeket. Mindenekelőtt be kell mutatnom a történetüket, mivel ez a téma, mint ahogy majd a dolgozatomból is ki fog derülni, kevésbé ismert, és alig dokumentált. OTDK dolgozatomban arra keresem a választ, hogy fellelhető-e az amerikai dokumentumok között bármilyen nyoma annak, hogy a lányok a harctéren szolgálatot teljesítettek. Itt nem csak a diákok történetét kutatom, hanem a körülményeket is, amelyek között helyt kellett állniuk. Ez a történet napjainkban sajnos különösen aktuálissá vált a háborúban legtöbbet szenvedő nők és gyermekek miatt.

EGYETEMES TÖRTÉNELEM 1945 UTÁN

ZÁDORI RAMÓNA

Spanyol nyelv, irodalom és kultúra MA, 1. félév
Szegedi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:

Dr. Jancsó Katalin egyetemi adjunktus
Szegedi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Aki az egyik oldalon terrorista, az a másikon szabadságharcos. A Zapatista Nemzeti Felszabadító Hadsereg tevékenysége a sajtóban

Jelen tanulmány a Zapatista Nemzeti Felszabadítási Hadsereg (EZLN) életébe kíván betekintést nyújtani a nemzetközi sajtó szemszögéből. A dolgozatban azok az események kerülnek elemzésre, amelyek a média világában igen nagy visszhangot keltettek. Három külföldi folyóirat – egy amerikai, egy mexikói és egy spanyol – állásfoglalása lesz mérvadó számunkra, ugyanakkor más újságok véleményét is figyelembe vesszük.

A mozgalom célkitűzéseinek és fejlődésének megértése érdekében felvázoljuk Mexikó 20. századi indiánpolitikájának változásait, megvizsgáljuk a zapatista felkelés körülményeit, majd ezt követően bemutatjuk a hadsereg parancsnokait s a mozgalomban fellelhető szimbólumokat is tanulmányozzuk. A továbbiakban részletezzük a földkérdés fontosságát a zapatista követeléseket illetően, majd ismertetjük a zapatista területek önálló önkormányzatainak funkcióit is. A dolgozat fő részében megvizsgáljuk, hogy a nemzetközi tudósítások az eltelt több mint húsz esztendő folyamán mely fontos momentumokra helyezték a hangsúlyt, és mi az, amiben megegyeznek vagy esetleg eltérnek a lapok interpretációi a különböző események és folyamatok kapcsán.

GARDI MÁTÉ

Romanisztika BA, 6. félév
Szegedi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:

Dr. Lénárt András egyetemi adjunktus
Szegedi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Nagy Töhötöm szociális munkássága Argentínában

Nagy Töhötöm egy alig ismert személyiség Magyarországon, akinek munkásságát csak mostanában kezdték el kutatni. Munkásságának két fontos irányát kell kiemelnünk: az egyik kísérlete az egyház és a szabadkőművesség kibékítésére irányult, a másik pedig egy argentin agrár-szociális mozgalom beindítása volt. Nagy Töhötöm mindkét területen nagy sikereket ért el, kutatásom a második említett tevékenységére koncentrálok, melyhez korábban nem fordultam, korabeli, spanyol nyelvű, primer forrásokat használtam. A célom az volt, hogy részletesen bemutassam Nagy Töhötöm szociális munkásságát Argentínában, hogyan szerette volna javítani a nyomornegyedekben élő emberek életét. A munkám ismerteti a jezsuita szerzetes terveinek megvalósítását és keresi a mozgalom bukásának okait.

Nagy szerette volna kiemelni a nyomorból a tanyák lakóit. Ehhez lehetősége volt részletes felméréseket végezni Juan Domingo Perón kormányának támogatásával, ezáltal világos képet tudott adni a nyomornegyedek helyzetéről. Továbbá olyan iskolákat is alapított, amelyek elsődleges célja az argentin családok vidéki életre való felkészítése volt. Az első kurzusok sikere nyomán az emberek elkezdtek hinni a mozgalomban és a jobb élet lehetőségében. Az első pozitív tapasztalatoknak köszönhetően a lakók készen álltak, hogy megtegyék a szükséges változtatásokat. A kezdeményezés felkeltette a sajtó érdeklődését is, emiatt a különböző politikai pártok is valamilyen formában részt kívántak venni a mozgalomban. Ezért Nagy Töhötöm és csapata hivatalosan is tárgyalásokat kezdett, hogy megszerezze a költözéshez elengedhetetlen földeket. Végül, számos ok következtében a költözés nem valósult meg.

Összegezve elmondhatjuk, hogy Nagy Töhötöm képes volt felismerni a szociális és agrárreformok szükségességét a nyomornegyedekben lakók életében. Modern és újító ötleteivel egy igen kényes témát érintett, melynek következtében a politikai és vallási körökben feszültség alakult ki. Ennek ellenére a tervei nagy részét sikerült megvalósítania.

KOVÁCS SZABOLCS

Jelenkor története és Nemzetközi kapcsolatok MA, 4. félév
Babeş-Bolyai Tudományegyetem

Témavezető:

Dr. Lönhárt Tamás egyetemi adjunktus
Babeş-Bolyai Tudományegyetem

A kolozsvári népbíróság tevékenysége a II. világháború utáni Erdélyben

A II. világháborút követően egy új kategória jelent meg a nemzetközi büntetőjogban: a háborús bűnösség fogalma, amely kiegészült az emberiség elleni és a béke elleni bűntettek fogalmával. A hat évig tartó világégés során elkövetett, korábban nem tapasztalt mértékű bűncselekmények ahhoz a felismeréshez vezettek, hogy a háború alatti politikai- és katonai vezetőket és a bűncselekmények felelőseit nem csak morális síkon kell felelősnek tekinteni, hanem a gyakorlatban is meg kell kísérelni felelősségre vonásukat. A háborús bűnösök elleni jogi fellépésnek egy sajátos, a régió és a kor jellemvonásait magán viselő intézményes kerete jött létre a szovjet megszállás alá került kelet-európai országokban, melyeket népbíróságoknak neveztek.

Dolgozatomban a Kolozsváron felállított, egész Erdélyre kiterjedő jogkörű kolozsvári néptörvényszék tevékenységét próbálom meg feltárni az elérhető források alapján, megkísérelve választ találni arra, hogy mennyiben befolyásolta a politikai célszerűség – és a népbírósági ítélezéssel párhuzamosan zajló párizsi béketárgyalás – e különleges ítélkezési fórum munkáját, illetve – az elítéltek nemzetiségi és társadalmi megoszlásának tükrében – hogyan viszonyult a Dél- és Észak-Erdélyben elkövetett bűncselekményekhez.

SOMOGYI DÁNIEL

Német nyelv és kultúra–Történelem és állampolgársági ismeretek
osztatlan tanári képzés, 5. félév

Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:

Dr. Andreas Schmidt-Schweizer tudományos főmunkatárs
Magyar Tudományos Akadémia

A Német Demokratikus Köztársaság és a Magyar Népköztársaság kulturális kapcsolatai (1949–1956)

1950. június 24-én a Magyar Népköztársaság és a Német Demokratikus Köztársaság öt szerző-dést, köztük kulturális megállapodást kötött egymással. Utóbbi a művészetek szinte mindegyik területére nézve – irodalom, képzőművészet, sajtó, film, zene, oktatás, tudományok – együttműködést irányzott elő.

Ez az együttműködés meg is valósult a következő években – ha nem is problémamentesen, zökkenők nélkül. Létrejötték a kulturális munkaterveket kidolgozó állandó apparátusok, ezeket felügyelő szervek, kialakultak eljárások. A munkatervekben érintett művészeti ágak produktumaival az államoknak a „hazai” kultúra népszerűsítése, propagandája mellett céljuk volt, hogy a partnerország funkcionáriusainál saját maguk irányában kedvező attitűdöt, barátságos légkört alakíthassanak ki. Ehhez igyekeztek bevetni a legjobban megválogatott alkotásokat (és alkotókat), amelyeket a korszak szocialista-realista mércéjével szemléltek.

Dolgozatomban bemutatom e kapcsolatrendszer legfőbb jellemzőit: kialakulását, működését, kultúrpolitikai sajátosságokat, a felsorolt művészeti ágakhoz köthető eseményeket, személyeket, akik részt vettek a kapcsolatok működtetésében. Értékelem ezeket a keletnémet állam és Csehszlovákia, valamint a Lengyel Népköztársaság vonatkozásában, rövid áttekintést adva ezzel az NDK háború utáni helyzetéről. Munkám során a Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltárában és a német Szövetségi Levéltárban végzett kutatásokra, szakirodalom tekintetében legfőképp Gyarmati György 2013-ban, Standeisky Éva 2003-ban és 2005-ben, Hermann Wentker 2007-ben megjelent munkájára támaszkodom. Jelen kutatás apropóját az adja, hogy mindezt ma nem készült a keletnémet–magyar kapcsolatokat a vizsgált periódusban részletesen bemutató tudományos munka.

MIHÁLYI DOROTTYA

Francia tanári MA, 3. félév
Szegedi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:

Dr. Szász Géza egyetemi docens
Szegedi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Látogatás nem létező világokba: a Szovjetunió és a Kínai Népköztársaság francia útleírásokban

Dolgozatunkban négy francia utazó (André Gide, Henrie Barbusse, Florence Halévy és Jules Roy) Szovjetunióról és a Kínai Népköztársaságról készült útleírása alapján kíséreljük meg a 20. századi totalitárius rendszerekről kialakult kép néhány jellemzőjének bemutatását és elemzését. Jóllehet az utazók hozzáállása különböző, mindkét vizsgált rendszerről hasonló, a valóságtól jelentősen eltérő kép alakul ki. Az új típusú utazás főszereplője nem az utazó, hanem a fogadó fél, az utazás középpontjában pedig nem az élmény, hanem propaganda, a befolyásolás és a meggyőzés áll. A kialakult kép tehát nem a valóság, hanem egy felépített, párhuzamos világ ábrázolása. Mindebből kiindulva szükségesnek látjuk az újfajta útleírások igazságtartalmának alaposabb vizsgálatát, és az általunk az elemzéshez eredetileg használt Szász-féle módszer kiegészítését néhány olyan szemponttal, melyek lehetővé teszik a 20. századi totalitárius rendszerekről készült útleírások pontosabb elemzését.

TÖREKI MILÁN

Történelem–Földrajz osztatlan tanári képzés, 7. félév
Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:

Dr. Kálnoki-Gyöngyössy Márton egyetemi docens
Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Szlovák pénzverés: motívumok és a változó trendek

Hétköznapjainkban jelek, szimbólumok ezreivel találkozunk. Ezek a burkolt üzenetek ott vannak a reklámokban, a médiában, a politikában és a mindennapi tárgyink többségén. Nem is gondolnánk, hogy a mindenki által használt készpénz rajzolata, megjelenése számos üzenetet közvetít használói felé. Éppen ezért az érme az egyik legfontosabb történelmi forrás, amely a rajta lévő

ábrázolásokon keresztül tükrözi készítési korának műveltségét, a stílusirányzatok váltakozását, az adott időszak ideológiáját. Megmutatja, hogy egy adott közösség mit tart maga számára anynyira fontosnak, hogy a mindenki által használt gazdasági eszközt díszítse vele.

Kutatásom célja, hogy egy olyan modernkorban született állam pénzeinek motívumait vizsgáljam meg, amely nem rendelkezik hosszú állami múlttal. A megfigyelést a külső szemlélő irányából közelítettem meg. Vajon egy laikus számára mit sugallhat az adott érme a vizsgált ország történelméről? Erre a kérdésre kerestem a választ, majd a szimbólumok feltárása után megvizsgáltam, hogy az adott ország pénzverése milyen módon szolgálja a kibocsájtó ország identitás- és történelemépítését. Makroszinten megvizsgáltam, hogy az európai pénzverési trendekhez képest mennyire mutat eltérést vagy hasonlóságot.

Módszertanomat először Szlovákia pénzverésén alkalmaztam. Szlovákia választásával azt szerettem volna bizonyítani, hogy hogyan lehet a magyar tudományos életben a történészi empátia és objektivitás előtérbe helyezésével érzelmi utalásoktól mentes tanulmányt írni az ország történetének egyik fő aspektusáról. A szlovák korona történetét három korszakra osztottam: első köztársaság 1939–1945; második köztársaság 1993–2008; a szlovák euró története 2008-tól napjainkig. A tanulmány rávilágít arra, hogy a szlovákság mesterien használta/használja ki az érme által nyújtott üzenetközlési és identitásépítési lehetőségeket.

CSORBA ESZTER ZSUZSANNA

Amerikanisztika MA, 1. félév

Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:

Dr. Szabó Éva Eszter egyetemi adjunktus

Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

A média közvetítések hatása a történelemre: Richard Nixon felemelkedése és bukása

The Impact of Media Coverage on History: Rise and Fall of Richard Nixon

Richard Nixon politikai munkásságát tekintve számos cselekedetéről elhíresült, emellett azonban a média történelmének is jelentős alakja volt. Kutatásomban a történelem azon pontjaira fókuszáltam, melyek során a média és Nixon „ütközései” médiatörténelmi mérföldköveket eredményeztek. A média jelenléte végigkövette és erőteljesen befolyásolta Nixon pályafutását, első alelnöki televíziós beszédétől kezdve, az első élőben vetített elnöki vitán keresztül egészen addig, míg vallomást tett David Frostnak. A kutatásomhoz fotókat, hang- és videófelvételeket, illetve ezek átíratait használtam. Ahol lehetett, jelenkori párhuzamokat is vontam, hogy bemutassam,

miben változott a média Nixon elnöksége óta. Habár a médiatörténelem számos jelentős eseménye fűződik Richard Nixon nevéhez, ezekből sajnos mára rengeteg feledésbe merült, mivel az ide vonatkozó médiatörténelmi írások kevésbé bocsátkoznak politikai részletekbe. Kutatásomban éppen ezért nem a médiatörténelmet vettem alapul; ehelyett az amerikai politikatörténelmen, illetve ezen belül Nixon elnök karrierjén keresztül igyekszem bemutatni a média egykori hatásait.

SZÁNTÓ ÁKOS

Történelem MA, 9. félév

Pécsi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:

Dr. Fischer Ferenc egyetemi tanár

Pécsi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

A nicaraguai forradalom (1978–1979) a *Népszabadság* és a *New York Times* tükrében

Dolgozatomban megkísérlem bemutatni az 1978/1979-es Nicaraguai forradalom eseményeit két napilap, a magyar *Népszabadság* és az egyesült államokbeli *The New York Times* tükrében.

A nicaraguai helyzet jobb megértése érdekében fontosnak tartom röviden felvázolni, a felkelés kirobbanásának okait, és előzményeit. Ezt követően a két lapot mutatnám be röviden, mivel ez elengedhetetlen annak megértéséhez, hogy az adott eseményt miként interpretálják az egyes lapok az olvasóik számára. A forradalom eseményeinek elemzése során a két sajtóterméket nem csak egymással, hanem széles szakirodalmi bázissal is ütköztetni kívánom.

A két napilapot az 1978. január 10-én történt Chamorro-gyilkosság, és a felkelők csapatok 1979. július 19-i, fővárosba történő bevonulása közötti időintervallumban vizsgálom.

CARMODY EMESE

Angoltanár BA, 6. félév
Eszterházy Károly Főiskola Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:
Charles Somerville anyanyalvi lektor
Eszterházy Károly Főiskola Bölcsészettudományi Kar

A római katolikus egyház hanyatlása az Ír Köztársaságban

The Declining Fortunes of the Roman Catholic Church in the Republic of Ireland

A Katolikus Egyház pozíciója rohamosan csökkent Írországban az elmúlt 30 évben.

Ma már teljesen mást jelent felnőni egy katolikus ír családban, mint 30 évvel ezelőtt, hiszen a vallási szokások legfőképpen a fiatal generációk körében változnak. Mivel a mai, modern ír társadalomról Dublin ad leginkább reális képet, a kutatás legfőbb terepének a főváros tűnt legalkalmasabbnak.

A kutatás azt is kimutatta, hogy az egyház körül kirobbant botrányok nagymértékben megváltoztatták a résztvevők valláshoz való viszonyulását.

A hatvanas évektől kezdve egyre műveltebbé, felvilágosultabbá vált a társadalom és egyre nagyobb réteg kérdőjelezte meg a Katolikus Egyház pozícióját.

Az Ír Katolikus Egyház kitartóan próbálta erkölcsi irányítása alatt tartani az egész társadalmat. A fogamzásgátlás szabályozását, az ezzel kapcsolatos elképzelésüket például negatív kampánnyal, az emberekben való félelemkeltéssel igyekeztek érvényesíteni. Ráadásul, a hatvanas évektől kezdve egyre több botrány került napvilágra.

Az abortusz kérdése a másik kényes téma az ír társadalomban. Mindeközben a társadalom egyre nyitottabbá vált a korábban tiltottnak számító témákkal kapcsolatban, változtak a tabutémákkal kapcsolatos vélemények. Semmi sem illusztrálja jobban az Ír Katolikus Egyház befolyásának hanyatlását, mint az embereknek az azonos neműek házasságához való viszonyulása. Az új referendum elfogadása világszerte forradalminak számít, és jól tükrözi az Írországban végbe menő társadalmi változásokat.

Az Ír Katolikus Egyház számára napjainkban a legnagyobb kihívást az egyházi gyermekmoleesztálások nyilvánosságra hozatala és e bűnök eltussolása jelentette. A Magdolna mosodákban és gyermekotthonokban való kegyetlen bánásmód ugyancsak felháborította az ír társadalmat, és a történetek által az egyházba vetett hitük is megkérdőjeleződött.

E tények összessége vezetett el odáig, hogy a valamikor erős katolikus szellemben nevelkedett ír társadalomban a hit hanyatlásnak indult, és veszített jelentőségéből.

Könnyen feltehető, hogy az Ír Katolikus Egyház csak abban az esetben lesz képes megőrizni társadalmi szerepének jelentőségét, ha kíméletlenül szembenéz múltjának sötét foltjaival, jelenkori belső problémáival. Kérdés persze, hogy az egyház megteszi-e a közeljövőben azokat az erőfeszítéseket, amelyek következtében az emberek bizalma újból megerősödik az ír társadalmi szerkezet egyik történelmileg jelentős entitása, az Ír Katolikus Egyház felé.

MAGYAR GAZDASÁG, TÁRSADALOM ÉS ÉLETMÓD A 20. SZÁZADBAN

BALÓDI ISTVÁN

Biológia–Történelem MA, 1. félév
Selye János Egyetem

Témavezető:
Dr. Simon Attila
Selye János Egyetem

Bűnözés Dunaszerdahelyen 1913-ban

A dolgozat helytörténeti témát dolgoz fel, a választott helyszín Dunaszerdahely és környéke. A dolgozat célja feltárni a Dunaszerdahelyen és környékén 1913-ban történt bűncselekményeket. Forrásként egy helyi hetilap, a *Csallóközi Lapok* szolgál.

Az első fejezet tisztázza a bűnözés fogalmát. Eszerint a bűnözés egy olyan tömeges jelenség, amely minden társadalomban jelen van valamilyen szinten. Kialakulásában nagy szerepe van a társadalom belső viszonyainak.

A második fejezet a helyszín és a forrás bemutatásával foglalkozik. Dunaszerdahely egy kisváros a Csallóköz szívében, a 20. század elején már fontos kereskedelmi és gazdasági központ a régióban. A városban működött a *Csallóközi Lapok* gazdasági és társadalmi hetilap szerkesztősége.

A forrás használhatóságát a harmadik fejezet tanulmányozza. Ebből megtudhatjuk, hogy egy újság nem alkalmas a korabeli valóság teljes rekonstrukciójára. Képet kaphatunk azonban arról, hogy milyen bűncselekmények voltak gyakoriak az adott kor társadalmában, és arról, hogy a korabeli társadalom milyen információkhoz juthatott az életterében történő bűncselekményekről.

A negyedik és az ötödik fejezet a hetilapban talált, bűncselekményekről szóló cikkek kielemezését tartalmazza. A negyedik fejezet a megtörtént eseteket erőszakos és nem erőszakos jellegű bűncselekményekre bontja. A leggyakoribb erőszakos jellegű bűncselekmény a verekedés és a

késelés volt. A nem erőszakos jellegű esetek közül a lopás és a becsületsértés a leggyakoribb. A dolgozat kiemel két esetet, amelyek nagy közfelháborodást okoztak. Az egyik eset során abortuszt végző szülésznők buktak le és pácienseik sokasága. A második eset egy gyermekgyilkosság volt, amely során egy elmeháborodott fiatal férfi brutális módon vette el egy kislány életét. Az ötödik fejezet betekintést nyújt a dunaszerdahelyi bíróság működésébe.

MÉSZÁROS DÁNIEL

Levéltár MA, 1. félév

Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:

Dr. Klement Judit egyetemi adjunktus

Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Nyeregbe születve

Hummel Árpád honvéd huszártiszt katonai és úrilovas karrierje

A Monarchia katonatisztjeit egész fiatalkoruk óta hadi feladatok ellátására képzették ki, de vajon mivel tölthették szabadidejüket? Egyáltalán volt-e nekik a mai modern értelemben vett szabadidejük? Jelen dolgozat főbb kérdései ezek, amelyet a lovastisztek hobbi elfoglaltságaira szűkítettünk le, amiket Hummel Árpád biográfiájának keresztül mutatunk be.

Nevével első ízben egy korábbi kutatás folyamán találkoztam mint nem fizető vásárló, (amikor egy budapesti katonai- és luxusszabóság történetén dolgoztam). Csekély utánajárás után kiderült, hogy a polgári kori lovassport kiemelkedő alakja volt. Életútja példaértékű a korszakra vonatkozóan: egyrészt élete és a vele megeseett események megfelelnek több tisztí sztereotípiának, (mint az adósság, becsületbírótság) másfelől szemlélve elért versenyeredményei kiemelik bajtársai közül.

Górcső alá vettem katonai előmenetelét, amely során megvizsgáltam, mely ezredeknél szolgált, kitérve áthelyezéseinek esetleges okaira. A világháború előtti tisztikar előmenetelének alaposabb megismeréséhez megvizsgáltam, hogy ludovikás évfolyamtársaival milyen pályát futottak be 1916 elejéig, hogy ezekkel is árnyaljam a szakirodalom fekete-fehér megállapításait.

Végignézttem, hogy élete során milyen lovas- és vadászeseményeken vett részt, továbbá, hogy ezeken milyen egyéb elfoglaltságokat folytattak, kiket ismerhetett meg, majd szervezői munkáját is bemutattam. Végül ismerttettem az első világháborús és az azt követő, egyben utolsó éveit.

TÓTH ISTVÁN

Történelem BA, 4. félév

Szegedi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:

Dr. Marjanucz László egyetemi docens

Szegedi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Szeged mint hátország 1915–1917 között

A dolgozat a megadott terjedelemben foglalkozik hat külön egységben azokkal a területekkel, amelyek a hátország stabilitását meghatározták. Ehhez a gyér könyvészeti források mellett alapvetően elsődleges levéltári forrásokat használ: Szeged város polgármesteri iratai, Szeged város tanácsi iratai, Szeged város főispáni iratai. Mint a kor mindennapjait visszatükröző forrást használjuk a négy napilap közül a *Délmagyarország* közel 70 cikkét ebben a témában. Mindegyik területet arányosan, súlyának megfelelően kezel. Így kitér az élelmezés területén belül a gabona, liszt, kenyér, húsellátás kérdéskörére, nem nélkülözve a tojással való ellátottságot sem. A hadisegélyezés témán belül az áldozatkészséget veszi szemügyre, ezen lemérve az adományozó készség helyzetét a városban. Fontos területként taglalja a nők, gyermekek helyzetét, ugyanis a hadbavonult férfiak helyét ők foglalták el a hétköznapi életben kényszerűségből. Ugyanitt tárgyalja hadiüzemekké nyilvánított gyárak területét is. A pénzügyek, a közbiztonság és az egészségügy a dolgozat második nagyobb részét alkotja. A pénzügy és a közbiztonság egy-egy szakaszban fontos bizonyítékai a rendezett hátterű város követelményének. Az egészségügyön belül fontos tényező az általános egészségügyi helyzet, valamint a hadi-és szükségkórházak felállítása. E két terület biztosította a járványmentes élhető város szerepét. A mellékletekben megpróbáltuk a kutatás során fellelt levéltári anyagok, plakátok, valamint a városi Móra Ferenc Múzeum fényképtárában fellelhető, a témakörhöz kapcsolódó fényképdokumentumokat beiktatni. A záró oldalon egy korabeli Szeged térképre vetíti ki az egykori hadi-és szükségkórházak elhelyezkedését.

GYÖNGY RÉKA

Történelem–Magyar BA, 3. félév
Pécsi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:

Dr. Dévényi Anna egyetemi adjunktus
Pécsi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

„Mit kínlódsz vele?” A tiszazugi arzénes asszonyok és a gyilkosságok társadalmi kontextusa

Dolgozatom témája az 1929-ben kiobbant tiszazugi arzénes gyilkosságok esete. A gyilkosság-sorozatban fő felbujtójaként Fazekas Gyuláné Oláh Zsuzsannát, a nagyrévi bábaasszonyt jelölték meg, aki rájött arra, hogy a légyölő papírt vízbe áztatva annak arzéntartalma kinyerhető, és így a falubeli asszonyok által teherként tartott hozzátartozóktól – férjtől, gyermekektől, idős szülőktől – könnyen szabadulni lehet.

Áttekintettem az azóta megjelent, a témához a véleményem szerint illeszkedő szakirodalmat, továbbá a korabeli lapokat a tudósítások, fotók, valamint a hirdetések kapcsán.

Nemcsak történész szemszögből vizsgálom meg a tiszazugi eseteket, de egyéb, interdiszciplinális megközelítést is alkalmazok a szélesebb rálátás érdekében. Kérdésként vetem fel többek között azt is, az 1900-as évek elejétől kezdődő mérgező esetek elharapódzásában milyen szerepet játszhatott a háború hatása.

KÁROLYI IMRE

Történelem–Földrajz MA, 5. félév
Eszterházy Károly Főiskola Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:

Dr. Rainer M. János egyetemi tanár
Eszterházy Károly Főiskola Bölcsészettudományi Kar

A nagy gazdasági világválság hatása a hajdúböszörményi parasztságra

Kutatásom célja annak megvizsgálása volt, hogy a nagy gazdasági világválság miképpen hatott a hajdúböszörményi parasztságra, különös tekintettel az életszínvonalbeli és az állattartási szokásokra. Ebből fakadóan következtethettem a fogyasztási szokások esetleges változásaira.

A téma jellegéből adódóan, a kutatómunka során inkább a primer források használata volt a domináns. A helyi fióklevéltárban a mezőgazdasági egyesület iratainak és a város köztisztviselői jegyzőkönyveinek vizsgálata során sikerült megtalálnom azokat az információkat, amelyek segítségével levonhattam a megfelelő következtetéseket.

Helyi vonatkozású szakirodalom csak igen kevés, viszont a korszak társadalmi rétegeivel foglalkozó szociográfiák rendelkezésemre álltak. A források vizsgálata során kapott eredményeket pedig összehasonlítottam a gazdaságtörténeti szakirodalomban fellelhető adatokkal.

Általánosságban elmondható, hogy az életszínvonal minősége az összes társadalmi rétegnek csökkent a nagy válság hatására. A városi önkormányzat számos intézkedéssel igyekezett enyhíteni a lakosság nélkülözéseit. A parasztságot viszont a gazdasági recesszió felül az időjárási viszontagságok és az állatokat tizedelő betegségek is sújtották.

A leginkább figyelemre méltónak azt találom, hogy az állattartási szokások megváltozása szükségszerűen együtt járt a fogyasztási szokások megváltozásával. Ehhez a válság nagymértékben hozzájárult. A haszonállatok csoportjain belüli fajtaváltás, amely a 19. század második felében kezdődött el, a városban nagyságrendekkel lassabb volt. A válság hatására ez a folyamat drasztikusan felgyorsult. Ez két dolognak volt köszönhető. Egyrészt a rendelkezésre álló takarmánygabona mennyiségének csökkenése miatt számos állatot le kellett vágni, másrészt pedig az állatállományon belül súlyos betegségek pusztítottak, amelyek tovább tizedelték az amúgy is csökkenő állományt. A kilábalás időszakában az elvesztett állatokat a már rendelkezésre álló új fajtákkal igyekeztek pótolni. Ez mindenképp együtt járt a fogyasztási szokások már említett megváltoztatásával.

IZSÁK ANIKÓ-BORBÁLA

Történelem MA, 16. félév

Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:

Dr. Kövér György egyetemi tanár

Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

A katolikus értelmiség társadalmi diskurzusai Erdélyben az 1930-as években

Dolgozatom egy hosszabb távú kutatásba illeszkedik. Míg a magyarországi keresztényszocializmus, kereszténydemokrácia és ifjúkatolicizmus irányzatainak történetéről, a katolikus egyház társadalmi tanításának magyarországi adaptációjáról már számos könyv és tanulmány született, az erdélyi magyar katolikus egyháztörténeti irodalmat döntően a sérelmi narratíva uralja. Az egyháztörténeten kívül, – a kontextualizáció nagyobb igényével – az átfogó kisebbségtörténeti munkák foglalkoznak az 1930-as évek katolikus mozgalmával, de csak érintőlegesen. Célom a

katolikus egyház társadalmi tanításának erdélyi adaptációját feldolgozni. Ennek egy részproblémáját vizsgálja ez a dolgozat. Elsőként négy pápai enciklika nyomán a katolikus egyház társadalmi vízióját mutatom be. Ezt követően az erdélyi magyar katolikus közírók társadalomról folytatott diskurzusait, illetve a társadalom egyes csoportjai számára kiszabott normáit elemzem három jelentős katolikus folyóirat cikkei alapján. Míg az egyház, hierarchiája és szigorúan szabályozott intézményrendszere révén igyekezett fenntartani viszonylagos homogenitását, tagjainak elveit számos más kötődés is formálta. A lapok szerzői között volt olyan, akinek a politikai ambíciói erősebbek voltak a katolicizmusánál, olyan, aki az egyház által elfogadottnál nagyobb fokú ökumenizmus mellett emelt szót, illetve olyan, aki a már Romániában szocializálódott fiatalok számára keresett hangsúlyosan katolikus nemzedéki alternatívát a protestáns gyökerű, de „világnézeti függetlenség”-et hirdető Erdélyi Fiatalok mozgalmával szemben. A gyulafehérvári egyházmegyei cenzúrahivatal iratait felhasználva a normaszegés néhány esetéről is szót ejtek, annak szemléltetésére, hogy az adaptáció nem csak szellemi források, de bonyolult, sokszor paradox döntési helyzetek függvénye is.

GÓDÁNYOVÁ NIKOLETA

Történelem MA, 3. félév

Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:

Dr. Ablonczy Balázs egyetemi docens

Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Az Országos Magyar Vendégforgalmi Szövetség (OMVSZ) munkásságának és a szervezett falusi turizmus kialakulásának összefüggései Magyarországon

Dolgozatomban a két világháború közötti szervezett falusi turizmust vizsgálom az Országos Magyar Vendégforgalmi Szövetség munkásságán keresztül. Ekkor jelenik meg az igény a falusi turizmus szervezett formában történő működésére. Kutatásomat a szövetség fennmaradt levéltári iratanyagára és kiadványaikra építem fel azt vizsgálva, hogy az általuk kezdeményezett mozgalom mennyire volt sikeres és milyen hatással volt a társadalomra. Munkásságuk részben hozzájárult a falusi lakosság szociális, gazdasági és egészségügyi helyzetének javulásához is. A két világháború közötti időszakban egyre jobban szélesedik a nyaralók köre és egyre többen veszik igénybe a fizetővendéglátó helyeket. A két világháború közötti falusi turizmus, annak történeti szempontból történő megközelítése és vizsgálata hiányzó szelete a turizmus történetének, és a korszakkal foglalkozó történetírásnak.

BEREZNAY ISTVÁN

Történelem MA, 3. félév

Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:

Dr. Szilágyi Ágnes Judit egyetemi docens

Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Habsburg Albrecht főherceg 1930. évi dél-amerikai körútja

Dolgozatomban Habsburg Albrecht főherceg (1897, Weilburg–1955, Buenos Aires) 1930. évi, Dél-Amerikába tett útját vizsgáltam. Az utazás vizsgálatához elsődleges forrásom a főherceg által az utazásról *Két hónap Dél-Amerikában* címmel írt, a *Magyarság* című napilapban megjelent cikksorozat volt.

Írásomban igyekeztem rávilágítani arra, hogy milyen célok és okok motiválhatták a Habsburg főherceg Brazíliába való utazását. Ezen belül végül hat alkategóriát különítettem el: 1) A potenciális magyar–brazil gazdasági együttműködés körvonalazása, illetve a brazil gazdaság vizsgálata, s ennek alapján bizonyos minták, eljárásmodok magyarországi meghonosításának felvetése. 2) A magyar mezőgazdaság és állattenyésztés bizonyos elemeinek potenciális meghonosítása Brazíliában. 3) Magyar–brazil politikai kapcsolatok kiépítése, Magyarország külföldi megítélésének javítása érdekében kifejtett propagandatevékenység. 4) Ez utóbbival párhuzamosan a főherceg saját, személyes nemzetközi kapcsolatrendszer kibővítésére is törekedett; 5) A Brazíliában élő magyarság helyzetének felmérése, illetve az ott élő magyarok anyagi helyzetének, életkörülményeinek. 6) Kikapcsolódás, rekreáció.

A dolgozatban az általam ismert, a témára vonatkozó magyar és idegen nyelvű forrásokat és szakirodalmat is igyekeztem áttekinteni, annak érdekében, hogy minél teljesebb képet alkothassak az 1930-as körútról. Bízom benne, hogy ezen írás sikeres kiindulópont lehet egyrészt a modernkori arisztokrácia utazási szokásainak vizsgálatához, másrészt a főherceg életpályájának részletesebb feltárásához is.

VÁRDAL LEVENTE

Történelem–Média osztatlan tanári képzés, 5. félév
Pécsi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:

Dr. Dévényi Anna egyetemi adjunktus
Pécsi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

A kard és a lilium.

A levente és a cserkészlet viszonya az 1940-es évek első felében

A TDK-dolgozat fő célja a Levente és a Cserkész mozgalmak összehasonlítása a két világháború közötti Magyarországon, a Horthy korszakban. Ekkor mindkét szervezet igen kiemelt támogatást kapott a kormányzat részéről. Ebből adódik, hogy biztosan voltak közös vonásaik, de természetesen különbségeik is, hiszen nem egy szervezetről van szó.

A Levente intézmény a Horthy korszak gyermeke, hiszen a trianoni békeszerződés katonai korlátozásai miatt hozták létre. Ezzel szemben a cserkészlet egy nemzetközi mozgalom, mely önkéntességen alakul.

A dolgozat arra tesz kísérletet, hogy bemutassa az említett két szervezet kapcsolatát és együttélését elsősorban egy konfliktuson keresztül. A két szervezet vezetője közötti 1940-es évek első felében történő levélváltás feltárásával kirajzolódik a két szervezet egymásról kialakított képe és egymáshoz fűződő viszonyuk.

BÁN GERGELY KÁROLY

Történelem–Földrajz tanári képzés MA, 3. félév
Debreceni Egyetem Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:

Dr. Szilágyi Zsolt egyetemi adjunktus
Debreceni Egyetem Bölcsészettudományi Kar

A két világháború közötti Magyarország városhierarchia vizsgálatának módszertani kérdései

Hazánk városhierarchiájának megállapítása számos módszertani kérdést vet fel, ami egyfelől az összetett településszerkezetből, másfelől a sajátos Kárpát-medencei városfejlődésből adódik. Abból indultam ki, hogy a városhierarchiában elfoglalt pozíció és a városi funkciók mennyisége (összetettsége) között erős pozitív korreláció áll fenn (Beluszky–Győri 2005).

Kutatásom későbbi célja, hogy képet alkossak Magyarország két világháború közötti városhálózatáról. Egyelőre arra vállalkozom, hogy számba vegyem a felmerülő módszertani problémákat, és arra, hogy azokra lehetséges megoldásokat kínáljak. A közelmúltban Beluszky Pál és Győri Róbert által publikált 1910-es állapotokat taglaló munka (2005) alapján lehetőség nyílik arra, hogy megállapítsam milyen változások történtek 1930-ig az említett struktúrában. A jelen hierarchiavizsgálat fontos eleme, hogy a bel- és külterületi adatok szétválasztásra kerüljenek, hiszen a klasszikus tanyaelv ekkor már nem működött. Lényegében ezt hangsúlyozta a két háború között Mendöl Tibor és legutóbb Timár Lajos is (1993, 2006), amikor felhívta erre a fontos jellemzőre a geográfusok és a történészek figyelmét. További fontos módszertani eleme a vizsgálatnak, hogy az általam épített számítógépes (komplex) adatbázis miként modellezi, illetve hogyan torzítja a struktúra egészét s egyes szintjeit például a különféle (közigazgatási, oktatási, gazdasági stb.) funkciók eltérő konstellációja esetén. Ezzel az eddigi hazai kutatásoktól több ponton is eltérő, új módszertani alapokra helyezhető a két világháború közötti magyar városhierarchia vizsgálata.

OTDK dolgozatomban tehát ezen összetett kutatási téma módszertani nehézségeit igyekszem az elbeszélés középpontjába állítani.

SULICS FRUZZINA

Történelem MA, 1. félév

Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsész- és Társadalomtudományi Kar

Témavezető:

Dr. Bank Barbara megbízott előadó

Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsész- és Társadalomtudományi Kar

A Hunnia Filmgyár története a második világháborútól az államosításig

Dolgozatomban az 1948 előtti magyar filmgyártás egyik központi intézményének, a Hunnia filmgyárnak történetét tárgyalom 1939-től 1948-ig, a Magyar Filmgyártó Nemzeti Vállalat megalakításáig, amit hagyományosan a magyar filmgyártás államosításának dátumaként szoktak emlegetni. A vizsgált időszakban azonban bizonyos tényezők alapján már beszélhetünk állami irányításról (Országos Mozcóképvizsgáló Bizottság, Filmipari Alap szerepe). A Hunnia Filmgyár Rt. állami intézményként és a két hangosfilm készítésére alkalmas műterem egyikeként (a másik a Magyar Filmroda Rt. volt) fontos eleme lett a piacnak. Működésének első éveiben a Hunnia a műtermeit kizárólag bérbe adta, majd saját gyártású filmeket is készített. A filmgyár történetének vizsgálata kitűnő lehetőséget ad a második világháborús magyar filmgyártás (ezen keresztül a Horthy-korszak filmgyártásának struktúrájának is) és az 1945 és 1948 közötti filmgyári struktúra összehasonlítására.

LENGYEL NÓRA

Történelem–Magyar tanári képzés MA, 5. félév
Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsész- és Társadalomtudományi Kar

Témavezető:

Dr. Medgyesy-Schmikli Norbert egyetemi docens
Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsész- és Társadalomtudományi Kar

Nő, Nap, Nemzet: Nőkép és nemzetépítés az Erdélyi Katolikus Nőszövetség időszaki kiadványaiban (1926–1944)

Az Erdélyi Katolikus Nőszövetség folyóiratainak vizsgálata során arra a kérdésre kereste a dolgot a választ, hogy azok hasábjain a nemzetépítéssel összefüggésben milyen nőképek és női szerepek figyelhetők meg. Nőtörténeti szempontból vizsgálja a keresztény feminista Erdélyi Katolikus Nőszövetség és tagjainak, a kisebbségben élő romániai magyar katolikus nőknek történetét 1926–1944 között. A sajtótörténeti és nőtörténeti megközelítés alkalmazásával az eddig kevésbé vizsgált folyóiratok történetére, tartalmára, a kiadó szervezet működésére és a nemzeti-keresztény diskurzusba valló illeszkedésére reflektál a dolgozat. Olyan hangsúlyos nőképek elemzésével, mint az anya, a dolgozó nő, a közéleti nő, cseléd, a prostituált és az új leányok típusai mint „nemzetmentő” és „nemzetrontó” nők.

KOCSIS ÁDÁM

Történelem MA, 3. félév
Szegedi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:

Dr. Bencsik Péter egyetemi adjunktus
Szegedi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Mezőgazdasági csoda az Alföldön? Egy termelőszövetkezet működésének elemzése (1964–1970)

A 20. századi magyar történelemben a történelem kereke sokszor és sok irányba fordult. Ezen belül is sok tanulmány és monográfia született a Kádár-korszak átfogó vizsgálatáról, napjainkban is folyik a vita a korszak megítéléséről. Történészként azonban hajlamosak vagyunk elfelejteni az individuum szerepét, a hétköznapi hősök háttérbe szorulnak, a politikai-gazdasági eliten

keresztül, felülnézetből vizsgáljuk a történelmet. A tanulmány épp ezért nem is erre fókuszál. Dolgozatomban a szakirodalmi és módszertani áttekintés után a helytörténeti előzmények rövid ismertetése következik. A következő fontos fejezetrész a fellelhető adatok elemzésével, országos perspektívába helyezésével tárja fel a Haladás Tsz gazdasági hátterét. Ezt a tanulmány fő kérdésének megválaszolása követi. A cél az, hogy az oral history módszertanát használva feltárja, hogy a hétköznapi hősök mennyit lendíthettek egy település életén, mi történik, ha egy rátermett és jó vezető(gárda) került egy szövetkezet élére. Pontosabban azt kutattam a forráskúti Haladás Tsz működésének egy rövid szakaszán keresztül, hogy mik azok az okok, amelyek hozzájárultak ahhoz, hogy egy rossz minőségű talajon gazdálkodó termelőszövetkezet viszonylag rövid idő alatt hogyan tudott az ország egyik vezető téeszévé válni. Az oral history módszertanával elvégzett kutatás fellibbentette a fátylat az egykori téesz-vezetők személyiségéről, majd ezután jött a felismerés: korszellemet megelőző menedzszerszemlélet, amely a józan paraszti ész, valamint a vezetőség vele született és/vagy tanult ösztöneinek idült kombinációja az, ami megalapozta a fejlődést. Mai szemmel azt mondhatnánk: „nincs új a nap alatt”, vagyis abban nincs semmi újdonság, hogy egy téesz/vállalat sikeres lehet, ha megfelelő módon képes alkalmazkodni a fennálló viszonyokhoz. Viszont 50 évvel ezelőtt a modern menedzsment módszereinek alkalmazása igenis novumnak számított, főleg a szocialista tömb országain belül. Főleg egy magyarországi apró településen, melynek lélekszáma a 3000 főt sem érte el. Megállapíthatjuk, hogy a Magyarországon akkoriban nem/alig ismert menedzsment-folyamatok megjelenése, ez az ösztönös tudásbéli előny segítette hozzá a Haladás Tsz-t az alföldi „gazdasági csodához”.

SIPOS BALÁZS

Történelem MA, 9. félév

Pécsi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:

Dr. Pilkhoffer Mónika egyetemi adjunktus

Pécsi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

A Pécsi Orvostudományi Egyetem építkezései Pécs Szigeti városrészében 1951–2000 között

Az Erzsébet Tudományegyetem Orvosi Kara már az 1920-as évektől kezdődően szerette volna, ha egy helyen helyezkednek el a különböző egységei. Egyik ilyen lehetséges területnek számított a szigeti külvárosban elhelyezkedő Hadapródiskola és környéke. A törekvéseket azonban keresztülhúzta, hogy a Honvédelmi Minisztérium nem mondott le az épületről, így az egyetem is más terület után nézett. Voltak tervek a budai külvárossal, valamint a klinikai tömb (Rét utca–Rákóczi út) és környékével kapcsolatosan is, ám a második világháború után az egyetem önállósodott, így inkább az utóbb említett területet preferálták. Számos tervezetet készítettek 1947 és 1955

között, ám a pénzhiány miatt a megvalósulásra nem került sor. Ebben változás 1956-ban következett be, amikor a Hadapródiskolában tartott megbeszélésen megállapították, hogy az épület alkalmas lesz a jövődéli Orvostudományi Egyetem campusának.

A változásban nagy szerepe volt a város fejlődésének, és annak, hogy végre lehetőség nyílt rá, hogy az Orvostudományi Egyetem megszerezze a volt Hadapródiskolát és környékét, amely alapjául szolgált a későbbi Egyetemvárosnak. Az átalakítások és építések 1960-ban kezdődtek el, és a rendszerváltáson át, egészen 2000-ig eltartottak. Az épületek közül a megvalósult tervek között tartjuk számon a 400 ágyas Klinikát, az Elméleti Tömböt, a 100 fős Nővérszállást, a 400 fős kollégiumot, majd a rendszerváltás után a Szülészeti- és Nőgyógyászati Klinika új szárnyának felépítését, a Nephrológiai Centrumot, valamint a Szívklínikát. Míg a meg nem valósult projektek közé tartozik például a 450 ágyas klinika vagy a Tüzér utcai konferenciaközpont. Munkámhoz többféle forrást is felhasználtam. Az Egyetemről (POTE) és Pécs város történetéről szóló munkákon kívül, felhasználtam a levéltári (MNL Baranya Megyei Levéltár; Egyetemi Levéltár) és tervtári (Pécs MJV) iratokat, a műszaki folyóiratokat (*Magyar Építőművészet*, *Műszaki Tervezés*, stb.), valamint a helyi újság, a *Dunántúli Napló* cikkeit is.

LEGÚJABB KORI MAGYAR TÖRTÉNELEM 1945 ELŐTT I.

MOLNÁR DÁVID

Történelem BA, 6. félév
Eszterházy Károly Főiskola Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:
Dr. Bartók Béla főiskolai docens
Eszterházy Károly Egyetem Bölcsészettudományi Kar

Az 1919. májusi egri ellenforradalmi kísérlet és Mészöly Géza emlékezete

1919 májusának elején Egerben lázadás tört ki a Tanácsköztársaság ellen. Az ellenforradalmat hamar leverték és ennek folyamán életét vesztette a lázadásban aktív szerepet játszó katonatiszt, Mészöly Géza. A források széleskörű tanulmányozásával világossá válik számunkra, hogy Mészölyt bár menekülés közben, pusztá haszonszerzés miatt gyilkolta meg egy vöröskatona, mégis a későbbi ellenforradalmi rendszerben halálának politikai színezetet adtak, az áldozatra pedig, mint az ellenforradalomért életét áldozó mártírra emlékeztek.

A város adta keretek között és a kialakuló Horthy-rendszer világnézetével szinkronban alakult ki Mészöly Géza és a vörösteror többi áldozatának „vértanú-kultusza”, valamint jelentek meg az ennek reprezentálására szolgáló eszközök, úgymint emléktáblák vagy a tiszteletükre rendezett megemlékezések.

Dolgozatomban a mikrotörténetírás eszközeivel és módszereivel igyekszem ezt az esetet jobban megvilágítani és a lehető legszélesebb kontextusba helyezni. A vizsgálat során szemünk elé tárul egy olyan mentalitástörténeti jelenség, amely az ideológiáktól terhelt magyar 20. századot végigkísérte. Minden politikai rendszer megkreálja a saját vértanúit, kiknek emlékét aztán a kultuszteremtés követelményeit figyelembe véve próbálja a köztudatban meghonosítani.

Lehetséges-e azonban e kultuszok elhalása vagy csak valamilyen radikális politikai fordulat törli el őket és állít helyükbe másokat? Milyen feltételei vannak a mártírromságnak és hogyan torzítja el a politika a vértanúságnak ellentmondó történelmi tényeket? Abszolút modern jelenségről van szó, amely szoros összefüggésben áll a nemzeteszme kialakulásával és térhódítá-

sával? Vagy beszélhetünk történelmi hagyományokról, amelyek kihatnak mindennapi életünkre? Előadásomban az események lehető legpontosabb ismertetésére és e kérdések lehetséges megválaszolására teszek kísérletet.

VÉGH LORETTA VIVIEN

Történelem–Magyar tanári képzés MA, 9. félév
Debreceni Egyetem Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:

Dr. Kerepeszki Róbert egyetemi adjunktus
Debreceni Egyetem Bölcsészettudományi Kar

Friedrich István pártja: a Keresztény Nemzeti Párt tevékenysége a Nemzetgyűlésben, 1920–1922

Az elveszített első világháború utáni időszakban a magyar politikai élet palettáján számos irányzat élt egymás mellett. Több olyan rivális hatalmi centrumot is megkülönböztethetünk az ekkor még bizonytalan határokkal rendelkező Magyarországon, éppen ezért esett e dolgozat keretében témaválasztásom a korszak egyik színes, összetett és agilis személyiségének, Friedrich István miniszterelnöknek a pártjára, a Keresztény Nemzeti Pártra.

Kutatásomat több részletben mutattam be, áttekintettem a Keresztény Nemzeti Párt történetének főbb gócpontjait nagy hangsúlyt fektetve az események korabeli sajtóvisszhangjára. Ismertettem a politikai csoport programját és célkitűzéseit, illetve az 1920-as választási szereplését, a választási eredmények alapján készítettem egy térképet, a térképből kiindulva pedig megvizsgáltam, hogy melyik választókerületben szereztek mandátumot, amiből kiderült, helyi politikusokról volt-e szó. Ezután megnéztem a mandátumot szerzett képviselők társadalmi összetételét, életkori és vallási megoszlásukat, iskolai végzettségét, valamint családi viszonyait és tevékenységüket a Nemzetgyűlésben. A képviselők felszólalásait kigyűjtve megállapítottam, hogy a politikusok közül kik aktívabbak és kik kevésbé, a felszólalások közül mennyi az interpelláció és mennyi a törvényi vitában történt szónoklat. A források szisztematikus kigyűjtése után, a szövegeket tartalmi vizsgálatnak vettem alá, hogy kiderüljön, melyek az állandó célok és érvek, amiket megfogalmaztak, képviselik-e választókerületüket vagy általánosabb, egész országot érintő kérdésekkel foglalkoztak. Ám kutatásom és dolgozatom legfőbb kérdése az volt, hogy összhangban vannak-e a felszólalásban elmondottak a hivatalos pártprogramban hangoztatott célokkal vagy éppen eltérnek-e azoktól, tehát, hogy következetes politikát folytattak-e a Keresztény Nemzeti Párt tagjai.

A továbbiakban nem szeretném befejezni a Friedrich István személye körül folytatott kutatásaimat. A kutatási terveim között szerepel, hogy a korszak és a téma kutatásába még több forrást bevonjak, ezek alatt legfőképpen a *Nemzeti Újság* konzervatív „keresztény-nemzeti” lap

sajtóanyagaira gondolok. Ezt a dolgot olyan alapnak tekintem, amire a jövőben építkezhetek, remélem, a továbbiakban is hozzá fogok tudni járulni a korszak alaposabb megismeréséhez.

KURUCZ ÁDÁM

Politikatuomány MA, 3. félév
Miskolci Egyetem Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:

Dr. Csíki Tamás egyetemi docens
Miskolci Egyetem Bölcsészettudományi Kar

A Vitézi Rend kiépítése és társadalmi bázisa Borsod vármegyében

Bár a Vitézi rend történetéről több önálló kötet és tanulmány is napvilágot látott, mindeddig feldolgozatlan maradt a vármegyei vitézi székek és a helyi közigazgatási szervek kapcsolata, ezért dolgotomban – ezt a hiányt pótolva – az a folyamat kerül bemutatásra – Borsod és Gömör vármegye Vitézi Székének példáján keresztül –, melynek során a Vitézi Rend szervezeti egységeit képező vármegyei vitézi székek, mint újonnan létrehozott intézmények betagozódtak a korabeli magyar közigazgatás rendszerébe. Ezen túlmenően annak a vizsgálatára is kísérletet teszek, hogy a társadalom mely rétegeiből jelentkeztek a Vitézi Rendbe Borsod vármegyében és a helyi viszonyok mennyiben tükrözték- vagy tértek el az országos tendenciáktól.

ERDŐS ANDRÁS PATRIK

Történelem BA, 5. félév
Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:

Dr. Zeidler Miklós egyetemi docens
Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Politikai és „ellenforradalmi” bűncselekmények a Tanácsköztársaság idején

A Magyarországi Tanácsköztársaság radikálisan átalakította a jogszolgáltatás intézményeit – hivatalosan megszünt a korábbi bírósági rendszer, s annak személyi állományát, képzett szakem-

bergárdját sem tartották meg. Forradalmi törvényszékek jöttek létre a politikai, illetve a köztörvényes bűnügyek feletti bíraskodás céljára, kezdetben spontán módon, később a vármegyeszékhelyekre szervezve. Tagjainak nem kellett jogi képesítéssel rendelkezniük, tisztségüket a Forradalmi Kormányzótanács (a tanácsállam kormánya) kinevezése alapján töltötték be. A politikai büntettek utáni nyomozásban a Belügyi Népbiztosság (az egykori Belügyminisztérium) Politikai Nyomozó Osztálya segítette őket – közöttük is sok volt a képzetlen munkásháttérű ember, de az államrendészet alapvetően megtartotta a „tőkés rendszer” korának politikai detektívjeit. Mindemellett pedig terroristákat (reguláris vagy irreguláris kommunista különítményes csapatokat) is alkalmaztak megfélemlítésre, vagy a vallomások bármilyen eszközzel történő kicsikarására.

Jelen kutatás célja, hogy a politikai bűncselekményeknek a mindennapi életben jelen lévő kategóriái – a rémhírterjesztés, a Tanácsköztársaság gyalázása, a lázítás – kapcsán lefolytatott forradalmi törvényszéki eljárásokat és nyomozásokat vizsgálja. Mire számíthatott egy munkás, egy módos gazda, egy banki alkalmazott, vagy egy plébános, ha nyilvánosan kifejtette ellenérzéseit a magyarországi bolsevik-hatalommal szemben?

Kutatásom során áttanulmányoztam a Budapesti Forradalmi Törvényszék (Budapest Főváros Levéltára, XVI. főcsoport/2. fond) teljes megmaradt iratanyagát, az ennek során kiválogatott, a fenti célba illeszkedő per- vagy nyomozási anyagok kivétel nélkül szerepelnek a dolgozatban. Felhasználtam továbbá a témával foglalkozó – rendkívül szűk – szakirodalom mellett a Forradalmi Törvényszék fogházának fogolytörzskönyveit (BFL XVI./3.), korabeli sajtóanyagot, illetve annak érdekében, hogy a vádlott, vagy a bírók/vádlók/feljelentők 1919 augusztusa utáni sorsát is ismertethessem, a Budapesti Királyi Büntetőtörvényszéki Fogház fogolytörzskönyveit (BFL VII./102.a.) is. Minthogy egyéni döntés vagy háttérbeli utasítás alapján vidéki vádlottakat is Budapesten állítottak a törvényszék elé, nem csupán fővárosiakra korlátozódik a feltárt anyag.

TASCHEK ZOLTÁN

Történelem BA, 5. félév

Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:

Dr. Szerencsés Károly egyetemi docens

Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

A választások „bombameglepetése” Az 1922. évi nemzetgyűlési választások Sopronban

Dolgozatomban az 1922-es nemzetgyűlési választások soproni történéseit mutatom be, áttekintve a választás folyamatát és vizsgálva a választói magatartást. Az utóbbi években több mű is született, amely a két világháború közötti választási eredményeket egy-egy választókerületben vagy településen újfajta, társadalomtörténeti megközelítésben vizsgálta. Ilyen például Ignác

Károly budapesti eredményeket bemutató monográfiája, illetve Paksy Zoltán pécsi választásokkal foglalkozó tanulmányai. Az utolsó, az 1922-es soproni voksolást röviden áttekintő mű Környei Attila tollából azonban még 1981-ben született meg, amely csak a szociáldemokraták kampányát mutatja be. Így szükség van egy, a választást az újabb kutatásokba illeszkedve bemutató tanulmányra. Témám forrásaiként egyrészt a helyi, országos és ausztriai sajtót tekintettem át, az eredmények elemzéséhez pedig a Soproni Levéltárban található, 1922-es képviseléválasztói névjegyzéket használtam, valamint kutatásokat folytattam az Országos Levéltárban és a Politikatörténeti és Szakszervezeti Levéltárban is.

Dolgozatom legfontosabb kérdése, hogyan és miért győzött Sopronban Hébelt Ede, a MSZDP jelöltje – a párt egyik legjobb vidéki eredményét felmutatva. Tekintve, hogy a városban viszonylag alacsony volt az ipari munkásság aránya, ráadásul – a konzervatív pártok egyik „fellegvárának” számító – Sopronban a baloldali pártok sem azelőtt, sem azután nem tudtak többpárti parlamenti választáson ilyen eredményt elérni, valóban figyelemreméltó és meglepő Hébelt győzelmére. Ezt tovább fokozza az a tény, hogy az első fordulóban Hébelt még csak a szavazatok 41%-át szerezte meg két jobboldali jelölttel szemben – a másodikban (korabeli kifejezéssel: „pótválasztáson”) viszont csaknem 51%-kal győzött. Vagyis a választáson a legrosszabb eredményt elérő és így kieső kormánypárti jelölt szavazóinak jelentős része a pótválasztáson Hébeltet támogatta az ideológiailag hozzá közelebb álló, ellenzéki legitimista Andrassy Gyula helyett. A kormánypárt jelöltje pedig nem volt más, mint Klebelsberg Kuno, aki 1920-ban még – demokratikusabb választójogi törvény mellett – jelentős győzelmet aratott a városban. Dolgozatomban e meglepő eredmények okaira keresem a választ.

UZONYI ANITA

Történelem MA, 7. félév

Debreceni Egyetem Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:

Dr. Barta Róbert egyetemi docens

Debreceni Egyetem Bölcsészettudományi Kar

A Népszövetségi Katonai Ellenőrző Bizottság tevékenysége Magyarországon (1922–1927)

Magyarországnak az első világháborút követően már nem állt szuverén módjában a gazdasági, katonai és politikai életének irányítása. 1922-ben deklarálta felvételét a Nemzetek Szövetségébe, így a Népszövetségi Katonai Ellenőrző Bizottság megkezdte működését Magyarországon. Dolgozatom általános célkitűzéseként minél pontosabb képet szeretnék adni Magyarországról és a SZKEB együttműködéséről, illetve a Bizottság hat tevékenységéről. Igyekszem a Magyarországra akkreditált bizottsági tagokra – némi életrajzi adalékkal – kitérni. A célok megvalósítása

érdekében igyekszem primer forrásokat használni, illetve azt a rendelkezésekre álló szakirodal-makkal kiegészíteni.

Távlati céljaim közt szerepel, hogy a releváns szereplők életútját kataszteri módszerrel ve-gyem sorra, illetve egy tág kapcsolati hálót alakítsak ki a magyar vezetőséggel. Mindemellett igyekszem a sajtó szerepét még részletesebben kifejezni és azt, hogy a magyar közvélemény mi-lyen véleménnyel volt a bizottság jelenlétéről, tevékenységéről a korszakban, illetve, hogy ennek a jelenlétnek milyen politikai és gazdasági következményeit tapasztalhatjuk.

KÓSA-GRIMM ANDRÁS KRISTÓF

Levélár MA, 3. félév

Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:

Dr. Ablonczy Balázs egyetemi docens

Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Schmidt, a rendőrspicli?

Stolte István és az 1932-es kommunista szervezkedés a Pázmány Péter Tudományegyetemen

Az elmúlt évtizedekben a történeti kutatás már viszonylag sokat foglalkozott az 1930-as évek első felének kommunista egyetemi szervezkedéseivel: olykor érintőlegesen, olykor pedig rész-letesebben. Fontos ugyanakkor hangsúlyozni, hogy ez idáig átfogó, minden részletre kiterjedő objektív vizsgálat még nem született az 1932-es kommunista lebukásról. Másrészt, dolgozatom „főhősné”, Stolte Istvánnak a lebukásban betöltött szerepének megnyugtató tisztázásával mind a mai napig adós a magyar történetírás. Stolte István személyével már csak azért is ér-demes részletesen foglalkozni (kalandos, fordulatokban teli életútjáról nem is beszélve), mivel a Rajk-perben pont Stoltét szemelték ki Rákosiék Rajk László soha nem létező horthysta-ren-dőrségi kapcsolatának bizonyítására. Az pedig, hogy éppen Stolte lett a spicli-vád koronatanú-ja, az pont (Stolte és Rajk) az 1932-es szervezkedésben játszott szerepükben/kapcsolatukban gyökerezik. Dolgozatomban Stolte ifjúságát, egyetemi/Eötvös kollégista éveit, a kommunista mozgalomban, valamint az 1932-es szervezkedésben és lebukásban betöltött szerepét, illetve kizárásának a történetét járom körül.

A Rajk-perhez vezető szájakon kívül témám – tágabb kontextusba helyezve – a magyar kommunista mozgalom két világháború közötti értelmiség története szempontjából is jelen-tősséggel bír.

BALOGH ATILLA ZSOMBOR

Történelem MA, 3. félév

Károli Gáspár Református Egyetem Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:

Dr. Szakály Sándor egyetemi tanár

Károli Gáspár Református Egyetem Bölcsészettudományi Kar

Keresztes-Fischer Ferenc közigazgatási, rendvédelmi, egészségügyi reformjavaslatai (1931–1935)

A témaválasztást a történettudománynak azon hiánya indokolja, hogy ugyan Keresztes-Fischer Ferenc az egyik legjelentősebb politikus volt a Horthy-korszak 1931-től kezdődő szakaszának, ennek ellenére — Botos János mindössze néhány oldalas írásain kívül — nem született sem róla, sem munkásságáról tudományos igényű, átfogó tanulmány. Ebből kifolyólag e munka elkészítésének nehézsége abban rejlett, hogy a történészhallgató a szakirodalom szűkössége miatt kénytelen volt többnyire szűz terepen végezni a kutatásokat. A kérdéskör feldolgozatlanágából fakadóan a szerző túlnyomórészt az országgyűlési naplókra és irományokra, a minisztertanácsi jegyzőkönyvekre, a korabeli sajtóforrásokra, illetve a belügyminisztériumi iratokra építette munkájának gerincét, amelyeket széleskörűen használt fel. A terjedelmi határok miatt e tanulmány kizárólag Keresztes-Fischer I. belügyministersége (1931–1935) idejével foglalkozik. Jelen dolgozat a miniszter törvényjavaslatai tükrében a három nagy szakpolitikai területre vonatkozó reformkoncepciókat elemzi.

A tanulmány csak a legfőbb belügyi csapásirányokkal kíván foglalkozni, azokkal a nagy jelentőséggel bíró újításokkal, reformokkal, amelyeknek alapelveit — főleg a közigazgatási, illetve egészségügyi szakterületen — a Keresztes-Fischert követően belügyminiszteri bársonyszékben ülők is nagyrészt követték. A rendvédelmi reformokat szintén görcső alá veszi jelen tanulmány.

Keresztes-Fischer a magyar állam életének egy zivataros időszakában vette át a legnagyobb hatalommal bíró belügyi tárca vezetését. Az első miniszteri ciklusának vizsgálatánál figyelembe kell vennünk, hogy az államháztartás súlyos helyzete miatt, illetve a minisztertanács nem mindig támogató véleménye okán nem tudott teljes mértékben kibontakozni a reformpolitikája. Elsődleges szempontja volt a takarékoság, amelynek köszönhetően az állam számára komoly összegeket tudott félretenni tárcájánál.

A kutatás eredményeként elmondható, hogy Keresztes-Fischer belpolitikai újításai hozzájárultak a gazdasági válság túléléshez a takarékosági intézkedései által. A tanulmányban említett szakpolitikai területeken a körülményekhez képest — és hibái ellenére — az ország helyzetét részben konszolidálta. A közigazgatási, valamint egészségügyi területeken végzett munkájával hozzájárult egy korszerűbb államműködés eléréséhez. Nagy szerepe volt az államrend fenntartásában és a szélsőséges politikai erők megfékezésében.

LEGÚJABB KORI MAGYAR TÖRTÉNELEM 1945 ELŐTT II.

SZÜCS GÁBOR

Történelem–Informatika tanári képzés MA, 3. félév
Debreceni Egyetem Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:

Dr. Barta Róbert egyetemi docens
Debreceni Egyetem Bölcsészettudományi Kar

A katonatiszti vívósport társadalmi reprezentációja és túlélése Békessy Béla életútján keresztül

A magyar vívás világában a katonatiszti vívósport egy különleges, egyedi helyet elfoglaló képződmény a maga sajátos kulturális mintáival és mentalitásával. Dolgozatomban ennek a hámisítatlanul magyaros vívó-szubkultúrának a kialakulását, önkifejezését, fejlődését, majd túlélését veszem górcső alá a katonai vívósport etalonja és idolja, Békessy Béla életútját végigkísérve. Dolgozatomban kiemelten foglalkozom azokkal a körülményekkel, amelyek egy személyt valamely sportág legendás alakjai közé emelnek és igyekszem közben Békessy kevésbé híres, de hozzá hasonlóan sikeres kortársaival párhuzamot vonni. Kutatásom célja az, hogy láthatóvá váljon, hogyan születtek és születnek legendák egy-egy sportág vagy szubkultúra saját identitásának kialakítása vagy fejlődése érdekében.

CSERHALMI PÉTER

Történelem MA, 1. félév

Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:

Dr. Ablonczy Balázs egyetemi docens

Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

A magyar rokkantügyi akció az első világháborúban

Dolgozatom a magyar államnak az első világháború alatt a hadirokkantakért tett intézkedéseit mutatja be. Mivel a magyar kormány által a rokkantkérdés megoldására létrehozott szervezetenkénti iratanyaga nagyrészt megsemmisült, a dolgozat főként a rokkantüggyel foglalkozó korabeli politikai műveire épül, amelyeket a szerző jogi forrásokkal, illetve más kormányzati iratanyagában fennmaradt releváns dokumentumokkal egészít ki és vet össze. Ezen kívül ismerteti és értékétől függően felhasználja a témával foglalkozó – a kérdést történelmi perspektívából vizsgáló – összes fellelhető szakirodalmat is, amelynek szerzői gyakran úgy írtak, hogy nem építettek a korukban elérhető értékes munkákra és levéltári forrásokra sem. A jelen dolgozatban hivatkozott levéltári forrásokat egyikük sem említi és a benne felhasznált művek ily módon való összegzésére sem került még sor. A Nagy Háborúban a haditechnika és az orvostudomány addig végbement fejlődése miatt soha nem látott számban jelentek meg a hadirokkantak, akiket a 19. század során kialakult szociálisan elkötelezett állam nem hagyhatott cserben. A háború kitörésekor Magyarországon az 1875. évi nyugdíjtörvény LI. törvénycikke biztosított pénzügyi ellátást és rokkantak házában való elhelyezést hadirokkantak számára, de az 1915. évi XV. törvénycikk 7. és 8. §-a lehetővé tette az összeg kiegészítését és a hadirokkantak állami rehabilitációját is. Az utóbbi cél érdekében 1915 februárjában létrehozták a Csonkított és Béna Katonákat Gondozó Bizottságot, amelynek szeptemberben a Rokkantügyi Hivatal lépett a helyébe. Ezt 1917 tavaszán az Országos Hadigondozó Hivatal váltotta fel, amely a vizsgált korszak során végig fennmaradt. A felsorolt szervek infrastruktúrája és erőforrásai folyamatosan bővültek, de kérdéses, hogy mennyire voltak elégségesek a rájuk háruló feladatok megoldásához. A dolgozat ezért igyekszik rávilágítani a rokkantügyi akció történetének gazdasági és társadalmi vonatkozásaira is és választ adni az olyan kérdésekre, mint, hogy hány magyar hadirokkantja lehetett az első világháborúnak, hogy a rokkant katonák milyen társadalmi csoportokhoz tartozhattak, és hogy milyen esélyeik lehettek az adott körülmények között.

CZOPF ÁRON

Történelem BA, 5. félév
Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:

Dr. Zeidler Miklós egyetemi docens
Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Lovagias ügy. Az 1937-es filmtüntetés története és háttere

A Horthy-korszakban a *numerus clausus*t övező politikai viták évről évre zavargásokhoz vezettek a magyarországi egyetemeken. Ezek közül a tüntetések közül kiemelkedik egy 1937-es közismert eset, amely „filmtüntetés”-ként járta be az országos sajtót.

A tüntetés közvetlenül kiváltó okaként a *Lovagias ügy* című film állítólagos zsidó jellege, illetve annak párbajellenessége ismert, ám további ürügyek hangoztatása mellett voltaképpen a *numerus clausus* érvényesítéséért folytak a zavargások.

A Turul Szövetség által koordinált akciókkal szemben a Darányi-kormánynak is fel kellett lépnie a negatív bel- és külföldi visszhang miatt.

Az eseménysor más hasonló tüntetésekkel is komoly hasonlóságokat mutat, dolgozatomban ezeknek és az érintett diákszövetségeket övező politikai környezet dinamikájának szentelem a figyelmemet.

BERÉNYI GERGELY

Történelem BA, 6. félév
Eszterházy Károly Főiskola Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:

Dr. Kozári József főiskolai docens
Eszterházy Károly Egyetem Bölcsészettudományi Kar

A magyar királyi honvédség lánctalpas harcjárműveinek gyártása és fejlesztése a 2. világháború előtt és a háború alatt

Az 1920. június 4-én, Trianonban aláírt békeszerződés nemzeti tragédiaként érte a magyar népet, melynek következtében Magyarország elvesztette területének több mint 67%-át, lakosságának kb. 58%-át. A megcsonkított ország nemzeti vagyona az eredetinek a 38%-ára csökkent.

Az 1930-as évek elejére világossá vált, hogy a diktátum revíziójára tett politikai próbálkozások, tiltakozások és különböző látványos akciók nem vezetnek eredményre, így komolyabb lépésekre, ütőképes hadseregre és erős szövetségesekre van szükség.

A hadsereg fejlesztése egyrészt létszámnövelést, másrészt technikai korszerűsítést jelentett. A technikai korszerűsítés három fegyvernem, a légierő, a légvédelem és a páncélos harcjárművek esetében volt a legfontosabb. Az első világháború tapasztalatai alapján a katonai vezetés felismerte a harckocsik és más páncélozott harci járművek fontosságát a hadviselésben.

A harckocsigyártásnak Magyarországon semmiféle előzménye nem volt. Ennek ellenére, ha súlyos nehézségek árán is, de sikerült létrehozni a hazai harcjármű gyártást és így magyar páncélos alakulatokat felállítani.

A háború gyorsan változó igényei a harcjárművek rendszeres korszerűsítését tették szükségessé.

A dolgozat célja, betekintést nyújtani a fejlesztés nehézségeibe, számba venni a létrehozott harcjárműveket, összehasonlítva azok műszaki jellemzőit ellenfeleivel, hogy érzékeltesse mindazt az áldozatkészséget és hősiességet, amit a velük harcoló magyar katonák vállaltak.

JÁMBOR ORSOLYA ILONA

Kommunikáció és médiatudomány BA, 1. félév

Kodolányi János Főiskola

Témavezető:

Dr. Tarján Gábor egyetemi docens

Nemzeti Közszolgálati Egyetem Rendészettudományi Kar

Mennyit ért egy lengyel menekült? Érdek és/vagy értékelvű menekültpolitika a második világháború alatt

„Lengyel, magyar – két jó barát, együtt harcol, s issza borát” – tartja a mondás. Mottóként egy Lengyelországban közsímert, de Magyarországon sem ismeretlen mondókat választottam, hiszen a lengyel–magyar viszony egyik legmeghatározóbb öt évről írok.

A középpontba a lengyel „menekültválság” közigazgatási és szociális ellátó rendszerének megismerését helyeztem. Érintem azt is, hogy mennyiben befolyásolta a lengyelek befogadása a magyar külpolitikai helyzetet. Katonai vagy közigazgatási feladatnak tekintette elsősorban a minisztertanács a lengyel menekültkérdés megoldását? Nyugodtan kijelenthetjük, hogy a magyar vezetés borotvaélen táncolva próbált megoldást találni a fennálló helyzetre. A német szövetség – ami elengedhetetlen volt a revíziós politika megvalósításában – elvesztése nemcsak politikai, hanem gazdasági szempontból is beláthatatlan következményekkel járt volna, míg a lengyelbarátság nemcsak egy demokratikus gondolkodást tükrözött – ami nem egyenlő egy demokratikus

államberendezkedés támogatásával –, hanem figyelembe vette a nemzeti tudatot, az ezeréves barátságot. És erre a nemzeti tudatra feltétlen szükség volt a revíziós politika társadalmi bázisának biztosításához.

Azáltal, hogy lengyel polgári és katonai menekültek egyaránt érkeztek Magyarországra, egy összetett és több szegmensből álló menekültügyi rendszer bemutatására nyílt lehetőségem. Bizonyítva így, hogy a legnehezebb helyzetekben is lehet olyan megoldást találni, ami emberséges, erkölcsileg elfogadható és a lakosság által támogatott. Ennek a rendszernek a működését tovább színesítették a lengyelek által szervezett bizottságok és irodák, illetve más nemzeti és nemzetközi szervezetek munkája egyidejűleg.

Külön hangsúlyt fektettem a magyar lakosság és a lengyelek viszonyának feltárására. Foglalkoztatott a kérdés, hogy valóban önzetlen bajtársi szeretetből fogadták-e be és látták-e el a lengyel menekülteket vagy valamilyen érdek vezérelte őket. Olyan kérdésekre is igyekeztem rámutatni mikrotörténeteken keresztül, amelyek bár közhelyesnek látszanak, meghatározóak voltak a lengyel menekültválságban. Például a zlotyi beváltásának kérdése.

Céлом volt, hogy egy több éven keresztül folyó menekülthullám néhány aspektusát mutassam be a maga objektív valóságában, elfogultságtól és érzelmektől mentesen. Ezt leghitelesebben a levéltári források felhasználásával tehettem meg. Hiszen mi sem tükrözi jobban egy történeti esemény valóságát, mint a korból fennmaradt iratanyagok.

IZSÁK GERGELY

Történelem MA, 1. félév

Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:

Dr. Demmel József megbízott előadó
Magyarországi Szlovákok Kutatóintézete

A csernovai sortűz korabeli megítélése

A dolgozatom célja, hogy az 1907. október 27-i csernovai tragédiáról megjelenő sajtócikkek rekonstruálásával, rávilágítsak a magyar–szlovák–cseh kapcsolatok viszonyára. A sajtóban megjelent cikkeket hermeneutikai vizsgálatnak vetem alá, így a leírtaknak az egész szellemi hátterét kívánom megkapni. A dolgozat forrásközpontú, korabeli magyar, szlovák és cseh nyelvű újságokat vizsgál, és a tragédiáról szóló híreket elemzi. Az újságokban megjelent cikkek nem térképezik fel számunkra, hogy mit is gondoltak egymásról az adott nemzetek tagjai, de többé-kevésbé befolyásolták őket ezek a lapok, így megkapjuk azt a közeget, amiben kialakították saját véleményüket.

NÉMET KLAUDIÓ

Középiskolai hallgató

Dositej Obradović Gimnázium és Közgazdasági Középiskola

Témavezető:

Paja Pletikosić tanár

Dositej Obradović Gimnázium és Közgazdasági Középiskola

Az elkerült tragédia

Közel négy éve kutatom szülőfalum, Ómoravica lakosainak ellenállását különböző 20. századbeli diktatúrák megnyilvánulásaival szemben. Mostani témám a második világháború végén elkövetett magyarelles atrocitásokat kívánja felkutatni a délvidék egy magyarlakta településén. *Az elkerült tragédia* cím reális képet mutathat, mert az ómoravicaiak többsége megmenekült és ezt a nehéz időt emberi áldozatok nélkül vészelte át. Ómoravicán jelenleg az összes helytörténettel foglalkozó személy egyhangúan kijelentette, hogy Ómoravicának nem volt áldozata az 1944–1945-ös délvidéki vérengzés során. Feltételezésem, hogy mégis lehettek áldozatok. Az 1944–1945-ös délvidéki vérengzés hivatalos statisztikája szerint 10 000–20 000 magyar esett áldozatul. Ez a szám a történészek többsége szerint alábecsült és a valós adat a hivatalos statisztikának több, mint kétszerese. Közép-Bácskát nem érintette olyan súlyosan a délvidéki vérengzés, mint a délvidék többi területét. Talán azért, mert az 1942-es hideg napok az itt levő településeket elkerülte. A tragédia elkerülése a Népfelszabadító bizottságnak köszönhető, azon belül pedig Zsáki József kommunista vezető tevékenységének. Zsáki téglagyári munkás volt a magyar közigazgatás alatt és az akkor illegális kommunista párt tagja volt. Megjárta a szegedi Csillag börtönt is. Állítólag maga Tito elismerően nyilatkozott Zsákiról azt állítva róla, hogy egy rendes magyar kommunista. Ő (Zsáki József) kiállt az ómoravicaiak mellett és nem engedte, hogy megöljék őket. A faluban voltak kényszermunkára ítélt személyek és bántalmazások, ahogyan a környékbeli településeken is, de ezek nem eredményeztek halálos kimenetelt. Egyetlen ember halálát jegyezték fel, de ő sem a faluban halt meg hanem a közeli Bajmokon.

MAGYAR TÖRTÉNELEM 1945 UTÁN

KURUCZ ÁDÁM

Politikatuomány MA, 3. félév
Miskolci Egyetem Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:

Dr. Csíki Tamás egyetemi docens
Miskolci Egyetem Bölcsészettudományi Kar

Emlékezet és népitélet. Kun páter 1944–1945-ben

Kun András, egykori minorita szerzetest 1945-ben háborús és népellenes bűncselekmények elkövetéséért ítélte halálra a budapesti népbíróság. Személye azóta is „kultikus” alaknak számít, a nevéhez köthető bűncselekmények az évtizedekkel később megjelent, egymástól független visszaemlékezésekben is visszaköszönnek, tudományos és ismeretterjesztő munkákban egyaránt újra és újra foglalkoznak tetteivel.

Dolgozatomban Kun András működésének mélyreható vizsgálatára vállalkoztam, amely magában foglalja a témában született korábbi interpretációk kritikai vizsgálatát, valamint egy rendhagyó életszakasz bemutatását: Egy szerzetes hogyan ismerkedett meg a hungarista eszmerendszerrel, majd Budapest ostroma idején miként kapcsolódott be a nyilaskeresztes különítmények által elkövetett túlkapásokba.

Végül a háború utáni felelősségre vonásának ismertetésével betekintést adok a korabeli népbírósági eljárás folyamatába.

PÁRKÁNYI CSONGOR

Történelem MA, 3. félév

Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsész- és Társadalomtudományi Kar

Témavezető:

Dr. Fejérdy András egyetemi docens

Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsész- és Társadalomtudományi Kar

Egy jezsuita szabadkőműves az állambiztonság szolgálatában Nagy Töhötöm különleges élete

Nagy Töhötömnek nemcsak az életútja, de halála is fordulatokban gazdag volt. Életében többnyire a lehetőségeinek megfelelő és jónak vélt utat követte, így 71 éves koráig igen nagy távlatokat járt be földrajzi, lelki és ideológiai értelemben is. Történelmi szerepe nem elhanyagolható, mivel a KALOT megszervezésével a katolikus egyház egyik korszakos sikerében vállalt oroszlán szerepet. Ezzel együtt egy olyan korszak hírnöke és krónikása lett 1938–1946 között, amely új pályára állította a magyar történelmet, és a sors fintorának köszönhetően, Nagy életét is. A II. világháború végén és az azt követő első évben lényeges szerepet vállalt a vatikáni–szovjet tárgyalások során is. Innentől kezdve számítható Mindszenty József hercegprímással szembeni gyűlölete is, amely a későbbiekben egész életét végigkísérte. Nagy Töhötöm az 1946. évet követő dél-amerikai tartózkodása során egyszerre végzett kiemelkedő humanitárius tevékenységet az argentin nyomortelepek felmérésével, és egy különleges, egyéni küldetését a helyi szabadkőművesek közé történő belépésével. Később honvágya, egzisztenciális és családi problémái vezették együttműködésre a magyar állambiztonsággal, amely szerv kedvezőnek tűnő ajánlataival hazacsábította és felhasználta Nagyt a saját érdekei szerint. Ügynöki munkája során – a jelenleg rendelkezésre álló információk szerint – az általa Rómába juttatott összefoglaló jelentések sikeres behatolási eszközt jelentettek, amelyeken keresztül sikeresen javították a Magyar Népköztársaság pozícióit a Szentszékekkel történő tárgyalások során.

Dolgozatomban Nagy Töhötöm életének ezen aspektusait próbáltam megvilágítani az állambiztonság dokumentumai alapján.

MÁTÉ MÁRK JÁNOS

Történelem–Angol osztatlan képzés, 5. félév
Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:

Dr. Horváth Erzsébet egyetemi docens
Károli Gáspár Református Egyetem Hittudományi Kar

Egyházi élet a kommunista diktatúrában A Vértessaljai Református Egyházmegye az 1950-es és 1960-as években

A dolgozat témája a Vértessaljai Református Egyházmegye 1948 és 1970 közötti, bő kétévtizedes történetének leírása. A szovjetizálás következtében a Magyarországi Református Egyház intézménye, szervezete és működésének keretei is sztálinista elvek szerint kerültek átszervezésre. A hatalom az egyház történelmi alapjait felszámolta, közéleti szerepét felhasználva minden egyes gyülekezetre kiterjedően propagandatevékenységre „kötelezte”. Személyi állományát átalakította, szubjektív és következetesnek nem mondható szempontok szerint lelkészeit üldözte. A nyílt agresszió nem járt a hívek tömeges lemorzsolódásával, de a válságjelek a politikai élet lazulásával előtérbe kerültek és óriási mértékben kiterjedő reformmozgalmat idéztek elő. Az 1956-os forradalom alatti reformkezdeményezés bukása után az egyházmegye a Kádár-rendszerben a hosszú stagnálás korába lépett. Az egyházi tisztségviselők nem fogalmaztak meg több kritikát az államhatalommal szemben, java részük politikai kádertevékenységet folytatott és az államszocialista rendszer titkosrendőrségi hálózatának tagja lett. A szekularizáció és az urbanizáció óriási mértékben hatott az egyházra, mely hívei jelentős részét elveszítette. A dolgozat alapját levél- és irattári kutatások képezik, amelyek közül a legfontosabbat a Vértessaljai Református Egyházközség irattárában és a Bicskei Református Egyházközség irattárában őrzött dokumentumok teszik ki. A gyülekezetekben fennmaradt iratok az egyháztörténeti kutatás kiemelkedő értékű, még feltáratlan primer forrásai. A tárgyalt korszak elemzéséhez a kutatás során a két irattár anyagából hozzávetőlegesen 4000 tételt dolgoztam fel.

BODONYI ORSOLYA

Történelem BA, 5. félév

Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:

Dr. Varga Zsuzsanna egyetemi tanár

Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Összeköltöztetett osztályellenségek Kulákokhoz kitelepítettek a Rákosi-korszakban

„Az osztályellenség, az volt a nevünk!”

(Gyertyánffy Ágnes, 1951 és 1953 között volt kitelepítve egy kulák családhoz)

A Rákosi-éra számos társadalmi csoportot bélyegzett meg osztályellenségként és lépett fel ellene törvénytörő módszerekkel, s gyakran az erőszak eszközével. Dolgozatomban a kulákság és a Horthy-rendszer volt „uralkodó osztálya” sorsának összefonódását mutatom be. A korábbi kutatások eredményeit egy új perspektívával bővíttem, mely az összeköltöztetett személyek közötti kapcsolatot, együttélésük körülményeit és egymásról alkotott véleményüket helyezi a vizsgálat középpontjába. Kutatásom alapja öt, általam készített interjú és tíz visszaemlékezés, s a személyes történetek keretét egy köztörténeti áttekintés adja. A vizsgált esetek alapján megállapítható, hogy az államhatalomnak nem sikerült célját megvalósítani: a két megbélyegzett réteg nem lett egymás ellensége és emberséges tudott maradni az embertelenségben.

MIHÁLYFI-TÓTH GÁBOR ALEX

Történelem MA, 10. félév

Eszterházy Károly Főiskola Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:

Dr. Rainer M. János egyetemi tanár

Eszterházy Károly Főiskola Bölcsészettudományi Kar

Az Országos Mentőszolgálat tevékenysége az 1956-os forradalom és szabadságharc idején

Az 1956-os forradalom és szabadságharc idején az Országos Mentőszolgálat (OMSZ) látta el az életmentési feladatokat egy jelentős részét. Hatvan évvel a forradalom után szinte már tényként

konstatálható, hogy erre az időszakra vonatkozó egészségügyi, úgynevezett esetdokumentációk hiányosak, s a belőlük kinyerhető adatmennyiség nem elégséges egy történeti kutatás számára. A témával foglalkozó, releváns adatokon nyugvó összegzések száma kevés, azok pontossága megkérdőjelezhető.

Tudományos munkámban az OMSZ budapesti mentőállomásainak fennmaradt, 1956. október 23. és november 16. között vezetett esetdokumentációit elemzem. E dokumentumok ambuláns-, eset- és egyéb speciális naplók, amelyekbe a naponta ellátott pácienseken kívül a forradalom rendkívüli eseményei során megsérült személyeket is feljegyezték. Az adatok rögzítését Microsoft Access adatbázis-kezelő szoftverrel végeztem, s az így létrehozott adatbázisból különböző kimutatásokat készítettem. Munkám során igyekeztem a szakirodalom által eddig még nem érintett részterületekre koncentrálni, ezek alapján pedig újabb vizsgálatokat, összehasonlító elemzéseket végezni.

Dolgozatomban nem kívánok kollektív becslést tenni a forradalom idején megsebesült személyek számát illetően. Továbbá nem kívánok értekezni az egyes fővárosi kórházak mentésben és ellátásban betöltött szerepéről sem. Fő célom, hogy hiteles és tárgyilagos képet alkossak a fővárosi mentők 1956-os tevékenységéről, valamint hogy az egyes közlésekben szereplő ismert adatokat újraellenőrizzem, pontosítsam. Kitérek mentéstörténeti kuriózumokra, így a fővárosi mentőközpont segélyhelyének, a Pincekórháznak a történetére is, amellyel kapcsolatban leginkább időszerű újabb történeti vizsgálatok elvégzése. Munkámmal igyekszem rávilágítani arra, hogy a szervezet hatvan éves dokumentumainak elemzése, s így a mentők munkájának értékelése mindezidáig a teljesség igénye nélkül valósult meg.

SCHLAY GEORGINA

Történeti muzeológia MA, 3. félév

Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:

Dr. Varga Zsuzsanna egyetemi tanár

Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

„Láttuk holnapunkat” Parasztküldöttségek a Szovjetúnióban

Dolgozatomban az 1949 és 1951 között a Szovjetunióban járt parasztküldöttségek hátterét, és a tanulmányutakról készült propagandaanyagot dolgoztam fel. Esettanulmányom célja, hogy rekonstruáljam egy propagandaelőadás eszköztárát.

Bevezetésként bemutattam a parasztdelegációk szerepét a kollektivizálási kampányok érrendszerében, ugyanis az MDP a magyar parasztság kollektivizálással szembeni lélektani ellenállásának megtörésére a személyes tapasztalatok közvetítését irányozta elő az agitáció segítségével. A továbbiakban pedig a korabeli csoportosítás szerint összegeztem a tanulmányutakról

készült különböző propagandaanyagok jellemzőit, feltártam az egyes eszközök szerepét az információk közvetítésében, illetve kiemeltem az e csatornákon keresztül megfigyelhető tényezőit a parasztdelegációknak.

KOVÁCS RUDOLF ZOLTÁN

Történelem MA, 3. félév

Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsész- és Társadalomtudományi Kar

Témavezető:

Dr. Czenthe Miklós igazgató
Evangélikus Országos Levéltár

A magyarországi evangélikus egyházszervezet változásai a 20. és 21. században

A Magyarországi Evangélikus Egyház egy alulról építkező egyházi modellt valósított meg, ahol az egyházat alkotó gyülekezetek minden jog forrása.

Az evangélikus egyházszervezet egy négy évszázados fejlődés eredménye, amelyen belül nagy hangsúly került az önkormányzatiságra. A Trianoni békediktátumot követően a magyarországi evangélikus egyházszervezet óriási károkat szenvedett, de 1920-at követően nem volt hajlandó az új határok nyújtotta keretekhez alakítani az egyházszervezetét. Ezt a megoldandó kérdést egészen 1952-ig halasztotta az egyház vezetősége.

1945-ben az ország szovjet érdekszférába került, ahol megkezdődött a kommunista rendszer kiépítése. Ezt a megoldatlan kérdést ki tudták használni a kommunisták, hogy a saját embereik kulcspozícióba juttatásával érdekeiknek megfelelően történjen meg a területrendezés. Az 1948–1952-es zsinaton megtörtént a területi átrendezés, így teljes kontrollt tudtak gyakorolni az evangélikus egyház felett, mindezt úgy, hogy a sajtóban ez a lehető legpozitívabban lett bemutatva az embereknek.

A rendszerváltoztatást követően újból napirendre került az egyházszervezet kérdése. Az 1991–1997-es zsinaton az első sikereket követően, számos vita és botrány tört ki. A zsinat csupán előkészíteni tudta a területi átszervezést, de végrehajtani már nem, ez a feladat következő, 1998–2000-es zsinatra maradt.

Az 1998–2000-es zsinat hosszas területi vitákat követően képes volt kompromisszumra jutni és véghezvitte a területi átrendezést.

TUZSON-BERCZELI BERNADETT

Történelem–Magyar osztatlan tanári képzés, 7. félév
Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:

Dr. Szerencsés Károly egyetemi docens
Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Társadalom – megkülönböztetés – felsőoktatás
Viták az *Ifjúsági Magazin*ban a jogszabályok tükrében

Dolgozatom összefoglalása és reflektálása az MDP által 1949-től bevezetett oktatási reformkísérletnek, amivel központilag kívánták szabályozni a felsőoktatásba bejutók számát, úgy, hogy előnyben részesítették a fizikai munkát végzők gyermekeit a felvételi eljárás során.

A fordulat évétől kezdve a hatalom megtartása végett szükséges volt a közigazgatás és jogszolgáltatás szempontjából egy olyan értelmiségi bázist kialakítani, melynek tagjai nincsenek lekötve egy korábbi rendszer felé. A hatalom által támogatott munkás-paraszti réteg helyes arányainak megtartása érdekében vezetik be a származási kategóriákat. A hatvanas évek közepétől különös enyhülési időszak vette kezdetét a politikában az 1940-es és 1950-es évekhez képest. Az 1960-as évek reformszelleme, mely egyfajta biztonságérzetet adott a hétköznapi ember számára, érvényesült az oktatáspolitikában is. 1962 és 1963 folyamán levették a hangsúlyt a származás szerinti kategorizációról a felvételi eljárás során, azonban az előzetes jelentések alapján a nem megfelelő eredményeket látva 1968-ban visszairányították a figyelmet a fizikai dolgozók gyermekeinek előnyben részesítésére.

Erre a rendeletre reflektálnak azok a fiatalok, akik leveleiket beküldték az *Ifjúsági Magazin*ba, az 1970-ben elinduló „Nagy 'F' a nevük előtt” című vitarovatra. A hozzászólók leveleiben újra és újra előforduló probléma volt az érettségi előkészítő tanfolyamok kérdése: a fizikai dolgozóknak szánta-e a rendszer vagy mindenkinek? A teljesítmény kérdésénél hamar előkerültek érvként az iskolák különböző gyengeségei, főleg a vidék és Budapest ellentétek, nehézségek. A fiatalok közül többen jól érzékelték az egyetemek színvonalának rohamos csökkenését és nem kezdtek talányokba, hogy ez miért történhetett így. Egyértelmű volt, hogy a színvonalcsökkenés az erőltetett és elhibázott beiskolázási agitáció következménye, és ezt szoros összefüggésbe hozták a fizikai dolgozók gyermekeinek túlzott előnyben részesítésével. Többen visszalépésként, hanyatlásként ítélték meg a rendeletet.

Az IM-ben megjelenő vitasorozat, habár közvetlenül az 1968-as rendeletre reflektál, mégis sokkal több kritikával és sokkal nagyobb jelentőséggel bír. Az dolgozatban idézett több száz levél visszacsengő háttérgondolata a mesterségesen kialakított társadalmi határok élesebb meghúzása, elmélyítése révén bekövetkezett kudarc és elégedetlenség élménye. Az idézett levelek és rendeletek összessége jó adalék a rendszer szándékainak, korlátainak és irracionálisának megértéséhez.

BÉRESI ÁKOS

Történelem MA, 3. félév

Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:

Dr. Szívós Erika egyetemi docens

Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Figyelő szemek – A Stasi és a magyar Állambiztonság összefogása a Balaton partján az „illegális emberkereskedelem” ellen, 1961–1989

A kapitalista országokba történő szökés a szocialista blokk egyetlen másik országát sem érintette olyan súlyosan, mint az NDK-t, és egyetlen másik ország sem tett oly drasztikus lépéseket polgárai otthon tartására. Miután a berlini fal megépült, a keletnémet Állambiztonsági minisztérium szerződéseket kötött a többi szocialista ország államvédelmi szerveivel, hogy náluk nyaraló polgárait ugyanúgy megfigyelés alatt tarthassa, mint odahaza.

Mivel a Balaton egyike volt a német turisták kedvelt üdülőhelyeinek, a magyar állambiztonság fontos partnernek számított, így a magyar szervek tudtával és beleegyezésével a Stasi operatív csoportjai 1964–1989-ben minden nyári szezonban állandó megfigyelő tevékenységet folytattak a nyaralók körében.

Valóságos háború volt ez, amelyet a korszak egyik legveszedelmesebb titkosszolgálata folytatott olyan emberek ellen, akik csupán lakhelyük megválasztásáról szerettek volna szabadon dönteni. Igaz, az NDK-ban már ez is súlyos bűncselekménynek számított.

Dolgozatomban ezt a megfigyelő tevékenységet mutatom be, elsősorban azokra a személyekre koncentrálva, akik ténylegesen eljutottak az NDK elhagyásának gondolatáig, és ezt tette is váltották. Történeteik tökéletesen szemléltetik a diktatúra embertelen arcát, ahogyan azt is láthatjuk, hogy a látszólag idilli balatoni helyszíneken milyen munkát folytattak.

Forrásaim elsősorban a magyar és keletnémet államvédelmi szervek egykori aktái, illetve személyes interjúkat is folytattam érintett személyekkel.

FORGÁCS GÁBOR

Anglisztika BA, 5. félév
Károli Gáspár Református Egyetem Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:
Dr. Beretzky Ágnes egyetemi docens
Károli Gáspár Református Egyetem Bölcsészettudományi Kar

Mindszenty József bíboros változó megítélése az Amerikai Egyesült Államok külpolitikájában

The Change of Assessment of Cardinal Mindszenty József in US Diplomacy

Dolgozatom célja Mindszenty József bíboros amerikai diplomáciában 1945 és 1971 között végbement változásának a bemutatása. Az 1956-os forradalom 60. évfordulójának alkalmából aktuális és fontos, hogy megemlékezzünk a fontos küldetéséről, amelyet országáért vállalt az egykori esztergomi érsek. Ő méltósága 1949-es koncepciós pere, és az 1956-ban kapott menedékjoga az amerikai követség épületében, amely 15 évig húzódott el, egy egyedülálló, példa nélküli helyzetet idézett elő hidegháború kétarcú világának magyar és az amerikai történelmében. Mindszenty és amerikai diplomaták emlékiratainak, leveleinek és memorandumjainak tanulmányozása után, kiegészítve a magyar történelem kiváló szakértőinek munkáival, célomként tűztem ki a rendíthetetlen keresztény vezető, és a pragmatikus amerikai külpolitika közötti különbségek összefoglalását.

HALÁSZ TIBOR

Történelem BA, 5. félév

Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:

Dr. Dénesi Tamás levéltár igazgató

Pannonhalmi Főapátsági Levéltár

Eszmény és valóság A magyar ciszterciek megújulási mozgalma a 20. században

A 19. század folyamán a magyar ciszterciek sajátos hivatást vállaltak a középiskolás ifjúság nevelésével, ezzel azonban mindinkább eltávolodtak középkori gyökereiktől. Az 1930-as években azonban a rendi megújulási mozgalom keretében megpróbálták visszatérni a monasztikus hagyományokhoz. Ennek eredményeként jött létre ismét a rend több mint 300 éve kihalt női ága, 1945-ben, a Regina Mundi Apátság keretei közt. A zirci szerzetesek egy kis csoportja Halász Piusz vezetésével pedig a középkori ciszterci életeszményt kívánta megvalósítani a Borsodpusztán 1946-ban alapított perjelségben. Az új alapítások a külső és belső nehézségek ellenére igyekeztek megvalósítani a kontemplatív élet feltételeit, míg a kommunizmus 1950-ben el nem törölte a ciszterci rendet.

TÓTH NIKOLETT

Történelem MA, 1. félév

Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:

Dr. Varga Zsuzsanna egyetemi tanár

Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

A rendszerváltás eseményei a *Szomszédok* című sorozat szemszögéből

A *Szomszédok* egy olyan nézőpontot mutattak be, ami a hétköznapi emberek életét meséli el, így az ő segítségükkel is meg lehet vizsgálni a rendszerváltást. Jelen esetben csak a politikai életről és az oktatás helyzetéről van szó, hogyan látták a *Szomszédok*, hogyan hozható ez kapcsolatba a valósággal.

1987–1990 között összesen 96 fejezet készült el, amelyek 25–30 percesek, ezeket néztem végig többször is, kiemelve magamnak a fontosnak tartott információkat, majd ezekből különböző egységeket készítettem.

A kutatás folyamán fény derül arra, hogy milyen nehéz volt a kor embereinek megküzdenie az újonnan kialakuló időszeakkal. Mekkora volt a bizonytalanság, a tudatlanság annak tekintetében, mi várható, hogyan fog alakulni a jövő. Ennek ellenére ott volt a remény gondolata, hogy egy szebb jövő előtt áll az ország.

Reményeim szerint a végén elérem a célomat és egy érdekes dolgozatként fognak a „Rend-szerváltás a Szomszédok című sorozat szemszögéből” tekinteni.

RÉGÉSZET I.

SOÓS BENCE

Régészet MA, 1. félév

Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:

Dr. Szabó Gábor egyetemi adjunktus

Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Felvetések a Hallstatt-időszak halomsírjainak értelmezésével kapcsolatban a Kárpát-medence nyugati felében

A keleti Hallstatt-kör társadalmának vizsgálatában alapvetően a sírmellékletek játszanak szerepet, ezek alapján erősen hierarchizált és markáns elittel jellemezhető közösségek képe rajzolódik ki, mint azt a délkelet-alpi és dunántúli területek temetői esetében látni lehet. Jelen dolgozat a temetők vizsgálatát a korszak jellegzetes sírépítményeinek szempontjából közelíti meg, az *architectural energetics* módszer segítségével, amely során a *tumulusok* az építésükbe fektetett energiával jellemezve kerülnek összehasonlításra. A sírépítmény kialakításába fektetett munka utal az eltemetett társadalmon belüli helyzetére, illetve ennek segítségével képet alkothatunk a temető közösség méretéről és az eltemetethez való viszonyáról. A módszer lehetőséget biztosít továbbá a különböző temetők között hasonló folyamatok és reprezentációs minták azonosítására is.

OSVÁTH ZSÓFIA

Régészet MA, 3. félév

Szegedi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:

Dr. Kulcsár Valéria egyetemi docens

Szegedi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Néhány magyarországi vaskori üvegyöngy archeometriai vizsgálata

Három, Mezőtúrról előkerült szkíta kori dudoros pávaszemes gyöngyöt vizsgáltunk meg 2016-ban, valamint két, kelta kori orsó alakú gyöngyöt a Vác-kavicsbányai 29. sírból és egy, kelta kori egyszerű szemes gyöngyöt a Vác-kavicsbányai 11. sírből. A Kr.e. 6–5. század közé keltezhető szkíta gyöngyök ritkák Magyarország vaskori leletanyagában, csakúgy, mint a kelta orsó alakú és szemes gyöngyök is, bár ezek a Kr.e. 3. század második felére vagy végére tehetőek. A régészeti kutatásban általában egyetértenek abban, hogy a stilsztikailag hasonló leletek a Fekete-tenger melléki görög műhelyekből származnak, de felvetődött már a Kárpát-medencei gyártásuk is, valamint az orsó alakú gyöngyök esetében egy Duna-vidéki kelta műhelyt feltételeznek. Ezzel szemben az egyszerű kelta kori szemes gyöngyök Kemenczei Tibor kutatásai alapján inkább Itáliából származnak. Az ellentmondásokkal teli származási hely kérdésének megválaszolásához archeometriai módszereket alkalmaztunk.

Az archeometriai vizsgálatokat az MTA CSFK Geokémiai és Földtani Intézetében végeztük. Hordozható röntgenfluoreszcens analízis segítségével roncsolásmentes vizsgálatok végezhetőek a kémiai összetétel kinyerése céljából. A váci gyöngyöknél ez volt az egyetlen alkalmazható módszer. A szkíta gyöngyökből vett mintákat elektron-mikroszondával, mikro-röntgendiffrakciós analízissel és röntgen-pordiffrakciós analízissel vizsgáltuk.

Megállapítottuk, hogy minden gyöngy szóda-alapüveg típusú. A kék színt a kobalt-oxid és réz-oxid együttes jelenléte hozta létre, amely ismert technológia volt a történeti ókorban. A kalcium-antimonát kristályok a fehér szín létrejöttéért felelősek, míg az ólom-antimonát pigment okozza a sárga színt. A sárga színt adó pigmentszemcsékben nagy vas-oxid (3–4 tömeg% Fe_2O_3) tartalmat mértünk elektron-mikroszondás analízissel. A vas(-oxid) okozhatja az okkersárga árnyalatot, valamint stabilizálhatja a pigmentet. A vas-oxid (szándékos) adagolásáról csak szórványos adataink vannak az ókori világból.

A kémiai összetételre, valamint a régészeti adatokra támaszkodva a következőket állapíthatjuk meg. A szkíta gyöngyök feltételezhetően a Fekete-tenger mellékéről származnak. Az orsó alakú gyöngyöknél azonban nem lehet egyértelműen megállapítani a származási helyet, hiszen kémiai összetételük megegyezett a szkíta gyöngyökével, az Apollonia Pontica-i gyöngyökével és a La Tène kultúra területén előforduló kelta karperecekével is. Az egyszerű kelta szemes gyöngyök valószínűleg Itáliából származnak.

SZEGEDI KRISTÓF ISTVÁN

Régészet MA, 3. félév

Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:

Dr. Mester Zsolt egyetemi adjunktus

Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

A nyomásos penge debitázs szerepe Észak-Eurázsia kora mezolitikumában

A dolgozat az uráli őshaza kérdését tárgyalja egy új megközelítésben. Az uráli őshaza kutatása kapcsán két probléma találkozik, egy régészeti és egy nyelvészeti. A kettő valójában ugyanarra a területre és időszakra vonatkozik, de a régészet számára nehezen megragadható az etnikum, míg a történeti nyelvészet számára az anyagi kultúrából kirajzolódó történetiség.

A régészeti kutatás számára a 2000-es évektől számos új lehetőség merült fel, amelyek bővítették ismereteinket Észak-Eurázsia régebbi kőkorának végével kapcsolatban. Mindezeknek köszönhetően kísérletet tehetünk a régészeti és nyelvészeti probléma összevetésére új megközelítésben és a régészeti adatok alapján kirajzolódó történeti folyamatokból őstörténeti folyamatokat rekonstruálhatunk. A dolgozat célja az uráli őshaza kialakulásával, fennállásával és megszűnésével kapcsolatba hozható történeti folyamatok felvázolása a régészeti leletanyag alapján. A kérdés megválaszolásához újszerűen a régebbi kőkor régészetének technológiai szemléletét használtam fel a nyomásos pengedebitázs észak-eurázsiai megjelenésének és elterjedésének bemutatásával.

GONDA ZSÓFIA ANNA

Történelem (régészet) BA, 8. félév

Pécsi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:

Dr. Fekete Mária ny. egyetemi docens

Pécsi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Budapest–Békásmegyér és Csorva, késő bronzkori temetőinek társadalomrégészeti szempontú összehasonlító elemzése

Jelen dolgozat céljaként két, késő bronzkori, urnamezős temető, Budapest–Békásmegyér és Csorva társadalomrégészeti szempontú összehasonlító elemzésére vállalkoztam.

A békásmegyeri temető egy kiemelkedő jelentőségű és jelenlegi ismereteink szerint hazánkban a legnagyobb sírszámú urnamezős temetkezőhely, mely már az 1960-as években a régészek látókörébe került, 2010-ben pedig elkészült egy nagy terjedelmű monográfia, mely lehetővé teszi a temető egykori társadalmának széleskörű vizsgálatát. A csorvai, 82 síros temető ugyan nem a legjobb párhuzama temetőelemzés szempontjából a választott lelőhelynek, de összehasonlításukat több aspektusból is fontosnak véltem.

Munkám alapvető célja e két temető társadalmának külön-külön elkészített elemzése, majd az eredmények kiértékelésével azok összehasonlítása. A kutatás során temetőterképeket, táblázatokat, diagramokat és grafikonokat készítettem, melyek a kapott eredmények alapos kiértékeléséhez, alátámasztásához szolgálnak.

Az elemzés centrumába a társadalmi egyenlőtlenségek és különbözőségek kerültek, mivel a békásmegyeri temetővel ellentétben, Csorva esetében, az antropológiai adatok hiányában nem volt lehetőségem a nemmel és életkorral összefüggő különbözőségeket és hasonlóságokat vizsgálni.

PÁLFI ÁDÁM

Történelem BA, 2. félév

Pécsi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:

Dr. Nagy Levente egyetemi docens

Pécsi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Őslakos sírköveken előforduló asztrális szimbólumok ábrázolásainak típusai ÉK-Pannónia és Hispánia Tarraconensis területéről

Pannonia gazdag római kori kőemlékanyagában az asztrális szimbólummal díszített sírkövek egészen kivételes csoportot alkotnak. A kora császárkor (Kr.u. 1–2 sz.) jellegzetes sírkőplasztikai ábrázolásairól van szó, amely különösen a tartomány északkeleti részében az őslakos azalus- és eraviscus területen fordulnak elő. A sztéléken (cippus) felbukkanó ábrázolásokat elsőként Nagy Lajos, az aquincumi kutatások egyik jeles képviselője rendszerezte, és foglalta össze. Véleményét a kutatás egészen az 1980-as évek végéig elfogadta, ekkor azonban Nagy Mihály, a nemzetközi kutatásoktól eltérően egy merőben más irányvonalat határozott meg.

A sírsztéléken a fő képmező mellett megjelenő asztrális szimbólumok vallástörténeti vonatkozása nem mindig egyértelmű; a szorosan egymáshoz kapcsolódó jelképek ikonográfiai programja máig vita tárgyát képezi. Korábban az asztrális szimbólumokat – a kocsiábrázolás, a halotti lakoma, a dionysosi jelenet és az Attis-ábrázolási témákkal együtt – a túlvilággal kapcsolatos, helyi vagy birodalmi elterjedtségű hiedelmek közé sorolták. Ennek ellenére úgy vélem, hogy az értelmezés és az eredeztetés kérdései nem oldhatók meg csak a pannoniai emlékeket vizsgálva, mivel pontos egyezések találhatóak más provinciák leletanyagában. Különösen az Ibériai-félszi-

geten, közelebbről nézve Spanyolország északi részén gyakoriak a pannoniai anyaghoz – motívumok és kompozíció tekintetében – hasonlító sírkövek. Kutatásom első, kezdeti fázisában megkíséreltem a két távoli vidék leletanyagának összehasonlítását, a tudományos körökben elfogadott álláspontok ismertetését és – saját javaslataim figyelembe vételével – az egész kérdéskör új szintre emelését.

KÖLCZE BETTINA

Régészet MA, 3. félév

Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsész- és Társadalomtudományi Kar

Témavezető:

Dr. Tóth Endre egyetemi docens

Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsész- és Társadalomtudományi Kar

A késő római mázas kerámia tipológiája (Kísérlet)

Dolgozatom témája a késő római mázas kerámiaanyag bemutatása a pannoniai valeriai temetőben. Célom, hogy egy átfogó képet, összefoglalást adjak ezzel a tárgytypussal kapcsolatban, mint például az anyag összetétele, elkészítése és a mázak típusai, valamint, hogy tipológiai osztályozást végezzek, és a gyakoriság, megjelenés alapján helytálló következtetéseket vonjak le.

A vizsgált terület kiválasztása lényegi szempont volt, hiszen Pannonia e területe, a Dunántúlnak ez a szakasza, az, ahonnan a legtöbb publikált, illetve feltárt késő római temetővel rendelkezünk, a tipológiai osztályozás elvégzéséhez elégséges e terület vizsgálata. A mázas kerámia a késő antik időszak meghatározó leletcsoportja Pannoniában. A munkám alapját képezik a feltárt, publikált 4. századi temetők, viszont a tipológiai osztályozás saját észrevételeimen, kutatásomon alapszik. Ilyen formában ez a leletcsoport még nem került feldolgozásra.

Összesen 22 település, 30 temető, kb. 170 sírjának anyagát dolgoztam fel, melyeket adatbázisban rögzítettem, ezek száma későbbi kutatásokkal még bővülni fog. A legmeghatározóbb kerámia a késő római mázas korsó, a teljes 4. században jelen van a provincia területén.

Fontos megemlíteni, hogy jelen munka egy hosszú kutatási folyamat legelső fázisa, melyben a tipológiai osztályozás meghatározása az elsődleges lépés, ez esetben csakis formai jegyek alapján, mivel időrendben elkülöníteni még nem teljesen lehetséges az anyagot. További kutatómunka szükséges a még átfogóbb, minden részletre kitérő feldolgozás érdekében.

WALTER DOROTTYA

Régészet MA, 3. félév

Szegedi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:

Dr. Vörös Gabriella c. egyetemi docens

Szegedi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

**Sándorfalva–Eperjes késő szarmata település
csillámos anyaggal soványított kerámia anyagának elemzése**

A késő szarmata korban a 4. század végén az 5. század elején jelent meg a csillámos-kavicsos, kézikorongon formált kerámia, amely a Sándorfalva–Eperjesen feltárt késő szarmata telep leletanyagban is megtalálható. A telepen összesen 161 db csillámos-kavicsos anyaggal soványított kerámiatöredék került elő. A leletanyag legnagyobb részét az egykori főzőfazekak töredékei alkotják, továbbá egy bogrács-töredék, egy fedőtöredék, két darab táltöredék és egy mécses-töredék.

A telep csillámos-kavicsos kerámiatöredékei kézikorongon készültek, kivéve a fedőt és a mécses-t. A legtöbb töredék barna színű fekete foltos, de jelentős számban előfordul csak barna és fekete színű kerámiatöredék is. A kerámiák soványítására homokot, csillámos anyagot, fehér kötőrmelékot és kavicsot használtak fel. A csillámos anyaggal való soványítás oka az edények hőtürelmének növelése lehetett, még a kavics felhasználásával az edények hőtartó-képességét növelhették.

A telep csillámos-kavicsos kerámiái közül a fazéktöredékek és a bogrács-töredék díszítettek. A fazekak felső egyharmadára jellemző a díszítés, leggyakrabban az edények vállán. A fazekasok díszítés során kétféle technikát alkalmaztak a bekarcolást és a benyomkodást. A legjellemzőbb díszítések a hullámvonalköteg, a párhuzamos vonalköteg és a benyomkodott motívumok különböző kombinációi.

A telep csillámos-kavicsos anyaggal soványított kerámiáinak a soványító anyag és az azonos díszítési kombinációk alapján vont párhuzamai megtalálhatók a lelőhely tágabb földrajzi környezetében: Hódmezővásárhely, Szeged, Makó, Nagymágocs–Paptanya, Kardoskút és Orosháza környékén.

Sándorfalva–Eperjes telepen biztosan készítették kerámiát, ezt igazolja a feltárt fazekasműhely és a hozzá tartozó edényégető kemence. Kérdéses azonban, hogy a csillámos-kavicsos kerámiákat helyben készítették-e vagy az edényeket már késztermékként szállították a telepre, mivel a soványításra használt csillámos anyag nem található meg a lelőhely közvetlen földtani környezetében, amelyet a közettani vizsgálat alátámasztott. A csillámos-kavicsos anyaggal soványított kerámiák lelőhelyei az elterjedési térkép alapján a Dél-Alföldön sűrűsödnek, a gyártási központjuk vagy előállításuk műhelyei erősen koncentrálnak a Körös–Tisza–Maros folyók vidékére.

RÉGÉSZET II.

KISS ALPÁR

Régészet MA, 3. félév

Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:

Dr. Rácz Zsófia egyetemi adjunktus

Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Magányos temetkezések és kis sírcsoportok a Kárpát-medencében az 5. században

A Kárpát-medence 5. századi történetének régészeti forrásait legnagyobb részben magányos sírok és néhány sírból álló sírcsoportok jelentik. A korszak sajátossága a nagy sírszámú temetők hiánya, amely jelenség magyarázatára számos elképzelés született a kutatásban. Ehhez hasonlóan e temetkezési szokást gyakorló népesség etnikai és kulturális meghatározására is történtek kísérletek, amelyek máig nagy hatással vannak a korszak kutatására. Dolgozatomban – az általam összegyűjtött, mellékelt katalógus alapján – a szeparált temetkezések (magányos temetkezések, sírcsoportok, temetési területek) tér- és időbeli elhelyezkedését és gazdagságát vizsgálom, reflektálva a kutatástörténeti megállapításokra és felvázolva a további vizsgálat lehetséges irányait.

RÁCZ RITA

Régészet MA, 1. félév

Szegedi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:

Dr. B. Tóth Ágnes egyetemi docens

Szegedi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

**Az övcsüngős női sírok amulettjei
a pannoniai langobard kori temetőkből**

Az alábbi kutatásom témája a 6. században, Pannoniában megtelepedő langobard nők amulettviselési szokásának meghatározása. A gyűjtés a mai Magyarország dunántúli részén és Ausztria északkeleti részén található 22 publikált langobard kori temetőre, ezen belül 234 női- és gyermeksírra terjedt ki. A területi korlátok miatt ezen belül is az övcsüngőre függesztett óvó-védő, bajelhárító funkciójú tárgyak típusainak meghatározása volt a célom. Összesen a 95 övcsüngős női sír felében azonosítottam amulettjellegű lelettípust. A típusok meghatározása mellett fontosnak tartom kifejtetni ezek viseletének okát, vagyis viseletük kultikus háttérének meghatározását. Az övcsüngőn lévő tárgyak szerepének azonosítása nem egyszerű, mivel a kor lányai és asszonyai számos gyakorlati funkcióval bíró, illetve reprezentációs célból viselt tárgyat helyeztek az övcsüngőre. Emellett az sem kutatható, hogy egyes tárgytípusokat milyen személyes tartalommal ruháztak fel annak viselői és hordozói. A munkában azokat a tárgytípusokat gyűjtöttem össze, amelyeket a Meroving régészeti kutatás kétségkívül amulettként kezel. Összesen négy csoportot alakítottam ki: díszfüggőket és -gyöngyöket, amelyek anyagukat tekintve apotropaikus jelleggel bírhattak; a második csoportot a fémből készült amulettek alkotják; a harmadik csoportba az állati eredetű amuletteket soroltam; a negyedik csoportot az ún. régi leletek („Altstücke”) képezik. Egyes tárgytípusok tekintetében a tárgy szerepének meghatározása mellett fontosnak tartottam meghatározni azokat a korcsoportokat, amelyek esetében legnagyobb számban adathozható az adott típus előfordulása. Végül igyekeztem összegyűjteni az adott tárgytípusok lehetséges eredetét, esetleges antik párhuzamaikat, a langobardokkal párhuzamosan a Kárpát-medencében élő gepida és a későbbi, avar korban is tovább élő típusokat.

HORVÁT ÁDÁM MÁTÉ

Régészet MA, 3. félév

Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:

Dr. Vida Tivadar egyetemi docens

Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Dobozboglár-viselet az avar korban

A dobozboglárok a 8. század második felében vagy a század végén megjelenő, jellegzetes elemei az avar kor végi női elit viseletének. A tárgytypust az elsőként előkerülő dunapataji boglár révén már 1870 óta a mediterrán kultúrkörrel kötik össze, amely csak megerősítést nyert a hosszú évtizedek kutatásai során. Ezért a kutatás elsősorban bizonyos, feltehetőleg bizánci mesterek által készített példányokkal (pl. dunapataji, sirmiumi és újabban a sorpei boglár) és azok készítés-technikai jellegzetességeivel foglalkozott, amelyekkel így az avar–bizánci kapcsolatokat vizsgálta. A fennmaradt példányokról eddig részletes tipológia nem készült, ahogyan a sírokban fennmaradt példányok kísérőleleteinek kronológiai elemzése sem történt még meg. Ennek a dolgozatnak a fő céljai között volt egy tipológia felállítása és a sírleletek vizsgálata. Emellett a szerző beszámol a temetkezési szokásokkal és a kísérőleletek sírbéli helyzetével foglalkozó vizsgálatairól, a tárgyak földrajzi elterjedésének sajátosságairól, valamint a dobozbogláros viselet rekonstruálására tett kísérletéről is.

A dolgozatban 23 dobozboglár került elemzésre. Ezek között négy fő tipológiai csoportot lehetett elválasztani klaszter-analízissel, de ezeket a tárgyak tipológiai jellemzőik alapján a szerző három csoportra szűkítettem le. A kronológiai vizsgálatok eredményei azt igazolják, hogy a sírokba a 8. század végénél, a 8–9. század fordulójánál korábban az esetek többségében nem kerültek ilyen boglárok, de egy részük a 9. századra keltezhető. A szerző úgy véli, hogy kapcsolat van a 8. század második felében az övdíszek terén tapasztalható két mediterrán–bizánci eredetű technikai beáramlás és a dobozboglárok megjelenése között. A dobozboglárok ma ismert elterjedésük alapján elsősorban a Dunántúl középső és északi részén és a Kárpát-medence északnyugati részén fordulnak elő, ettől a területtől keletre csak elvétve találhatók meg. A dobozbogláros sírok felnőtt nőkhöz és gyermekekhez egyaránt tartozhatnak, és temetkezési szokásaikban nem térnek el számottevően a késő avar kori hagyományoktól, azonban mellékleleteikben gyakran gazdagok.

PÁPAI FRUZZSINA

Történelem– Régészet BA, 7. félév

Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar

Témavezetők:

Dr. Türk Attila egyetemi adjunktus

Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar

Dr. Balogh Csilla egyetemi docens

Istanbul University Research Institute of Turkology

Öntött bronz korongok avar kori sírokban Adatok a korongviselet rekonstrukciójához a Zamárdi avar kori temető 2008. és 2015. évi ásatási eredményei alapján

A dolgozatom témája szorosan kapcsolódik a szakdolgozatom témájához, amelyet a zamárdi-rétiföldeki avar kori temetőből származó öntött bronz korongokról készítetek. A dolgozatom elején áttekintem röviden az öntött bronz korongok kutatásának eddigi eredményeit. Ezután részletesebben vizsgálom a Zamárdi–Rétiföldek avar temető korongjait, korongos síregyütteseit. Ismertetem a korongok használatával és viseletével kapcsolatos eddigi kutatások eredményeit és a saját megállapításaimat, valamint bemutatok néhány példát arra, hogy a korongok viseletének milyen rekonstrukciós lehetőségei vannak. Fontosnak tartom ismertetni, hogy miként törekedtünk a feltárás során a téma legalaposabb feldolgozásának érdekében a lehető legalaposabb adatgyűjtésre. Elsősorban ásatási megfigyeléseink, és az eddig e témával foglalkozó kutatók véleménye alapján készítettem el a viseletrekonstrukciókat, melyek szépen illusztrálják a dolgozatom mondanivalóját. A dolgozatom utolsó részében vizsgálom, hogy ez a speciális viseleti elem mikor és hol tűnik fel a Kárpát-medencében, milyen leletkontextusban.

HARAG MÁTYÁS

Régészet MA, 3. félév

Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:

Dr. Vida Tivadar egyetemi docens

Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Kora középkori (8–10. századi) depóleletek Közép-Európából

A kora középkori (8–10. századi) Közép-Európában vastárgyak intenzív deponálása figyelhető meg, főleg „Nagy” Moráviában, illetve az Első Bolgár Cárság fennhatósága alatt álló területeken. Ezek a depók (néhány kivételes esettől eltekintve) kizárólag vastárgyakat tartalmaznak, főleg eszközöket és olykor hulladékfémeket is. Összetételük részben eltér a korábbi római és bizánci depókéktől, ugyanis fegyvereket és lószerszámokat is tartalmaznak. A tárgyak többsége helyi gyártmány, a mindennapok során használatos eszköz (például mezőgazdasági eszközök, úgy mint ekevasak, sarlók stb.), amelyek ugyanúgy megtalálhatóak a telepek és temetők leletanyagában is. A vizsgált depókból szinte teljesen hiányoznak a presztízstárgyak. A legtöbb esetben a tárgyak változatos kombinációit (funkciótól függetlenül) figyelhetjük meg, de ugyanúgy alkothat egyetlen tárgytípus is nagy mennyiségben depót. Véleményem szerint a leletkörülmények világosan utalnak a deponálás motivációjára, így a jelenség nagyban összefügghet a 8–10. században a vizsgált térségben folyó katonai eseményekkel. Ennek ellenére, ugyanúgy feltételezhető, hogy a deponálásnak rituális vagy szociális háttere is lehetett. Dolgozatomban igyekszem a téma kutatása során új megközelítéseket is felhasználni.

OLÁH IRMA

Régészet MA, 3. félév

Szegedi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:

Dr. Wolf Mária egyetemi docens

Szegedi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

**Adatok Békés megye Árpád-kori településtörténetéhez,
temetőik és telepek**

A dolgozat kísérlet két egymás mellett párhuzamosan futó szakterület: a település- és a temető kutatás összeegyeztetésére. Ezt a Békés megyei adatok alapján, az Árpád-kor időszakára szűkítve végeztem el. Békés megye Árpád-kori településszerkezetét a nagyobb falvak mellett a kisebb kiterjedésű szállások és telepek együttes jelenléte jellemzi. Ezek a kisebb, olykor ideiglenesnek tekinthető lakóhelyek vannak többségben: egy nagyobb település közelében csoportosan vagy a folyópart mentén láncszerűen elhelyezkedve. A temetőik szóródását tekintve a kisebb sírszámú, kevés ideig használt, rövid helyben lakást feltételező (ún. szállási temetőik) számban felülmúlták a nagyobb sírszámú, hosszabb ideig használt, folyamatos egy helyben lakást feltételező temetőket (ún. falusi és templom körüli temetőik). Míg az elsőhöz kisebb, addig a másodikhoz nagyobb településeket köt a kutatás. Bár ez logikusnak hangzik, az adatokból kitűnik, hogy mindkét temető típushoz lehet falvakat, szállásokat és telepeket is kötni a korszakban. Ezen eredményeket fenntartással kell kezelni, hiszen a településekre vonatkozó adatok többnyire terepbejárásból származnak, amelynek elsősorban az időrenddel kapcsolatos nehézségei közismertek. A temetőik és települések kapcsolatát azonos lelőhelynevek gyűjtésével, majd a lelőhelyek topográfiai vizsgálatával igyekeztem kimutatni. Az így kialakult képet összevetettem más alföldi, domb- és hegyvidéki területekkel, azt kutatva, hogy az itt kimutatható településszerkezet mennyiben lehet általános a korszakban, mennyiben befolyásolhatta az azonos vagy eltérő földrajzi körülmény, illetve gazdasági helyzet. További cél volt még a fogalmak egységesítése, mely a településkutatással foglalkozó szakirodalomban sem egységes. Így a szállás elnevezés helyett a tanya fogalmat lenne érdemes használni az állandó lakottságot mutató lelőhelyekre, mert az bizonyos fokú letelepedettséget feltételez. A telep kifejezés helyett célszerűbb lenne az ideiglenes megtelepedésre utaló szállás elnevezés használata. Érdemes lenne még összehangolni a telep- és temető kutatások szakkifejezéseit, ezáltal közelebb kerülhetnénk a korszak jobb megismeréséhez. Dolgozatomban publikált adatokat használtam fel, de legtöbbször maguk is hiányosak, részeredményeket közölnek. Természetes tehát, hogy munkám megállapításai nem tekinthetők véglegesnek, inkább csak kiindulópontnak a további ilyen jellegű kutatásokhoz.

PÓRSZÁSZ ANNA

Régészet MA, 1. félév

Szegedi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:

Dr. Révész László egyetemi docens

Szegedi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Érmék tanulságai az észak-magyarországi temetőkből a 10. században

Dolgozatomban egy nagytáj, Észak-Magyarország 10. századi temetőiben előkerült érméket vizsgáltam. Észak-Magyarország a hajdani magyar településhálózat határvidéke, ezért tartottnak fontosnak az itt előkerülő pénzmellékletes sírok vizsgálatát. E térség leletanyagának jellemzői közé tartozik, hogy részint a kereskedelmi forgalom, részben a helyben talált szláv és avar maradványokkal való érintkezés miatt az idegen eredetű tárgyak jelentős számban vannak jelen a terület 10. századi temetkezéseiben. A 27 10. századi temetkezésben talált 46 érme mindkét nemnél és a gyermekeknél is egyaránt előfordultak. A férfi és gyermeksírok leletei inkább szegényesebbek, míg a női temetkezések a leggazdagabbak közül valók. A férfi sírok leletei közé a lovas íjász felszerelés tartozott, a gyermekek temetkezéseiben a kultikus mellékletadás szokása volt jellemző. A női sírokban hajfonatkorongok, függők és egyéb viseleti elemek jelentek meg. A leletek szóródása egyenetlen az általam vizsgált területen, azonban a nyugat-európai és bizánci érmék a nyugati, míg a muszlim dirhemek a keleti oldalon csoportosulnak. A érmét tartalmazó sírok egyéb kísérőleletei a temetkezések földbe kerülését legfeljebb fél évszázados időhatárok között tudják valószínűsíteni. Funkciójukban az érmék viseleti szerepben, obulusként, valamint nyakláncra fűzve fordultak elő. Itt kiemelendő a gyöngyosrral ellátott gyermeksírok kérdése, ugyanis a szob-kiserdei kislánysír kísérőleleteire támaszkodva, akár a gyöngyosrral ellátott gyermekek sírjaiban amulettekként is szolgálhattak az érmék. A vizsgált, külföldi érméket tartalmazó temetőkből néhány jelenség (a több hajkarikával, fülbevalóval ellátott temetkezések, az orsógombos, vederveretes sírok) azt mutatja, hogy a 10. századi temetőkből a helyben talált szláv vagy avar népesség tovább élhetett. A temetők típusainak vizsgálata során arra a következtetésre jutottam, hogy a 10. században használatos, és még ebben az évszázadban felhagyott temetők leletanyagában vannak jelen döntő többségében az érmék. Ez alól kivétel polykiskeszi, valamint Kőspallag, mivel használatuk a 11. századig tarthatott.

LÉHNER ZITA

Régészet MA, 3. félév

Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsész- és Társadalomtudományi Kar

Témavezető:

Dr. Türk Attila egyetemi adjunktus

Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsész- és Társadalomtudományi Kar

Honfoglalás kori lószerszámos temetkezések a Kárpát-medencében

A honfoglalás kori régészet egyik kiemelt kutatási területe a lovastemetkezések formai és tartalmi vonatkozásainak vizsgálata volt. Azonban előfordultak olyan sírok is, amelyekből ló csontjai hiányoztak, csak az állatra utaló lószerszámok kerültek bele. A lovas sírok csoportosításával a lócsontok elhelyezkedése alapján már többen foglalkoztak és hoztak létre csoportokat. Mindedig nem készült azonban olyan munka, amely a rendelkezésre álló, dokumentált lószerszámos sírokat összefoglalná és elemezné. Ez azonban feltétlen szükséges lenne ahhoz, hogy átfogó képet kapjunk a Kárpát-medence honfoglalás kori temetkezési rítusairól, illetve ezek az esetleges kelet-európai lószerszámos sírokkal való összevetéséhez. Munkám célja ennek a folyamatnak a kezdő lépését megtenni, mely nem más, mint a Kárpát-medencében fellelhető, dokumentált lószerszámos sírok összegyűjtése és elemzése.

POLÓNYI EMESE

Régészet MA, 3. félév

Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsész- és Társadalomtudományi Kar

Témavezető:

Dr. Türk Attila egyetemi adjunktus

Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsész- és Társadalomtudományi Kar

Veretekkel díszített lábbelik a 10. századi Kárpát-medencében és keleti kapcsolataik

A veretes lábbelik a Kárpát-medence 10–11. századi leletanyagának kevésbé kutatott tárgytipusai, a gazdagabb népréteg női viseletének kiemelkedő darabjai. Jelen dolgozat célja az eddig ismert leletek összefoglalása, formai osztályozása, valamint a lábbelidíszítés hagyományának és a tárgytipus párhuzamainak áttekintése. A fontosabb készítőtechnikai jellemzőket egy európai kitekintés követi, amelyben a nyugati, északi, és keleti területek korabeli lábbeliviseletének ismertetése talál-

ható néhány kiemelt példán keresztül. A honfoglalás kori tárgytipus párhuzamainak felkutatásánál a lábbeliviselet díszítésének módja mellett fontos szerepet kap, hogy az adott tárgy melyik nem esetében fordul elő. A bizánci szegecsekkel díszített lábbelik katonai vagy császári rangjelző tárgyként voltak használatosak, így a díszítés ellenére párhuzamként nem vehetők számba. A hagyomány vagy gondolati háttér szempontjából a honfoglalás kori leletekhez legközelebb a Volga-vidéki finnugor népek, illetve a besenyő és oguz csoportok temetkezései állnak, ezekben kizárólag női vagy gyereksírból ismert hasonló tárgytipus. A korabeli lábbeliviseletek áttekintését a verettípusok osztályozása és a veretek elhelyezkedésének áttekintése, majd a veretek felerősítésének és elhelyezkedésének alapján a lábbeli lehetséges rekonstrukciója követi. Az eddig ismert veretek típusainak osztályozását a dolgozathoz csatolt klasszifikáció foglalja össze. A sírok jellemzőit tárgyaló fejezetben az eddig előkerült biztosan veretes lábbelit tartalmazó 51 sír temetkezési szokásainak elemzése, valamint a lehetséges kronológiai besorolás található. A feldolgozott adatok alapján levonható következtetés, hogy a veretes lábbeli a 10. századi gazdagabb népréteg női viseletének díszes darabjai közé tartozott, a tárgytipus a 11. században már nem fordul elő.

LANGER DÁNIEL

Régészet MA, 1. félév

Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsészlet- és Társadalomtudományi Kar

Témavezető:

Dr. Türk Attila egyetemi adjunktus

Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsészlet- és Társadalomtudományi Kar

A honfoglalás kori rozettás lószerszámveretek keleti kapcsolatrendszere

A Kárpát-medence 10. századi temetkezéseinek jellegzetes tárgytipusai a rozettás lószerszámveretek, amelyek a rangos női sírok egyik leggyakoribb mellékletei.

A verettípus jelentősége, hogy azon kívül, hogy hazánk szinte teljes területén előfordul (két leggyakoribb előfordulási helyük a Tisza-Maros-Körös vidéke és a Kisalföld déli része), számos esetben került elő a Kárpátoktól keletre eső vidékeken.

A korábbi kutatás e lelőhelyeket a magyarság honfoglalást megelőző szállásterületeivel azonosította, s ez alapján a rozettás lószerszámveretek kialakulását a 10. század előtti időkre keltezte. Napjainkban már a 10. század során, a Kárpát-medencén belül kialakult tárgytipusnak tekintik, s a keleti párhuzamokat Fodor István a 10. századi letelepedett honfoglalók kereskedelmi kapcsolataiként értelmezi.

A kutatás jelenleg a 10. században, a Kárpát-medencében kialakult tárgytipusnak tekinti a rozettás lószerszámvereteket, s keleti párhuzamait exportcikként értelmezi, ám ennek egyetlen bizonyítékaként a mai Oroszország területén talált darabok ritka előfordulását hozzák fel.

Munkám során a rozettás lószerszámvereteket formai, illetve díszítésbeli kivitelezésük alapján csoportosítottam, s megvizsgáltam azok területi, anyagösszetételi, illetve a leletkörnyezetükre jellemző összefüggéseit, s ez alapján kísértem meg új fényt vetni azok keleti kapcsolatrendszerére.

BALOGH BODOR TEKLA

Régészet MA, 3. félév

Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsész- és Társadalomtudományi Kar

Témavezető:

Dr. Türk Attila egyetemi adjunktus

Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsész- és Társadalomtudományi Kar

A Kárpát-medence 10. századi halotti szemfedő-leletei

A dolgozatom témája a Kárpát-medence 10. századi sírjainak temetkezési szokásai között megfigyelt halotti szemfedő kérdése régészeti és kultúranropológiai megközelítésben. A korábbi kutatásban – bár sokan érintették a kérdést – eddig még senki nem gyűjtötte össze tételesen és nem rendszerezte a halotti szemfedőként meghatározott leleteket. A tárgyítást klasszifikációs szempontból négy csoportba osztottam, majd ezeknek a síroknak jellegzetességeit elemeztem. A kronológiai vizsgálat során a szokás 10. századon belüli, pontosabb keletkezése egyelőre nem lehetséges, noha az első generációnak tartott horizontban egyértelműen megfigyelhetők. Földrajzi elterjedésük tekintetében a Kárpát-medencén belül a térség keleti felében mutathatók ki elsősorban. A Kárpát-medence 10 11. századi hagyatékában elkülönített halotti szemfedők a kelet-európai, különösen az Urál vidéki kora középkori leletanyagban megfigyelt hasonló temetkezési szokással és leletekkel mutatnak nagyfokú kapcsolatot. Fontos hangsúlyozni, hogy a halotti maszkok és szemfedők használata térben és időben jóval szélesebb körű elterjedést mutat Euráziában a paleolitikumtól az antikvitáson át a kora újkorig, de a honfoglalás kori leleteink egyetlen releváns, történetileg is értelmezhető párhuzamait továbbra is az Urál-Káma térségéből ismerjük. Az Urál nyugati előterében egykor élt ugor népesség körében jellemző rítust, mely a honfoglaló leletanyagban is feltűnik – a keleti régészeti kutatás legtöbb szakértője az egyik legfontosabb ugor ethnomarkerként tartja számon, melyről az elmúlt évek szerencsés leletei kapcsán jelentős mennyiségű új szakirodalom született. A keleti leletanyag folyamatos vizsgálata így elkerülhetetlen. Ennek fényében továbbra is elmondhatjuk, hogy a magyarok elődei nyugati vándorlásuk során, a 9. században a Volga-Urál térségből hozták magukkal előbb a kelet-európai füves sztyepp vidékére, majd a Kárpát-medencébe a temetkezési rítus ezen elemét, amelyet a legfrissebb régészeti leletek is alátámasztanak. A szokás megértéséhez sokat hozzátehetnek a néprajzi, illetve kultúranropológiai vizsgálatok, melynek újabb vonatkozású eredményeit dolgozatomban bemutatom. Végül konklúzióként elmondható, hogy a téma vizsgálata nem tekint-

hető lezártnak, következtetéseimet ugyanakkor egy minden korábbinál szélesebb adatbázis és összehasonlító keleti irodalom alapján hoztam meg.

KOTÁN DÁVID MÁRK

Régészet MA, 1. félév

Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsész- és Társadalomtudományi Kar

Témavezető:

Dr. Major Balázs egyetemi docens

Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsész- és Társadalomtudományi Kar

Középkori kőhajítógépek Európa és a Közel-Kelet területén a 6–14. századig

Jelen dolgozat témája a középkorban használt hajítógépek különböző nézőpontból történő vizsgálata és a témában folytatott kutatás magyar nyelven történő összegzése. A dolgozat az ostromgépekkel foglalkozó külföldi kutatók szakirodalmát, a gépek alkalmazását megjelenítő történeti forrásokat, a hajítógépekhez köthető régészeti leleteket, valamint a kísérleti régészeti vizsgálatok eredményeit dolgozza fel.

A dolgozatom fő célja, hogy a legújabb kutatási eredményeket és megfigyeléseket a régebbi kutatásokkal összevetve és feldolgozva létrehozak egy egységes nomenklatúrát a középkori hajítógépekről. További célkitűzés, hogy a több szemszögből történő vizsgálat teljesebb képet adjon a szerkezetről, valamint, hogy lehetőség nyíljon a későbbiekben magyarországi kutatásokra is. Ez azért szükséges, mert Magyarországon eddig nem dolgozta fel egy kutató sem részletesebben a középkori hajítógépek ostromtechnikában történő felhasználását.

A dolgozat eredménye, hogy kiindulási pontként szolgálhat a magyarországi kutatás elkezdéséhez, a gépekhez kapcsoló régészeti leletek ismerete elősegítheti azok hazai kutatását, valamint az eddig azonosítatlan fémleletek eredetének tisztázására is esélyt adhat. Az idegen nyelvű hajítógép megnevezések összegyűjtése pedig a magyarországi ostromok során alkalmazott gépek történeti forrásokban való felkutatását könnyítheti meg. Mindezek mellett a hajítógépekről szóló források elemzésével, a működési mechanikájukat ismertető anyaggal, a régészeti maradványok összegyűjtésével, valamint a kísérleti régészeti eredményekkel lehetőség nyílik arra, hogy ezeket az információkat felhasználva a későbbiekben részletesebben rekonstruálni lehessen egy középkori várostromot.

MOLNÁR KAROLA

Régészet MA, 3. félév

Szegedi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:

Dr. Wolf Mária egyetemi docens

Szegedi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

**Kecskemét-Nagykőrösi utca 7–9. lelőhely kútjainak vizsgálata
Adatok a középkori-kora újkori kutak vizsgálatához**

Az emberiség történelmében mindig fontos szerepet játszottak a természetes vizek, amelyeknek meghatározó jelentőségük volt a megtelepedés helyének kiválasztásában, a mindennapi és a gazdasági életben. Fontos szerepük volt az állattartásban, a kézműves tevékenységekben és az iparban. A víznyerés legfontosabb létesítményei a kutak voltak, amelyek közösségi találkozóhelyekként is funkcionálhattak.

Kutatásomban egy közelmúltban feltárt lelőhely, Kecskemét-Nagykőrösi utca 7–9. öt, különböző szerkezeti típusba sorolható kútját vizsgáltam, amelyek jó állapotúak voltak, gazdag leletanyagot és szerves anyagokat is tartalmaztak. Célom egy részletes, természettudományos vizsgálatok bevonásával történő dolgozat elkészítése volt. Munkám során elvégeztem a leletanyag feldolgozását, továbbá a kutak korának meghatározását, amelyhez a dendrokronológiai vizsgálatok eredményei is segítséget nyújtottak. Mindezek alapján a legidősebb kút a 15. században működhetett, míg a legfiatalabb betemetődésére a 18. század elején kerülhetett sor. Az dendrokronológiai, és az archaeobotanikai vizsgálat segítségével a lelőhely egykori, természetes környezetét vizenyős területként sikerült meghatározni.

Kutatásom azonban nem csak a feldolgozásra és a közzétételre fókuszált, hanem a rendelkezésemre álló írott forrásanyag, várostörténeti munkák, tanulmányok és a természettudományos vizsgálatok segítségével kísérletet tettem a lelőhely elhelyezkedésének, és szerepének meghatározására, a korabeli Kecskemét területén belül. Mivel a város száraz és vízben szegény vidéken terült el a korábbi időszakokban is, és a kutak mindig is nagy értéket képviseltek, így okkal tulajdoníthatunk jelentősebb szerepet a vizsgált lelőhelynek, amely ráadásul egy főútval mellett helyezkedik el.

Kutatásaim alapján összességében megállapíthatjuk, hogy az általam vizsgált lelőhely a korabeli városon kívül helyezkedett el, de hozzá közeli, könnyen és gyorsan elérhető helyen. Az öt kút nem egy időben működött, de fontos, ivóvizet adó létesítmények voltak a 15–17/18. századig, egy főútval mentén. Nem tartom kizárhatónak, hogy a források által is említett Kőrösi út mentén lévő kutakat lehetne a lelőhellyel azonosítani, ennek a feltételezésnek az eldöntésére viszont további régészeti kutatásokra lenne szükség.

MŰVÉSZETTÖRTÉNET

KINDE ANNA

Művészettörténet MA, 3. félév

Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsész- és Társadalomtudományi Kar

Témavezető:

Dr. Szakács Béla Zsolt egyetemi docens

Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsész- és Társadalomtudományi Kar

A nagyváradi gótikus kőfaragványok

Jelen dolgozat a nagyváradi várban 2010–2014 között talált, a 14–16. században készült gótikus kőfaragványokat veszi számba, valamint ezek értelmezési kereteinek lefektetésére tesz kísérletet. A dolgozathoz a szerző által készített katalógus, valamint képi dokumentáció is járul kiegészítésként. A dolgozat a korábbi kutatások tanulságait levonva stíluskritikai alapon kiindulva értelmezi a faragványokat, összekötve azokat a korábbi publikációkban megjelentetett töredékekkel, így gazdagítva a nagyváradi vár középkori építéstörténetét.

PLESKOVICS VIOLA JÚLIA

Művészettörténet MA, 3. félév

Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar

Témavezető:

Dr. Szakács Béla Zsolt egyetemi docens

Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar

Egy elfeledett egyensúly Az esztergomi vár 1930-as évekbeli bemutatása

Magával ragadó egy város Esztergom! Az ország első fővárosa volt, itt született István király, itt keresztelték meg, s itt is érte a halál. Egyházi központunk és kultúrtörténeti színhely több alkalommal is. Nem szabad elfelejtenünk, hogy a műemlékvédelmünk legnagyobb alkotása is itt épült meg.

Az 1930-as években feltárt és Szent István király halálának évfordulójára kiépített királyi, majd érseki várat egész Európában megbecsülték, helyreállították, ennek ellenére művészettörténeti elemzése nem történt meg. Ez épp napjainkban volna aktuális. A ma zajló műemléki kiépítések oly sok vitát szültek építészek és művészettörténészek között. Ideje volna feltérképezni a várrekonstrukciók történetét, hogy rátaláljunk a felmerülő kérdéseinkre egyszer már megtalált válaszokra. Ez kivételesen izgalmas egy olyan kiváló helyreállítás történetének rekonstruálása közben, mely épp egy fontos választóvonal előtt állt a két világháború közötti építészetben: A stílhű restaurálás és a modern továbbépítések választóvonalára előtt.

BOÉR ILKA

Művészettörténet BA, 6. félév

Babeş-Bolyai Tudományegyetem

Témavezető:

Dr. Kovács Zsolt egyetemi adjunktus

Babeş-Bolyai Tudományegyetem

Balogh Jolán háromszéki kutatásai

Balogh Jolánt (1900–1988) nevezhetnénk a magyar reneszánsz kutatások megalapozójának, éppen ezért kiemelkedően fontos szerepet tölt be a magyar művészettörténet-írás történetében. Nevéhez kapcsolódik *Az erdélyi renaissance* (1943) monográfia első kötete, amely az első ilyen

témájú nagy összefoglalás. Balogh Jolán még a harmincas évek első felében ismerkedett meg Erdély művészeti emlékeivel, 1931–1935 és 1938-ban utazott le gyűjtőmunkára. 1932-ben látogatott el a sepsiszentgyörgyi Székely Nemzeti Múzeumba, ahol Csutak Vilmos igazgatóval közös kiszálláson vett részt. Az SzNM irattárában fellelhető kisebb levélcsoport ez irányú kutatásaiba nyújt betekintést, ami azért is különösen fontos, mivel a második világháborúban Balogh teljes anyaggyűjtése elégett, a második kötet reményeivel egyetemben. Egy másik, nemrég napvilágra került levélcsoport az 1960-as évek végéről, 1970-es évek elejéről tájékoztat Balogh Jolán Kónya Ádámmal való kapcsolatáról, s ez által a kommunizmus idején fenntartható kapcsolatokról és kutatási lehetőségekről. Dolgozatomban Balogh Jolán munkásságába kívánok mélyebb betekintést nyújtani, elsősorban a háromszéki kutatásaira és kapcsolathálójára koncentrálni.

PRÁGAI ADRIENN TERÉZIA

Művészettörténet MA, 1. félév

Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Témavezetők:

Dr. Gosztonyi Ferenc egyetemi adjunktus

Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Veszprémi Nóra egyetemi tanársegéd

Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Pannónia és Hungária perszonifikációi a 19. századi magyar művészetben A nemzettudat és az ikonográfia változásai

Jelen dolgozat a női alakban megszemélyesített haza 19. századi ábrázolási hagyományát tekinti át, a perszonifikációban foglalt mindenkori nemzetfogalom és az ikonográfia változásainak vizsgálatával. A kutatás során bő merítéssel vizsgált minta az ábrázolások nemzettudatra adott reflexióját kívánja szemléltetni. Ez a reakció több tényezőből építkezett és több irányba hatott, ugyanis nem csupán a művészek belső inspirációja szolgáltatta az egyes alkotások koncepcióját, de hivatalos, újonnan létrejövő intézmények is a megrendelőként léptek fel, így a megkonstruált olvashatóság gyakran célirányosan az adott közönséghez szólt.

A dolgozat elsődlegesen a történettudomány és az ikonográfia terminológiája köré szerveződően csoportosítja a képzőművészeti alkotásokat vagy azok leírásait, majd a típusok alapján körvonalazódó nemzetidentitásokat illeszti hozzá a 19. századi esztétikai vonulatokhoz. A Pannónia- és Hungária-perszonifikációk attribútumai és a környezetükben ábrázolt tárgyak, mellékalakok nem csupán az aktuálpolitikára utalnak, de megmutatják a historizálás módját is. A dolgozat a francia, német és olasz példákra való kitekintéssel, azok kontrasztjában fogalmazza meg a Pannónia és Hungária megszemélyesítések ikonográfiai sajátosságait.

A kutatás a képi és eszmei tartalom elemzése mellett igyekszik elindítani a Pannónia és Hungária kifejezések közötti eltérésről való gondolkodást. Ez olyan elsődleges források alapján történik, mint a művésztől eredő elnevezés vagy a kortárs sajtóban megjelenő névhasználat összevetési az aktuális, 19. századi magyar történetírás szöveggyűjteményével.

DSUPIN LUCA ANNA

Művészettörténet MA, 1. félév

Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsész- és Társadalomtudományi Kar

Témavezető:

Dr. Kopócsy Anna egyetemi adjunktus

Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsész- és Társadalomtudományi Kar

Munkácsy Mihály művészete a Goupil-korszak tükrében

Dolgozatomban Munkácsy 1870–1878 közötti ún. realista korszakát vizsgálom, mely idő alatt szoros üzleti kapcsolatban állt Adolphe Goupillal, aki a 19. század legnagyobb reprodukcióval foglalkozó párizsi kiadóvállalatának alapítója és tulajdonosa volt. A korábbi szakirodalmak Munkácsynak ezt a korszakát értékelték a legtöbbre, ekkor tartották művészetét a legfüggetlenebbnek, erkölcsi hanyatlását az 1878 utáni időkre tették, amikor tevékenysége a műkereskedelmi igények kiszolgálásában merült ki, és leginkább a szalonzsáner műfajában teljesedett ki. Boros Judit hívta fel arra a figyelmet, hogy Munkácsy festészete már a Siralomház elkészülte óta a nemzetközi műkereskedelem által kialakított gazdasági feltételek között bontakozott ki. Igyekszem felrajzolni a Goupil-birodalom működését, és ebben a rendszerben pontosítom Munkácsy helyét, felvillantva azt a művészeti kört, amihez galériása révén kapcsolódott. Reményeim szerint egy jóval egységesebb képben szemlélhetjük Munkácsy 1870-től kezdődő művészetét, hiszen az életműben bekövetkező stílusváltás nem Munkácsy „hanyatlásával” függ össze, hanem egy általános paradigma-váltás tüneteként következett be az 1870-es évek végén.

MEGYERY NOÉMI

Művészettörténet MA, 4. félév

Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsész- és Társadalomtudományi Kar

Témavezető:

Dr. Kopócsy Anna egyetemi adjunktus

Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsész- és Társadalomtudományi Kar

A „Sárga zongoraszoba.” Rippl-Rónai zenei festészete

Rippl-Rónai József életének és művészetének tárgyalásakor az eddigi kutatás igencsak alulértékeltelte azt, hogy a magyar festő számára a zene milyen fontossággal bírt, valamint művészetében mennyiben tekinthető inspirációs forrásnak. Dolgozatom az e területről való gondolkodás átértékelésének céljával íródott. Rippl-Rónainál a zene kitüntetett szerepét nemcsak életrajzi adatok, a festő önvallomásai, valamint barátai feljegyzései támasztják alá, hanem azok a magánéleti szálak és kulturális kapcsolatok is, amelyekre eddig, ilyen aspektusból nem sok figyelem irányult. Rippl oeuvre-jében az 1910-es években egyszerre számos zenei tárgyú mű jelenik meg, melyek vizsgálatánál nemcsak festészeti szempontból fedezhető fel francia hatás, hanem a zenei témához, s ezáltal a zenéhez való hozzáállást illetően is. Az említett művek új megvilágításba kerülnek, ha figyelembe vesszük azt a szemléletváltozást, amely a 19. században a festészet és a zene terén végbement, s amely erősen befolyásolta azoknak a francia köröknek is a zenéhez való hozzáállását, amelyekben a magyar festő mozgott. Ennek kapcsán kívánom feltárni, hogy ezen a területen milyen ízlésformáló szerepet játszottak azok a francia körök, elsősorban a Nabik, akikkel Rippl párizsi éve alatt szoros kapcsolatban állt. Az összegző Sárga zongoraszobán keresztül pedig – a Róma-villabeli korszakra helyezve a hangsúlyt – azt kívánom bemutatni, hogy az 1890-es évek Párizsában tapasztalt zene iránti érdeklődés Rippl-Rónainál hogyan öltött sajátosan új formát az 1910-es években.

BOÉR ILKA

A kulturális örökség védelme és hasznosítása MA, 2. félév
Babeş-Bolyai Tudományegyetem

Témavezetők:

Dr. Kovács Zsolt egyetemi adjunktus

Babeş-Bolyai Tudományegyetem

Dr. Lupescu Radu egyetemi adjunktus

Babeş-Bolyai Tudományegyetem

Judit és Holofernész Egy ótestamentumi jelenet meglevenítése kályhacsempéken

Az elmúlt évek átfogó régészeti és művészettörténeti kutatásai során jelentős mennyiségű kályhacsempé(töredék) került elő a kolozsvári unitárius püspöki házból, amely egyike azon kevés kolozsvári lakóépületeknek, amely számos középkori struktúrát is őriz. A rendkívül változatos anyag (mind az előkerült típusok, alkalmazott technikák és korszakolásuk szempontjából is) egyik legizgalmasabb csoportját képezik azok a 16. századi mázas és mázatlan darabok, amelyeken jelenetes ábrázolás formájában Judit és Holofernész története köszön vissza a szemlélőre. A ház boltozati betöltéseiből, ebből adódóan másodlagos pozícióban előkerült töredékeken egy félköríves záródású reneszánsz árkád alatt látható, amint a hadvezér sátra előtt Judit, jobb kezében a karddal, elhelyezi Holofernész fejét a szolgálólány által odatartott zsákban. A sátorban, a háttérben még a megcsokított test körvonalai is kivehetők. Ilyen jellegű kályhacsempé(töredék) már Erdély több pontján került elő, azonban külföldi analógiája egyelőre nem ismert. Maga a téma a 16. század kontextusában pedig több szempontból is különösen érdekes: egyrészt a protestantizmus előretörésével általánosan megszaporodtak az Ótestamentumi jelenteket ábrázoló kályhacsempék, másrészt azonban Judit története a maga példázatos jellegével Erdély sajátságos földrajzi-történelmi realitását tekintve a korszakban más jelentőséget is hordoz. A 16. század közepén Kolozsvárott két Judit történetét felelevenítő históriás ének is kiadásra került. Sztárai Mihály és Tinódi Lantos Sebestyén munkái által betekintést nyerhetünk a történet korabeli jelentésébe, ezáltal a csempéken feltűnő jelenet egy elképzelhető értelmezésére adódhat lehetőség.

BAGDI SÁRA

Művészettörténet MA, 3. félév
Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:

Dr. Gosztonyi Ferenc egyetemi adjunktus
Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Klasszikusok tereiben

Hevesy Iván (1893–1966) a *Kassák és a Ma* folyóirat körül szerveződő avantgárd kör egyik film- és műkritikusa, művészettörténész. 1922-ben három könyve jelent meg a modern képzőművészetekről. A sorozat harmadik része, *A futurizmus, az expresszionizmus és a kubizmus művészete* az első magyar művészeti kézikönyv, amely külön fejezetekben tárgyalja a különböző avantgárd mozgalmakat. A sorozat kubizmus fejezetét fogom elemezni, arra koncentrálni, hogy Hevesy milyen téresztétikát követett. Bemutatom Hevesy kubizmus olvasatát és Adolf Hildebrand percepcióelméletére támaszkodva elemezem a fejezet fő állításait.

Hildebrand *A forma problémája a művészetekben* (1893) című kötetének olyan sikere volt a századelőn, amelyet művészetelméleti szakkönyv talán azóta sem ért el Magyarországon. A könyvben Hildebrand a percepció két módját különbözteti meg: A közeli és a távoli (haptikus és optikus) nézetet. A távoli nézet érzékelése síkba visszahúzódo képet ad, csak a közeli nézetben jelennek meg a tárgyak igazán háromdimenziós, plasztikus formákként.

A köznapi észlelésben aligha találkozunk olyan vizuális tartalommal, amelyet egyszerre fogunk fel a haptikusan és optikusan (vagyis közeli és távoli nézetből). Hildebrand szerint a képzőművészetekben lehetőség adódik a kettő egyesítésére, ennek módszere a relief-technika. Előnye, hogy a közel és a távolnézetet szimultán tudja reprodukálni, vagyis egyszerre nyerünk plasztikus képet a tárgyról és egyértelmű sziluett vonalat, ebből fakad a relief gyors és könnyű olvashatósága.

Hildebrand és Hevesy szimultán tárgyalásának előnye, hogy a relief-technika tágabb kontextusba helyezi Hevesy könyvét. Hildebrand befogadáselméleti megközelítése a szöveg egy újabb rétegébe enged betekintést, segít megérteni, miért kritizálja Hevesy az analitikus kubizmus törekvéseit, és lehetővé teszi, hogy párhuzamot vonjak a kubizmus fejezet és Hevesy tömegművészettel, plakáttal és köztéri művészettel foglalkozó cikkei és manifesztumai között.

ZSOLDOS ANNA

Művészettörténet MA, 1. félév

Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:

Dr. Ordasi Zsuzsanna egyetemi adjunktus

Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

A Hotel Hungaria – szecesszió a velencei Lidon

A dolgozatom témájaként a Hotel Hungaria nevű szállodát, a velencei Lido századvégi Aranykorának máig álló emlékét választottam. A szálloda nem csak nevében hordozza Magyarországgal való kapcsolatát, hanem a homlokzat 700 m²-en majolikával burkolt díszítésének egész programja a magyar–olasz kapcsolatokat szimbolizálja, Hungária és Velence perszónifikációjának féldomborművű alakjával, továbbá a felettük megjelenő magyar címerrel.

A jelenlegi épület 1905/1906-ban épült, a századfordulón, a Lido városiasodásának időszakában. A Hotel Hungaria épületéről Magyarországon nem készült nagyobb tudományos összefoglalás, sem fordítása az Olaszországban fellelhető szakirodalomnak. Elsődleges célom bemutatni az épületet építészeti és művészettörténetileg, saját korával és környezetével együtt. Építészeti elemzésem során szeretném elhelyezni az épületet a nemzetközi irányzatok és az olaszországi építészeti tendenciák között. A munkám második fejezetében a kor építészettel foglalkozom, majd a Lidon kialakult építészeti irányelveket taglalom. Fő törekvésem, hogy az épületnek kontextust adjak, egy építészettörténeti és elméleti hátteret, amelynek részese, s nem, mint külön anomáliát taglaljam. Írásom arra keres bizonyítékot, hogy a tárgyalt szálloda nem egy kivétel a Lido építészeti szövetében, hanem egyik példája a megmutatkozó modern építészeti irányoknak, a szecesszióknak. A szállodához hasonlóan szecessziós hatású épületeket és építészeit mutatom be. Bizonyítva, hogy Észak-Olaszországban, Velence régiójában az osztrák, magyar és a Monarchia országainak századfordulós építészete hatást is gyakorolt az építészetre, s mind általánosan a művészetre.

A dolgozathoz felhasznált források térben, időben, formában és közlendőben is nagyon különbözőek. Az elsődleges különbség a forrásaim között a nyelv. Három nyelven olvastam a szakdolgozati témámról: magyarul, angolul és olaszul. Kezdeként természetesen a magyarországi forrásokat ismertem meg. Hazai kutatásaimkor szembesültem a ténnyel, hogy a Hotel Hungaria létezéséről nem sokan tudnak manapság. Elfelejtődött, hogy van egy épület a Lidon, ami hazánk nevét viseli a homlokzatán. Régen, 100 évvel ezelőtt, amikor a Lidon való nyaralás divatja virágzott Magyarországon, neve ismeretes volt. Feltételezem, nemcsak Ady Endre közölt cikkeket a *Pesti Napló*-ban a Lidoról, hanem számos korabeli napilap hasábjai között is felbukkanhatott a név: „Hotel Hungaria”.

ÚJVÁRI DOROTTYA

Kulturális örökség kutatása és hasznosítása MA, 4. félév
Babeş-Bolyai Tudományegyetem

Témavezető:

Dr. Blos-Jáni Melinda egyetemi adjunktus
Babeş-Bolyai Tudományegyetem

Az egyéni életúttól a történelem vizuális megtapasztalásáig a Kováts család 20. század eleji fényképalbumaiban

A fényképek elkészítése tudatos esemény. A digitális fordulat előtt ennek nagyobb szerepe volt, hiszen korlátozott mennyiségű anyag állt rendelkezésre. Az exponálógomb lenyomása előtt döntéseket hoztak, a hivatásos és az amatőr fényképészek egyaránt. A családi képek is ugyanolyan tudatos döntések eredményei, mint a lapokban megjelent fotóriportok vagy a műtermi portrék. Kutatásomban egy kolozsvári polgárcsalád négy fényképalbumát fogom elemezni, a 20. század elejéről.

A Kováts család fényképeit albummá rendszerező elveken túl a fő hangsúly az előterek és hátterek viszonyán lesz, ugyanis a családi ház visszatérő elemként újra és újra fényképek színtere, ahogyan a természet is vagy a kórház, mivel az egyik családtag ápoló volt. A háttér-előtér vizsgálata fényt deríthet a szociális struktúrákra és az ezeket működtető belső indíttatásokra. Mindezt kiegészítem a szereplőkhöz köthető történetekkel is, figyelve az objektív előtt lejátszó-dó performanszukra.

TÓTH GÖDRI IRINGÓ

A kulturális örökség kutatása és hasznosítása MA, 2. félév
Babeş-Bolyai Tudományegyetem

Témavezető:

Dr. Pál Emese egyetemi adjunktus
Babeş-Bolyai Tudományegyetem

Propaganda és/vagy művészet a *Dolgozó nő* havilap címlapjain

Kutatásom tárgyát az 1945 és 1989 között megjelenő romániai magyar női havilap, a Kolozsvárott kiadott *Dolgozó nő* címlapjai jelentették, illetve ezek vizsgálata művészettörténeti és társadalomtörténeti szempontból. A grafikai és fotográfiai alkotásokat a kontextussal együtt,

a történelmi hátteret, a cenzúra befolyását is figyelembe véve elemeztem. Igyekeztem választ keresni olyan kérdésekre, mint például az, hogy képek megalkotásánál, kiválasztásánál milyen mértékben szenteltek figyelmet művészi szempontoknak, hogy a propaganda volt-e az elsődleges cél, egy adott nőkép elterjesztése vagy esztétikai szempontok is közrejátszottak, esetleg a főszerkesztők személyisége éreztette-e hatását. Figyelmet fordítottam arra is, hogy a kezdeti grafikáktól hogyan jutottak el portréfotókig, hogy a folyóirat 1945-től 1989 végéig tartó történetében, a „nemzetközi divatot” vagy épp a szocialista mintákat követve, hogyan alakult a hivatalos címlapjainak, címlap-illusztrációinak stílusa és jellege.

BARAZSULY VIKTÓRIA ADRIENN

Művészettörténet BA, 6. félév
Babeş-Bolyai Tudományegyetem

Témavezető:

Dr. Pál Emese egyetemi adjunktus
Babeş-Bolyai Tudományegyetem

Templom, hegyek, vállfűsing A visszacsatolt Erdély képi megfogalmazása idegenforgalmi plakátokon

„A nyers, brutális, olcsó eszközökkel dolgozó plakáttal szemben művészek vették kézben az utca freskóját, a milliókhoz beszélő plakátot, mely a legtávolabbi országokban is ízléses névjegy a magyar kultúráról” – írja 1941-ben Mihalik Sándor a *Magyar Iparművészet* hasábjain. Ha a megfelelő kezek alkotják, a plakát valóban egy olyan művészi igényű eszköz, amely képes tömegeket befolyásolni. Ennek tudatában írták ki 1940-ben azt a pályázatot, amely a Magyarországhoz újonnan visszacsatolt Észak-Erdély népszerűsítését tűzte ki célul. A legjobbnak ítélt pályaműveket egy kiállítás keretén belül mutatták be a közönségnek amatőr fotókkal, külföldi idegenforgalmi plakátokkal együtt. Milyen Erdély köszön vissza a nézőre ezekről a falragaszokról? Milyen elképzelésekkel és elvárásokkal indulhatott útnak az, aki 1941-ben meglátogatta ezt a vidéket? Ezt próbálom meg bemutatni a pályázat plakátanyaga alapján.

DRIENYOVSZKI ZSÓFIA

Művészettörténet MA, 1. félév

Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsész- és Társadalomtudományi Kar

Témavezető:

Dr. Kopócsy Anna egyetemi adjunktus

Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsész- és Társadalomtudományi Kar

Járitz Józsa eszmei háttere és műalkotásainak elemzése ***Mi az, ami a világot egyensúlyban tartja?* című írásának tükrében**

Dolgozatomban Járitz Józsa eszmei hátterét vizsgálom, *Mi az, ami a világot egyensúlyban tartja?* című, kései írása alapján. A művésznő a 20. században alkotott, festett, emellett táncolt és az írással is kísérletezett. Járitz Józsa elméletét összegző munkájának alapos elemzése megmutatta, hogy eszmerendszere a 20. század olyan divatos eszméihez kapcsolódhat, mint a feminizmus vagy az antropológia. A feminizmus hatása egyértelműen bizonyítható életművében. A steineri gondolatok átvételének bizonyítása összetettebb kutatást igényelt, ezért ezt a kérdéskört egy hosszabb fejezetben tárgyaltam. A felvetés alátámasztásának érdekében megvizsgáltam olyan külföldi, illetve magyar alkotókról szóló kutatásokat, akik esetében szintén kimutatható a kapcsolat. A különböző tanulmányokból kiderült, hogy számos művésznél kimutattak a szellemtudományokhoz kapcsolódó hatásokat, amelyek nem csak eszmerendszerükben, hanem műveikben is megjelentek. Miután világossá vált, hogy a megközelítemem nem egyedülálló, kísérletet tettem Járitz Józsa filozófiai jellegű gondolatainak és alkotásainak összevetésére. Ezzel a módszerrel az volt a célom, hogy közelebb jussak a művész sokszor igen bonyolult, nem mindennapi elemeket mutató képeinek jelentéseihez. Ezen felül fontosnak tartottam kiemelni Járitz mozdu-latművészeti tevékenységét is, mert ezen a területen is találtam olyan kapcsolódási pontokat, amelyek összefüggésben állhatnak a művésznő eszmeiségével.

Mivel a dolgozat hipotézise nem igazolható konkrét, életrajzi adatokkal, fontos további kutatást végezni. A folytatáshoz nagy segítséget nyújthatnak majd Járitz különböző korában írt naplói, amelyek több helyen tartalmaznak eszmeiségéhez kapcsolható gondolatokat.

BARAZSULY VIKTÓRIA ADRIENN

A kulturális örökség kutatása és hasznosítása MA, 2. félév
Babeş-Bolyai Tudományegyetem

Témavezető:

Dr. Pál Emese egyetemi adjunktus
Babeş-Bolyai Tudományegyetem

Földes Imre, a plakátfestő

A magyar plakátművészet felvirágzásának kezdete 20. század elejére tehető. Egyre több művészei falragasz színesítette a hirdetőoszlopokat, s egyre több elméleti értekezés is született a műfajról. Ennek ellenére a plakátok, számológépek, csomagolópapírok gondos megtervezése, egyszóval az alkalmazott grafika nem tartozott a „magas művészethez”. A grafikusok, bármennyire is magas színvonalú alkotásokat készítettek, a pozitívabb megítélés, a nagyobb siker reményében igyekeztek festői mivoltukat hangsúlyozni. Földes Imre plakátok százaival árasztotta el az utcákat. A moziplakát specialistája volt, de sok más műfajban is maradandót alkotott. De hogyan hirdette magát az újságban? Festőművészként. A kutatás során előkerült Földes néhány eddig be nem mutatott festménye, így lehetőség nyílt összevetni a grafikai és a festői alkotásokat. Vajon a plakátok mestere valóban igaz költője az ecsetnek, ahogy a korabeli lapok szövegezték?

TÓTH GÖDRI IRINGÓ

Művészettörténet BA, 6. félév
Babeş-Bolyai Tudományegyetem

Témavezető:

Dr. Pál Emese egyetemi tanársegéd
Babeş-Bolyai Tudományegyetem

Picasso hazája, egy spanyol világ Brassai és Juan Gyenes lencséjén keresztül

A mediterrán Ibériai-félsziget, a tüzes dél, bikaviadalokkal, flamencóval, Fiestákkal... Egy távoli, egzotikus világ, ami többek között két magyar fényképész munkáin is megelevenedik. Két magyar fotográfus munkásságából válogattam az 1950-es évekből. Az erdélyi származású Brassai (1899–1984) és a kaposvári Juan Gyenes (1912–1995) életútja sok közös vonást mutat. A két művész emigrációban élte le életét, egyikük Franciaországban, a másik Spanyolországban.

Mindketten Picasso közeli barátai voltak, jól ismerték Dalít, a nyugat-európai művészvilág berkeiben formálódtak világhírű művészekké.

A témát Brassai egy sevillai fotósorozata adta, Gyenes pedig rendszeresen fényképezte választott hazáját. A fotókat kompozíciós szempontból elemeztem, a stilisztikai jegyeket, a mondanivalót figyelembe véve vettem össze, állítottam párhuzamba, helyeztem szembe egymással azt, ahogyan a két kivándorolt magyar kezeli a számukra, számunkra elsősorban sztereotípiákra épülő spanyol világ bemutatását.

NÉPRAJZ I.

EITLER ÁGNES

Néprajz MA, 3. félév

Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:

Dr. Bali János egyetemi adjunktus

Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

A „kőnyi verbunk” társadalomnéprajzi vizsgálata

Kutatásommal a táncot éltető lokális közösségek kutatási lehetőségeire hívom fel a figyelmet, egy Győr-Moson-Sopron megyei település, Kóny példáján keresztül. A kutatás módszertana mind a történeti néprajz, mind a jelenkutató néprajzi irányzat szemléletét igyekszik egyesíteni. A kutatás a 20. század magyar társadalmának sorsfordító eseményeit és a társadalom átalakulását célozza meg. Munkám során egy közösség belső társadalmi-hatalmi struktúráját, valamint a mindenkori hatalom és a helyi közösség viszonyrendszerét, egymásra hatását vizsgálom meg egy kiválasztott kulturális jelenségen, a verbunkon keresztül.

MOLNÁR LEVENTE

Néprajz MA, 3. félév
 Debreceni Egyetem Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:
 Dr. Keményfi Róbert egyetemi tanár
 Debreceni Egyetem Bölcsészettudományi Kar

Összefüggések az extenzív állattartási gyakorlat és a természetvédelmi stratégiák között, az ökológiai tudások interakciója a 21. század elején

Dolgozatomban egy olyan napjainkban létrejött együttműködés bemutatására törekszem, amely az extenzív legeltető állattartás és a természetvédelem stratégiáira, illetve e stratégiák együttműködésére épül. A hortobágyi legeltető állattartás 19–20. századi változásainak, és a természetvédelem, illetve nemzeti park 20. századi létrejöttének ismertetése után igyekszem a vizsgált együttműködésen keresztül a legeltető állattartás és természetvédelem kapcsolatának napjainkban betöltött szerepét bemutatni. Ez után arra teszek kísérletet, hogy bemutassam, mennyiben tekinthető a vizsgált stratégiák együttműködése a hortobágyi legeltető állattartás egyfajta modernizációjának, illetve voltak-e a 19–20. század folyamán olyan átalakulások, melyeket szintén modernizációnak tekinthetünk. Végül egy hasonló, külföldi együttműködés példáján keresztül az általam vizsgált együttműködés, illetve a hortobágyi legeltető állattartás és természetvédelem előtt álló lehetőségeket igyekszem meghatározni.

TIHANYI ANNA

Néprajz MA, 3. félév
 Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:
 Dr. Deáky Zita egyetemi docens
 Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Nők az egerbaktai kőbányában

Dolgozatom azzal a kérdéssel foglalkozik, hogy a nők iparban való munkavállalása a 20. század második felében hogyan hatott az életmód megváltozására. Ezt a kérdést egy Heves megyei falu, Egerbakta határában 1958-tól 1983-ig működött kőbányával kapcsolatban vizsgálom.

A kőbányában a nők munkalehetősége egy rövid, 1969-től 1983-ig tartó, 14 éves időszakban valósult meg. Kutatásom fő forrásait a helyi dolgozókkal készített interjúk adják, amit adattári kutatás, terepbejárás és fénykép-dokumentáció is kiegészített.

Az 1950-es években a szocialista propaganda a nők iparban való munkavállalását szorgalmazta a nemek közötti egyenlőség ígéretével. Valójában a korábban háztartásban dolgozó nők munkába állását a tévesztés és az alacsony bérek kényszerítették ki, ami jelentős mentális és életmódbeli változásokkal járt együtt. A nők bányában való munkájának vizsgálatával e folyamatok megértéséhez szeretnék hozzájárulni. A nők bányában való munkája jelentősen hatott a férfi és női szerepekre, hiszen a bányamunka fizikai nehézsége miatt korábban nem számított női munkának. A bánya jelentősége a nők időgazdálkodásában is megjelent, ugyanis a lakóhelyhez való közelsége miatt jelentősen megkönnyítette a gyermeknevelést. Ezek mellett lehetővé tette a mezőgazdasági munkák elvégzését is, amellyel munkacentrikus életmód is fenntartható maradt. A bánya hatással volt a fogyasztási magatartásukra is: a dolgozók magasabb keresetüket, illetve a második gazdaságból származó bevételt fogyasztásuk növelésére: saját és gyermekeik lakáskörülményeinek javítására, gyermekeik és unokáik támogatására tudták fordítani. A kőbánya jelentősége a lokális közösség kapcsolatrendszerére is jelentős hatással volt, hiszen a bánya dolgozóinak jelentős részét egerbaktaiak tették ki.

PAJOR KATALIN

Néprajz MA, 13. félév

Szegedi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:

Dr. Glässer Norbert egyetemi adjunktus

Szegedi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

A világháborús propaganda és a két világháború közötti keresztény-nemzeti ideológia lecsapódásai Kamenitzky Etelka újságíró első világháborús önéletírásában

Az utóbbi évtizedekben a tudományos kutatások (történet-, irodalomtudomány, szociológia, kulturális antropológia, pszichológia) terén megélné a megélné az érdeklődés az (egyéni és közösségi) emlékezet, a narratív történetformák (élettörténet, önéletírás) iránt. Az első világháború centenáriuma pedig az ebben a korszakban született önéletírások, levelek, naplók stb. jelentőségét hozta előtérbe. Az utóbbi témában való keresgélés során akadtam rá Kamenitzky Etelka (írói álnevén Ádám Éva): *Hadak útján – Az Olt partjától a Piaveig* című alkotására. A mű Kamenitzky Etelka életének egy szakaszát mutatja be, végigvezet az első világháborús tevékenységein, melyeket az 1930-as évekből visszatekintő perspektívából értékel, elemez. A dolgozatban diskurzus-elemzés segítségével, kvalitatív módszerekkel vizsgálom meg a művet, a magyar nyelvterület hagyományos néprajzi/kulturális antropológiai önéletírás-kutatás gyakorlata mentén. A történetek

időszakában, tehát az első világháborúban, és a lejegyző időszakban, tehát a két világháború között Magyarországon működő ideológiák megjelenését, lecsapódását igyekszem tetten érni az említett önéletírásban. Ezen belül is leginkább az első világháborús propaganda és a Horthy-korszakban meghatározó keresztény-nemzeti ideológia elemeinek megjelenését vizsgálom meg, azon belül is a hőskultusz képeire, az uralkodó alakjára, a női szerepek megjelenítésére, a világháború és Trianon értékelésére, és a revízió eszméjének megjelenítésére szentelek mélyebb figyelmet. Elemzésemmel azt kívánom bizonyítani, hogy az az értékrend, amely egy önéletírás mély szerkezetéből kiolvasható, a korban uralkodó ideológiák által is befolyásolt; hogy a világ, jelen esetben a múlt értelmezése nem kizárólag egyéni tapasztalatokon, az egyén által megszerzett tudáson alapszik, hanem jelentős részben kollektív.

PIRIGYI GERGELY

Történelem BA, 5. félév

II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola

Témavezető:

Kész Barnabás

II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola

Beregvidéki hagyományos népi mesterségek

Kutatásom során bebizonyosodott a téma aktualitása, mivel ma már alig akad egy-két olyan szakember, aki még hagyományos formában úz egy adott mesterséget. Ezek a hagyományok az idő múlásával feledésbe merülnek, mivel előbb-utóbb eltűnnek azok a „régii öregek”, akik még első kézből származó információval tudnak szolgálni mesterségekről, azok műveléséről. Sok minden átadódik ugyan a későbbi generációkra, de elvesznek a források eredeti kútfői. Ha általánosan nézzük Beregszászt és környékét, akkor sajnos nem kapunk sok információt, hisz alig akad e népművészeti ágak élő hagyományait folytató mester.

Bár a Bereg-vidéki Múzeumban, a nagyberegi középiskola múzeumában és az Ungvári Skanzenben sok fa díszműves-, illetve textil munkát állítanak ki, azok a magyar motívumokat csak részben mutatják be.

Már a mostani nemzedék számára is nehézséget okoz egy-egy fából készült hagyományos munkaeszköz, vagy használati tárgy felismerése. Öröndetes viszont az, hogy napjainkban egyre több faragott falu- és városnévtábla, valamint hirdetőtábla jelenik meg vidékünkön.

A mézesbábosságról még ennél is kevesebb információt találunk, mivel Beregszászban már nincsenek ilyen mesterek. Bár nagyanyáink még jártak olyan vásárokon, ahol mives mézeskalácsokat vásárolhattak, melyek emlékét őrizve a mai napig előszeretettel sütnek hasonló édességeket számunkra.

Ahol még megmaradtak a szövőszékek, ott télen az asszonyok és lányok pokrócot szőnek. Nagybereg vonzáskörzetében azonban még elég sokan szőnek szedett szőtteket abroszok, párnák és függönyök formájában, amelyeket hagyományos beregi mintákkal díszítenek, így megőrizve népi emlékeinket.

Szükség lenne egy átfogó, részletes és szakszerű monográfiára, amely méltó emléket állít ezeknek a nem hétköznapi hagyományoknak, és híven megőrzi őket a későbbi korok számára.

Fontosnak tartom továbbá azt is, hogy a felnövekvő nemzedékkel mihamarabb megismertessék vidékünk népművészeti kincseit, s ez által bővítsék ismereteiket vidékünk múltjáról.

Kutatásaimat természetesen folytatni szeretném, mind a feljebb említett mesterségek és a háziipar terén. Sajnos kevesen kutatnak ebben a témában, és tárgyi emlékekből is egyre kevesebb van vidékünkön.

SZABÓ BERNADETT

Néprajz MA, 1. félév

Debreceni Egyetem Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:

Dr. Lajos Veronika tudományos munkatárs

Debreceni Egyetem Bölcsészettudományi Kar

A méhészeti tudás megszerzése és fejlesztése a 21. század elején

A dolgozatom témája a 21. század eleji méhészkedés, amin belül a kutatás célja a méhészeti tudás vizsgálata. Fő célom az volt, hogy feltárjam, hogyan lehet elsajátítani a méhészkedéshez szükséges ismereteket és a már meglévő tudást hogyan lehet fejleszteni. A szakirodalom feldolgozását követően primer kutatásra alapozva a dolgozatomat méhészekkel készített mélyinterjúkra építettem. A dolgozat során a beszélgetőtársaim tudáselsajátítási és tudásbővítési struktúráját tárom fel.

Az első részében a beszélgetőpartnerek méhészeti tevékenységének legfőbb vonásait mutatom be és a méhészkedés egyéb módjait is érintőlegesen ismertetem. Mivel a köztudatban és a méhészkedni kezdők körében sokszor a korábbi méhészkedéshez elegendő méhészeti tudás képe él, bemutatásra kerül, hogy a hagyományos kasos méhészkedés esetében jelenlévő méhészeti tudás mennyiben tér el az okszerű kaptaras méhészkedéshez szükséges tudástól. Emellett azt tekintem még át, hogy a 21. század elejei tudás milyen ismereteket foglal magába, illetve milyen tudásformákra osztható fel és ezek milyen viszonyban állnak egymással. A további részben a vizsgálatba vont méhészetek alapítása kerül kifejtésre. A méhészkedés motivációját és létesítésének körülményeit tárom fel.

A méhészeti tudás elsajátításánál jelen van formális és informális tudásszerzési mód is. Feltevésem szerint a tudás elsajátításában a hivatalos keretek között történő oktatás helyett az informális tudásszerzésnek van meghatározó szerepe van a tudástermelés és elsajátítás folya-

matában. Mindezt a beszélgetőtársak méhészkedéshez szükséges tudásuk megszerzésének módja, valamint a tanulási folyamat jellegzetességeinek kifejtése támasztja alá. Mindemellett röviden vázoló a méhészeti oktatás történetét és bemutatásra kerülnek a 21. század eleji oktatás körülményei és problémái. Végül az utolsó fejezetben áttekintem, hogy a már meglévő méhészeti tudásnak milyen tudásfejlesztési formái lehetnek.

NÉPRAJZ II.

KŐRÖSI DALMA

Néprajz MA, 1. félév
Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:
Dr. Bárth Dániel egyetemi docens
Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Ajándékozás és egyházi rítus Változásvizsgálat Nógrád megyei települések példáján

A dolgozat az egyházi rítusok ajándékozási szokását vizsgálja etnográfiai terepmunka módszerével, hazai és nemzetközi antropológiai szakirodalom segítségével, Nógrád megyei lakosokkal készített interjúkkal. A kutatás középpontjában a keresztelés, az elsőáldozás, a bér málkozás és a házasság ajándékozása áll. Az ajándékozás a mindennapi élet elhagyhatatlan szokásává vált, szorosan kötődik az egyházhoz, de keveset tudunk róla.

A dolgozat célja, hogy megmutassa az ajándékozás kapcsolatrendszerének, a társadalomban betöltött szerepének és szokásának változását Nógrád megyei interjúk és terepmunka alapján az 1940-es évektől napjainkig.

KALANICS ÉVA

Történelem–Magyar nyelv és irodalom BA, 6. félév
 II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola

Témavezető:

Dr. Kész Margit egyetemi docens
 II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola

Betlehemes játékok élő hagyománya a történelmi Ugocsában

A mai Kárpátalja 20. századi története bővelkedik sorsfordulókban. A második világháború előtt a legtöbb településünkön általánosan elterjedtek voltak a betlehemes játékok különböző válfajai, a bábtáncoltató betlehemes játék, a pásztorjátékok, a szálláskeresők. Elterjedésükben nagy szerepe volt az iskoláknak, egyházaknak. Sok esetben a kántortanítók szervezték a játékot és tanították be azt.

A második világháborút követő történelmi események következtében e szokások „eltűntek”. A Szovjetunió vallásellenessége miatt sok helyen megszűnt vagy rejtve maradtak a figyelő szemek előtt, és csak kevés faluban tudott fennmaradni. A politikai enyhülés hatására egyes falvakban újra elindulhattak a betlehemesek, ez köszönhető többek közt annak, hogy mennyire volt megközelíthető a település és milyen viszonyban volt a tanító, kultúrmunkás a helyi káderekkel. A kilencvenes évektől kezdve egyre több faluban nyúlnak vissza a néphagyományokhoz, ismerik fel jelentőségét, azok közösség megtartó szerepét.

A betlehemjárás szokását és népszerűségét vidékünkön növelte az immár több éve megrendezésre kerülő Kárpátaljai Betlehemes Találkozó. Ezek a találkozások hozzájárulnak ahhoz, hogy a közösségek felismerjék saját hagyományainak fontosságát, értékeit és ápolják, fenntartsák és továbbadják azt az utókor számára, ahogyan eleik tették. A betlehemes játékok eredeti funkciója az adománygyűjtéssel egybekötött köszöntés, emellett azonban más fontos szerepe is van, hogy újból ilyen népszerű lett ez a karácsonyi játék. A betlehemes hagyomány tovább élteni, ápolja, kifejezi a kárpátaljai magyarság helyzetét, vallási és nemzeti identitását.

SZÉLES ÁGOTA

Néprajz MA, 1. félév

Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:

Dr. Báráth Dániel egyetemi docens

Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Nemzet és vallás egy mai zárándoklat háttérében A zamárdi Feltámadási menet

Több mint 10 éve, 2005 óta évről évre a zamárdi húsvétok állandó hozzátartozója a Feltámadási Menet. Ezt a civil kezdeményezést a 2004-es népszavazás eredménye miatt hívták életre. Lényege, hogy az úgynevezett feltámadási jelvényt (vagy szárnyas keresztet) a települések stábfétszerűen adják át egymásnak. Ezt minden húsvét vasárnap a zamárdiak viszik gyalogosan valamelyik közeli településre, majd 50 napos útját megkezdve halad végig a Kárpát-medencén, míg végül pünkösdkor Csíksomlyóra ér. Minden állomáson (településen) rákötnek egy szalagot a jelvényre, amelyekből egyre több lesz, ahogy közeledik Csíksomlyó felé.

A dolgozat fő kérdése, hogy a menet mennyiben tekinthető zárándoklatnak. Az elemzés a jelentéget párhuzamba állíthatja a keresztény búcsújárással. Megállapítható, hogy a kétféle zárándoklat struktúrája többnyire megegyezik. A Feltámadási menet esetében a nemzeti együvé tartozás is kiemelten fontos, hiszen Csíksomlyóra érve nemcsak a vallási szempont, hanem a Kárpát-medencében élő magyarság összetartozása is kifejeződik.

LAJKÓ GERGELY

Néprajz MA, 1. félév

Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:

Dr. Mohay Tamás egyetemi tanár

Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

„Van abban több is, minthogy felülök a hátára...” A hortobágyi csikósok lovaskultúrája 1945-től napjainkig

Dolgozatomban a hortobágyi csikósok lovaskultúráját elemeztem a 20. század második közepétől napjainkig. Elsősorban a lóhasználatra, azon belül is a lovaglásra fókuszáltam.

Igyekeztem a ménesbéli lótarász több típusát történelmi szempontból bemutatni, mivel az általam használt lovaskultúra-koncepció részben a különböző társadalmi rétegek közötti folyamatos tudásanyag kicserélődésében és bizonyos állami intézkedések helyi megvalósításaiban értelmezhető.

Munkám során a lovon ülő ember került vizsgálatom középpontjába, melynek kapcsán a mozgáskultúra, a tárgyhasználat és az önreprezentáció sajátosságait is ismertettem. Írásomban bemutattam a lovasturizmus jelenségeit és a sportorientált lótenyésztés újításait. Felfigyeltem továbbá a népi elnevezések és a szakmai terminusok keveredésére, amelyek a lovaskultúra interetnikus kapcsolatait jellemzik. Külön figyelmet fordítottam a lóval való bánásmódra, az állat és ember kapcsolatára, illetve arra, hogy miként nyilvánul meg a pásztorok szeretete ezzel a jószággal szemben.

FEHÉR VIKTOR

Magyar nyelv és irodalom MA, 1. félév
Újvidéki Egyetem

Témavezetők:

Dr. Bence Erika egyetemi tanár
Újvidéki Egyetem

Dr. Németh Ferenc egyetemi docens
Újvidéki Egyetem

Rákóczi behálózva!

II. Rákóczi Ferenc kultuszának története és jelenkori megnyilvánulási formái egy Facebook-idővonal példáján

Dolgozatomban II. Rákóczi Ferenc kultuszának történelmi és jelenkori megnyilvánulási formáit vázolom fel az összehasonlítás és az elemzés szándékával. Olyan kérdésekre keresem a választ, mint a hőskultusz posztmodern kori legitimitásának és digitális terepen zajló vizsgálatának kérdései: a Thaly Kálmán gerjesztette kultusz translációs és regeneratív funkcióira és a jelenkori kultuszképzők és kultuszéltetők intencióinak érintkezési pontjaira, továbbá a kultuszfoglalom átértékelődésére kívánom ráirányítani a figyelmet.

A kutatás magába foglalta a gyűjteményekben végzett vizsgálódást, a virtuális térben zajló megfigyelést, a forrásgyűjtést, a jelenségdokumentálást és az analízist.

PÁKOZDI DÁVID

Néprajz MA, 5. félév
Debreceni Egyetem Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:

Dr. Bartha Elektanszékvezető egyetemi tanár
Debreceni Egyetem Bölcsészettudományi Kar

**A 20. századi Berettyóujfalui vőfélyrigmusok
textuális és funkcionális elemzése**

Jelen dolgozatomban elsősorban a bihari régió három településének vőfélyverseit elemzem. Először arra próbálok meg választ keresni, hogy az egyes települések versei mennyire hasonlítanak egymásra? Az egyes településeken milyen rigmustípusok maradtak fent? Mely alföldi vőfélykönyv változatra hasonlítanak a legjobban? Hol alkalmaznak adjekciót és hol detrakciót? Mely verseknél fedezhetjük fel az egyéni leleményességet? Munkám elkészítésekor Tóth Arnold és Keszeg Vilmos módszereit használtam fel. Először a Keszeg Vilmos által 2008-ban megjelent tanulmányban használt csoportosítást vettem alapul, majd ennek segítségével elvégeztem a vőfélyversek funkcionális csoportosítását. A második szakaszban a versek szövegfilológiai és tartalmi vizsgálatát végeztem el. Ezután, a harmadik fázisban meglevő vőfélykönyvek segítségével megpróbáltam bebizonyítani azt, hogy ezek egy közös forrásból eredeztethetők, és hogy a táji apróbb eltérések csak a vőfélyek leleményességének köszönhetőek. Az általam vizsgált településekhez kapcsolódva arra a következtetésre jutottam, hogy az egyes települések között vannak hasonlóságok a vőfélyversek között. Az összes vőfélyrigmus közt viszont nem lehet felfedezni egyezéseket. A vőfélyrigmusok eléggé vegyesen maradtak fenn az utókor számára. Annyi már most megállapítható, hogy Váncsodon és Berettyószentmártonban észrevehető volt a Vetrő-féle rigmusok néhány sora, eleme a vőfélyversekben.

FEHÉR VIKTOR

Magyar nyelv és irodalom BA, 2. félév
Újvidéki Egyetem

Témavezetők:

Dr. Bence Erika egyetemi tanár

Újvidéki Egyetem

Dr. Németh Ferenc egyetemi docens

Újvidéki Egyetem

A Rákóczi-vonat kultusza Bács-Bodrog és Torontál vármegyében

A dolgozat részletesen ismerteti Rákóczi fejedelem hamvai hazahozatalának bács-bodrog és torontál vármegyei kultuszát. Az 1906-os újratemetés fontos nemzeti eszmény, a magyar történelem kiemelkedő, „kultikus” alakjának felmutatása a nemzet előtt.

Országos összefogásról lévén szó, először a közvélemény hangolódott rá az eseményre a lapok, folyóiratok és alkalmi kiadványok révén. Kutatásaim az 1906-os év laptermésének áttanulmányozására, főként a Bácska és a Torontál számainak átvizsgálására irányul. Rákóczi hamvainak hazahozatala mondhatni „szent nemzeti feladatnak” számított, amelyből kimaradni egyet jelentett a hazaárulással, s emiatt igen nagy anyag áll a kutató rendelkezésére. A dolgozat másik kutatási módszere az adatközlőkkel folytatott beszélgetés, amelyből a kultusz mai továbbéléséről bizonyosodhatunk meg. Főként azokon a településeken, ahol áthaladt az a vonat – Oroszlámos, Egyházaskér, Valkány, Nagyszentmiklós. A Rákóczi-vonat Vajdaságon történő áthaladása kultuszépítő gesztus is volt, hiszen a vajdasági lapok rovataiban ihletett lírai és prózai művek jelentek meg vajdasági szerzők tollából, amelyek figyelmen kívül maradtak.

E tanulmány a Rákóczi-vonat nyomainak feltárását, II. Rákóczi Ferenc vajdasági kultuszát járja körül konkrét, jórészt ismeretlen, kultikus szövegek és jelenségek felkutatásával.

KELEMEN MIHÁLY

Néprajz BA, 3. félév
Pécsi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:

Dr. Hesz Ágnes egyetemi adjunktus
Pécsi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

A magyar görögkatolikus egyházzene és liturgia változásai

A dolgozat fő célja megvizsgálni azt, hogy a magyar görögkatolikus egyházban 2008-ban történt püspökváltás következtében hogyan változik a hivatalos egyház által előírt/propagált egyházzene és liturgia, és ez milyen hatással van az egyes egyházközségek papjaira és híveire. Ehhez előbb három csoportban áttekinti az egyházzenei változásokat, különös figyelmet szentelve a népénekek problematikájának, majd szintén három csoportra osztva mutatja be azokat a csatornákat, amelyeken keresztül ezeket a változásokat kommunikálja a hivatalos egyház. Később a liturgikus változások két csoportját mutatja be. A dolgozat a bevezetőben és a befejezésben kitér arra a két elemre, amely megnehezíti a kutatást, vagyis, hogy a különböző folyamatok gyakran nem jutnak el a hívekig, és hogy ezek a folyamatok a jelenben kezdenek el kibontakozni. Mindezeket szakirodalmi források, saját tapasztalat és terepmunka segítségével vizsgálom.

HÉJJA BARBARA

Középiskolai hallgató
Bod Péter Tanítóképző

Témavezető:

Deák Magdolna tanár
Bod Péter Tanítóképző Kézdivásárhely

A széki táncház régen és ma

A tánc, valamint a táncház a közösség életének része volt, szilárd értékrendet tükrözött, normaadó szerepet töltött be, amelyhez a közösség minden tagjának alkalmazkodnia kellett. Ez az, ami a 20. század közepétől megváltozott. Ezt a jelenséget figyelhetjük meg Széken is, ahol ma többféle formában próbálják a táncház hagyományát őrizni. Az az érdekes helyzet alakult ki, hogy nemcsak a falubeli értelmiségiek, hanem egy Hollandiából Székre költözött, beházasodott férfi is próbálja intézményes formában működtetni a táncházas turizmust.

Célkitűzéseim: megvizsgáltam, hogy hogyan működött a múltban a táncház Széken. Megfigyeltem, hogy napjainkban milyen változások következtek be, s kik azok, akik működtetik, s milyen célból. Kíváncsi voltam, hogy egy holland származású embert milyen tényezők motiválták abban, hogy a táncházmozgalomban aktív szerepet vállaljon. Megfigyeltem, hogyan fogadják tevékenységét a helybeliek. Dolgozatom elkészítésében sokat segítettek Novák Ferenc és Könczei Csongor néprajzkutatók munkái, a múlt szokásait az általuk megírt szakirodalomra és a megkérdezettek kollektív emlékezetére építettem. Megkérdeztem a Székről elszármazottakat is, hogyan él emlékeikben a táncház.

Témaválasztásom okai egyrészt személyesek: nagyapám széki származású volt. Mégsem a család motivált kezdetben, hanem iskolánk néptáncoktatója, aki ráirányította a figyelmem Szék kulturális értékeire. Elkezdtem tudatosan olvasni Székről, s rokonaimon keresztül minél több mindent megérteni az ott élők gondolkodásmódjából.

Módszereim a résztvevő megfigyelés és az (strukturált és spontán, személyes és internetes) interjú voltak. A beszélgetéseket hanganyagra rögzítettem. Megfigyeléseimet szemponttáblázatba, diagramokba összesítettem. Képanyagot is gyűjtöttem.

Kutatásom eredményeként megállapíthatom, hogy a székiek számára a táncház a múltban életük része volt. Közösségszabályozó szerepe ugyan megszűnt, ám közösségteremtő funkciója megmaradt. Ma a jelenben inkább alkalmi kikapcsolódási esemény, reprezentatív szerepet betöltő, táncház turizmus fele elmozduló. Mindkét táncház revival jelenség. A táncházból a színpadra is került. A spontán jellege megszűnt, irányításra szorul.

Következtetésem: szükség van olyan emberekre, akik hitelesen közvetítik s megélik a hagyományokat. Az értékrendet közvetítő táncház mindig tovább él, akár a helybeliek, akár az elszármazottak érzelmeiben, valamint tudásában. S e tudás átadására mindig szükség van.

KLASSZIKA-FILOLÓGIA I. (IRODALOM ÉS FILOLÓGIA)

MAJLÁTH ÉVA

Egyiptológia MA, 3. félév

Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:

Dr. Bács Tamás egyetemi docens

Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Változó matematika

Az egyiptomi matematika fejlődése a démotikus források alapján

A tanulmány célja az ókori egyiptomi matematikában végbement változások ismertetése, vizsgálata és lehetséges okainak felderítése, annak a kérdésnek az aspektusában, hogy mennyire őrizte meg a démotikus matematika az egyiptomi jellegét. A kutatási téma egyediségét az adja, hogy nem csak matematikatörténeti, hanem nyelvészeti és kulturális problémákat is érint.

A változások azonosítása a démotikus matematikai papiruszok és adminisztratív szövegek, valamint a korábbi (hieratikus) szövegek összehasonlítása során történt a következő témakörök szerint: a nyelvezet és a szókincs fejlődése, a műveletek, a törtszámok és a mértékegységek kifejezőmódja, a feladattípusok változásai, valamint a diagramok ábrázolása. A megállapított változások vizsgálata azt foglalta magába, hogy azok egyiptomi vagy idegen eredetűek voltak-e, illetve hogy milyen tudományos vagy kulturális tényező okozhatta azokat.

A kutatás eredményeképpen elmondható, hogy a démotikus matematika alapvetően megőrizte egyiptomi jellegét, illetve az idegen eredetű matematikai elemek megjelenése az egyiptomi szövegekben az idegen uralkalmak által bevezetett adminisztratív rendszerhez való alkalmazkodást tükrözik.

FEHÉR SÁNDOR

Teológia osztatlan képzés, 1. félév
Szent Pál Akadémia

Témavezető:

Dr. Ruff Tibor főiskolai docens
Szent Pál Akadémia

Jézus születési évének meghatározása a Lk 2:1-2 alapján

Az évszám meghatározása során felmerülő kérdések Máté és Lukács beszámolóinak eltérő megközelítéséből, illetve Lukács szavainak többféle értelmezési lehetőségeiből származnak. Míg Máté Heródes uralkodásának vége felé helyezi Jézus születését, Lukács viszont Augustus i. e. 8-ban elrendelt népszámlálását és egy bizonyos Küréniosz általi censushoz köti a datálást. Publius Sulpicius Quirinus syriai legatus viszont i. sz. 6-tartott csupán censust.

Küréniosz Saturninusszal való azonosításával kapcsolatos kérdéseket leginkább Tertullianusnak az alábbi mondata táplálta: „De census tartatott Augustus alatt Iudaeában Sentius Saturninus által, amik bizonyítékként szolgálnak [Jézus] családjára vonatkozóan.” (Adversus Marcionem I. 4:19). Figyelemre méltó, hogy Tertullianus a nomen is megadja (ti. a Sentius nevet), míg Lukács csupán a cognomen írja le (Quirinus). Ebből annyi mindenképpen kiderül, hogy Tertullianusnak dokumentált bizonyítékok álltak rendelkezésre állítása igazolásához.

A látszólagos ellentmondást többek között a titulus Tiburtinus oldja fel, aminek az attribuálásával kapcsolatos sok évtizedes vita végére gyakorlatilag Alföldy Géza munkássága tett pontot, aki minden más, korábban egyes tudósok által felvetett lehetőséget (többek között Saturninust, vagy Pisoét) logikai úton sikeresen kizárt, így a nagy augustusi hadvezérek közül egyedülként Quirinus személye maradt reális eshetőséggé.

Végül egyetlen lehetőség adódik Lukács szavainak értelmezésére, miszerint mondat így hangzik: „Ezen összeírás előbb történt, [mint amikor] a kormányzó Syriában Quirinus volt.”

A mondat fenti fordításának nyelvtani helyességét is eleve sok évtizedes vita előzi meg, ez azonban mára elcsitul, továbbá konszenzus alakult ki abban is, hogy Lukács változatos nyelvhasználatába teljesen beleillő a fenti szófordulat az eredeti nyelven.

Iosephus még egy, a Júdás-féle felkelés előtt történt korábbi augustusi hűségesküről is említést tesz, i. e. 7-ben. A hűségeskür pedig minden esetben összeírással is együtt jártak, sőt, az összeírás megvalósulásának következményére maga Iosephus is utal. Mindezen tényekből és a Heródes élete végéről szóló iosephusi beszámoló eseményeiből is egyértelműen megállapítható, hogy i. e. 7-ben történt azon census, amikor Jézus is született. A történetek áttekintésének további tanulsága, hogy Máté és Lukács leírása között nem található ellentmondás, mivel a két evangélium kiegészíti egymást, amit a történelmi tények is igazolnak.

KOVÁCS DOMINIKA

Magyar nyelv és irodalom–Latin nyelv és kultúra osztatlan tanári képzés, 7. félév
Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:

Dr. Egedi-Kovács Emese tudományos munkatárs
Eötvös Loránd Tudományegyetem Eötvös Collegium, Byzantium Központ

Vie de Saint Alexis: antik regényelemek továbbélése egy szentéletben

Dolgozatomban Szent Elek legendájának legkorábbi, 9. századi ófrancia változatán keresztül szeretném bemutatni, hogy miképpen alakul át egy viszonylag szárazon megírt szentélet regényes fordulatokkal és érzelmes lírai betétekkel gazdagított elbeszéléssé. A bemutatást követően a Pal.lat. 828-as jelzetű vatikáni kódexben fennmaradt *Deus pater indigne* kezdetű, általam átírt kéziratot vetem össze a már említett ófrancia és a különféle regényelemekkel kiegészült, feltehetően a 10. században keletkezett ógörög Szent Elek legendával.

ZSÓTÉR SZABOLCS

Latin–Angol tanári MA, 3. félév
Szegedi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:

Dr. Kasza Péter egyetemi docens
Szegedi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Alvilági párbaj: Tranquillus Andronicus *Dialogus Syllája*

Ebben a dolgozatban a dalmát és a magyar irodalomtörténetben egyaránt jegyzett szerző, Tranquillus Andronicus *Dialogus Sylla* című művével foglalkozom. Tranquillus életének és műveinek rövid ismertetése után rátérek a dialógus értelmezésére, valamint forrásainak taglalására. Jelen dolgozat megírásakor kettős cél vezérelt: egyfelől azt szerettem volna bebizonyítani, hogy a művet mindeddig tévesen tartották sztoikus ihletésűnek – ennek meggyőző bizonyítéka, hogy egyértelműen kimutatható rajta Lukianos *Halottak beszélgetései* című dialógusainak hatása –, másfelől Tranquillus eseménydús életének eddig ismeretlen mozzanatait szerettem volna megvilágítani. A *Dialogus Syllát* mindeztidáig nem vizsgálták ilyen részletességgel; véleményem szerint azonban egy ilyen elemzés jelentős adalékkal szolgál Tranquillus megítélésének új színben való feltüntetéséhez.

HORVÁTH DÁNIEL

Történelem MA, 3. félév

Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsész- és Társadalomtudományi Kar

Témavezető:

Dr. Kószeghy Miklós egyetemi docens

Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsész- és Társadalomtudományi Kar

„Tudod-e az utat Médiába?” Egy utazó lehetőségei az ókori Közel-Keleten

A dolgozat alapjául szolgáló mű az úgynevezett „deuterokanonikus” vagy ószövetségi apokrifek egyike, nevezetesen Tóbit könyve. Ezen a könyvön kívül többet is ismerünk, ilyen például Dániel, Judit, Eszter és Sirák fia könyvei. Viszonylag nehéz feladatot vállal magára az, aki ezekkel a szövegekkel, kiváltképp Tóbit könyvével kíván foglalkozni. Egyfelől a külföldi szakirodalom igen kiterjedt, de jobbára csak szövegkritikai, mintsem történeti munkákról van szó. A magyar tudomány viszont – egy-két zseniális kivételtől eltekintve – csak érintőlegesen foglalkozik vele. Jelen munkámban a mű egy kis szeletét veszem szemügyre részletesebben, inkább gyakorlatias szempontok szerint, de némileg kitérve a teológiai háttérre is. Vizsgálódásom elsődleges célja felvázolni, hogy hogyan is utazhattak vajon ebben az időben az emberek, és van-e erre bármilyen utalás az alapul vett műben. A történet, a szövegkritikai és az utazásról szóló szakirodalom ismertetése után igyekszem kideríteni, milyen útvonalat követhetett a könyv képzeletbeli utasa. Emellett a munka során kitérek néhány olyan elemre is, melyet a tudomány eddig méltatlanul figyelmen kívül hagyott, és megpróbálok elégséges magyarázatot adni rájuk.

KISS BALÁZS

Egyiptológia MA, 3. félév

Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:

Dr. Ferenczi Attila egyetemi docens

Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Az Egyiptom-kép az Augustus-kor irodalmában

Az Egyiptom-kép az Augustus-kori irodalomban széleskörűen reprezentált, amely két csoportra osztható: I. Actium-motívumok (Vergilius; Horatius; Propertius); II. Független Egyiptom-motívumok

(Vergilius; Propertius; Tibullus; Ovidius). Jelen elemzésben e részleteket nem külön-külön – ahogy a klasszika-filológiai szakirodalomban általános – elemzem, hanem összehasonlítva, az egyiptomi szempont alkalmazásával. Az Actium- és a független Egyiptom-képek megfigyelése világossá teszi, hogy Egyiptom negatív megítélése korántsem általános, hanem a polgárháború miatti szégyenérzettel áll összefüggésben. Ez a dichotómia megfigyelhető Augustus egyiptomi kultuszokkal szembeni magatartásában, a korszak tárgykultúrájában, illetve a princeps Egyiptom-politikájában is. Az elemzés metszéspontjában javaslatot teszek az Aeneis VIII. 696–700. sorainak új nézőpontjára, mivel képkötése a kortárs latin irodalom tekintetében meglehetősen egyedű, azonban ha azt egyiptomi szemszögből vizsgáljuk, világos paralelizmusokra lehetünk figyelmesek.

NEMES SZILVIA

Klasszika-filológia MA, 1. félév

Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Témavezetők:

Dr. Adamik Béla egyetemi docens

Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Dr. Földi András egyetemi tanár

Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

A iustinianusi kodifikáció életbeléptető rendeleteinek egyes szociolingvisztikai és stilisztikai

Iustinianus császár uralkodása idején a Római Birodalom, a központi propaganda szóhasználatával fogalmazva egy új aranykorba lépett, és ez a gondolat mind a császár nyelvpolitikai intézkedéseiben, mind hódításaiban, mind kodifikációjában tetten érhető. A „grand design” (Shepard) megvalósítását számos intézkedés szolgálta, de a propagandában kiemelkedő szerep jutott a kodifikáció bevezető rendeleteinek. A nyelvpolitika terén Iustinianus a principátus korának megfelelő elv szerint egy fordított bilaterális unilingvizizmust (Adamik) vezetett be, amellyel egyben a spontán hellenizálódási tendenciáknak is engedve a görög nyelvet a birodalom legfőbb nyelvénvé tette. Ehhez képest a kodifikáció fő nyelve a latin volt. E tény egyrészt még az 535-ös reform előtti állapotokat tükrözi, másrészt a joganyag latin nyelve is determinálta ezt az eredményt. A bevezető rendeletek között a *Tanta/Δέδοκεν* az egyetlen kétnyelvű, amely alapvetően az eltérő célközönséggel magyarázható, hiszen míg a *Tantát* elsődlegesen jogászoknak szánhatták, addig a *Δέδοκεν* töltötte be a propaganda szerepet. Továbbá ez a jelenség a kodifikációt vezető jogtudós, Tribonianus kiemelkedő szerepével, és a latin nyelvhez való ragaszkodásával is magyarázható. A rendeletekben számos stilisztikai alakzat és szóképek figyelhető meg, amelyek szerepe nem más, mint hogy a császár dicsőségét magas szépirodalmi szinten is magasztalja és a birodalom minden alattvalójához a propaganda részeként eljuttassa. A két birodalmi cél,

nevezetesen a hódítás és a kodifikáció kiemelése mellett a rendeletek hangsúlyozzák, hogy ez a kodifikáció Isten segítségével jött létre, így egy keresztény Római Birodalomként született újjá az egykori imperium Romanum. A Digesta, amely központi helyet foglal el az egész kodifikáció folyamatában, nem más, mint Iustitia legszentebb temploma, amelybe a belépő elsőéves jogtanuló lenyűgözve csodálhatja a klasszikus kor jogtudósainak remekműveit. A császári felség fénye az, amely megvilágosítja az utat a zavaros forrásoktól ehhez a ragyogó emlékműhöz, amely az Íliászból vet hasonlattal élve valóban az aranyra cserélt „bronzkort” zárta le. Mindezek alapján elmondható, hogy az a „grand design”, amelyet Iustinianus megálmodott, második aranykorként ragyogott a 6. századi Bizánc kapujában, és elmondhatjuk, hogy sikeresen megvalósult nagyratörő vágya, hogy az Örökkévalónak adja át művét, hiszen kodifikációs műve a mai napig a jog alapját jelenti.

ZELENAI NÓRA

Klasszika-filológia MA, 4. félév

Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:

Dr. Adamik Béla egyetemi docens

Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

A se vivo fecit kifejezés variánsai a latin nyelvű feliratos anyagban

A dolgozat a latin nyelvű sírfeliratok nyelvének egy a klasszikus latin grammatikától eltérő alakban rögzült formulájával, a se vivo kifejezéssel foglalkozik a nagyjából 1400 felirat statisztikai elemzésén keresztül. Megpróbálja feltárni a kifejezés kialakulásának körülményeit, latin normanyelvhez való viszonyát. Összegyűjti, milyen változatait ismerjük még, az alapkifejezéssel együtt kísérletet tesz ezek íóban és térben való elhelyezésére. Végigköveti a kifejezés alakulását, az általános nyelvi tendenciákkal összefüggő belső változásait.

VARGA DÁNIEL

Egyiptológia MA, 3. félév

Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:

Dr. Schreiber Gábor egyetemi adjunktus

Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

**Egy archaizáló ikonográfiai elem
a 25–26. dinasztiai koporsók fedelén: az udzsat-szemek**

Az ókori egyiptomiak az udzsat-szemet tartották az egyik legerősebb védelmező szimbólumnak, amely az 5. dinasztia végén került be a koporsók dekorációs programjába, majd vált annak állandó elemévé. A 25–26. dinasztia koporsóiról több átfogó munka született már, ezek azonban főként a tipológia felállítására és a thébai papi családok egymáshoz fűződő viszonyainak vizsgálatára fókuszáltak, így a koporsók fedelén megjelenő ikonográfiai repertoár alaposabb tanulmányozása idáig nem került előtérbe. A dolgozat a kusita és szaiszi belső koporsók fedelén megjelenő udzsat-szemek értelmezésével foglalkozik, és tárgyalja az ikonográfiai motívum koporsókon történő fejlődését a Középbirodalom korától a 25–26. dinasztiaig. Hogyan változott ennek pozíciója a koporsókon, idézett-e elő a helyzetváltozás jelentésbeli módosulást, mennyire ragaszkodtak vagy épp szakadtak el a kanonikus helyén való ábrázolásától? A motívum segítségével a dolgozat megkísérli továbbá kimutatni az Egyiptomban állandóan jelen lévő archaizálást és annak volumenét a kusita és szaiszi korszakban. A koporsókon szereplő udzsat-szemek az archaizálás egyik típusát, a töretlen hagyomány folyamatos újrafelnevelését reprezentálják, amely szöges ellentétben áll Helmut Brunner azon kijelentésével, miszerint az archaizálás nem más, mint a múlt bármely korszakából származó formáknak és koncepcióknak válogatás nélküli újrafelhasználása.

DOBOS BARNA

Ókori nyelvek és kultúrák, klasszika-filológia szakirány BA, 5. félév
Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:

Dr. Krupp József egyetemi adjunktus
Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Csillagászok, csillagképek metapoétikus olvasata Ovidius *Fasti* című művében

Dolgozatomban a metapoétikus értelmezésből kiindulva a tartalom és a forma viszonyát vizsgálom meg az első két hónap és a csillagászok, csillagképek kapcsolatának fényében, valamint az allúziós hálózatot árnyalom Ovidius önreflexív intratextuális utalásaival, így adva lehetőleg új jelentésárnyalatot a sajátos ovidiusi struktúrának. A csillagászok és csillagképek metapoétikus olvasatakor az allúziók és intertextusok hálózatát fejtem fel először, az elsődleges azonosításon túl Ovidius költészetre és művészetre adott reflexióit helyezve az elemzés homlokterébe. Vizsgálatomban az ovidiusi beszélő által a befogadó elé tárt bonyolult utalásrendszerben – az alluzív gesztusokat értelmezve – a kultúrára és irodalmi hagyományra rákérdező jelzésekkel, utalásokkal kapcsolatban igyekszem kimutatni, hogy a költő egyaránt reflektál önnön beágyazottságára a latin irodalmi hagyományban, amelyre a hellénizmus nagy hatást gyakorolt, valamint, hogy utal saját, korábbi műveire is. A *Fasti* szoros olvasata az egyes epizódok elemzésekor bebizonyította, hogy a mindenkori befogadónak számolnia kell a költő finom, néha csak nehezen észlelhető iróniájával. Nem próbáltam az egész műre kiterjedő integratív olvasatot adni, mivel a rész-egész viszonyának relációjában a hangsúlyok eltolódhatnak a mindenkori befogadó előfeltevései szerint, így egységes olvasat nem adható a többszólamú műnek.

MOLNÁR ZALÁN

Ókori nyelvek és kultúrák (klasszika-filológia) BA, 3. félév
Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:

Dr. Máté András egyetemi docens
Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Szónoki beszédek logikai vonatkozása Lysias beszédeinek logikai elemzése

Jelen dolgozatban a szónoki beszédek elemzésének egy teljesen új megközelítését mutatom be. Lysias 10. beszédének logikai elemzésén keresztül a szónoki beszédek logikai vonatkozásait tárom fel. Ezt egyben azzal a javaslattal teszem, hogy az eddig tanulmányozott ókori logikatörténet területeit bővítsük ki annak érdekében, hogy ezáltal jobban megérthessük annak gyökereit. Sajnálatos módon eddig, az ókori logika empirikus közegének tanulmányozásáról, különösképpen a szónoki beszédek, mint ennek egyik lehetséges bázisáról szinte teljesen megfeledkeztek a kutatók. Ebből adódóan a dolgozat alapvetően kettős célt fogalmaz meg: egy ilyen irányú kutatás módszertanának lefektetését, valamint a 10. beszéd bemutatásával, a logikai elemzés lehetőségét. Mindezt azzal a reménnyel teszem, hogy a későbbi kutatások számára igazolást nyerjen egy ilyen megközelítés jogosultsága.

SABO KATALIN

Művészettörténet MA, 1. félév
Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:

Dr. Földvály Miklós István egyetemi adjunktus
Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Öröm és gyász a mártírok sírjainál A három ifjú éneke az ókeresztény liturgiában

Közvetlen forrásunk, azaz liturgikus könyvünk nem maradt fenn a kereszténység első évszázadaiból, ezért az ókeresztény liturgia kutatói kénytelenek közvetett forrásokra hagyatkozni. A patrisztikus irodalomban, bibliai szövegekben előforduló utalások felbecsülhetetlenül fontosak, mert saját koruk liturgikus életéről árulnak, ugyanakkor ezek sokszor töredékesek és szö-

veggörnyezet nélküliek. Dolgozatom egyik fő tézise, hogy a liturgia konzervatív volta miatt legalább olyan biztonsággal tudunk következtetni későbbi, de közvetlen források alapján a liturgia kezdeteire, mint ahogyan azt kortárs, de közvetett forrásokból eddig megkísérelték.

Ezt a módszert úgy mutatom be, hogy a nyugati liturgia szövegi hagyományából kiragadok egy tételcsoportot: a Dániel könyvének 3. fejezetében található, ún. három ifjú énekét, valamint az ahhoz kapcsolódó olvasmány-anyagot, és ezt először 15. század végi, 16. század eleji mise-könyvekben vizsgálom meg. Ezután kitérek a tételcsoport ólatin használatára is. A források ritkábbá válásával szükségesnek mutatkozik a keresztény kultusz egyéb külső megnyilvánulásaira is kitérni: az ókeresztény művészet ikonográfiája, az ábrázolt témák jelentése képezi majd azt a forrásanyagot, amelyet segítségül hívok állításaim alátámasztásához.

KLASSZIKA-FILOLÓGIA II. (ÓKORTÖRTÉNET)

KAPI PÉTER

Történelem tanári MA, 5. félév
Szegedi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Témavezetők:

Dr. Illés Imre Áron egyetemi adjunktus
Szegedi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar
Dr. Nagyillés János egyetemi docens
Szegedi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar
Dr. D. Székely Melinda egyetemi docens
Szegedi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Galliai druidák az írott források tükrében

Dolgozatom a galliai druidák és a galliai druidizmus jelenlegi interpretációját vizsgálja. A Pomponius Melához fűződő korábbi kutatásaim során feltűnt, hogy a szakirodalom jelenlegi álláspontja bizonyos pontokon valószínűleg téves vagy legalábbis finomabb megfogalmazást igényel. Elsősorban azt vizsgáltam, hogy mennyire állja meg a helyét az a szakirodalmi nézet, hogy a druidák végezték el az emberáldozatokat, illetve hogy ténylegesen hozzájuk köthető-e az áldozatok legyilkolása. Erre a kérdésre Strabón, Diodóros Sikeliótés, Julius Caesar és Idősebb Plinius munkájában kerestem a választ. Végül arra az eredményre jutottam, hogy az áldozatok meggyilkolását a görög szerzők egyértelműen a jósokhoz kötötték, a római szerzők esetében nem volt egyértelmű, hogy az áldozatok meggyilkolása a druidákhoz köthető-e. Emellett hangsúlyt fektettem a dolgozatban Pomponius Mela druidákról szóló passzusainak teljesszűrű áttekintésére. Ennek során elvettem a szakirodalom jelenlegi interpretációját, és felvettem, hogy Mela munkája esetleg egy korábbi senatusconsultumhoz vagy Tiberius druidaelles törvényeihez köthető. A kérdés tisztázása során felmerült, hogyan értelmezhető Mela druidákról szóló beszámolója, illetve hogy nyújt-e a szerző a korábbi adatokhoz képest új információt a galliai druidák helyzetéről vagy vallásáról. Ezzel kapcsolatban arra az eredményre jutottam, hogy a De Chorographia két lényeges ponton is eltérést mutat

a korábbi szerzők állításaitól, ugyanis Mela szerint az emberáldozatokat már betiltották, a műben megjelenő kelta túlvilágkép pedig nem egyezik meg a többi szerző által felvázolt túlvilágképpel.

CSITÁRI PÉTER

Assziriológia MA, 1. félév

Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:

Dr. Zólyomi Gábor egyetemi tanár

Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Utazás a III. évezred végi Mezopotámiában

A mai modern világban az utazás egyszerűen elvégezhető, hiszen rendelkezésünkre állnak olyan szállítóeszközök, amik könnyebbé teszik az utazás folyamatát. Az ókori Mezopotámiában azonban ilyen eszközök nem álltak az emberek rendelkezésére, nekik elutazni egyik városból a másikba jóval időigényesebb, és jóval megterhelőbb is volt. Ám egy olyan birodalomban, ahol a diplomácia jelentős szerepet játszott az udvari életben, fontos volt, hogy a követek, akik folyamatosan ingáztak a városok között, minél gyorsabban, és kényelmesebben érhessenek el utazásuk céljához. Ennek érdekében a birodalom uralkodói kiépítettek egy rendszert, amely azt a célt szolgálta, hogy megkönnyítse a követek utazását. Erről a rendszerről pedig a legfontosabb forrást a Girszu városából előkerült, úgynevezett „messenger” szövegek adják.

KISS VIRÁG

Történelem BA, 3. félév

Eszterházy Károly Egyetem Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:

Dr. Bajnok Dániel egyetemi adjunktus

Eszterházy Károly Egyetem Bölcsészettudományi Kar

Mítosz vagy valóság: bakkhánsnők feliratok fényében

A bor és mámor olymposi istenének zömmel a nők hódoltak. Dionysos titkos kultuszáról azonban nagyon kevés az információnk. Sokszor félrevezető, amit a mítoszok és a különféle elbeszélések

alapján tudunk. A közfelfogásban negatív kép él a bakkhánsnőkről, egészen az ókortól napjainkig. Úgy tekintenek rájuk, mint a ledér, feslett nőszemélyekre, akik a hegyek között orgiáznak és részegeskednek, köszönhetően a jól ismert Bacchanália-botránynak.

A kutatásom egyik célja, hogy bemutassam a bakkhánsők valós, történeti létezését, amely új szemszögből világíthatja meg az eddigi ismereteinket. A másik a férfiak kultuszbeli szerepére vonatkozik. A hiányos adataink miatt, a kérdés a nemzetközi szakirodalomban is vitatott. A kutatók két csoportra oszlanak az eltérő vélemények alapján: vannak, akik cáfolják, hogy férfiak is részt vehettek Dionysos szertartásain, míg mások igyekeznek bizonyítani, hogy jelen lehetek. Célom, hogy forrásokkal alátámasszam, a férfiak részvétele nem „fekete vagy fehér”, hanem egy hosszabb folyamat eredménye. Hat különböző felirat segítségével próbáltam a problémákra megoldást találni.

A kutatásom eredményei lehetőséget adnak, hogy jobban megismerjük az eddig kevésbé közismert Dionysos misztériumait. Továbbá a helytelen toposzok és kérdések végére pontot tegyünk.

CSÁK KRISZTINA CSILLA

Történelem MA, 1. félév

Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

KONCZI VIKTOR

Történelem MA, 1. félév

Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:

Dr. Hegyi W. György egyetemi adjunktus

Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

A Magna Mater kultusz vizsgálata a római köztársaság korában

A politika és a vallás az ókori Rómában kölcsönösen hatott egymásra. Ennek a kölcsönhatásnak a vizsgálata azonban háttérbe szorulhat, ha csak az egyik oldal alapján közelítjük meg a témát. A Magna Mater kultusz bevezetésénél éppen egy ilyen találkozási pontot vizsgáltunk. Ezért is volt a dolgozat célja bemutatni Magna Mater istennő behozatalát Rómába, ennek politikai és vallási aspektusait egyaránt.

Dolgozatunkban törekedtünk áttekinteni a témához kapcsolódó munkákat, forrásokat, és így értelmezni a különböző kérdéseket. A források tekintetében igyekeztük áthidalni az időbeliség problematikáját, mivel a források késeiességéből adódóan pontosan a kultusz bevezetésének idejéből nem rendelkezünk kortárs forrásokkal.

Kutatási kérdésünk az volt, hogy az istennő kultuszának bevezetése vajon pusztán politikai indíttatású volt-e. Politikai szempontból Pergamon helyzetének, az aitol szövetségi rendszer-

nek, és Delphoi politikai hovatarozásának a vizsgálata, vallási szempontból Trója, Magna Mater és Róma közötti kapcsolat feltérképezése volt az, amelynek segítségével feltérképezhattük a vallás és a politika közös metszetét.

A vizsgálat során bebizonyosodott, hogy a politikai megalapozottság mellett a vallási legitimitást is el kellett érnie a senatusnak. Ezért nem mondható csak politikai döntésnek Magna Mater kultuszának behozatala.

ORMOS BÁLINT

Történelem–Magyar tanári képzés MA, 5. félév
Szegedi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Témavezetők:

Dr. Illés Imre Áron egyetemi adjunktus
Szegedi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar
Dr. Székely Melinda egyetemi docens
Szegedi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Határterületek mezsgyéjén: a római villa tájképi, gazdasági és szellemi funkciói

A dolgozat egy római kori létesítmény, a villa összetett szerepkörét tárgyalja az ókori Itáliában a Kr. e. 2. és a Kr. u. 1 és 2. század fordulója közti időszakban. A villa eredetileg mezőgazdasági termelésre berendezett majorság volt a rómaiak számára. A Kr. e. 2. századtól azonban a változó gazdasági és társadalmi környezet hatására, a villában folyó termelés struktúrája is elmozdult az luxusigények kielégítése felé, mely maga után vonta a gazdasági létesítmény egyre grandiózusabb kialakítását. Utóbbi folyamattal szemben azonban fennmaradtak olyan villa-gazdaságok is, melyek továbbra is kisebb volumenű termelést végeztek. A nagy tételben vagy éppenséggel a különleges igényekre berendezett gazdaságok tulajdonosai szenátorok, lovagok és a hozzájuk feltörekvő *homo novusok*, vagy *libertinusok* voltak. Az elit villa-tulajdonosok idővel figyelmet szenteltek annak, hogy villáik igényes, a szellemet ápoló lakóhelyek is legyenek, melyekben háttérbe szorulhatott a termelés. Villák léteztek a városban és a vidéken is, s az igényes vidéki villák egyre inkább a városi kényelmet és a kifinomult esztétikai élményt kínálták tulajdonosaik számára. Ezek az ingatlanok belső és külső építészeti kialakításaikkal képesek voltak egy mesterséges tájképet létrehozni, és az irodalmi alkotásokban metaforaként is megjelentek a villák. A Kr. u. 1. század végén alkotó Statius pedig éppenséggel a villa költői képét használta fel a filozófiai-lag megalapozott jólét egyszerre lenyűgöző és meggyőző propagálására, ugyanakkor a luxussal kapcsolatos hagyományos fenntartások semlegesítéséhez.

MARTON MÁTÉ

Történelem MA, 3. félév

Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:

Dr. Hegyi W. György egyetemi adjunktus

Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Octavianus és Apollo Az isten szerepei a római vallásban

A dolgozat fő kérdése az, hogy mikor és miért kapott kiemelt szerepet Apollo Augustus rendszerében? Rómában az 5. század óta állt egy szentély a *campus martiuson*, ahol Medicus néven tisztelték. Ha ezen aspektusán túl megvizsgáljuk az istenhez kapcsolódó egyéb szertartásokat és vallásos intézményeket (*Iecisternium*, *Sibylla könyvek*), azt vehetjük észre, hogy mindegyik a város szakrális tisztaságáért és a *pax deorum* helyreállításáért volt felelős. Octavianus ezt a karakterét ragadta meg Apollónak, amikor elkezdte felhasználni politikai propagandájában, már a negyvenes és harmincas években. A kibontakozó polgárháborúban mindegyik ellenfele rendelkezett egy védő istennel (pl. M. Antonius = Dionysos), akiken keresztül reprezentáltak magukat. A forrásokban több ponton is felmerül Octavianus és az isten kapcsolata ebben az időben; i.e. 38 körül Apollónak öltözve jelenik meg egy vacsorán, Philippinél Apollo a csata jelszava, Atiaról pedig azt tartják, hogy afférja volt az istennel. Viszont a kutatás túlnyomó részben úgy véli, hogy ezek az elemek csak később, az actiumi győzelem után formálódtak meg, mikor Apollo már szerves része a principatus propagandájának. A dolgozat célja, a korai datálás igazolása, kiegészítve az isten egy lehetséges szerepkörével (gyógyítás, tisztítás), ami szinte *res publica* fennállása óta ismert volt.

MAGDUS TAMÁS

Történelem BA, 5. félév

Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:

Dr. Hegyi W. György egyetemi adjunktus

Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Livia Drusilla, egy nő a politikai harcok tűzvonalában

A dolgozat célja, hogy bemutassa, milyen szerepet játszhatott egy nő a köztársaság válságának és a császárság születésének idején. Ezt Livia Drusilla példáján keresztül igyekszik reprezentálni.

A dolgozat egy olyan történetet kíván megvizsgálni, amelyben egy kivételes nő a császári hatalom epicentrumában állt helyt és végig bábáskodott a császárság születésénél. Ez a nő komoly kockázatot vállalt, hiszen megízlelte a dicsőséget, a tragédiát és a bukást is, így megváltoztatta a rómaiak történelmét. A római történelem legkiemelkedőbb asszonya igazi úttörő volt, aki már a császárság születésekor is ott bábáskodott a születendő birodalom felett. Ő volt Livia.

A szerző vizsgálja, hogy a politika eszköze vagy a politika alakítója volt-e Livia és hogy milyen vélt vagy valós hatalma volt, amivel befolyásolni tudta a Kr.e. 1. századi Róma politikai közéletét. S miközben a dolgozat Octavianus feleségének korai éveit követi figyelemmel, megvizsgálja azt is, hogy miként változott a római nő szerepéről alkotott felfogás a köztársaság bukásával. A tanulmányban látható, hogyan is alakul át Livia, hiszen eleinte a férfiak bábjaként egy eszköz volt, de 20 év leforgása alatt már érezhetően használta befolyását, nemcsak provinciálisan, Róma városában, hanem a birodalom különböző pontjain.

GACSAI DÓRA

Földrajz–Történelem osztatlan tanári képzés, 5. félév
 Debreceni Egyetem Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:

Dr. Takács Levente egyetemi adjunktus
 Debreceni Egyetem Bölcsészettudományi Kar

„Nem született ellenségeink ők – azzá tesszük őket” Rabszolgák és urak interakciója az ókori Rómában

A dolgozat a római rabszolgatartó társadalmat vizsgálja egy olyan aspektusból, amely eddig kevesebb figyelmet kapott a szakirodalomban. A dolgozatban bemutatott történetek alapvető, közös jellemzője, hogy – ellentétben a gyilkosságokkal és a felkelésekkel – a rabszolga nem a konfliktus okozója, hanem csak bekapcsolódik a római állam és a rabszolgatartó konfrontációjába, s cselekvése nem a problémát jelenti, hanem a megoldást segíti elő. Ennek értelmében az eddigi kutatásokban domináns rabszolga – gazda bipoláris jellegű kapcsolatrendszer árnyalható az állam bevonásával, amely hárompólusú síkra helyezni e társadalmi ágensek kapcsolatait. A rabszolgák tehát nem csak elszenvedői, hanem a római állami-társadalmi konfliktusok igen aktív szereplői voltak.

ORIENTALISZTIKA I. (TÖRTÉNELEM, TÁRSADALOM)

TÓTH EVELIN ADRIENN

Japanológia MA, 10. félév
Károli Gáspár Református Egyetem Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:

Dr. Farkas Ildikó egyetemi docens
Károli Gáspár Református Egyetem Bölcsészettudományi Kar

Ainu hitvilág: az állatistenségek és a hozzájuk kapcsolódó szertartások

A történelem során számtalanszor előfordult már, hogy egy halászó, vadászó, gyűjtögető természeti nép külső nyomás hatására kénytelen volt megválni addigi életmódjától és hagyományaitól. A kötelező asszimiláció gyakran még inkább erősíti a népcsoportok ősi hagyományoktól való elszakadását, ugyanakkor nem feltétlenül engedi azok tökéletes beolvadását a társadalomba, amelyre bizonyítékul szolgál az olykor a mai napig is felszínre törő diszkrimináció.

Ez a tendencia a napjainkban elsősorban Japánban, azon belül is Hokkaidón élő ainu népcsoport esetében is figyelhető meg. Más közösségekhez hasonlóan mára már nyoma sincs eredeti életmódjuknak – legalábbis ami az élelemszerzést illeti. Kultúrájuk és hagyományaik ugyanis a megszokottól eltérően a mai napig éreztetik hatásukat mind a gondolkodásmód, mind pedig a mindennapok terén, amely a japán asszimilációs politika mellett meglehetősen ritka eredménynek számít. Napjainkban az ainu népcsoport kultúrájának védelme és terjesztése egyre nagyobb teret nyer, amelyhez kétségtelenül hozzájárult az 1920-as évek belföldi turizmusa és a népcsoport 2008-as őslakos közösségként való elfogadása.

Jelenlegi kutatásom célja, hogy bemutassam a népcsoport három legjelentősebb állatistenségét és a hozzájuk kapcsolódó legfőbb szertartásokat. Az ehhez kapcsolódó szakirodalom összegyűjtését elsősorban Japánban folytatott kutatómunkám és tanári konzultációim alapján

végeztem.

Dolgozatomban először röviden ismertetem az ainu népcsoportot, majd rátérek hitviláguk általános bemutatására, hogy megfelelő háttérismeretet nyújtsak az állatistenségekkel kapcsolatos legfőbb rituálék átlátásához. Ezután sorra veszem a népcsoport három legfontosabb állatistenségét. Az istenségek bemutatása során előbb mindig azok szerepét ismertetem, majd fokozatosan rátérek a szertartásokra és azok magyarázatára, végül azok jelenlegi formájára, ezáltal átfogó képet nyújtva a népcsoport adott istenségről alkotott elképzeléséről és gondolkodásáról.

JAKAB ESZTER

Keleti nyelvek és kultúrák–Indológia BA, 3. félév
Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:

Dr. Renner Zsuzsanna megbízott előadó
Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

A Mahábódhi templom szimbolikája és jelentősége

A dolgozatomban a Mahábódhi templom szimbolikáját és indiai építészetben belüli jelentőségét szeretném taglalni. Érdeklődésemet motiválja, hogy véleményem szerint a buddhista és még inkább az indiai templomépítészet tárgyalásakor gyakran méltatlanul kevés figyelmet kap a tárgyalt építmény, amikor pedig mégis, előfordul, hogy problémásnak, „hibridnek” titulálják. Pályamunkám célja, hogy az indiai művészettörténet egyes állomásainak kontextusába helyezve pro- és kontra érvek mentén elhelyezzem a Mahábódhit a fejlődési ív horizontján és rávilágítsak, miért is gondolom a hindu templomokról jól ismert sikhara előfutárának.

SZABÓ FLÓRA

Koreanisztika MA, 1. félév
Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:

Dr. Birtalan Ágnes egyetemi tanár
Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Bak Hyeokgeosétól Gim Suroig Korea ókori korszaka, a Három Királyság államalapító mítoszai és értelmezésük

A dolgozat elején meghatározott fogalmak tükrében vizsgálom a koreai Három Királyság korának (i.e. 57–i.sz. 668), vagyis Silla, Goguryeo, Baekje és Gaya állam alapítómítoszait. A dolgozat címe erre utal, ugyanis Silla alapítója Bak Hyeokgeose, Gaya alapítója pedig Gim Suro. Az eredeti szövegkorpusz (Samguk Yusa) segítségével nem csak az országalapítók, de a mítoszukhoz kötődő többi alakot is ismertetem. A mítoszok bemutatását követően az azokban előforduló szimbólumokat részletesen elemzem, majd a korszak történelmi hátterét is bemutatom. A pályamunka során többek között olyan kérdéseket vizsgálok, mint az uralkodó sámáni szerepe, vagy a legitimáció.

GALAMB JÁNOS

Arabisztika MA, 1. félév
Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:

Dr. Hajnal István egyetemi docens
Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

A Mahdi születése Messianizmus és millenarizmus az Iszlám korai szakaszában

Dolgozatomban az iszlám eszkatológikus irodalmának messianisztikus elemeit vizsgálom történeti genezisük szempontjából. Ezt a folyamatot jelentős részben a korai muszlim történelem traumatikus eseményei inspirálták. Ezek közül a legfontosabbak a sííta és abbászida lázadások az Omajjádok ellen.

Azonban a korai muszlim messianizmus nem korlátozódott csupán az említett csoportokra, hanem az uralkodó Omajjádok retorikájában is. Ezt a jelenséget elsősorban al-Farazdaq és Ğarir dicsőítő költeményei alapján mutatjuk.

Az omajjádok és a messianizmus kapcsolata a dinasztia bukása után sem szakadt meg, ugyanis több olyan felkelés is kitört, amely az Omajjádok restaurációját célozta és rendre messianisztikus jegyekkel bírtak. Ezeket a felkeléseket a - abarīés Ibn Asākir történeti munkái alapján fogjuk bemutatni. A dolgozat célja az, hogy a különféle messianisztikus mozgalmak vizsgálatával bizonyítsa, hogy a karizmatikus vezető messianisztikus tulajdonságokkal való felruházása széles körben használatos politikai propagandaszerszám volt a muszlim történelem első évszázadaiban.

HORNOS DÁNIEL

Japanológia MA, 3. félév

Károli Gáspár Református Egyetem Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:

Dr. Farkas Ildikó egyetemi docens

Károli Gáspár Református Egyetem Bölcsészettudományi Kar

Bűn és bűnhődés Edoban - a Tokugava bakufu büntetőjoga

Az Edo-kor (1603–1868) Japán történelmének egy igen jellegzetes, és napjainkban is népszerű időszak. Jellegzetes, hiszen a Tokugava-sógunok és a busi (szamuráj) réteg vezetésével egy több mint 250 évig tartó, békés korszak jött létre a japán történelemben, amikor is nagy társadalmi, gazdasági fejlődés ment végbe. Népszerű időszak, mivel jelenleg is nagy számban jelennek meg olyan filmek, sorozatok, regények, képregények, amelyek az Edo-korban játszódnak, illetve Edo-kori karaktereket tesznek meg főhősöknek. Ezekben a filmekben, történetekben gyakran láthatjuk, hogy az Edo-korban mindenki kardot visel, gyakoriak a gyilkosságok, bosszúállások, szigorú büntetések. De vajon mennyi az igazságtartalma ezeknek a történeteknek, és mi az, ami csak fikció? Milyen bűncselekmények léteztek az Edo-korban, és milyen büntetéseket szabtak ki ezekért? Hogyan zajlott az Edo-kori igazságszolgáltatás, hogyan történt az ítélezés a büntetőperekben, s hogyan hajtották végre az ítéleteket? Ezekre a kérdésekre keresem a választ dolgozatomban, amely az Edo-kori jog, különös tekintettel a büntetőjog átfogó, általános jellegű bemutatását tűzi ki céljául.

Tanulmányomban először röviden bemutatom az Edo-kori szamuráj jogrendszer előzményének számító középkori bukehót, a Tokugava-bakufu létrejöttének folyamatát, valamint az Edo-kori jog néhány általános jellemzőjét. Ezt követően rátérek a korabeli büntetőjog ismertetésére: az Edo-kori büntetőjog általános jellemzése után megvizsgálom, melyek azok az Edo-kori források, amelyekből ismereteink vannak a büntetőjogról; majd pedig a különféle büntetéseket és bűncselekmény-kategóriákat mutatom be. Ezt követően megvizsgálom, hogyan zajlott az Edo-korban egy büntetőjogi per. Végezetül vizsgálataim eredményét összegzem, és rávilágítok arra, milyen további kutatások képzelhetők el, milyen további kutatások lehetnek szükségesek ebben a témában.

PATAKI ANETT

Japanológia MA, 3. félév
Károli Gáspár Református Egyetem Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:

Dr. Farkas Ildikó egyetemi docens
Károli Gáspár Református Egyetem Bölcsészettudományi Kar

Karafuto – egy prefektúra kiépítése és betelepítése

A dolgozatban ismertetem Szahalin szigetének történetét, majd az orosz–japán területviták után végigveszem, milyen fejlesztéseket hoztak létre a japánok Szahalinon, amikor a sziget megosztottá vált. Létrehozták Karafuto külső prefektúrát és aktívan bevonták a gazdaságba, miközben telepéseket toboroztak és költöztettek az üres földekre. A második világháború után Japán elvesztette a szigetet, de annak hivatalos helyzete máig sem tisztázott. A napjainkban is aktív szigetviták tükrében érdemes figyelmet szentelni ennek az egykori gyarmatnak is, ahol egykor 400 000 japán élt.

PUCHLA NIKOLETT

Japán BA, 3. félév
Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:

Dr. Birtalan Ágnes egyetemi tanár
Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Mongol női szépségideál

Dolgozatomban a hagyományos mongol női szépséget vizsgálom. Rátérek arra, melyek azok a testi jegyek, amelyeket a mongol nomádok esztétikailag szépségnek tartanak. Sorra veszem, hogy a mongol hölgyek milyen szépművészeti praktikákat alkalmaztak, hogy felhívják magukra a figyelmet. Külön alfejezetben ismertetem a mongol hagyományos viseletet és kellékeit, illetve az egyes régiók lakosai által viselt ékszereket. Az ékszereknél külön kitérek arra, melyek a legkedveltebb alapanyagok és betétkövek, illetve azt is igyekszem kifejteni, miért használják őket ilyen nagy mennyiségben.

Ezután felsorolom azokat a tényezőket és történelmi eseményeket, melyek némileg vagy erőteljesen befolyásolták a hagyományos mongol szépségideált. Értem ez alatt a Kínával való kapcsolatát, a buddhizmus elterjedését, majd Oroszország és a nyugati kultúrák hatását.

Miután ismertettem az összes jelentősebb változást, a teljesség igénye nélkül bemutatom néhány mongol népcsoport népviseletét, beleértve hajviseletüket és ékszereiket is. Ezek a népcsoportok a következők: halha, kalmük, ordoszi, az ojrát átlánosságban és néhány konkrét ojrát népcsoport, mint az uranhaj, dörböt és a zahcsin, továbbá a burját és a barga.

Zárásként felhívom a figyelmet arra a jelenségre, mikor az öltözködés terén a mongol és nyugati kultúrák harmonikusan is találkoznak egymással.

CZIKKELY ZSUZSANNA

Japanológia MA, 1. félév

Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:

Dr. Szabó Balázs egyetemi adjunktus

Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

A II. világháború végnapjai Japánban Különös tekintettel az amerikai atomtámadásokra

Azért választottam ezt a témát, mert japánszakosként több rálátásom volt, mint a közoktatásban, ahol kevés szó esett róla. A dolgozat írása során figyeltem fel arra a tényre, hogy azok, akik valamilyen téren érintettek voltak az atombomba hatásaitól egy-két évtized múlva már ők is csak történelem lesznek. Ezért akartam a lehető legtöbbet megtudni erről és a bennem megfogalmazódott kérdésekre választ kapni. Arra hogy mit kellett átélnie a japán áldozatoknak azon a két napon? Milyen károkat okozott az atombomba materiálisan és immateriálisan? Mivel magyarázták bevetését? Hogyan zajlott mindez? Ehhez Richard Rhodes *Az atombomba története* című művének 2013-as kiadását használtam fel. A könyv nagy részletességgel számol be a Los Alamos-i kísérleti robbantástól az atombombák hatásának vizsgálatáig. Illetve a korabeli magyar sajtóból is használtam fel lapokat.

A dolgozatot az előzmények áttekintésével kezdem; a Manhattan-terv felidézésével és a szövetségi konferenciákkal, mivel a végkifejletet sokban már ezek meghatározták. Szánt szándékkal nem vettem bele a dolgozatba a Pearl Harbor-i támadás részleteit, mert úgy vélem, hogy ezek jóval ismertebbek, és ezek itteni ismertetése meghaladná a dolgozat kereteit. Ezek után rátérek magának a bomba bevetésének megtervezésére, illetve a terv kivitelezésére. A nagaszaki atomtámadás után részletesebben elemzem a pusztítások mértékét, illetve az egészségügyi hatásokat. Kitérek a bomba okozta hatásokra a japán vezetés körében. A visszaemlékezéseknél találkozhatunk két özvegygel, egy orvossal, egy német pappal és két olyan emberrel, akik mindkét támadásnál jelen voltak. Majd vázolom azokat a magyarázatokot, illetve érveket, amelyeket a bomba bevetésére adtak. Az események és dolgozatom zárásaként a szovjet hadba lépést, és a Kvantung-hadsereg leverését tekintem át. A II. világháború távol-keleti lezárását a két atomtámadás nagymértékben siettette, de megvolt a szerepe a szovjet hadba lépésnek is.

ORIENTALISZTIKA II. (KELETI NYELVEK, IRODALOM- ÉS ESZMETÖRTÉNET)

MONTSKÓ BENJÁMIN

Hebraisztika MA, 3. félév

Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:

Dr. Koltai Kornélia egyetemi adjunktus

Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

A messiás-koncepció alakulása a targumokban. Kétféle messiás-elképzelés – a *Jesája Targum* 53. fejezetéből és az *Énekek éneke* Targumból

A dolgozat célja bemutatni, hogyan formálódott a messiásról alkotott koncepció az ókori és korai-középkori zsidó arámi nyelvű bibliafordításokban, a targumokban. E folyamatot két fontos targumi szöveghely, a Prófétákhoz írt *Targum Jonatán*ban fellelhető *Jesája Targum* 53. és az *Írások*hoz készült targumok közé sorolható *Énekek éneke* Targum 7–8 összehasonlító elemzésével kíséreltem meg feltérképezni.

E vállalkozás azonban átfogó elemzést kíván, hiszen ezek az iratok sokrétű messiási elképzeléseket rejtenek magukban, s ezért nehéz koherens eszkatológiát kimutatni bennük. Ennek a személetbeli sokféleségnek az oka, hogy a korai targumokban (i.sz. 1–2. század) az ún. alulról érkező, népi messiási elképzelések érvényesültek, az akkori normatív irányzat, a rabbinikus judaizmus pedig eleinte elutasította azt, kiábrándulva a sorozatosan elbukó messiási mozgalmakból. Azonban ez a 3. századtól, az amórai kortól kezdve megváltozott, s kialakult a rabbinizmus sajátos eszkatológiája is, amely egyre nagyobb befolyással lett a későbbi targumok messianizmusára is.

Az első szöveghely a népi messianizmus jegyeit mutatja, a *Jesája Targum* 53 ugyanis jellemzően összetett messiás-alakot fest le, amelyben megtalálhatóak a Héber *Bibliából* eredeztethető

hagyományos, a dávidi messiással kapcsolatos, valamint a qumráni szövegekre visszavezethető messiási elképzelések is. A legfontosabb azonban, hogy harcos messiás eljövételében bizakodik, mely az i.sz. 1–2. századra keltezi a szövegünket, a Bar Kokhba-felkelés elé, amikor is nagy volt a remény arra vonatkozólag, hogy a fegyveres lázadások sikerrel járnak a római fennhatóság ellen.

A 3. századtól ez megváltozni látszik, mivel a messianisztikus szöveghelyek már nem hangsúlyozzák többé a messiás katonai aspektusát, hanem ezentúl a Tóra fegyverével harcol Izrael elnyomói ellen. Ezt a felfogást tükrözi másik kiválasztott textusunk, az *Énekek éneke Targum*, amely eszkatológiját tekintve tisztán rabbinikus hatásról tesz tanúságot: messiása már Tóra-tudós és őva inti Izraelt attól, hogy harcba bocsátkozzon.

Ezért, elmondható, hogy a targumok messianisztikus elképzelése fokozatosan a rabbinikus eszkatológia felé irányul: eltűnik belőlük a harcos – politikai szemléletű messiásvárás és egyre inkább a spiritualitás kerül előtérbe: a megváltás többé nem harc során, hanem Tóra-tanulással és a parancsolatok megőrzésével érhető el.

MONTSKÓ GEORGINA

Hebraisztika MA, 3. félév

Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Témavezetők:

Dr. Biró Tamás tudományos főmunkatárs

Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Dr. Dobos Károly Dániel egyetemi docens

Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsész- és Társadalomtudományi Kar

Zsidó-keresztény polémia az iszlám fennhatósága alatt: Jézus alakja a Qissat Mujadalat al-Usquf című műben

A 8–9. századra datálható judeo-arab *Qissat Mujadalat al-Usquf* (A püspök vitájának elbeszélése) című mű az egyetlen olyan muszlim korból fennmaradt zsidó alkotás, amely kifejezetten egy *adversus christianos* munka. A 12. században keletkezett héber fordítása révén meghatározta az egész középkori zsidó-keresztény polémiát.

A szöveg olvasása során a legelső dolog, ami feltűnhet, hogy a benne ábrázolt Jézus-kép kétarcú. A mű például az egyik helyen azt igyekszik bizonyítani, hogy Jézus törölte el a tórai törvényeket, a másik helyen viszont azt állítja, hogy éppen ő volt az, aki megőrizte. Hacsak az előbbit néznénk, nem adna okot arra, hogy furcsáljuk a dolgot, de ez a kétarcú Jézus-ábrázolás, különösen a pozitív fele, egy zsidó-keresztény polémiába ágyazva zavaróan hat.

Dolgozatomban a következő kérdésekre keresem a választ: Milyen források állhatnak a pozitív és a negatív Jézus-kép mögött? Mi lehetett a célja a szerzőnek ezzel a kétarcú Jézus-ábrázolással?

A művel kapcsolatban további nehézséget jelent, hogy nem ismerjük a szerző kilétét. Annyit tudunk, amennyit a bevezetőben állít magáról. E szerint egy keresztény pap (vagy magasabb rangú egyházi személy, mint a püspök) volt, aki áttért a judaizmusra. Felmerül a kérdés, hogy hitelt adhatunk-e a kerettörténetnek. Vajon tényleg egy olyan személy írása lenne, aki korábban keresztény volt, majd zsidó lett? A fentebb említett két kérdés mellett a dolgozatomban erre is megpróbálok választ adni.

CSISZÁR CARMEN

Japanológia MA, 1. félév
Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:
Dr. Umemura Yuko egyetemi adjunktus
Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

A kutyával kapcsolatos japán és magyar frazémák kontrasztív vizsgálata

Dolgozatomban a kutyákkal kapcsolatos japán és magyar közmondásokat hasonlítottam össze. Kutatásom céljával azt tűztem ki, hogy bemutassam, a kutya, mint motívum megjelenésének gyakoriságát, illetve az általa tükrözött attitűdöt a két nyelv frazémaállományában, továbbá azt, hogy az összegyűjtött frazeológiai egységek milyen mértékben feleltethetők meg egymásnak. A tanulmány alapvetően két nagy egységre bontható, egy elméleti és egy gyakorlati részre. Az elméleti egységben nyelvtani szempontból részletesen bemutattam a magyar közmondásokat és szólásokat, illetve a japán kotovazákat és kanjókukat. Majd ezen keresztül érveltem amellett, hogy miért kezelhetőek a két nyelv közel azonos elemeiként. Ezután a gyakorlati egységben három szempont szerint vizsgáltam a kutyával kapcsolatos frazémákat. Először előfordulásuk, majd a magukban hordozott attitűd, végül Forgács Tamás által ismertetett frazeológiai módszerrel megfeleltethetőségük mértéke szerint tanulmányoztam azokat.

Összességében kutatásom eredményeként kijelenthető, hogy a vizsgált szempontok szerint a kutyával kapcsolatos japán és magyar frazeológiai egységek jóval nagyobb arányban mutatnak egyezést, mint eltérést.

A dolgozatomhoz mellékként egy általam készített frazémagyűjtemény is tartozik, amely magába foglalja az összes olyan kutyákkal kapcsolatos japán és magyar frazeológiai egység fordítását, illetve magyarázatát, amelyet kutatómunkám során összegyűjtöttem.

GOMBKÖTŐ BENCE

Keleti nyelvek és kultúrák BA, 5. félév
Szegedi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:

Dr. Bayarma Khabtagaeva egyetemi adjunktus
Szegedi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

A mongol lószínnevekről

A színnevek kutatása már régóta foglalkoztatja az embereket és a tudományt. A mongol kultúrában a lovak kitüntetett szerepet kapnak az élet minden területén, ennek ellenére a velük kapcsolatos színnevek kutatásában hiány mutatkozik. Jelen dolgozatban az irodalmi mongol nyelvben szereplő lószínnevek kerülnek áttekintésre történeti nyelvészeti összehasonlító morfológiai, szemantikai és etimológiai szempontból. A kutatás gerincét körülbelül 50 adat adja, amelyek főként Kara György mongol–magyar (Kara 1998) és Ferdinand Lessing mongol–angol (Lessing 1960) szótárából, illetve néhány rövid szólistából kerültek összegyűjtésre. A tanulmány a kutatástörténet és a források bemutatását követően a színnevek szemantikai csoportokba kerülnek besorításra, ismertette a különböző képzési formákat. Az adatok emellett nyelvtörténeti szempontból is elemzésre kerülnek aszerint, hogy melyek szerepelnek a középmongol nyelvemlékekben, valamint megtalálhatóak-e a modern mongol nyelvekben. A mongol nyelvet a történelem során erős külső hatások érték, az állattartással és színnevekkel kapcsolatos terminológia esetében főként a török és tunguz hatás releváns, így az etimológiai vizsgálat során fontos figyelembe venni a mongol nyelv areális kapcsolatait is. A vizsgálat eredményeként meghatározható, hogy belső keletkezésű szavakkal, kölcsönzésekkel, illetve visszakölcsönzésekkel kell számolni. A rendelkezésekre álló adatok a mongol lószínnevekről, valamint a mongol nyelv areális kapcsolatairól egy átfogó szótörténeti képet adnak.

JANCSÓ DOROTTYA

Szabad bölcsészet BA, 5. félév

Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:

Dr. Négyesi Mária egyetemi docens

Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Gíta Govinda mint kulturális kód a kortárs bollywoodi filmben

Dolgozatomban az óind irodalom és a kortárs bollywoodi filmek kapcsolatával foglalkoztam. Azonban nem nagy általánosságban az összefüggésekről írtam, hanem egy általam leginkább kedvelt részt metszettem ki, ahol a mitológia és a filmek világa találkozik. Ez a metszet a kulturális kódok és jelentésüknek a területe. Azért tartom érdemesnek foglalkozni ezzel a témával, mert egy, az európaítól merőben eltérő kultúráról és művészetről az átlag közönségnek esztétikai fogalma lehet, de gyakran nincs tisztában az ideológiai háttérrel. Ez alatt értendő, hogy azok a képek, mondatok, amelyek az indiai közönség számára a megértést segítik és megkönnyítik, a nyugati nézők számára épp ellenkező hatást váltanak ki.

Problémám, amellyel foglalkoztam: bollywoodi filmek dalbetétjeinek a szövegén keresztül emeltem ki és fejtettem azokat a kulturális kódokat, amelyek az ind mitológiában vagy vallásban nem jártas néző számára zavart keltenek vagy értelmezhetetlenek.

A mitológiai és irodalmi anyagok mennyisége miatt ebben a dolgozatban egyetlen mítoszt választottam ki: a Krisna-történet egy részét, melyet a Dzsasadéva által írt eposz, a Gíta Govinda őrzött meg. A kulturális kódokat ennek a műnek a Weöres Sándor által magyarra fordított változata alapján térképeztem fel. Mivel a bollywoodi filmek nyelve a hindí, ezért a kiemelt dalszövegeket, illetve részleteket előbb magyarra fordítottam, és azután kezdtem el elemzésüket.

MEDVE FLÓRA

Keleti nyelvek és kultúrák (altajisztika) BA, 7. félév
Szegedi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:

Dr. Danka Balázstudományos segédmunkatárs
Szegedi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

A régi ujjur -gU és -gUIXk igei toldalékok funkcionális összevetése

A munka korpuszát a Peter Zieme és Kara György által kiadott ujjur halottaskönyv, vagyis az *Ein uigurisches Totenbuch* képzí. A kiadás négy különálló, ujjur írással lejegyzett, régi ujjur nyelvű művet tartalmaz. A dolgozat célja, az e korpuszból hozott példákon keresztül bemutatassa az ötörök -gU és -gUIXk igei toldalékok, valamint a -gU ol és a -gUIXk ol finit szerkezetek használatát és jelentésének körét, oppozícióba állítva egymással a nem finit -gU és -gUIXk igei toldalékokat, majd a belőlük képzett -gU ol és -gUIXk ol finit szerkezeteket. A -gU és -gUIXk szuffixumok, valamint a -gU ol finit szerkezet halottaskönyvben megjelenő formáinak jelentése összhangban van a turkológiai szakirodalomban foglaltakkal, ám a -gUIXk ol finit szerkezetet a turkológiai szakirodalom nem tárgyalja. Ezen oknál fogva a dolgozat központi kérdése, hogy mi a -gUIXk ol finit szerkezet jelentése? A példák összehasonlítását követően megállapítható, hogy a -gUIXk ol szerkezet jelentése megegyezik a -gU ol szerkezetével, azaz személytelen szükségesség kifejezésére használatos.

HORNOS DÁNIEL

Japanológia MA, 3. félév
Károli Gáspár Református Egyetem Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:

Sági Attila tanársegéd
Károli Gáspár Református Egyetem Bölcsészettudományi Kar

Boku vagy ore - a japán férfiak személyesnévmás-használati szokásai

A japán kultúra és a japán nyelv számos olyan jellegzetességgel bír, amelyek nem találhatók meg más nép kultúrájában vagy nyelvében. E jellegzetességek közé tartozik a japánok személyesnévmás-használata is. A magyar vagy az angol nyelvtől eltérően, a japán nyelvű beszélő ugyanis többféle módon nevezheti meg saját magát, valamint beszédpartnerét. Az, hogy a beszélő me-

lyik személyes névmást választja például saját maga megnevezésére, sok mindentől függ. Mivel a japánnyelvoktatás során általában nem kerül sor a személyes névmások közti különbségek, használatukban jelentkező apró eltérések megtanítására, a japán nyelvet tanulóknak nehézséget jelenthet, milyen szituációban, milyen beszédpartnerrel szemben melyik kifejezést válasszák. Dolgozatomban főként a boku és az ore használati különbségét igyekszem feltárni. Írásomban először röviden bemutatom a japán nyelvben használt legfontosabb maszkulin, első személyű személyes névmásokat, valamint a témában korábban született kutatásokat, felméréseket, az Interneten fellelhető cikkeket, véleményeket, majd a személyes névmásokkal kapcsolatos kérdőíves felmérésem eredményeit részletezem. A dolgozat második felében a kutatás másik területéről ejtek szót: a leggyakrabban használt japánnyelv-tankönyvekben vizsgáltam meg, a tananyag részét képezik-e az E/1. személyes névmások, mely személyes névmások jelennek meg a tankönyvekben. Végezetül e két kutatás eredményeit összegzem, illetve megfogalmazom, milyen további kutatások képzelhetők el ezen a területen.

BÁN KORNÉLIA

Mongolisztika MA, 1. félév

Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:

Dr. Avar Ákos kutató

Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Morin xūr, a titokzatos hangszer A lófejes hegedű köré épülő hiedelmek és hagyományok a 21. századi Mongóliában

Jelen dolgozatban egy mongol hangszert, a lófejes hegedűt (morin xūr) övező hiedelmeket és hagyományokat kívánom megvizsgálni. Eredetének rövid ismertetése után párhuzamba állítom a szocializmus (1924–1992) előtti szokásokat a rendszerváltás utániakkal, kihangsúlyozom napjaink változásait és a hegedű lovakhoz való viszonyát (lófedésítés, húrok, eredetmítoszok). Kutatásom alapjául Peter K. Marsh disszertációja, Carole Pegg *Mongolian Music, Dance, and Oral Narrative, Performing Diverse Identities* című könyve, és saját terepkutatásaim szolgálnak.

